

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia
Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtvte
Et Statv Religionis**

Qvo Qvid Contineatvr, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione
regulari prouenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quam in
specie, De Religione Societatis Jesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

Liber Decimvs. De regimine Societatis, & consequenter de Prælatis eius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93501](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-93501)

L B E R D E C I M V S.

De regimine Societatis, & consequenter de Pralatis eius.

Explícimus omnia, quæ ad statum, perfectionem, & ministerium huius religionis spectant, solum supererit ut dicamus de modo gubernationis eius: nam ex illa maximè pendet, & conservatio religionis, & executio omnium mediorum, quibus ad suam, & aliorū perfectionem uti debet. Quoniam autem gubernatio per Prælatos, & secundum regulam fit, simul de utrisque hoc in libro dicemus; primum quidem generatum, seu in communione; deinde verò ad illa particularia descendendo, quæ ad huius tractatus complementum necessaria videbuntur.

C A P V T I.

Virum Societas per modum monarchie conuenienter gubernetur.

I. **S**Vppono in primis hoc esse commune Societati cu
aliis religionibus ferè omnibus, vt eius ordinari
um regimen monarchicum sit, habens aliquid A
ristocratie admittit; nam & monarchicum regi
men secundum se melius est, & in hominibus pro
per eorum fragilitatem, & periculum errandi, vel
in iudicio, vel in affectu, aliquo adminiculo Aristoc
ratice oportet esse temperatum, vt est tam Philosophorum
moralium, quam Theologorum recepta
sententia, quam in tract. 8. artig. 5. & latius in materia
de legibus lib. 3. cap. 4. & de Ecclesiastica hierarchia
tradi solet, artig. quaque disp. 9. de fide scit. 6. à n. 8.

Secundo suppono monarchiam huius religionis reduci ad unum generalem Praesitum, sub quo tanta religio militat, quæ vt illi coniuncta, sibi Summa Pœnitentiæ spiritualibus ordinariæ subiecta est. Hoc satis constat ex prima institutione & approbatione Societatis in Bullis Paul. III. & Iulij III. & ex Conf. præsertim p. 9. sub hoc autem Generali immediate constituantur Praesiti Provincialis, & sub Provinciali, singulorum locorum superiores, sicut citato tract. 8. declarauimus, nam in his conuenientia hæc religio cum aliis: quia moraliter necessaria sunt in quacunque religione, quæ cum sit unum politicum corpus per vniuersum orbem simul cum Ecclesia catholica diffundit, habetque membra secundum locorum diuersitatem valde distincta. Vnde fit primò membra hæc ratione unitatis, quæ inter se habent, indigere vno capite, quod in omnibus influat, & vniuersali bono totius corporis prouideat, & singulis membris in aliorum utilitatem vti polsit: & hoc est Generalis munus, vt copiose & prudenter satis tradit S.P. Ignatius in 9. p. Conf. à principio. Ratione verò diuersitatis, & extensionis, & aliquius diuersitatis, quam necessario inter se habebit varie regiones, seu nationes, necesse est sub Generali Provincialis constituantur, quorum singuli suas provincias proximè administrent, & regant. Quoniam vero in vnaquaque Provincia varia sunt loca, domos, vel collegia Societatis habentia, necesse est Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

sarium erat, ut vnicuique loco aliquis praesit, si e
Rector, sive Prepositus appelletur. Vnde etiam in
secundo hos omnes ordinariam, & spirituali emiu-
risdictionem habere: vnumquemque iuxta modu-
fibi coesum, sive muneri accommodatum: na-
men iurisdictione administrari non potest, vt ex ge-
nerali doctrina de statu religionis constat. &c. 4.n.
1. attingetur. Quanta vero sit hec iurisdictione in in-
gulis numeris superioribus iuxta peculia-
modum huius religionis, ex discursu huius libri con-
stat. Denique colligitur ex dictis, omnes pradi-
ctos Societatis superiores esse Prelatos Ecclesiastici-
cūm omni proprietate & rigore. Habent enim
animarum curam cum iurisdictione Ecclesiastica
fori contentiois ordinaria, seu ex vi munieris; qua-
duo tantum sunt necessaria ad huiusmodi prela-
tationem, ut in superioribus vilius est, & attingemus
c.4. videlicet possunt Sotus l. 7. de Iust. q.4. art.3.
Nauar. conf.23. de Privilieg. & commi.3. de Regulari-
n.4. D. Th.2.2. q.33. ar.7. ad.5.

Tertio suppono, Aristocraticum regimen multis modis participari à Societate. Primo in hoc quod suas habet congregations generales, que, sicut non habeant certa, ac definita tempora, opportunitas tamē occasionibus non sunt omittenda. Primo quidem, ac necessario, cum in defectu Generalis mortui, vel priuati, aut priuandi suo officio quacunque ex causa, alius eligendus est. Deinde quando alia causa gravis occurrit ex his, quæ numerantur 8. p. Conf. c. 2. Ad huiusmodi autem congregacionem pertinet propriè, & in omni rigore Aristocraticum regimen, nam in illa qui congregantur habent suffragium decisiuum, & quādiu illa durat, in ea est suprema potestas totius Societatis, etiam supra ipsum Generalem, ut declaratur p. 10. Conf. §. 8. & 9. p. c. 3. 4. 5. & 6. à quo autem cōuocanda sit huiusmodi congregatio, & qui sint ad eam vocandi, & quomodo, quæve negotia in ea tractanda, ac definientia sint, tractatur late in 8. p. Confit. & nonnulla attinguntur in 9. & 10. & specialius in peculiari forma generalis Congregationis.

Secundo participatur hoc regimē in alio genere congregationum, qui licet ex viuiera. Societate cogantur, nō sunt tamē generales, quia ad illas, nec Prouinciales, nec plures suffragiū habentes ex singulis prouinciis conueniunt, sed solū singuli ex singulis prouinciis nomine carum, & tanquam carum Procuratores misi, & ideo congregatio Procuratorum, *hac appellatur*: *habetq; fundamentum in 8.p. Conf. c. 2. in declaratione lit. B.* eiusque forma magis declarata est in 2. Congregatione generali c. 29. & in speciali formula de hoc edita in 5. congregatione generali; pertinet autem ad hanc congregationem primo, ac pricipiū decernere, an congregatio generalis cogenda sit, necne : & in hoc habent congregati suffragium decisiuum. In reliquis autem negotiis, quis in ea tractari possunt, ex vi instituti, & cōstitutionum, solum habent consilium, vt ex eodem c. 2.8. partis constitutionum colligatur.

Tertio participat Societas hoc regimen, per Cō-
LII 2 grega-

III.

IV.
Secondaria
DEP CONG.
PROCURATRIO

v

Teritus per
congregationes pro-
vincialis.

Gregationes provinciales, quæ in singulis prouinciis, quolibet triennio fieri debent, earumque finis est, ad eligendam personam, quæ nomine totius prouincie Praepositum Generalem audeat, & in congregacione Procuratorum suffragium habeat. Huius ergo Procuratoris electio fit in congregacione prouinciali, & solum in ea electione habent votum decisiuum qui in huiusmodi congregacione suffragium habent. Fit etiam haec congregatio in singulis prouinciis, quotiescumque totius Societatis Generalis congregatio cogenda est: nam in illa prouincia eligendi sunt, qui cum Provinciali suffragium habentur sunt in congregacione generali, & in eorum electione habent propriam vocem actiua omnes qui legitime ad congregacionem prouincialem conueniunt. Porro quinam, & quo conuenire debeat ad hanc prouincie congregacionem, qui etiam vocem passiuam in ea habeant, in formula eiusdem congregacionis c. 3. traditur. Et in 5. congreg. decret. 60. & 81. contractus fuit numerus qui in const. p. 8. c. 3. indefinitus erat. Præter has vero electiones nulla lex vel statutum fieri potest in congregacione prouinciali, neque in aliqua ordinatione facienda votum decisiuum habent, qui ad eam conueniunt, sed solum consultare possunt de rebus necessariis, vel opportunitatis, ut in congregacione generali, si illa cogenda sit, decernantur; vel si non cogenda, Praeposito generali proponantur. Quæ omnia constant ex 3. p. Const. c. 2. 3. & 5. & p. 9. c. 5. §. 4. & 2. congregacione generali, c. 29. & ex speciali formula congregacionis prouincialis, in quibus locis sive etiam declaratur qui sint ad hanc congregacionem vocandi, & a quo indicenda sit, & quis procedendi modus in illa sit se iudicandus.

VI.
Qua-
rumque
congregationes

Quarto participat Societas regimen Aristocratis in multitudine Prelatorum per quos gubernatur sub uno supremo generali, ut sunt Prouinciales, & locales Praepositi, qui totum gubernationis pondus in se habent distributum: nam hoc etiam pertinet ad participationem Aristocratis infra n. 11. declarabo. Perfectur autem haec participatio in consiliis, quæ ad res statuendas, atque ordinandas sunt cum Prelatis adhucantur. Nam in gubernatione Praepositi Generalis a tempore 1. congreg. decreto 85. adhibetur consilium quatuor assituum; in 6. vero congreg. additus est quintus pro Gallia, ut habetur, tum in decreto 1. eiusdem congreg. tum in formula congreg. generalis n. 15. & 78. qui Assistentes a congregacione generali, ex diuersis nationibus simul cum ipso Praeposito eliguntur, ut per eos possit maiorem lucem in rebus omnibus accipere, & eorum consilio, & prudentia in rebus definitiis vti, ut videre licet p. 9. Const. c. 4. n. 5. & 6. & in propriis regulis Assistentium, & in formula eligendi illos. Prouincialibus etiam proprii consoltores assignari debent. Idemque in inferioribus Prelatis localibus, cum proportione statuitur 9. p. Const. c. 6. §. 4. & de Rectoribus in particulari p. 4. c. 10. §. 7. & c. 17. §. 1. De numero autem eorum solum dicitur ut consoltores Rectorum in Collegiis ad minus duo sint, vniuersitatum vero consoltores ordinarii debeat esse quatuor: vnde constat a superiori consoltores Prouincialium quatuor esse debere, & ita usu receptum est. Immo in grauioribus domibus professis & grauioribus collegiis, idem seruatur. Est autem his omnibus Assistentibus, & consoltoribus communis, ut in suis consiliis solum habeant suffragium consilium (nisi quod de Assistentibus excipitur in cong. 4. decret. 23. & in cong. 5. decret. 16.) & decisio tota, ac iudicium rei penes Prelatum respectu maneat. Ita de Generali statuitur p. 9. c. 6. §. 11. & de ceteris superioribus p. 4. c. 17. & p. 9. c. 6. §. vlt. & p. 10. §. 8. generaliter dicitur magnopere referre si Praepositi in subditos multum potestatis habeant. Et in hoc puncto explicando consiliorum tota difficultas presentis capituli, nam reliqua clara sunt.

Cur Prelati Societatis soli vendicent definitiū
in agendis.

Dubitant enim aliqui, cur Societas tantum tempore statum Generali, & cum proportione ceteris Praepositis tribuat, ut res omnes suo iudicio, & voluntate definire possint, etiam contra iudicium suorum consultorum, si velint. Nam hoc potius est monarchia pura, quam mixta, nisi valde secundum quid, quod non sufficit ad excludendum periculum, ne monarchia in tyrannidem conuertatur: propter quod periculum in hominibus vitandum monarchia mixta ex Aristocratia praesertim pura: milio autem folios consilij ineficax valde est, tum quia nullus est tyrannus adeo iniquus, qui aliquorum consilii non vultatur, tum etiam, quia si potestis in uno manere, cuius voluntas sufficit ut factum teneatis, etiam contra consilium suorum Assistentium has subtilitatem in eode periculo patiendi plures iniurias. Unde Nauar. Comment. 3. de regularib. dicit, et monarchia pura, secundum quod melior sit, tam proprie concordiam, & alios respectus conuenient, ne Prelatus solus gubernet, sed adiutorius consilij, & consiliorum. Vbi expendo illam particularum consilij, & consensu, nam per illam significatur suffragium non solum consilium, sed etiam decisum. Extratione amplius declarat n. 15. quia experientia peremptor est, regimen vnius magis absolutum, etiam in religionibus, praesertim non mendicantibus, degenerare in tyrannidem. Et ideo (inquit) introducta monarchia restricta, quia vna de consensu multorum ad id appetitorum gubernat. Vbi icerum de consensu dixit, non videtur sat illi periculo ut. orri. Facit etiam quid antiqui Patres religionum hunc modum regnum elegisse videntur, ut intelligi potest ex Batalio in regulis 45. 48. & 54. ex fusiōibus, & in 112. ex brevēribus, & ex regulis Carmelitarum c. 2. c. 3. & ex statutis Carthusianorum p. 2. c. 4. & ex regula monacharum c. 7. inter opera Hieronymi tom. 3. Denique omnes religiones mendicantes hanc formam regiminis obseruare videntur.

Nihilominus dicendum est, p. N. Ignatii non sine antiquorum Patrum exemplo, nec sine sufficiente ratione, hunc modum regiminis elegisse. Probatur, n. 1. in primis D. Benedictus, in sua regula c. 3. monit: quidam Abbatem, ut cum consilio fratrum gubernet, non sibi subiungat tamen, in Abbatia pendat arbitrio, ut quod sibi liberius iudicauerit esse, ei cuncti credant. Ex in c. 65. omnia constituit in arbitrio, & voluntate Abbatis, quāvis dicat illum uti debere consilium fratrum timentium Deum. Deinde Batalius idem sentit, haec si legitur in citatis locis, nām in regulis 48. ex fusiōibus primū ait, Nullo modo quis curioso Antijuda consilia pergeat, aut in eius facta anxiæ inquirat, his autem excepit, quia cum dignitate agit, tum consilio prudente Antijuda proximum fuit. Et flatim subiungit, Quoq; qui deum idem iudicato sibi, quandocumque de re aliqua erit de libe acutus, in consilio, etiam maturam considerationem adhucit, numerum praecipit, obtemperans: Omnia fac cum consilio. In quibus verbis solum consultationem maturam requiri. Et eodē sensu loqui videtur c. 54. vbi dicitur, eti cogenda capitula, seu congregations tractarunt, in quibus determinatus corrigantur, & honesti mores laudentur. Quid videlicet (inquit) adhibet a locuplete maturam sententiam, maiore cum autoritate, quæ in medium adductum est, quod sit, iudicetur. Non tamen dicit iudicium definitum futurum esse omnium, nec verisimile id est prohigul, & ordinariis defectibus religiosorum iudicadis. Solum ergo vult, ut in plurimum consilii, & consilio, arque adeo maiori cum autoritate sit. In aliis vero duobus locis non tractat de gubernatione, sed de electione Prelati, de qua polita, c. 2. & 3. dicendum.

dicemus, & de receptione nouitorum, de qua iam lib. 2. cap. 3. num. 7. diximus, quid peculiariter in hoc obseruet Societas, & cur.

Præterea, D. Augustinus in sua regula, multum
defert Preposito, omnia constituit in arbitrio
illius, vel presbiteri, maiorem habentis potestatē,
vt in superioribus, tract. 8. tractando de Prelatis re-
ligionum in genere explicitumus. Vnde Nauarri
suprà fateatur, Augustinum in sua regula significa-
fe, vt in suis monasteriis monachia potius quam
Aristocratia feruaretur: addit tamen hoc fore viri-
lius, si vnuſ, qui regit, esset Augustinus, & subditi
essent Posidoni. Quia vero Prelati, & subdit

16. Vnde tunc monachis in monachis potius quam
Aristocratis serueratur: additum tamen hoc forte vir-
ilius, si unus, qui regit, esset Augustinus, & subditus
essent Posidoni. Quia vero Praelati, & subditus
multum a moribus Augustini, & Posidoni degre-
nerarunt, ideo aliquid oportuissit illi regulam addre-
re. Verumtamen imprimis ego non ita iudiceo de pre-
fentibus moribus, omnium religionum, & religio-
rum, vt monachia non posset eis esse utilissima,
etiam in ordinaria potestas (seruata proportione)
in vno tantum sit, cum regulari obligatione illam
exercendi ex prudenti consilio, vt statim dicemus.
Deinde, quidquid sit de statu aliarum religionum,
certe B. Ignatius, qui nouam religionem institue-
bat, non debuit modum illum eligere, qui solum
ob depravatos, vel imperfectos mores expedire ce-
seatur; sed tentare potius debuit perfectiores in mo-
dum instaurare, & aliis remedii prouidere, vt si fie-
ri posset ex tali regimine ea incommoda non fe-
quantur, que fortassis in aliis ob incuriam, vel tem-
porum conditionem sequuta sunt.

X.
Hanc igitur exstimo fuisse rationem , ob quam
Ignatius voluit, ut vnuusquisque superior Societatis
pro ratione, & mensura sui muneris, integrum ha-
beret potestatem, solumque consiliarios, non con-
iudicies illi a diuinxit. Primo quidem, quia hoc secu-
dum se, & ex genere suo, melius est, vt supra num. 1.
ex communis sententia supponimus: deinde quia in
statu religioso sine dubio potest maximè conferre
ad perfectionem, tum quia hoc modo purior, &
perfectior obedientia exercetur; tum etiam , quia
hoc modo , est maior dependentia membrorum à
capite, & ita etiam erit maior vnu, qualis inter pa-
trem, & filios esse debet. Tum etiam, quia hoc mo-
do tollitur occasio multiplicandi dignitates tot iu-
dicium, & quasi prælationes in religione , & confe-
quenter etiam minuitur ambitionis occasio. Tum
denique, quia si ordinationes, iudicia, & alia negoti-
tiorum expeditiones, à plurimis sententia & volu-
tate pendent, multiplicantur pericula schisma-
tum, & divisionum ac subordinationum, quæ viden-
tur esse maioris momenti , magisque frequentia ,
quam sine in pura monarchia temperata solum per
consilii sapientum.

XI.
Colle^{ctio}
Prælatorum
ordinis
coronæ parti-
cipio sibi
distributa.
14
Accedit præterea, quid (ut rectè indicatut Bel-
larminus lib. i. de Romano Pontificatu, cap. 3.) Aristoc-
ratia, non solum miscetur monarchia, per hoc
quod Princeps non possit definire ea, quæ ad gu-
bernationem pertinent, sine aliorum suffragiis de-
cisius, sed per hoc maximè, quid non per seipsum
homo immediate gubernat, sed per subordinatos
Principes, vel Prælatos, in quorum singulis monar-
chia participatur, ex omnium tamen collectione,
quædam participatio Aristocratia consurgit. Imo
prior illa mistio, suffragantium decisiuè, potius est
mutatio quædā regiminis monarchici, nam in ef-
fectu non est monarchia, saltem in his quæ pendent
explurum iudicio, & voluntate: unde si regimen
matori ex parte ita fiat, non poterit dici monarchici-
um, sed potius Aristocraticum, vel quarta species
regiminis, vt Nauar. illam appellauit. In posteriori
autem mistionis genere, suffragantium scilicet, con-
fultiuè tantum seruat semper propria & perfecta
monarchia, cum ultima resolutio ad vnum perti-
neat: miscetur autem Aristocracia per gubernatio-

nem plurim, ac subordinatorum Principum, ac Prælatorum, quia non est de ratione Arifocratice participata, quod gubernatio fiat a pluribus, vt cōponentibus unum corpus, seu tribunal, sed satis est vt quinque ratione integrer ex pluribus, inter se aliquo modo vniatis, & ordinatis ad completem regimen rotius corporis, & ita hoc genus militionis inuenimus in principiis temporalibus regnū, maxime vero in Ecclesia Catholica, vt egregie suprà Bellarminus declarat, perfectione talis monarchia ostendens. Quomodo autem Societas hanc gubernacionem Ecclesie, modo religione accommodata imiterur, satis iam declaratum est in num. 2.

Denique in hoc etiam seruatur similitude, quod in Ecclesiâ, licet Pontifex de consilio Cardinalium grauiora disponat; semper tamen seruatur perfecta monachia, quia in rigore decifio ex solo Pontifice pender. Nam licet frequentius fortasse Pontifice, in rebus praesertim grauioribus, non decernat contra plura suffragia Cardinalium, id tamè est ex sua prudencia, & libera voluntate, non ex dependentia, quam habeat ab eorum suffragiis. Episcopi etiam in suis decibus habent monachicum regimen, in quo ordinariè plurim suffragia decisa non requirunt: ergo etiam in religione poterit commode hoc regimini participari, cum in illa, & subditorum obedientia debeat esse promptior, & in superioribus suuior quidae, & magis paterna gubernatio. Et praterea, quia religiosi, ex vi sui status tenentur perfecte operari secundum regulam suam; & ideo licet solus superior habeat potestem decissum, vt conuenienter illa vtatur sufficit quod ex regula habeat obligationem sumendi consilia suorum affiuentium, seu consultorum, vt possit prindeter sua potestate vti, ad quod & regula ipsa & recta ratio ipsum obligat.

Dices hoc quidem sufficere quoad vim directi-
um (ut sic dicam) non tamen quoad coactiūam,
nec quoad impediūdum cum effectu ne superior
sua potestate abutatur. Respondeo primo idem di-
ci posse, etiam si suffragia consulentium sint decisi-
uā, licet enim videri posit facilius possit vnum er-
rare, quām plures, tamen aliud facilius est in re-
ligione vnum inuenire, qui ex malitia, vel prauo af-
fectu non erret, ac proinde illi sufficientia prudentia
confilia, quām inuenire plures, qui eiusdem integritatis sint. Deinde dicitur, inferiores Prælatos per
prouidentiam suorum superiorum contineādos esse
in officio, ut non facile pro arbitrio suo vtantur po-
testate, vel contra eorum consultorum sententiam
frequenter disponant, præsertim in rebus grauio-
ribus: Generalis autem Præpositus cum debita re-
uerentia admonendus est ab eo qui hanc curam a *Satisfactiō* op-
Societate habet commissam. Quod si hoc non suf- *possit in n.*
ficiat, per ipsam Societatem compelli poterit, atque
ita moraliter loquēdo, satis subuentum est incom-
modis, vel periculis, quæ ex tali potestate ori ori pos-
sent. Quod breuiter B. Ignatius in p. Conf. §. 8.
his verbis complexus est. Refert etiam magnopere, si Pre-
positi particulares in sibi subditos, & Generalis in particulares
(scilicet Præpositos) ac contra Societas in Generalem mul-
tum potestatis habeant, ita ut omnes ad bonum omnia possint,
et si male agerent omnino subiecti sint.

Vnde est notanda hic differentia, inter hanc monarchiam & Ecclesiasticam, non similitudo supra ad ducta putetur *æqualitas*, cum revera non sit nisi *imitatio*, & *participatio* quædam. Est ergo differ entia, quia regnum Ecclesiasticum reducitur ad unum supremum Praelatum qui non solum alteri homini in terris, verum neque alicuii communitati subi ctitus est. Sed est supra totam Ecclesiam, non solum diuinius quoad singulos, sed etiam collectivè quoad synueritatem. At verò in Societate Generalis Prae positus non solum habet superiorem personam,

cui subiectus sit, scilicet Pontificem, quod ex generali ratione religionis Christianae, & ex speciali statu religioso, & ex specialissima Societatis necessarium est, vt ex lib. 6. cap. 4. intelligi potest; sed etiam est subiectus ipsi Societati, à qua & dirigī, & corripi, & si necessarium est, puniri, & deponi potest; vt cap. sequenti num. 7. attingemus. Ratio autem differentia clara est, quia Pontifex non ab Ecclesia, sed à Christo habet immediate potestatem. Generalis vero habet à Societate, iuxta modum in eius constitutionibus praeceptum, & à summis Pontificibus confirmatum. Vnde etiam oritur diuersa necessitas: nam Pontifex sicut singulari, & excellentiori modo, habet à Deo potestatem, ita etiam habet peculiarem Spiritus sancti assistentiam: quia potest supplere cuiuscunque superioris directionem, vel coactionem. Alii vero inferiores prelati, sicut ab hominibus constituantur, & eliguntur, ita conuenienter satem toti communiatu seu congregationi generali subiiciuntur.

XV.

*Altera dif-
ferentia ex-
predicantis
precedens
modia.*

Atque ex hac differentia & eius ratione oritur alia, per quam magna ex parte Societatis regimen Aristocratiū participat. Nam in Ecclesiis maiores caufa Pontificali summo referuntur, iuxta cap. Maiores, de Baptismo, & ita eius monarchia inter humanas maxima est, quia proxime accedit ad diuinam. At vero in Societate ea quæ majoris momenti in illa esse possunt, Generali congregationi referuata sunt, iuxta primam Bullam Pauli III. quæ sic habet: *Qui quidem Prepositus de consilio consistoriorum constitutiones ad constructionem huius propriei nobis finis conducentes in consilio condendi auctoritate habeant, maiori suffragiorum parte semper statuendi ius habente: consilium vero intelligatur esse de rebus quibus grauioribus ac perpetuis, maior pars totius Societatis, que à Preposito commode conuocari poterit. Addebandunt vero statim sequentia verba, In leuioribus autem, & temporaneis omnes illi (scilicet profesi) quos in loco, ubi Prepositus noster residet, presentes esse contigerit. Tamen in Bulla Iulii III. prior pars multo magis declarata, & posterior immutata est. Nam quoad priorem partem declaratur, consilium illud, quoad habet ius statuendi, ad plura suffragia, intelligendum esse de maiori parte Societatis professe (iuxta nostrarum constitutionum declarationem) quæ sine magno incommode potest à Preposito Generali conuocari. Deinde ad hoc consilium pertinere dicitur, condere vel mutare constitutiones, declarare dubia circa institutum orientia, & alia grauiora, vt alienare, vel dissoluere domos ac Collegia semper ercta. Quoad alteram vero partem, subiungit, in aliis, quæ non ita magis momenti sunt, idem Prepositus adiutus quarebus ipse opportunum indicabit, fratrum suorum consilio per seipsum ordinandi, & ubi quæ ad Dei gloriam, & commune bonum pertinere in Domino videbantur, ius totum habeat, prout in constitutionibus ipsiis explicabitur. Ex quo intelligimus, hanc fuisse ultimam fundatoris cogitationem, ac resolutionem, vt extra ea negotia, quæ generalis congregationis propria sunt, in reliquis omnibus Generali supremam potestatem habebat: quod latè declarauit p. 8. Constit. c. 4. §. 9. c. 3. p. 10. §. 8. & alii locis frequenter, vt in sequentibus adnotabo.*

CAPUT II.

Vtrum expedit Generalem Societatis esse perpetuum.

*Brouis ex-
positio quo-
randum huc
statimensum*

DE modo creandi Prepositum Generalem in Societate, nihil est quod specialiter dicamus: quia per electionem canonicam fit, ad quam applicari possunt omnia quæ in superioribus tract. 8. lib. 2. de electione Prelati regularis dicta sunt. Circumstantia autem particulares, quæ iuxta propriam institutionem & formam seruandæ sunt, ex Constitu-

tionibus, & propriis regulis sunt manifesta, nec difficilem aliquam habent, quam explicare hoc loco necesse sit. De munere autem isto cuiusque post-state generatim constat, partim ex predicto, partim ex doctrina communis de huiusmodi prælatione: in particulari autem de aliquibus actibus & obligatiōnibus eius iuxta nostram peculiare institutionem dicemus in sequentibus. Solum ergo super eis dicemus de duratione huius munera: nō enim desum quibus magis expedire videatur, vt Generalis ad vitam, sed ad certum aliquid tempus eligatur. Nam, vt diximus, omne regimē monachicū homini commissum in pericula verlatur ne inyannidem vergat: hoc autem periculum maius est, per se loquendo, quo potestas superioris maior, magisque absoluta fuerit. Si autem huius potestatis supremæ, & absolutæ diuinitatis, & perpetuas adiungatur, profecto nimium prædictum periculum augebitur: nam ipsa perpetua consueta regendi & praependiendi creat spiritum quandam dominandi, & facere solet ex homo proprio inimicis oblitus, alii velit seuerius imperare: ergo immerito Societas hunc modum regiminis elegit.

Nihilominus contraria partem uaderetur, possumus primo auctoritate B. Ignatii, qui non parum debet quilibet prudentem hominem mouere, tum propter magnam viri prudentiam & sanctitatem, tum propter magnam notitiam & comprehendētionem, quam habuit rerum Societatis: tum quæ etiam post magnam considerationem, & diuinas orationes constitutiones edidit, in quarum p. c. statuit vt Generalis ad vitam eligatur: propter multas rationes, quas ibi attingit, & itam commemorabimus. Secundo accedit auctoritas totius Societatis, nam in congregatione prima generali, vice reato decreto 45. cum de successore Ignati eligendo tractaretur, eadem res in deliberationem adducta est, tum ante, tum post electionem P. Iacobii Laynez secundi Generalis Societatis, semper iudicium congregationis, nullo suffragio discrepante, fuit Generalem debere esse perpetuum. Atque hanc suam sententiam omnium suffragis, prater ipsum electum atque vnum vel alterum qui discesserant, configurata ad Paulum IV. Pontificem Maximam postulantem misit. Tertiò (quod caput est) confirmat hoc auctoritas summorum Pontificum. Nam in Bulla 5. Pauli III. anni 1549. manifeste supponitur Prepositum debere esse perpetuum, quatenus in principio eius declaratur, in certis casibus posse per Societatem amoueri, & alium loco illius substitui.

Secundò principaliter hoc confirmare possumus exemplo antiquarum religionum, nam, vt supra tract. 8. ostendimus, Abbates olim erant perpetui, ab example est que id consentaneum iuri communis, & sacris canonicis, & regulæ s. Benedicti modo ibi explicato, religiose. Deinde nunc eriam in multis religiosis Generales perpetui sunt, quamvis inferiores Prelati sunt amouibles, vt in religione Cartusianorū, ac Predicatorum & Carmelitarum, & suo modo in religione Eremitarum S. Augustini, vt explicatum est in citato tract. 8. c. 7. n. 4. Praterea etiam afferri possunt exempla de Ecclesiastica monarchia, non solum in viuens Ecclesiæ Pontificatus, sed etiam in particularibus Episcopatibus. Nam ex omnibus intelligimus ex se melius esse, vt monarchia perpetua seu vitalis sit, & consequenter, cateris paribus, esse præferendam, etiam in statu religioso, quando evidenter incomoda in ea non apparent, & que maiora sunt, quam quæ ex sequenti mutatione Propositi Generalis, sequi possunt.

Tertiò possumus hoc ratione perfuadere. Et primum afferri possunt oēs, quæ supra citato tractato ratione possunt generaliter tractando hanc questionem resoluere.

de Praelatis religionum, quas etiam attingit B. Ignatius in dicto cap. 1.9. p. Confit. in declaratione lit. A. deinde applicando eas ad particularē institutum Societatis, & ad munus Generalis eius, habent sine dubio maiorem vim. Prima ergo ratio est, quia gubernatio, & influxus generalis in totam Societatem, est cum magna potestate ex parte sua, & magna dependentia ex parte corporis, & omnium membrorum eius, & ideo indiget magna notitia totius Societatis, & omnium personarum eius, quam non potest breui tempore acquirere: expedit ergo ut multo tempore dureat, quo positis statum vniuersitatis Societatis comprehendere per diuturnam experientiam, quia ad prudentem gubernationem maximè necessaria est, & breui tempore acquiri non potest. Maximè in tanta rerum, personarum, ac negotiorum varietate: non ergo expedit, ut tunc duratio prælationis finiat, quando persona incipit huiusmodi notitiam & experientiam obtinere: quod planè continget, si ad breui tempus Generalis constitueretur, quale esset sex, vel octo annorum: nam vix intra illud potest semel, aut iterum habere relationem & notitiam Societatis, per vniuersum orbem disperse. Nullum ergo breuius tempus, quam si vita huius hominis, designari potuit, præfertim cum ad hoc munus regulariter loquèdo assumi non possint, nisi homines exitate senes, & laboribus confecti. Nec obest quod opponeretur de tribus Generalibus Iacobo Laynes, Franciso Borgia, Enerardo Mercuriano, qui ad septem, plus minusq; annos tatummodo eo munere sunt egregiè defuncti. Occurrentum enim legem, seu constitutionem de perpetuitate Generalis propicere futuris temporibus, pro quibus noluit nobis certò promittere tales semper habendos aut eligendos viros qui tribus illis Generalibus satis comparentur.

Secunda ratio sumitur ex electionibus, per quas Generales creandi sunt: in s. enim tract. lib. 2. cap. 1. ostendimus non posse esse aliud modum successionei religioni congruentem: expedit autem multum Societati ut huiusmodi congregations Generales crebro non fiant; quia cum Societas in rebus magni momenti, & ad Dei gloriam pertinentibus satis semper occupata sit, non debet, quoad fieri posse, his congregations occupari, & distrahi. Quod cum in vniuersum his congregations verum sit, propter longa itinera, labores & distractio[n]es Provincialium. Praelatorum, & aliorum electorum, qui semper esse debent ex principiis viris & operariis, peculiari, & virginiori ratione verum est, de his congregations quia ad eligendos Praelatos sunt: habere enim solent maxima incommoda & disfida, non sine magno detimento religionis & oblationibus externorum de ambitu taxanici religiosos, ut in superioribus cap. præced. nro. adnotauimus: ergo etiam hoc titulo utilissimum est Generali esse ad vitam, ut hoc modo tota Societas cum maiore quiete & pace viuat.

Terterò hinc sequitur alia utilitas magni momenti, nimirum ut vel nulla, vel quam minima sit ambitionis occasio in Societate, sic enim dicitur in predicta declaratione lit. A. Longius recedit omnis cogitatio, & occasio ambitionis, que huiusmodi officiorum p[ro]fessio est, si Generalis ad vitam eligatur, quam si certis temporibus esset eligendus. Cum enim, sicut est incerta mors, ita etiam sit incerta electio, non ita excitantur animi ad præueniendam, vel procurandam electionem, sicut solent exciri quando certa tempora electioni præfixa sunt.

Vitium denique dubium non est quin perpetuitas muneris multum autoritatis conciliet ipsi Generali, tum cum externis, tum etiam cum nostris, ut in eodem c. 1. significatur: nam dignitas perpetua

maioris affirmationis apud omnes est, quam temporalis. Item quod Praelatus habet magis firmam iurisdictionem, minus dependet à subditis, ac consequenter maiorem autoritatem cum ipsis habere potest, magisque ab ipsis timeri, & liberius etiam erit a respectibus timoris, vel amoris humani. Huiusmodi autem autoritas ad gubernationem Societatis utilissima sine dubio est, cum ad omnia negotia, quæ cum externis occurrunt, tum etiam ad rectitudinem, & efficaciam necessariam in ipso regimine adhibendam.

Pericula autem incommodi solum est ne in vsp[er]p[er]anda huiusmodi autoritate, vel abusu eius, nimium excedat Praepositus Generalis, vel contra iustitiam, vel contra charitatem. Hoc autem periculum comparatione facta ad commoda, & utilitatis huius perpetuitatis, & ad incommoda & pericula frequentis electionis, & mutationis ferè nulli? considerationis est, & ideo iuxta regulas humanæ prudentie non obstante illo periculo, p[er]f[er]etur h[ab]ere eligi debuit, & prouideri modus, quo illo modo vel periculo occurratur. Hoc autem magna etiam diligentia, & prudentia in Societatis instituto factum est: nam ob hanc causam in s. p. Constit. c. 4. Praepositus subiicitur Societati in omnibus quæ ad modum viuendi, & gubernandi pertinent, & casus suis etiam numerantur, in quibus potest Societas illum deponere, & si opus sit à Societate remouere. Et c. 5. §. 4. modus præscribitur quo id positis executioni mandari cum necesse sit.

Accedit præterea in Societate magna ex parte amputatas esse occasiones huius periculi, saltem in eo gradu, ut positis in graue documentum Societatis redundare. Explicatur antecedens: nam d[icitur] sunt potissimum occasiones huius damni: una est excessus in temporalibus sumptibus, vel in cibis & deliciis corporis, vel in aliis sumptuosis expensis, aut donationibus temporalium bonorum. Alia est appetitus majoris dignitatis, vel honoris. Prior magna ex parte per hoc ablati est, quod vietus, vestitus, & expensæ Generalis iuxta ordinationem Societatis esse debent, cui ordinationi ipsum acquiescere oportet, ut in dict. cap. 4. dicitur. Huc etiam spectat, quod vnu ex casibus proper quo deponendus est Generalis, est ex redditibus Collegiorum aliquid ad proprios sumptus affumere, vel cuius extra Societatem donare (exceptis elempynis) vel aliqua stabilita bona domorum, aut Collegiorum alienar, ut in eodem c. 4. §. 7. cum declaratio[n]e sit. Dicitur. Altera vero occasio tollit quantum est ex parte instituti per votum non procurandi, vel acceptandi dignitatem aliquam sine obedientia Sedis Apostolice. Solum ergo videntur superesse vel humani defectus aliquius negligentia, vel præcipitationis, vel etiam humani affectus, quibusdam magis fauendo, quam aliis, &c. His autem cursu[m] est per consilia A[ss]istentium, de quibus cap. præced. n. 6. & per officium monitoris, de quo in eodem ca. 4. p. Constit. §. 4. ratione cuius tenetur Monitor (qui à tota Societate debet esse electus) præmissa ad Deum oratione cum modestia debita, ac humilitate quidquid sentiat in ipso Praeposito requiri ad malum obsequium, & gloriam Dei eum admonere. Nam hoc officium erga Praelatos necessarium valde est, ut docuit Basilius in reg. 27. ex fusoribus. Vbi etiam addit, Ne ordinari[us] discipline iniuria sit, huiusmodi admonitione ad eos est deleganda, qui cum etate, tum prudentia in Societate reliquis praefestis. Ergo quantum humana conditio patitur, sufficienter est huic incommodo prouisum, ut vel nullum, vel non admodum graue, vel saltem rarissimum ex hoc modo regimini sequarur.

VIII.
Ad encora-
moda in
num. 1.

IX.
Pericula duo
ex perper-
tua Gener-
alitate
amputata
in Societati.

C A P V T III.

Vtrum conuenienti modo reliqui Prelati in
Societate instituaniur.

I.
Prelatis alij
in Societate
a Generali
ordinatione
creantur.

De duabus in praesenti inquire potest, scilicet de creatione & de duratione horum Prelatorum: & in vitroque dicemus, prius quid Societas obseruet deinde rationem vtriusque reddemus. Quoad priorem partem institutio Societatis est ut Prelati omnes inferiores, sub Generali non sicut per electionem, vel suffragia subditorum, sed per voluntatem seu prouisionem Praepositi Generalis ita habetur in 9.p. Confit. c.3 §.14. vbi de Generali dicitur, *Constitutus per seipsum Rectoris Collegiorum, & vnuersitatum, ac Praepositos locales domorum, quos aptiores fore indicauerit. Prouinciales item, Praepositos, &c. Similia sumuntur ex eodem cap. §.3, & cap. 5. §.1. & 4.p. cap. 2. & sepe aliias.* Propter illam autem particularum, per seipsum additur in eodem cap. 3. §.15. *Quod si Prouinciales facultatem constituendi Praepositos l. cades & Rectores communicauerit, euidenter Generali ei is eodem confirmare, vel removere.*

II.
An queat
generalis de
legare alteri
electionem
prouincialis.

Quibus verbis significatur, non posse alii committere electionem seu creationem Prouincialium, quanvis per Prouinciales, vel per alios, prout sibi videbitur, possit inferiores Praepositos vel Rectores instituere. Quia vero expressè ibi non denegatur haec potestas delegandi facultatem ad creandū Prouinciale, sed solum tacetur, ideo non existimo esse illi absolute sublatam: nam cum haec potestas constituendi Prouinciales in Generali sit ordinaria, communis iure delegabilis est; ergo si non expresse prohibetur aut limitata ex iure communis obtinetur, quanvis expreſſe, & specialiter non concedatur. Nec sola taciturnitas sufficit ad eam limitandam: nam licet qui vnum exprimit, & aliud tacet, illud excludere presumatur, c. *Nomine de præsumptione* cum similibus, nihilominus illa præsumptio non est sufficiens quando its commune in contrarium existit. Maximè quia potuit id fieri ad significandum frequenter posse accidere, ut inferiores Praepositi, vel Rectores per alios, scil. Prouinciales, eligantur; Prouinciales autem cum iure ordinario immediata sublīt Generali, regulariter non debere per alium immediatè eligi. Hoc tamen non obflat, quominus in aliquo casu possit Generalis hoc committere Visitatori v. g. vel aliqui commissario; imò & in praxi id postum esse nobis constat, & ideo haec pars ut certa tenenda est, præterim si non absolute electio, sed inter duos aut tres a Generali designatos committatur. Confirmatio etiam, quæ in huiusmodi casu Generali reservatur, esse potest, vel consequens, (vt sic dicam) vel antecedens. Consequentem appello, quando facta electione per commissarium Generali notificatur, & ipse ratam illam habet. Et hic est ordinarius modus confirmandi huiusmodi electiones. Nihilominus non censeo esse absolute prohibitum, quominus Generalis possit, si velit, simul committere hanc potestatem ipso facto confirmando electionem ex quo facta fuerit, quod voco antecedenter confirmare; quia ibi non precipit nec confirmatio subsequatur, nec propter hoc posita est illa constitutio, sed ad potestatem Generalis declarandam.

An conueniat creari superiores per unius Generalis iudicium.

III.
Prima oitis
Etio b. m. m
bris.

Superest, ut rationem huius regiminis reddamus, videtur enim nouum & alienum à communione, & vnu exeterum omnium religionum, & ideo non debuit sine magna & vrgente necessitate, ac ra-

tione introduci. Eò vel maximè, quia vix fieri potest, ut vnu Generalis Praepositus possit iustificare & couenienter eligere Superiores, in tot prouinciis, loco & notitia remotissimis, & in tanta hominum multitudine, quorum omnium sufficientem notitiam habere, ut ex eis digniores ad haec munera eligantur, prout ratio iustitiae postulat, difficillimum est. Nec fatis est dicere per informationem ac relationem aliorum, posse Generalem comparare hanc sufficientem notitiam personarum: nam in huiusmodi informationib. possunt facile errores & deceptio-nes misceri, vel proper ignoratiā eorum qui informant, vel etiam propter affectionem, vel aliam humanam passionem: sumus enim homines, & in tanta multitudine vix fieri potest, quin aliqui huiusmodi effectus inueniantur, vel è contraria fieri non potest, ut in multis sit prudenter & rectitudine necessaria, ad huiusmodi informationem prestandam; & vel maxime, quia huiusmodi informatio petenda est ab hominibus eiusdem ordinis, ut sic dicam, id est, aptis ad eadem munera & officia, & ideo facile accidere potest ut vnu de alio finire informer, ne sibi ad tale munus aliquando impedimento sit. Denique in huiusmodi informatione non potest non esse magna iudiciorum varietas, que confusione magnam pariat in eo, qui in loco vel valde remoto, & veritatem per se invenire non potest: & ideo hic modus videatur expeditus mulctis erroribus circa electionem dignarum personarum: propter alia incommoda, quæ ex his informationibus sequi possunt, vel false detractiones, manifestatio-nes occultorum peccatorum, exaggerationes minimorum defectuum: vel è contrario, false laudes, & commendationes pro infinita varietate iudicio-rum & affectuum.

Secundū principaliter obici potest, contra hunc modum regiminis, quia electio proprii Prelati, videtur esse multo magis accommodata statu religioso, quia in eo esse debet obediēria maxime filialis, & voluntaria. Ad hoc autem, considerata humanae nature cōditione, multum confortat ut superior & antea sit cognitus, & amatus subditus, & sponte ab aliis assumptus. Nam si ab extrinseco proueniat, quodammodo violentum est, & ideo minus amabile, & ipse etiam qui eligitur prout quam cognoscat subditos, esque ut filios tractare & diligere incipiat, suum tempus fortasse expelit, maxime si ex vna prouincia ad regendam aliam, prout nonnunquam sit, à Generali mittatur. Atque hinc in Ecclesia factum est, vt monachis ius filii eligendi superiores fuerit cōcessum, vt in tract. 8. generatio ostendimus, & refert etiam ex Concilio Tolentino Gratianus in cap. vle. 17. q. 7. habetur autem in Concilio Cabilenensi 2. cap. 7. & 18. q. 2. suntque multa alia iura, quæ ob eandem causam statuunt ut Prelatus religionis eligatur ex eadem religione, & ex eodem habent, & si fieri potest, ex eadem domo, quod specialiter de monialibus significavit Concilium Tridentin. s. 25. cap. 7. de Regulari.

Nihilominus credo non sine peculiari Dei prouidētia & Spiritu sancti inspiratione B. Ignatius Regulus hunc modum regiminis Societatis religiose, eumque censeo esse ex rebus in primis necessariis ad Societas conseruationem, & profectum, & praelatum ad eius pacem, & tranquilitatem. Et ad hoc compendium præter autoritatem fundatoris, & sociorum eius, & consensum perpetuum totius religionis habemus autoritatem Pontificum Pauli III. & Iulij III. in quorum Bullis de confirmatione instituti, haec verba habentur: *Proprii cuique gradus iudicium & officiorum discreto ac distributione ratione manu prepositi per nos eligantur, vel eorum, quos ipse sibi ex sua auctoritate substituerit, ut congruus ordo seruator in omnibus item opere instituta communitate necessarius.* Habemus deinde inven-

per diuturnam experientiam ex hoc modo regimini, nulla incommoda alicuius momenti hactenus sequuta fuisse, iuste ratione illius cum magna pace, & tranquillitate & seruato iustitia, & charitatis ordine fuisse Societatem gubernatam. Meritò ergo credimus hunc modum regimini esse accommodatum huic instituto, iuxta suum peculiarem viuendi modum, quidquid sit de aliis religionibus, vel congregationibus, quorum proprios mores non improbamus.

VI. Rationes, que utilitatem huius regiminis ostendunt præcipue sumuntur ex maioribus incommodeis, que ex alio modo creandi Prælatos sequentur Societati, & per hunc vitantur. Tribus enim modis creari possunt Prælati inferiores, primo per electionem faciendam à tota communitate proportionaliter, seu respectu: secundo ab aliquo superiore Prælato, cum aliquo consilio definitu, seu ad plura suffragia: tertio à Prælato, ita ut in illo solo sit potestas, quamvis ut debeat prudenter consilio suorum ministrorum. Primus modus habet in primis magnum periculum generandi spiritum ambitionis, que peltis est religionis, ut nostræ constitutions sepe dicunt, & suprà lib. 6. cap. 7 agentes de votis professorum ex sanctis Patribus confirmavimus: nunc sufficit illud Basilij in constitut. monast. cap. 10. Inter fratres principatum nullo modo appetere monachus debet, siquidem diabolus ipsa peccata, & libidinis dominandi labet. Et infra, qui autem ab eis capiunt teneantur, eos inuidos, contentiosos, insimulatores, imprudentes, calumnatores, asperjatores, veteratores, humilis rbi non conuenit, libidinosos, gloriojos, sexcentes denique alius huicmodi turbis refertos existere necesse est: quea signallata explicit & prosequitur. Quod autem hoc vitium regulariter valde coniunctum sit cum huicmodi electionibus, satis experientia ipsa ostendit, & ferre in omnibus congregationibus, & in superioribus declaratum est; maximè vero est potest hoc periculum in electionibus, que per suffragia multitudinis sunt; quanto enim talis electio declinat magis in regimini democraticum, tanto est minus perfecta, & huicmodi vitii ex officia. Nam in quoconque statu hominum pauciores sunt viri prudentes & à priuatis affectionibus libertati, & ideo quando electores sunt omnes de populo, vel congregatione, vel magna multitudine, plures eorum sunt vel iuuenes, vel minus prudentes, vel in suis affectibus non satis moderati, arcta ita facile est multis corrumptere, aut decipere, aut aliis modis subornare, & inde oritur spiritus ambitionis in his, qui sperant se posse his mediis consequi prælacionem.

VII. Præterea ex huicmodi electionibus plerunque sequi solent diuisiones & schismata, que eleganter, & fusa prosequitur Chrysost. lib. 3. de sacerdotio, à medio, & experientia notiora sunt, quam ut verbis à nobis exaggerari necesse sit. Aliud etiam incommodeum ex his electionibus sequitur: nam periculum est, ne Prælati electi his infestis sint, qui suffragium eis non dederunt; alii vero nimium coniuncti, & que punta esse oportebat, dissimulent, & (quod grauius est) ad officia vel dignitates ordinis eos immiteris, & indignos promoueant: nā, ut dixit Gregorius lib. 2. epistolarum c. 61. alias epist. 2. Si quorūdam parochio fuerit quisquam electus, voluntatibus eorum cum fuerit ordinatus obediens, reuerentia exigente, compellitur, si que sit, ut & res illius ministrantur Ecclesia, & ordo Ecclesiasticus non fructuerit. Multa denique alia incommoda in huicmodi electionis modo, ipso sibi reperta sunt, propter quæ vitanda, multæ religiones illum modū reliquerunt, alia relinquendum iudicant, & exoptant, & in Ecclesia vniuersali videmus ablatas esse electiones Episcoporum, que olim à populo, vel electo fieri solebant, & in grauioribus electionibus, ut

Papa, que ob aliquam necessariam causam in viu confervantur, procuratum est, ut à paucis & selectis personis sint.

Circa secundum eligendi modum per definitorum cōsiliū, occurunt in primis rationes omnes, ob quas in c. 1. n. 8. diximus ordinarium regimen Societatis quod omnia, que extra Congregatio nem generali sunt, esse à solis Prælatis cum suffragiis aliorum consilii, non definiti, vnu se enim ex actibus iurisdictionis est prouidere, seu instituere superiores, qua igitur ratione alii actus iurisdictionis, vel administrationis Societatis committuntur iudicio, & portestate Generalis, hæc etiā prouisio commissaria est: deinde quacunque ratione electiones sunt, non uitantur, licet forte minuantur incommoda electionum, que sine dubio attenē considerata, maiora sunt, quam in prædicto Societatis prouidē modo; quod in præsenti amplius declaro: nam si Provinciales, v.g. futuri essent in Societate per electionem, vel talis electio facienda est à tota Provincia in congregacione provinciali, & sic illa electio iam esset totius multitudinis, & in ea locum haberent omnia dicta in n. 6. & 7. & quidem si qua incommoda visa sunt experimento cognita in electionibus religionum, maximè in his electionibus Provincialium factis à toto provinciali capitulo inuenita sunt. Nam quo illa dignitas maior est, eo magis appeti potest, & quia persona, que ad illā electionem conueniunt, eiudem sunt, & rationis, & prouinciae, maius habent inter se commercium, & ideo faciliter possunt negotiations & prætentiones intercedere. Hæc ergo electio nullo modo expediebat Societati, & in aliquibus prouinciis eius esset valde difficultas, & incommodus talis electionis modus. Ut in Indiis, in quibus præter difficultatem congregandi omnes, qui existunt in locis valde remota, & in conuersione animarum sunt occupati, sepe haberi non potest tanta notitia eorum, quos eligere oportet, præseri cum sepe expeditat ex Europa nouos Provinciales admittere.

Alia esse poterat, ut à paucis & selectis hominibus eiusdem prouinciae talis electio fieret: & ex hoc plura insurgerent incommoda, quam vitarentur. Nam prius oportet inuenire modum designandi, vel eligendi hos electores, quod esset difficultates augere; quia non minor prudentia, & restitudo necessaria esset, ad quemlibet eorum eligendum, quam ipsum Provinciale. Vel necessariū fuisse munus illud veluti iure ipso committere quatuor, v.g. antiquioribus professis, vel habentibus alia officia, quod sine dubio esset absurdissimum: nā antiquitas professionis, (& idem est de qualibet alia simili conditione) non affer secum tam ordinariē omnia dona necessaria, quam oportebat ad munus eligendi adēd grāe: ac deinde constitutis huicmodi electoribus supserunt alia generalia incommoda n. 6. & 7. allata, circa electionem ab ipsis faciendam, proprii diuerlitatem iudiciorum, & affectuum. Et præterea potest vnum peculiare animaduertiri: nam vel illi electores habituri erant portestate eligendi aliquem, ex ipsiusmet, vel non. Hoc posterius esset moraliter impossibile, vel valde incommodum, quia, si difficile est, in una aliqua tota prouincia dignum moderatorem inuenire vnius etiam monasterij, ut alias dixit Basilius, quem in Superioribus attulimus; quomodo quæsio excludi poterunt ab huicmodi munere, seu voce passiua, omnes illi electores, cum necessariō futuri essent ex præcipuis totius prouinciae viris. Illud autem prius, quod scilicet ipsi simili essent & electores, & eligendi, non parum haberet incommodi in tam paruo electorum numero.

Moraliter ergo rem considerando, necessarium fuit Societati, ut Provincialium prouisio Generali commit-

VIII.
Contra ab-
trum quen-
dem eligēdū
modum qua-
rationes mi-
litent.

¶ya item
incommoda.

IX.
Sunt inter-
unitas paucis
consuetu-

X.

Concluditur non expedire ipsos eis, ut prouinciam suffragia non sint definitiua, & vterius confidero, si quid incommodi est in hoc, quod est huiusmodi prouisiones per Generalem siant, illud non minui ex eo quod suffragia consulorum, seu Assistentium definitiua sint: quia eandem notitiam requirunt, quia non possunt nisi per informationem obtinere, & in rigore maior videtur necessaria ad definiendum, quam id consulendum: nam consilium sepe datur, supponendo factum, vel informationem potius, quam examinando veritatem eius, iudicium autem definitiuum postulat diligens examen, & cognitionem facti, seu conditionum personae, quae maiori diligentia, & sollicitudine fit ab uno, quando totum onus, & obligatio digne prouidendi officium ad illum pertinet. Ergo per suffragia definitiua non occurrit huic incommodo, & aliunde non vitatur ea, quae in diversitate iudiciorum, & affectuum inueniuntur.

XI. *Imo nec Praelatos, locales, aliter, quam per Generalem, fieri multipliciter ostenditur.*

Idem ferè discursus fieri potest de Praepositis localibus, seu Rectoribus; nam si electio a subditis facienda non est, necesse est ut per aliquem Superiorē Praelatum prouideantur: constat autem id faciendum esse ex consilio prudentium, nam in omni gradu negotio hoc semper necessarium est. Quod autem hoc consilium in Societate consilium sit potius, quam definitum, eandem rationem habet in hoc negotio, quam in aliis. Quod ergo haec prouisio potestate ordinaria, non prouincialibus, sed Generali committatur, plures habet rationes morales valde congruentes. Prima, quia verisimiliter creditur Generalem liberiorem futurum a singularibus affectionibus, ut plurimum loquendo, tum propter maiorem munera obligationem, tum propter minorem dependentiam ab aliis, tum propter minorum familiaritatem cum singulis personis distantium prouinciarum. Secundum, quia hoc modo melius servatur perfecta subordinatio, & vno totius corporis cum suo capite, quae maxime necessaria est ad bonum eius. Tertium, quia in Societate tanta est unitas, ut quantum ad mutuum iuuamen & affectionem, omnium inter se perinde reputanda sit, ac si esset una prouincia, & una natio. Quod enim multiplicentur prouinciae, solum est propter necessitatem prouenienciam ex distantia locorum: in reliquis vero, quantum ratio instituti postulat, seruanda est maxima unitas & communicatio bonorum omnium & mutuum auxilium, quod fieri possit: unde sit ut Rectores & Superiori vnius prouinciae, sepe ex alia prouideantur, vel e conuerto, ut qui in una est superior, ad aliam mittatur, ut cōcionandi, vel docendi munus exerceat. Ob hanc ergo causam necessarium est ut potestas conferendi, & auferendi has prouisiones sit in supremo capite.

XII. *Accedit quartum, quod Generalis cum perpetua sit, habere debet comprehensam, ut ita dicam, tota Societatem, & altius propiscere, quia personae singulis locis necessaria sint, & ex quibusdam locis, vel prouinciis, aliarum Rectores prouidere, si magis expeditus esse iudicauerit. Et timiliter cum omnes expostus esse debeant, ad missiones Pontificias, quae plerunque per Generalem sunt, optimè potestas prouidendi superiori cum potestate mittendi illos in eodem Generali coniungitur, ut cum aliquo Rectori, v. g. inter infideles mittit, statim possit alium locum illius sufficere. Accedit tandem, quod licet potestas principalis sit in Generali, ut nihilominus debet auxilio Prouincialium, ut dignè & cōuenienter possit de superioribus prouidere, & sepe potest hoc illis committere. Unde sit ut per hunc modum non excludatur omnis vtilitas, quae prouenire posset ex potestate Prouincialium, si eis cō-*

mitteretur; & additur alia maior, quae ex eo sperari potest, quod Generalis super omnes vigilet, & posset, vel confirmare quod recte a Prouincialibus propositum, aut factum fuerit, iuxta potestatē eius cōcessam, vel certe emendare, quod minus expedire iudicauerit.

Ad primam ergo obiectionem in contrarium dicci potest primo, hunc modum prouidendi Superiorē, non esse nouum in religiōibus, nam olim Episcopi, qui erant quasi Supremi Prelati religiōrum, ^{et ab} Abbates in monasteriis cōstituebant, iuxta Concilium Toletanum IV. can. 50. habetur in cap. 1. 18. ^{et ab} quād. 2. ibi, Abbates alti officia instituere. Hac tamen ^{prima} verba glossa ibi ita limitat & exponit, ut semper intelligatur electio Abbatis pertinuisse ad monachos, nam instituere, exponit, id est, confirmare, vel si propriè sumatur, intelligit cum limitatione, licet quando monachi negligentes sunt, ut indignum eligunt, argumento cap. si quis Abbas, eadem causa & quād. Quam explicationem sequuntur ibi Doctores communiter, fundanturque in aliis iuribus tribuentibus hanc electionem monachis, quae iura sine dubio antiqua sunt, præcepta enim sunt Gregorij & Pelagi Papæ, quos antecessisse Concilium Toletanum IV. certum est. Neque aliquid ex illis verbis colligi potest, sicut etiam nunc potest dici Episcopus habere ius instituendi Abbatis, quamvis non possit illas creare sine electione monialium. Quocirca probabilius est a principio religionum illam cōstituendam fusse magis receptam, ut suprà etiam tract. 8. suo loco probauimus.

Dicitur ergo secundo nostra nihil referre, quod hic modus prouidendi prælatos nouis sit, ut ^{et ab} antiquus, sed id solum attendimus, ut sit expeditus, nam constat de se malum non esse, & in Ecclesia in prouidendi pastoribus animarum frequentius usurpari: si ergo etiam huic statui religio magis expedire conserverit, recte faciet illo tenendo, etiam aliae religiones ob alias iustas causas electibus tantum, vel semper vīa fuerint: Quod autem nobis hic modus expedit, rationes à numer. 6. adducit, ut credimus, satis perfaictus, & non minus diuturna experientia quinquaginta annorum, vel amplius, cum haec scribimus, in quibus cum magna pace, & quiete Societas hoc modo gubernata est, semperque ad huiusmodi officia ex dignioribus & aptioribus personis, quantum moraliter intelligi potest, assumptæ sunt, ideoque etiam ab externis hominibus prudentioribus, & grauioribus modis, quem Societas in hoc obseruat, magis ac magis commendatur, inter quos numerari potest Nauarrius comment. 3. de Regularib. numer. 3. in fin. unde eadem experientia satis ostensum est non esse impossibile, quod in obiectione posita tanquam impossibile assumitur. In aliis enim religionibus, in quibus non est tanta dependencia vel communicatio cum Generali, forte illud videatur impossibile, tamen in Societate, ubi est multo maior dependencia, & communicatio, non est admodum difficile, si inferiores Praelati, & alii officiales seu confiditores fideliter sua munera exequantur, & Generales omnem curam, & sollicitudinem adhucant, ut quisque illorum sit fidelis dispensator ac prudens, sicut per diuinam gratiam hactenus conservatum est.

Quod autem interdū aliquis error, vel defectus per ignorantiam committatur, licet in particulari hoc nobis non constet, nullum argumentum est, ut propterea mutari regimen debat, quia prouidentia humana, non potest omnia incommoda in eis ^{et ab} pauciora inueniuntur. Illa autem pericula, que circa informationes exaggerantur, communia sunt ad quem-

quemcumque modum electionis, seu prouisionis, quæ per homines fieri possunt. Et ita constat experientia nec Summum Pontificem, neque Episcopos, neque Reges, vel alios Principes, posse aliter officia vel dignitates prouidere, nisi accepta informatione quarundam personarum ab aliis fide dignis. Vnde vbi plures sunt electores, ad huiusmodi officia singulos per informationes duci necesse est ad recte eligendum: non ergo cauenter dicta incommoda propter illum modum electionis, sed potius augentur, nam certe minora timeri possunt quando vna tantum persona informanda est; & illa est adeo grauis, vt omnes illi maiores reuerentiam, & fidelitatem debeat, & adeo prudens, & potens, vt alii nec facile possint, neque audeant illam decipere: ex parte etiam eorum, à quibus informatione sumenda est, minus erat est periculi, quia non solum religiosi sunt, & timorati, sed etiam specialiter profitentur, vt lib. 6. à cap. 7. vidimus, ne inter eos genus aliquod ambitionis aut negotiationis inueniatur. Quantum ergo humana conditio patitur, videtur huic errori sufficientes prouisum; quod evidenter cōstat si omnia particularia media hic proponemus, quibus Societas vtitur, vt Generalis sufficientem notitiam personarum ad suum munus exequendum obtineat, sed nec necessarium videatur, nec paucis verbis fieri posset; consuluntur vero, quæ hac de re scripta sunt in ordinationibus contractis ad toti Societati communibus cap. 17. à numero 4. usque ad finem capit. 5. & cap. 19. numero 4.

XVI.
Ad i. obiect. in n. 4. mult. cipit. sive excluditur.

Ad secundum obiectum, fatemur in primis electionem per suffragia subditorum habere illam humanam commodeatam, quod erit illis magis gratius & dilectius, si eorum voluntate fuerit assumpsit: tamen hæc ipsa commoditas comparata ad incommoda qua ex electionibus sequuntur, quasi nihil à nobis reputatur. Deinde si electiones fierent semper vnanimi consensu, vel saltem rectissima intentione, esset illa virtus astimanda; tamen cum sepe hant per contentionem, & emulacionem, illa, que respectu quorundam videtur commoditas, respectu illorum, qui non consenserunt electioni, sollet esse magna perturbatio, quia vix possunt non solum diligere verum etiam patienter ferre Prælatum suum, praesertim si propter negatum suffragium illum sibi bene affectum non sentiant. Tertiò dicimus illud commodum esse mere humanum, vt dicam, nam qui perfectionem obediunt, profiteantur, contentus est ea electione Prælati, quam intellegit esse magis consentaneam diuinæ voluntati, & per se meliorem. B. autem Ignatius potissimum operatus cum hoc spiritu suos alumnos educare, vt abstracti ab humanis affectibus & respectibus, eum velin habere Prælatum, qui aptior in Domino fit ad gubernandum. Quarò speciali ratione et hoc magis necessarium in hominibus Societatis, quia non habent, vt ita dicam, firmum domicilium, seu ex vi instituti parati esse debent, ad peregrinandum, vel habitandum in diuersis prouinciis & regionibus, & ideo assueti esse debent ut à cognitis & incognitis superioribus gubernentur. Quintò in Societate etiam minus habet incommodi, quod superiores, ex vna domo ad aliam, vel ex vna prouincia ad alteram afferantur, ut quia in Societate non sunt filiationes domorum, vel prouinciarum, sed omnes quoad amorem & omnem beneficentiam, tanquam eiusdem domus reputantur; & tota Societas tanquam vna prouincia, vt super num. 11. dicebam: tum etiam propter multam communicationem per literas, & varias missiones, ex qua nascitur ut persona, præfertim grauiores, & quæ ad hoc munus possunt assumi, sufficenter cognoscantur, & facile etiam possint alios cognoscere ad re-

gendum illos, tum denique quia regimen ipsum, est valde uniforme, & quasi eiusdem rationis in omnibus domibus & prouinciis, & ideo facile omnibus accommodatur.

Nihilominus dicimus in Societate non prætermitti hoc genus suavis prouidentia in electionibus superiorum, quantum commodè fieri potest. Nam in primis, ferè semper, seu regulariter eliguntur superiores ex eadem natione, & frequenter ex eadem prouincia, quod si aliquando alter fit, vel intercedi causa, vel necessitas vrgens, vel certe, quia persona in eadem prouincia educata est, & quasi naturalis effecta. Deinde nunquam huiusmodi electiones sunt, sine magna consultatione principiarum personarum vniuersitatisque prouinciarum, nec sine plurimi iudicio & assensu. Denique etiam habetur ratio affectuum, seu propensionum subditorum, procuraturque, vt quoad fieri possit, ab hominibus alias sibi gratis & acceptis gubernentur. Nam quod electiones sunt ab uno capite, non excludit hoc genus prouidentiæ, & prudentiæ, in modo facilis potest ab illo obseruari, qui totius religionis maiorem notitiam habet.

ad dicitur a. 5. modic. in electione aliquando in societate.

Deduratio superiorum infra Generalem.

Supereft, vt aliud punctum, in principio capit. propositum, deduratio superiorum, sub Generali, expediamus. Hi enim non sunt positivæ, vt sic dicam, perpetui, hoc enim Generalis proprium est, & merito, tum quia ille solus, intra religionem, à nullo pender, omnes vero alii penderent ab ipso; tum etiam, quia non est necessestis in aliis, solus enim Generalis per electionem Congregations generalis fit, cuius frequenter vitanda fuit, vt c. precedentius, notauimus, reliqui vero tunc electionibus, facile possunt ab ipso Generali mutari, & in iuriis denique, quia etiam Philosophia docet omnia mobilia nisi, & fundari in aliquo immobili, vt per mutationes proprias sece mutuo iuuent, & conferuent fundata & radicata in principio immobili: ita ergo in hoc corpore religioso Societatis, mutatione inferiorum Prælatorum necessaria est, propter varias causas, & occasiones, quæ moraliter occurunt, & quia pauci apti sunt ad magistratum perpetuò gerendum cum suo & aliorum profectu, vt suprà etiam tract. 8. dixi, tractando de Prælatis regularibus in communi. Ha autem mutationes facilis & utiles sunt existente uno principio, seu capite immobili, quantum patitur humana vita mortaliss, iuxta dicta in c. 2.

Secundò, ex vi constitutionum Societatis, hi Prælati inferiori nullum ferè habent terminum præfixum, sed à voluntate Generalis pendent: nihilominus in p. confit. de Provincialibus dicitur, ad triennium, ut plurimum esse constituendos; additur vero, quamus & contrahib. & provocari etiam id spaciū temporis possit, quando ad maiorem De gloriam id fore videbitur: vnde ille terminus triennij (vt etiam in declaratione significatur) solum præfigitur, vt ordinari possint commode & fine nota nitto illo tempore à munere remoueri: nam si oportet tempus prorogare, sine vlo incommodo fieri posset, quia id cederet in persona commendationem. Maius posset sentiri inconveniens, si ante illum terminum quis esset remouendus: veruntamen hoc etiam raro potest esse necessarium, & prudenter ita fieri potest, vt nulla inde infamia oriatur, vel certe interdum propter maius commune bonum, permitti, vel etiam in peccatum potest infligi. De aliis autem inferioribus Præpositis nihil dicitur quod tempus calibus. *Q. id de lo.*

administrationis eorum, sed solum quod Generalis eos constitutere, ac remouere potest. ita in d. cap. 3.

ad dicitur a. 5. modic. in electione aliquando in societate.

XVIII.

Convenit prælates infra Generalem non esse perpetuas.

Q. id de lo.

XIX.

Q. id de lo.

p. 9. §. 3. & p. 4. c. 10. §. 3. vbi dicitur, Penes eundem (id est, Generalem) erit Prepositum, Reclorem amovere, talique cura prout in Domino conuenientius videbitur, liberare. Nam quia frequenter expedire potest, hanc inferiora officia mutare, vel etiam eorum tempus prorogare, ideo B. Ignatius in constitutionibus, & 2. Congr. generali, can. 33. nullum certum tempus, etiam ut plurimum obseruandum, his muneribus praescribit.

XX.
Circa superiores locales
munus in s. Congreg.
Sed quamvis haec ita sint, nihilominus à tempore 5. Congregationis generalis decreti si. iniunctum est, vt omnes etiam superiores locales (exceptis Re-
ctoribus domorum probationis & seminariorum, in quibus ius declaratum integrum manet) per tri-
ennium tatum durent; infra quod tempus possunt
à Generali iustis ex causis, vel propter commune
bonum, eos removere, aut alio mittere: prorogare
autem tempus non potest, & finito triennio, saltem
per annum vacare debent à munere praelationis,
nisi necessarium sit aliquem ad munus Provincialis
promoueri; nam propter illius munus gratuité,
& quia non possunt semper plures inueniri, ab aliis
muneribus liberi, & apertissimi ad illud exercendū,
ideo liberum relictum est Generali, vt ex quo cumque
inferiore munere, etiam per triennium per-
stat, possit ad illud quamcumque personam assu-
mere. Pro ipsis autem Provinciis etiam statu-
tum est, vt finito suo triennio subditi sint, salte per
annum; ita vt nec inferiore aliquam praelationem
habere possint. Haec autem temporis determinatio
non ideo facta est, vt dignitas praelationis pluribus
communicari possit, cum Societas maximè cupiat
omnem praelationis effectum extirpare, vt in super-
ioribus vīfūm est lib. 6. cap. 7. & reuera haec mu-
nera in Societate multo plus habent oneris, & solici-
tudinis, quam dignitatis, honoris, aut commodi:
sed facta est, vt munus praelationis faciliter sustineri
possit. Item vt hi, qui apti sunt ad praelationem, &
ideo frequenter ad illam assūmuntur, non obliu-
scantur humilitatis & subiectiōis, & vt experien-
tia etiam discant subditis suis temporibus compa-
ti. Item vt hoc modo plures sint in Societate viri ad
guberndūm apti, quia prudentia, ad illud munus
necessaria, vīfū ipso, & experientia maximè acquirit
ur. Denique per hoc nihil impeditur principale in-
stitutum Societatis, circa ministeria animarum, &
missiones, propter hunc finem faciendas, cum semper
possit Generalis quilibet mittere, vel ad aliud
opus, seu ministerium applicare, nihil obstante (vt
sic dicam) iure trienniū, quia reuera propriè loquen-
do, nullum talis ius in Societate acquiritur per-
sonis, qua ad has praelationes assūmuntur: aliunde
verò facta ita determinatione, liberius possunt sal-
tem finito triennio ab illis munib⁹ removēri. Et
quamvis interdum expedire posset, tempus hoc aliquibus
personis prorogari, tamen, quamvis id non
fiat, parum incommodi sequitur, cum moraliter
nunquam desint, qui sufficiēt possint in his mu-
neribus substitui, & propterea commoda, que vi-
dentur maiora, potest hoc qualecumque incommo-
dum tolerari. Haec tamen triennalis determinatio
in dicta Congregatione s. pro superioribus locali-
bus facta ex significacione Pontificis, postea ab ea-
dem Sede Apostolica ad ius nostrarum constitu-
tionum fuit restituta.

C A P V T . IV.

De potestate iurisdictionis in Societate I E S V, ac pri-
mum de supra.

I.
*z. Afferio,
ex parte in-*
Nprimis supponendum est, in Societate esse iu-
risdictionem ecclesiasticam, tam in foro confes-
sionis (de quo nunc agimus, quia res est clara, &

sufficiēt tacta superius lib. 8. c. 5. circa vīfū con-
fessionis) quam in foro contentioſo, seu exteriori
respectu suorum membrorum omnium, & causa-
rum ad eorum personas pertinentium, etiam cri-
minales sint, vel cuiuscunq; alterius generis. Hoc
constat, tam ex communi doctrina religiosi statu
exempli, superius tractat. 8. data, quam ex multis Bul-
lis Pontificis, in quibus eximitur Societas à iuris-
dictione omnium ordinariorū à principio sui co-
firmationis, vt constat ex Bulla 1. & 5. Pauli III. &
Bulla 1. Iulij III. & ex constitutione, Aſcendente Dom-
ino, Gregorij XIII. & alia Bulla eiusdemque incipi-
tatis superque, ex quibus literis Pontificis constat, &
habere Societatem iurisdictionem quā Episcopa-
lem in suos subditos, quam iure communib⁹ habent
religioses exemplar, & habere illam cum omni exten-
tione, & perfectione alii religiosibus concessa,
per communicationem, quam cum illis habet; in
xtra eadem indulta Apostolica, & praeterim cum
mendicantibus, iuxta Bullam, Dum mafif. Pij V. &
cum multis specialibus illi propriis, & direc-
tis concessis in variis Bullis Pontificis, à Paulo III. & Iu-
lio III. & praesertim à Gregorio XIII. concessis, ex
quibus etiam constat, iurisdictionem hanc in So-
cietate esse ordinariam respectu propriorum sub-
ditorum, quia licet per privilegia Pontificis libera-
liter concessa sit, data est tamē vt exercenda ex pro-
prio munere, & per proprios talium animarum pa-
stores, superiores, ac iudices, & ideo data est vī-
tia quam ordinaria habetur. Quod confirmandum
est & cum proportione explicandum, ex his, que
de Prelatis regularibus in communi diximus in
tractat. 8.

Secundū principaliter dicendum est, iurisdictio-
nem hanc considerari posse, vel prout exīst̄ in cō-
munitate aliqua Societatis, vel in singularibus per
sonis, veroque enim modo potest iurisdictione Eccl. diu-
nasticā communicari. Imo vna & eadem iurisdictione
potest nūc esse in singulari perfon, & postea in
communicante aliqua, vt iurisdictione Episcopalis or-
dinarii est in Episcopo & sede vacante in Capitu-
lo. Vterque ergo modus habēndi iurisdictionem in
Societate reperitur, sicut in aliis etiam religio-
bus. Est autem hoc peculiare Societatis, vt nulla
comunitas eius habeat propriam iurisdictionem ga-
bernatīam, nisi sola Congregatio generalis totū Congregatio
Societatis; nam Provincialis Congregations hanc iuris-
dictionem non habent, & multo minus qualis
potest in singulari perfon: Dico autem non habere propriam
iurisdictionem ad gubernandum, quia & Congre-
gatio Provincialis habet ei eligendi, vt procurare
ad Generalem mittendū, vel eos, qui cum
Provinciali ad generalē Congregationem mit-
tendi sunt, vt constat ex 3. p. conf. c. 3. & c. 5. & c. 6.
& ex formula Congregationis Provincialis: il-
lud autem ius eligendi cum omnibus, quae illud co-
cernunt, cuiusmodi sunt electiones definitorum ra-
rum rerum, qua in ipsa Congreg. Provinciali tra-
stante sunt, & secretarij eiusdem Congregationis,
non computatur nūc a nobis in propria iuris-
dictione, de qua agimus, neque vīla expositione indi-
catur, præter eam, quae in dicta formula Congreg. Pro-
vincialis sufficiēt tradita est.

Congregatio autem generalis sine dubio habet
iurisdictionem, eamque maximā in Societate, ma-
ximā dico intensiue, non autem extensiue (vt ita
nunc breuiter loquamur, postea enim à n. 8. latius exponam
id explicabimus) Dico enim esse intensiue maximā, ut
nam primō potest Generalis eligere, cui confe-
quenter communicat totam iurisdictionem, quam
ipse habet. Secundū, quia etiam post illū elecū,
manet illi superior, vt supra vīlū est in c. 2. n. 7. scilicet
que etiam inter alia indicatum est in 4. Congrega-
tione generali decreto 20. illis verbis, vt Congregatio
Pro-

Preposito mandet, &c. Vnde potest non solum illum obligare suis legibus & præceptis, sed etiam eum punire, vel interdum deponere, si cause legitima intercedant, iuxta 4. c. 9. p. constit. Tertiò habet potestatem statuendi ius perpetuum, & illud mutandi in eadem Societate, de quo videri potest decretum 76. Congr. 7. Quarto habet potestatem alienadi vel dissoluendi collegia, aut domos semel erætas, & acceptas, iuxta c. 3. 9. p. constit. 9. 17. & 18. & 4. p. constit. 6. 2. §. 3. & habetur in Bullis Pauli III. & Iulij III. Atque hi actus ita sunt proprii Congregationis generalis, ut iurisdictio ad eos exercendos in nulla singulari persona inueniatur, ut ex eisdem locis constat.

IV. Ad eandem autem Congregationem solam (per se loquendo) spectat Aſſistentes Generalis eligere, ut constat ex 9. p. constit. 6. 5. §. 3. Hoc autem non a deo necessarium est, qui aliquando possit hæc eleſio fieri abſque Congregatione generali, quando necesse aliquia occurrit subrogandi aliquem in locum alterius demortui, vel ſufficienter impediti, tunc enim Generalis poterit illum ſubſtituere, co-currentibus tamen ſuffragiis deciſiū omnium Provincialium Europæ, vel maioris partis eorum, ut in eadem conſtitutione dicitur, atque idem dicendum videretur de electione Admonitoris Generalis: nam illa etiam ad Congregationem generalē ſpectat, ut colligatur ex eadem 9. p. constit. cap. 4. §. 4. 1. b. Per Societatem deſignata; Societas enim ibi neceſſari ſumit prout in Congregatione generali neceſſariò exiſit, & repreſentatur. Quia nec tota Societas formaliter, (ut ſic dicam) & per ſeipſam potest illum deſignare, nec ſupponit aliqua alia Congregatio, vel perſona, cui Societas hoc munus committit, maximè enim eſſet ipſem Prepoſitū Generalis, nullib[us] autem legitimi hoc munus illi eſſe commiſſum. Poterit autem, ut exiſto (quātus in conſtitutionibus expreſſo non legatur) cum neceſſe fuerit ſubſtituere Admonitorem in caſu aliquo neceſſitatis cum ſuffragiis Provincialium, ſicut de Aſſistentibus dictum eſt, atque ita declaratum eſt in 3. Congr. can. 19. & Congr. 4. generali, can. 24. & 25.

V. Atque hæc ſunt, ad quæ proprie extenditur iurisdictio Societatis, prout ab ipſam in Congregatione generali exiſtente immediatè exerceri ſoleat & debet. An vero ad alios etiam actus ampliari poſit, in Congr. generali, di- cenda ſimpli citer cura ordinaria. Atque hæc iurisdictio Congregationis ordinaria ſit, prout ordinaria à delegata diſtinguitur: potest tamen di- cti extraordi- naria, prout diſtinguitur ab ea, qua ordinariè & continuè regit Societas: quod enim illa iurisdictio non ſit delegata, certum eſt: tum qui conuenit illi ex certa, & statuta lege a Pontificibus conſirmata, & ex vi ſuſi muneris: tum etiam a posteriori, quia potest illam delegare & committere, immo etiam tranquili ordinariam conſerue. Extraordinaria autem eam voco, quia non pertinet ad ordinariū regimen Societatis: neque ad perfe- ctiōnem, & integratiōnem eius, ut Congregatio generalis auctu ſemper exiſtat, neque ut ab ea imme- diate manet ordinariū influxus ſue iurisdictio. Societati neceſſaria: ſed ſolum in caſibus neceſſariis congre- gada eſt, qui extraordi- narij dici poſſunt. Hęc autem iurisdictio auctu non exiſtit, niſi pro tempore, pro quo generalis Congregatio auctu exiſtit, & ideo extraordi- naria appellari potest.

VI. Hinc ergo concluditur quarto supremam iurisdictiōnem Societatis ordinariam utroque modo eſſe ſolum in Prepoſito Generali: nam in illo eſt ex vi ſuſi muneris, & ex vi legis, & ordinariū influxus, quo vniuersa Societas regitur, ab ipſo manat, vel immediatè, vel cum dependentia ab ipſo: hoc con- ſtat eis Bullis, & conſtitutionibus. Nam in prima

Franc. ſuā de ſtatu relig. Tom. IV.

Bulla conſirmationis inſtituti à Paulo III. edita ſta- tim in principio dicitur: cuiusque gradu iudicium & of- ficiorum diſcretio, ac diſtributio tota ſit in manu Prepoſiti. Et inſtrā, iubendi autem ius totum penes Prepoſitum eſt. Et i- dem reperitur in Bulla I. Iulij III. & additum, prout in conſtitutionibus explicatur. Et in eisdem Bullis dicitur habere Prepoſitum omnium modum gubernationem, ſeu ſuperintendentem ſuper Collegia, & ſchola- res. Quæ omnia à posterioribus Pontificibus, pre- ſertim Greg. XIII. & conſirmata & auſta ſunt. Ex- pli- catur autem latè hæc potefas per ſuos auctus in 9. p. constit. c. 3. vbi primum ei tribuitur potefas ad- mittendi, & dimittendi perſonas Societatis: item mittendi illas ad varia loca, vel ministeria, vel ab eis reuocare: item prouideri Reſtores, & officiales, per quos Collegia, & vniuerſitatis adminiſtrantur, ac regat, tam in ſpiritualibus, & literarioris, quam in o- mnibus temporalibus bonis, quæ ad Collegia ſpe- ſtant. Idemque de domibus probationis, & profes- ſis intelligentium eſt, & de Provincialibus, quorum creatio illi etiam committitur. Apud illum etiam eſt dicitur per ſe, ac primariò potefas dispensan- di, & viſu ſuſtitutum omnium à ſede Apoſtoli- ca conſeffarum Societati, ut lib. 9. c. 2. a. nu. 2. vidimus; ac potefas etiam corrigendi & puniendi cum opus fuerit, ac denique caſter omnia, quæ ad vniuerſale regimen ſpeſtant, ut ſunt acceptare Collegia, vel domus, vocare ad Congregationem generalē, quan- do ipſo viuente congregari opus eſt, & quod amplius eſt, Vicarium etiam Generalem ſibi poſt mor- tem ſuſtituere, qui Societatem ad Generalem eli- gendum conuocet, eamque regat donec Generalis eligatur, ut habeatur in 8. p. constit. c. 4. §. 1. Quod il- li etiam peculiareſerit commendatum eſt in Congre- gatione 4. generali can. 18. Cur autem tam ampla potefas ei data ſit, & an ita fieri expediens fuerit, in ſuperioribus ſatis declaratum eſt c. 1. a. n. 7.

Quæſiuncula prima circa dictam potefatem
Societatis.

Quæri vero hæc potest, an Generalis habeat hanc iurisdictiōnem ſuam immediatè à Summo Pontifi- ce, vel à Congregatione generali: hoc enim poſte- riū ex eo videtur collig̃i, quod Generalis à Con- gregatione eligitur: ergo ſicut ab illa habet eſſe: ita immediatè & potefatē: immo totum eſſe Generalis, ut Gene- ralis eſt, in potefate ſeu iurisdictiōne conſtitut. In generali contrarium autem eſt, quia recte intelligi, potest Congregationem ſolum deſignare perſonas: Ponti- ſicem autem immediatè atque ipſo iure conſer- dignatatem & potefatē, ad ſimilitudinem vide- licet electionis Pontificis. Quod autem ita ſit, vide- tur colligi ex Bullis Pontificis, preſertim ex Bulla 5. Pauli III. vbi ſic ait, *Nos euſdem ordinis ſupplicationibus inclinati ſibi, ut Prepoſitus Generalis diſt. Societatis pro tempore exiſtent, cum primum uoxi conſtitutiones euſdem Societatis electi fuerit, co-ipo veru ipſius religioſus Generalis Prepoſitus cum libera generali & omnimodo cura & ad- miniſtratione omnium, & ſingulorum ad felix regimen, & proferam directionem diſt. Societatis ſpeci- antium ſit, & eſſe conſegetur, &c. concedimus.* Ergo iplemē Pontifex eſt, qui iurisdictiōnem & potefatē concedit per ſonam Societatis deſignat. Et Gregorius XIII. in ſuſ Bullis plures facultates diſcretè ipſi Prepoſito con- cedit: ſpecialiter vero in Bulla de viſu ſuſtitutum anno 1575. confeſſa declarare videtur omnes gra- tias, & facultates, & indulta confeſſa, ſeu in poſterum con- cedenda pradiſto & pro tempore exiſtent Prepoſito Gene- rali Societatis huic modi confeſſa eſſe. Ergo non Societas, ſed Pontifex conſeruit illi immediatam iurisdictiōnem: nam hæc per talia priuilegia, & indulta datur.

M m m

Quæſiuncula

Quæstiuncula secunda.

VIII.
Arguitur
nō posse
Congregatio
litterare potest
statum Ge-
neralium.

Arguitur
posse.

Secundum interrogabit aliquis an possit generalis Congregatio potestatem Generalis restringere, seu (quod idem est) ex parte auferre. Nam si vera est posterior pars, quam modo suadebamus, videtur se quia non posse, quia ipsa non dat ei iurisdictionem: ergo nec auferre, aut limitare potest. Confirmatur exemplo a simili de Summo Pontifice: qui licet eligatur a Congregatione Cardinalium, in modo licet eligeretur a Concilio generali, potestas eius non potest ab Electoribus limitari; nec diminui, etiam in re minima: quia ipsi non conferunt potestatem, sed tantum designant personam: ergo similiiter, &c. In contrarium autem est, quia Congregatio manet superior Generali electo: ergo potestas generalis semper manet pendens a Congregatione; nam hoc postulat debita subordinatio inferioris ad superioris; & in hoc multum deficit exemplum adductum, ut c. i. n. 14. dicebam; quia Pontifex semper manet supra omnem Congregationem ipsum eligentem. Confirmatur: nam generalis Congregatio habet potestatem faciendi perpetua statuta, & mutandi constitutiones, ut supra n. 3. ex Bullis Pontificis, & ipsius constitutionibus ostensum est; ergo etiam habet potestatem immutandi potestatem Generalis, siue augendo, siue minuendo illam. Patet consequentia, quia ille non habet hanc suam potestatem sine administratio constitutionum: quia recipit illam secundum constitutiones, & ideo non potest, v. g. dissoluere Collegium, quia constitutiones negant illi haec potestatem, potest vero acceptare illud, quia exinde constitutiones concedunt: ergo Congregatio, quæ potest has constitutiones immutare, potest etiam immutare potestatem, quæ ex illis pender.

Quæstiuncula tercia.

IX.
Agitur pro
parte affir-
mativa.

Agitur pro
negativa.

His annexa est tertia interrogatio, an scilicet Congregatio generalis quamvis durat, possit per seipsum immediatae officere omnes actus iurisdictionis, quos Generalis potest exercere. Pars enim affirmas suaderi potest, quia Congregatio supra Generalem est: ergo potest per se exercere, quidquid per Generalem potest. Consequens in his causis subordinatis bona est; ideo enim potest Provincialis quidquid Prepositus localis, & Generalis quidquid Provincialis. Item quia Generalis habet suam potestatem a Congregatione generali: ergo quidquid per illam iurisdictionem ipse potest, a fortiori potest Congregatio per seipsum. In contrarium autem est, quia lequeretur posse Congregationem generalem per se eligere Provinciales omnes, & alia similia facere, quæ sunt valde aliena ab hoc instituto. Item quia in ipsis constitutionibus, & Bullis Pontificis determinantur, & limitantur ea, quæ Congregatio generalis per se potest præstare, tam quod electiones, quæ quoad leges ferendas, & alios actus iurisdictionis: ergo nihil aliud potest Congregatio per seipsum immediate exequi.

Resolutio primæ quæstiunculae n. 7.

X.
Posterior
pars decla-
rativa.

Difficultas precipua in praesenti est in explicanda dependencia, quam habet iurisdictione haec prout est in Generali Præposito ab illa, quæ est in generali Congregatione, & è contrario, in qua dicendum censio iurisdictionem Generalis, simpliciter loquendo, pendere à Societate ut legitimè congregata in unum corpus, & non è conuerso. Hoc posteriorius evidenter probatur ex dictis, quia Congregatio generalis est simpliciter superior, & quia Generalis in nulla re potest minuere potestatem tali Congregationis: solum ergo ab illo pender in con-

gregari, ut sic dicam, quia ad Generalem pertinet illam indicere, vel ad Vicarium Generalem, quando generalatus vacat, exceptis casibus, in quibus hoc committitur Assistentibus, vel Provinciis, bus ob Generalis defectus, ut constat ex s. & o. p. constit. postquam autem temel congregata est, ipsa habet simpliciter supremam iurisdictionem independenter a suo Præposito, adeò ut nec dissolvi possit ex sola illius voluntate sine consensu euidem Congregationis, ut declaratur in formula eius c. 7. num. 75.

Altera vero pars probatur sufficienter rationibus, secundo loco in secunda dubitacione. Et ratio a priori est, quia Generalis habet suam iurisdictionem iuxta constitutiones, constitutiones autem hanc iurisdictionem dant Congregationi generali, ut constat ex s. p. illarum & ex 9. c. 4. & ex formula Congregationis generalis: nam licet in his locis verbis formalibus & expressis non explicetur haec dependencia: tamen eo ipso, quod dicitur Congregationem esse simpliciter superiori, sufficiens significatur. Maxime vero haec dependencia ex eo colligitur, quod Congregatio generalis habet potestatem condendi decreta perpetua, ut constat ex s. p. const. c. 7. & per ea decreta potest constitutiones immutare, ut ex eodem loco colligitur, & ex Bullis confirmationis instituti Pauli III. & Iulii II. ex quibus colligitur constitutiones condere ad generalem Congregationem pertinere, eisdem autem est legem mutare, cuius est condere, & qualibet Congregatio generalis aequalis authoritatis & potestatis est eucunque præcedenti. Denique Paulus III. in Bulla expresse concedit Societati facultatem mutandi alterandi & in totum cassandi constitutiones, tam haec tenus factas, quam in posterum faciendas, iuxta locorum ac temporum & rerum qualitatem, & varietatem, ita ut postquam mutata, alterata, se de novo condita fuerint, eo ipso Apostolica autoritate confirmatae censeantur. Cum ergo tota iurisdictione Præpoliti generalis ex constitutionibus penderet, consequenter h[ab]et, ut etiam penderat a Congregatione generali.

Hoc ergo posito quod ad rem spectat, solum videtur in prima interrogacione posse relinquimus. Secundum quod dicamus hanc potestatem dari immediate a Generali à Summo Pontifice, dummodo faciemur datum esse cum predicta dependencia à Congregatione generali. Deseruerit autem illi modus loquendi, ad explicandum facilis verisimilium proloquium in Societate, ac constitutionibus contentaneum: nimur, Generali habere omnem potestatem Societati concessam à Summis Pontificibus, tam communis, quam speciali iure, & tam directe per propria priuilegia, quam indirecte per communicationem aliorum: his tantum actibus, seu rebus exceptis, quæ per Constitutiones, seu decreta Congregationis generalium illi prohibita sunt: non tamen id proloquium pender ex illo principio, seu in quod loquendi modo, vnde in rigore fortasse verius est, iurisdictionem hanc immediate fusse communis, catam Societati à Summo Pontifice: & per Societatem in Congregatione generali existentem, transferri in Præpositum Generalem, nam hic est melior ordinis prouidentia, ut influxus capitis veniat ad inferiorem Prelatum per medium Congregatio autem generalis reuera est medium inter Pontificem, & præpositum. Deinde quia Pontifex per se habet intendit dare huic religione sufficientem iurisdictionem, & potestatem, quæ se posset gubernare: applicationem autem huius potestatis ad hanc, vel illam personam: in modo enim ad hanc, vel illam modum regimimus, ipsi Societati comitimus: ergo. Denique nuntiavimus Pontificis

Pontifex contulit hanc potestatem B. Ignatio; sicut Christus contulit Petro Ecclesiasticam potestatem, sed tradidit Societati.

XIII.
Data simili-
tudo de ele-
ctione Pon-
tificia non
valeat.

Non est ergo similitudo quærenda inter vtrumque concessionem, & consequenter neque inter electionem Pontificis & Generalis, vt in veraque scilicet tantum fiat designatio personæ, nam de Pontifice est longe alia ratio, siquidem eius potestas aliorum mode descendit immediate ab ipso Christo omnino independenter a hominibus, in præsenti autem iurisdictio immediate communicatur per homines, & non solum pender à Papa, sed etiæ suo modo à Societate, vt declaratur electus. Recte ergo dicitur Generales habere hanc potestatem proximè à Societate nec Paulus III. in citatis verbis aliud significat, sed confirmat, & approbat institutionem Societas quod hanc partem, & rata habet Generalis electionem cum omni potestate, quam illi Societas concedit. Et simili modo intelligo verba Gregorij: loquitur enim ex suppositione, quod Generalis à Societate creatur cum supraem potestate; nam eodem modo vult intelligi omnem facultatem illi esse cœcessam, & per illum dimanare ad alios: nō enim dubito quin Societas ipsa in Congregatione generali existens habeat per seipsum vsum facultatum, & priuilegiorum, & possit immediate illum concedere aliquibus, si iudicauerit expediens. Neque enim Gregorius intendit hoc ius Societatis immutare, nec superioritatem Congregationis generalis minuere: non ergo nominat Praepositum generalis ad exclaudendam Societatem, quam alias sepe coniungit, & primo loco ponit, sed ad exclaudendum ab inferioribus liberum vsum talium facultatum, absque Praepositit licentia. Quia enim ordinarii regimèn Societatis est per generalè Praepositum, per Congregationem autem generalem raro, & extraordinariè fit, vt n. 5. afferimus; ideo in concessionibus, seu priuilegiis harum facultatum generalis Praepositii, tanquam supremi Prælati mètio fit, semper tamè intelligendum est concessionē fieri cum subordinatione Praepositii generalis ad Congregationem generalem, quam Societas profiteri iuxta 10. p. constit. §. 8. & 9. p. constitut. c. 3. §. 10. Vbi de Generali sic dicitur, eus erit vti facultatibus à Sede Apostolica Societati concessis, &c. in quibus verbis plane significatur concessionē Sedi Apostolicae Societati immediate fieri; ipsa vero Societatem potestatem transferre in Praepositum, vt per eum ad reliquos inferiores officiales derinetur, iuxta 8. p. earundem constit. c. 1. §. 6.

Nec adducta
ex Bulla
Pauli & Ge-
gorij cognit.

Optimus lo-
cus conser-
vazionis pro
parte in ri-
gore, vniore.

tegra potestate creata. Priori modo posset facilius fieri, vt si ad sumendum experientiam alterius regiminis, quoad aliquam potestatem, vel actum eius, vel ob aliquam temporalem causam vrgem, Societas ante electionem Generalis statuerit, vt pro hac vice Generalis electus, non haberet talem, vel talem potestatem: nam sicut Societas potest absolute mutare constitutionem aliquam in tali materia, ita potest pro aliquo tempore, vel occasione illa suspendere, vel quasi in illa dispensare. Posteriori autem modo, id regulariter fieri non poterit, nisi interuenient magna causa, quæ vix erit sine culpa ex parte ipsius Praepositii, vel ob impotentiam ex nimia senectute, aut ægritudine, vel alia simili causa exorta; in his enim casibus constitutiones ipsæ fatis declarant quantum in hoc potestatem habeat Congregatio 9. p. constitut. c. 4. §. 6. Extra hos vero casus cum generalis electus habeat ius acquitum, sicut non potest sine causa priuari prælationes ipsa, ita nec integra & debita potestate illius: quod nō ad bonum commune pertinuerit pro aliquo tempore, non vt aliquia potestate, generalis Congregatio poterit Praepositum iniungere, & ipse tenebitur contentire.

Resolutio tertie quæstiuncula in n. 9.

Ad tertium punctum responsio clara est ex dictis: nō enim spectemus nudam potestatem, non deest in Congregatione generali ad efficiendum per se, & immediate alios actus iurisdictionis, seu prouisiones, aut electiones ad officia, sive per legem statuendo, vel aliquid huiusmodi deinceps pertineat ad Congregationem generalem præter ea, quæ nunc per se solet efficiere, sive in casu aliquo particulari dispensando, seu aliquem de facto exequendo, iuxta occurrentes occasiones. Quod planè sequitur ex dictis, & ex supraem potestate Congregationis, & nullum manet incommodum. Et potest confirmari ex quadam decreto primæ Congregationis generalis in 32. quod si haberet. Non licet Praepositus generalis (durante scilicet Congregatione generali) mutare huiusmodi officiales, qui ab ipso Generali creantur (id est, Protincales, Rectores, &c.) usque ad dissolutionem Congregationis, nisi eidem Congregatione aliquem esse mutandum videatur. Ex quo decreto ferè confirmantur omnia dicta; nā in illo quodammodo limitatur potestas Praepositii, nam antea non erat illi prohibitum ex vi constitutionum mutare huiusmodi officiales. Ideo ergo fieri posset à Congregatione in aliis rebus, si expediret.

Quamvis autem potestas absolute loquendo nō desit, nihilominus in vsum huius potestatis ordinariè seruandum est quod in constitutionibus est præscriptum, quia non datur potestas in perturbationem, sed in ædificationem, & credendum est Congregationem non esse ab usurpatione sua potestate, ad mutationem aliquam faciendam in instituto, vel in vsum eius, sed temperationem maioris boni habituram. Vnde intelligitur, quomodo assignentur in Bullis, vel constitutionibus quidam peculiares actus Congregationi generali: ideo enim id fit, quia tales actus à sola Congregatione fieri possunt, non vero, quia illos tantum possit ipsa efficiere, nam quidam durat, plures iurisdictionis actus exercere potest: prudentia autem illius est, non se intromittere, neque immorari in aliis, nisi eidem necessitas, vel utilitas id postularet, & ideo considerando ordinarii vsum, dixi supra in num. 3. potestarem Congregationis non esse maximam extensio, quia iurisdictionis Praepositus ordinariè circa plura versatur.

XIV.
Parte affi-
cautio-
nibus
quæstio-
nibus
tervera, &
quomodo.

Modus alter
bipartitus
pro eadem
parte effor-

Ad secundam interrogationem respondetur, per noua decreta & mutando priores constitutiones, loquendoque de absoleta potestate, non esse dubium, quin posset congregatio generalis restringere potestatem, & iurisdictionem Praepositii, vt probant superioris adducta, & quæ modo diximus de emanatione huius iurisdictionis à Summo Pontifice in Praepositum per Societatem. Quamvis autem hæc potestas absolute non desit, vsum eius rarus esse poterit, & cum magna moderatione, nam mutatio constitutionum rara esse debet, & non nisi ex magnis, & vrgentibus causis, præsertim in re adeo graui, & quasi substantiali, vt est potestas Generalis Praepositii. Alter etiam posset intelligi hæc restrictio solum de facto circa talem personam, restringendo illius potestatem, quamvis non condatur ius nouum, nec fiat mutatio in ipso munere secundum se, & hoc videtur habere maiorem inuidiam, propter injuriam talis persona, & ideo aduerti potest, dupliciter hoc potest fieri, scilicet, vel ante electionem Generalis, vel viuente Generali fæmeli iam absoleta & cum in-

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

XV.
1. Pars resolu-
tione iuris-
dictio, quo
ad absolutam
potestatem.

XVI.
2. Pars resolu-
tione quoad
vsum talis
potestatis.

CAP V T V.

De potestate iurisdictionis infra supremum.

I. **Q**uod attinet ad inferiores Pralatos sub Generali, dicendum primo est illos participare hanc iurisdictionem & potestatem maiorem, vel minorem, pro ratione sui muneri, & iuxta distributionem seu communicationem. Praprofici generali manantem, ita statuitur in 8.p. confit. ca. i. §. 6. vbi de Generali dicitur, suo fungetur officio erga omnia membra Societatis, capitul. videlicet, à quo in illam influxum ad prefixum sibi finem necessarium defendat: & si a generali Praprofici ut a capite vniuerso facultas Provincialium egrediatur, ac per eos ad locales, per hos autem ad singulare personas defendat. Ecce 9.p. cap. 3. §. 3. de eodem dicitur, Poterit eam facultatem ejdem, scilicet Rectoribus, communicare, quæ sanctorum in Domino conuenire. Et §. 7. Praprofici Provincialis, aut locales & Rectores, & alij eius commissarii can partem huius facultatis habebunt, quæ omnis Generali communicaverit. Idem §. 16. & sibi alias, quæ omnia in Bullis Pontificiis approbata sunt. Ratio autem huius assertio[n]is ea est, quæ in ipsis constitutionibus insinuat. Nam in primis necessarium est, ut Pralati suam iurisdictionem habeat, sine qua propria munera exercere non possunt; modus autem perfectior, & aptior ad maiorem vniōnem religionis, & ad perfectiōrem obedientiam est, ut inferiores Pralati habeant illam a suis superioribus, & dependentem ab illis, & quia non debet esse in omnibus equalis, sed maior in majoribus Pralatis, ideo recte vniuersiusque mensura a superiori prescribitur.

II. **O**blitio. **V**na verò supereft difficultas, quia sequitur in Pralatis Societatis infra Generalem constitutis, non esse certam ac definitam iurisdictionem, sed arbitriam iuxta voluntatem Generalis: consequens videtur absurdum, cum quia sequitur Provincialis, & Rectores non habent iurisdictionem ordinariam, sed tantum delegatam; atque ita non esse veros Pralatos, nec posse subdelegare, nisi quatenus hoc est in commissione sibi facta expressum. Sequela patet, quia iurisdictione, quæ non obinuerit, ex prescripta lege, non est ordinaria; iuxta glossam in capitulo ab Ecclesiast. de officio ordinarij, verb. Ecclesiastica sententia addita doctrina Innocentij ibidem numer. 1. Tum etiam, quia res adeo grauis non videatur committenda arbitrio & voluntati alicuius, quia potest esse occasio dissensionum, & acceptio[n]um personarum, & frequentium mutationum in regime, quod debet esse stabile, & certum. Et confirmatur, nam ex dicta assertione sequitur Provincialis & Rectores Societatis nihil posse nisi quod eis expressis concessum est, & consequenter si occurrat casus, eis quidem non expresse concessus, neque etiam denegatus, sed omissus, non habere iurisdictionem in illo, sed debere ad Generalem recurrere. Consequens autem durum est, nam & est prater communem consuetudinem talium Pralatorum, & est nimis restrictio perplexitatibus & difficultatibus expota: convenientius enim videtur, ut quidquid eis non prohibetur, censeatur concessum, nam facilis est praescribere, quæ prohibentur, quæm quæ conceduntur, cum infinita varietas rerū & casuum in huiusmodi gubernatione possit occurere.

III. **R**efellitur obitio probando dicitur pralates habere ordinariam iuris dictum in sub

Respondet in primis certum esse Provincialis & Praprofici locales, seu Rectores Societatis habere iurisdictionem ordinariam, & non tantum delegatam. Probatur, quia sunt ordinarii pastores ac veri Pralati, ut constat ex iure communis religionis supra adducto in tract. 8. quod Societati commune est, quoad hanc partem. Idem patet ex constitutio-

nibus, in quibus hæc munera vocantur pralati, & dignitates Societatis, & hæc intelliguntur comprehendendi in voto, quod profici emitunt, non prætendendi pralationem, aut dignitatem in Societate 10. p. confit. §. 6. de quare lib. 6. c. 7. à n. 13. Non est autem vera pralatio, nisi iurisdictionem habeat ordinariam. In hac potro iurisdictione duo considerari possunt, scilicet substantia eius, ut sit dicam, & quantitas: simpliciter ergo habere iurisdictionem interinsecum est his munib[us], & hoc satis est, ut talis iurisdictione ordinaria sit. Vnde non solum non potest Generalis tollere a Provinciali, vel Rectore iurisdictionem ab solle, immo hoc repugnantiam inuoluit, quia de intrinsecatione talium munorum est iurisdictione: verum etiam nec potest facere, ut Societas sine propriis Provincialibus & Pralatis localibus gubernetur, quia hoc pertinet ad primariam institutionem huius religionis, quam ipse immutare non potest. Solum ergo quoad quantitatem, seu extensionem iurisdictionis pendent hi Pralati a Generali, quod non repugnat ordinariæ iurisdictioni: nam hoc fere modo pendent Episcopi a Papa, & immo magis legati, qui tamen ordinariam iurisdictionem habent, vnde etiam in 4. Congreg generali decr. 28. sanctum legimus posse P. Generalem delegare vicepræ positum domus Romanæ, cum ordinaria potestate.

Sed in hoc etiam addendum est, aliquam esse quantitatem huius iurisdictionis, ex natura re necessariò coniunctam cum tali munere, ut est illa aliquam quæ moraliter ac debito modo fieri non potest. Deinde vnuquisque ex his Pralatis habet in Societate proprias regulas & constitutiones ad illi pertinentes, in quibus potestis suo muneri attributa declaratur, & illa censeri debet potestas ordinaria; quia iam est certa lege prescripta, & adiuncta tali muneri. Similiter in Compendio priuilegiorum declarata sunt facultates omnes ad dispensandum, vel absolendum, vel ad alias gratias concedendas illis commissari, ut in officio Provinciali admotatur regula 8. & in officio Praprofici reg. 13. & Rectoris 11. Quod si prater has voluerit Generalis plures potestates concedere, vel omnibus vel aliquibus Pralatis inferioribus, illæ reuera erant tantum delegata.

Ad difficultatem ergo respondetur iurisdictionem horum Pralatorum duplicitate: dici potest arbitriam respectu Generalis: uno modo, quia non est certa lege definita, ac debita, vel quia sine causa afferri potest, etiam quantum ad eam partem, quæ ex vi muneri comparatur; & sic faltum est, ut patet ex dictis: vnde responsio in forma erit; negando in hoc sensu primam sequam. Secundo dici potest arbitriaria, quia semper pender ex voluntate Generalis, qui ex causa potest illam restringere, & ex gratia potest illam augere; & hoc est quod constitutiones intendunt; & inde non sit talen iurisdictionem non esse ordinariam, ut declaratum est. Neque hoc habet ullum inconveniens, sed ad debitam subordinationem expedit, nec propter timori possunt frequentes, aut indebita mutationes, cum ea, quæ ad ordinariū regumen necessaria sunt, certis legibus sint definita: quæ non facili, nec si gravi causa mutari debent. Quæ vero extraordinaria sunt, vel ad specialem fauorem pertinent, ratio possulat, ut pendent ex supra potestae gubernatoris.

Ad ultimam confirmationem fatemur in Societate ad cognoscendam vnuquisque Pralati facultatem, etendum potius esse affirmat, quænaturia regula, id est, id vnuquisque potest, quod sibi est concessum; non verò quidquid sibi est prohibitum: vnde in citatis regulis Praprofici, & Rectoris.

Rectoris dicitur, quas habeat facultates, partim ex his, que ipsi in his regulis conceduntur, partim ex compendio facultatum Societatis intelligat: ut in iis, quas non habet, sciat ad superiorem recurrere. Neq; hinc sequi potest aliqua perplexitas, vel difficultas, quin potius vnicuique magis clara & nota erit potestas, quam habet, & aliqui potestas ipsa satis est ampla, & facultates non dantur ad singulare causas, sed per generales regulas sufficientes, & specialiter in regulis Provincialis, n. 7. & cum proportione in regulis Praefit. nu. 11. & Rectoris nu. 10. adiutiori vbi necessaria fuerit dispensatio constitutionum, in grauioribus causis recurrentium esse ad superiorem Praeclatam, quod est iuri communis consentaneum, c. fin. de officio Archipresby. adiuncta gloss. verb. *Referat.* & cap. *maiores.* de Baptismo. Et nihilominus additur, ut si absque graui incommmodo non posset Generalis responsum expectari, posset Provincialis dispensare, & postea rationem totius rei reddere Generali; idemque cum proportione de inferioribus respectu Provincialis, & ita omnibus incommodis sufficienter est prouisum.

VII. Secundum dicendum est potestatem hanc Praetitorum Societatis extendi ad omnes religiosos eius, & ad omnes actus, seu materias, ad quas religiosi iurisdictio, sive communis iure, sive per priuilegia communia, aut specialia hactenus concessa extenditur. Prior pars quoad professos, sive quatuor, siue trium votorum extra controviam est; quoad reliquos vero religiosos, qui per simplicia tantum vota incorporati sunt, sicut in dubium reuocata, ut latius dictum est lib. 3. a principio usque ad cap. 4. existimatur enim aliqui, iurisdictio religiosam fundari necessarii in professione per vota solennia, & ideo dixerunt Societatem nullum in eos ius habere, nec Pontificem ex vi votorum huiusmodi potuisse illud conferre, ac proinde ordinariorum iurisdictio subditos exire, ita refert Gregorius XIII. Pontifex in constitutione, *Affidente Domino.* Veruntamen quatenus haec sententia potestatem Pontifici negat, est error in fide, quia certum est Pontificem posse sub protectione, & iurisdictio ne sua suscipere quamlibet personam Deo specialiter consecratam, modo ab Apostolica Sede approbato. Item alias non potuisse Pontifex eximere clericos tantum per primam tonsuram initios, quia illa ceremonia tantum est per Ecclesiam instituta. Item non potuisse priuilegium canonis vel fori ad nouitios extendere, quae omnia & similia sunt contra receptum usum Ecclesie, & contra supremam potestatem, quam Pontifex habet in ordine ad spiritualia.

VIII. Quatenus vero illa sententia de facto loquitur, aut procedit ex praedicto errore, aut ex clara ignorantia iuris proprii Societatis, de quo fine illius notitia loqui non debet. Itaque expressae sunt in hoc concessiones, & declarations Pontificum Pauli III. Iulij III. Pij V. & Gregorij XIII. ac Gregorij XIV. Qui dum Societatem eximunt, & sub protectione sua illam specialiter suscipiunt, de tota Societate loquuntur, ut omnes suos ac veros religiosos complectuntur, seu ex illis constat. Vnde interdum de focus, interdum de his, qui sub obedientia Praefiti militant, interdum denique de religiosis Societatis loquuntur ergo extendunt hanc iurisdictioem ad omnes etiam scholares, quia illi sunt veri religiosi, ut supra est ostensum, veraque membra Societatis. Confirmatur, quia quicunque ex his religiosis, si apostatet a Societate, potest ab eadem compelli, tum per censuras, tum per violentam detentioem, & incarcerationem, ut constat ex eisdem Bullis, praecepsim Pauli III. & Gregorij XIII. ac Pij V. nec solum per sola specialia priuilegia Societatis, sed etiam per alias concessa mendicantibus, circa suos religiosos pro Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

fellos potest illos cogere & punire iuxta concessio nem & communicationem Societatis factam a Pio V. cum speciali declaratione, quod ad omnes etiam scholares extendatur. Quae omnia & alia in Compendio Societatis verb. *Apostata.* late referuntur. Comprehenduntur ergo hi omnes sub iurisdictio ne Societatis.

Dicendum vero supererat de nouitio, sed de his eadem est ratio Societatis, quae aliarum religioni: non enim habet in illos propriam iurisdictioem inuoluntariam (vt vocant) id est, directiua, qua possit eos specialiter obligare in conscientia, vel coactiua, qua possit eos simpliciter repugnantes cogere, quia obedientiam non voverunt, vel si fortasse eam particulari affectu promiserunt, Societas illam non acceperat, neque illos sibi incorporauit. Quod iurisdictioem autem voluntariam subdunt aliquo modo Societati, & sunt capaces gratiarum spiritualium, quas Praepositus Generalis secundum concessionem Sedis Apostolicae potest in Societate concedere, ut dicitur in s. part. constit. cap. i. lit. A. existimoque quoties in Bullis, seu priuilegiis est concessio in ordine ad omnes, qui sub obedientia Societatis vivunt, comprehendit etiam nouitios, cuius exemplum clarum est in Bulla ultima Pauli III. de gratia & facultatibus, & habetur etiam in Compendio, verbo, *Dispensatio.* §. 1. Et ratio est, quia etiam nouitii vivunt propriis sub obedientia Societatis, etiam si non sub obligatione voti, praecepsim cum fauore ampliandi sint de reseruatis quoad nouitios, tract. 8. l. 2. c. 17. a. nu. 11. satis dictum est.

Altera pars assertionis certa est. Nam in primis Praetati Societatis habent omnem potestatem, quasi Episcopalem, quam habent ceteri Praetati religio nis in vitroque foro; imo per se possunt quidquid Episcopi possunt in clericis & laicos sibi subiectos, tam quoad facultatem absoluendi & dispensandi in irregularitatibus, de quibus in Concilio. Trid. sess. 2. 4. ca. 6. quam alias qualunque facultates, ut habetur in Compendio Societatis, verbo *Prelati*; §. 3. quamvis haec gratiam non participant inferioris Praetati, nisi iuxta concessionem Generalis: nunc autem indefinita de Praetatis loquimur. Deinde per communicationem facultatum, & gratiarum facta a Pio V. possunt Praetati Societatis, quem principali ter quidquid possunt Praetati mendicantium per suam priuilegia, vel per communicationem aliorum, ut in Compendio Societatis late continetur verbo, *Communicatio.* §. 2. & sequentibus, & specialiter §. 5. declaratur hanc communicationem, etiam nouitii fieri posse, quod intelligitur quoad gratiarum concessionem, non quoad rigorosam iurisdictioem, ut iam diximus. Denique similem generali concessionem fecit Societati Gregorius XIV. his verbis: quin etiam omnes facultates, omnemque iurisdictioem, quod ad subditorum patitionem, & correctionem pertinet, quibuscumque ordinibus eorumque generalibus hactenus concessas, non ad instar sed aequo principaliter ipsi Societati eiusque Praefito Generali concedimus & elargimur. Praeter haec habet Societas plures facultates sibi specialiter factas, yr ex eius Bullis, & Compendio priuilegiorum constat, potestas autem per eas collata praecipue resider in Praefito generali, per quem inferioribus Praetatis communicatur. Est ergo in Societate, & in Praetatis eius respectu tota potestas, & iurisdictio, que in religioso statu inuenitur, & secundum ordinarium modum Pontificie prouidet. *Limitatio proximae dictiorum.*

IX. *Quoniamque hoc i. mem- brum assertio- nis procede- dat de noui- tio.*

X. *2. Membrum assertio- nis declaratur.*

habent alia religiones, ut ad dandam facultatem recipiendi elemosynam pro spirituali ministerio, vel quipiam simile: sicut etiam è contrario aliqui sunt actus iurisdictionis huic instituto accommodati, qui in aliis religionibus non exercentur, ut est expellere aliquem votis expeditum.

XI. Non censeo autem necessarium explicare in particulari, potestates omnes, quas ratione huius iurisdictionis Societas habet; quia de his, qui generales sunt, vel in quibus cum aliis religionibus Societas communicat, in tract. 8. lib. 2. sufficienter tam & sunt, quæ vero sunt proprie in Compendio Prulegiorum, & in constitutionibus ac regulis sufficienter declarantur, & in sequentibus capitibus nonnulla attingemus, explicando magis in particulari usum huius iurisdictionis; ex dictis etiam in I. 1. c. 3 & lat. 1. 8. de mediis, quibus Societas vivit, ad profectum suorum subditorum, constat hanc iurisdictionem esse plenam in foro penitentia, & in foro etiam exteriori quoad potestatem directum per leges & præcepta, & per coercitum, quoad correctionem secundum regulam, etiam remota appellatione, & quoad potestatem dispensandi in his, quæ necessaria sunt. Ad denique quoad alia multa, de quibus late in Bulla 5. Pauli III. 2. Iulij III. 3. Pij V. & ferè in omnibus Gregorij XIII. Supererat hoc loco dicendum de potestate administrativa bonorum temporalium, id tamen opportunè factum est in tract. 8. qui est primus huius voluminis l. 2. c. 28.

C A P V T VI.

An Societatis Prelati ad particulare subditorum regimen, merito ab illis exigant ratio nem conscientie.

I. Post explicationem vniuersalis regiminis in Societate, dicendum sequitur de particulari subitorum gubernatione, quod ad finem usque presentis lib. prosequemur. Id vero præcipue institutum ad satisfaciendum difficultatibus, quas aliqui obijicunt, quæ fortassis magis ex ignorantia facta, quam iuris procedunt, & ideo non descendam in particulari ad omnia, quæ circa gubernandos subditos in Societate peragunt, sed solum ad ea in quib. prædicta difficultas poterit inueniri. Quia vero ordinariu m hoc regimen semper est secundum regulam, simul illius rationem reddemus vbi oportebit, & huius occasione breuem quandam notitiam totius regulæ, in postremo capite summatim attingemus. Ut autem rem totam comprehēdamus, nec tractata repetamus, tria breuiter sunt, in quibus totum hoc particularē regimen constitit. Primum est recepcione personarum. Secundum conseruatio earundem & prouidentia circa illas. Tertium dimisio earum, si necessaria fuerit. De primo membro satis dictum est à nobis in l. 2. & de tertio in l. 3. c. 9. Tantum igitur superstis ut de secundo membro dicamus, circa quod duo necessaria ad huiusmodi gubernationem & prouidentiam distinguere oportet iuxta duplice potestatem in Prelato necessariam, directi- uam, & coercitam. Quidam enim pars regiminis constitutio debita direccione per præcepta & consilia (ad quam rem etiam spectat conueniens distributione onerum, & honorum) altera vero pars posita est in debita correptione & iusta punitione; de his ergo breuiter dicendum est.

II. Ut vero primæ parti satisfacere incipiamus, a ratione conscientiae ordiemur. Per rationem autem conscientiae, intelligimus manifestationem status conscientiae propriæ, quam subditus facit superiori, ut ab eo intimè cognoscatur, tam in moribus, i. quæ

in affectibus vel propensionibus suis, ex qua voci interpretatione, statim oritur dubitatio ratio, quæ vel hæc manifestatio superiori facienda est, in confessione sacramentali, vel extra illam. Primum ideo non potest, alias & obligarentur subdit, ad continentum superiori, & confessio sacramentalis ordinaretur ad exteriorem gubernationem, quæ ideo absurdum est, & ideo si supra ostendimus, est aliena ab instituto Societatis: secundum autem, & videtur nimis durum subdit, & parum vtile Prelatis ad gubernationem. Primum incommode patet: quia aperire suos defectus, & secreta cordis, extra affectum, signum confessionis, difficultum est, cum propter infamatiōnem sui erga ipsummet Prelatum, tum propter periculum, ne Prelatus id alius manifestetur, vel bono zelo, & non secundum scientiam, vel per negligientiam aliquam, seu inaduentem, aut certe interdum per amulationem, inuidiam, vindictam, aut alium similem affectum, tum denique propter alia incommoda, quibus exponitur subditus, ita se manifestando Prelatus suis quia ob eam causam poterit, vel remoueri ab officio, vel loco mutari, vel alii similibus modis magis tractari; & ideo videtur hic haberet locum consilium Chrysostomi hom. 31. ad Hebr. Non dico tibi ut te prodas, neque apud alium accusas. Et augerit difficultas seu incommode, primò quia si hæc manifestatio vni tantum Prelato esset facienda, & cum illo solo esset semper continua, saltem pro tempore vite eius effervescentia, & tamen hoc in Societate non sufficit, quia hæc ratio conscientia, non soli Generali reddenda est, immo pauci sunt, qui in presentia possint id facere: ab acculturatis autem, & perspicuum nec fit, nec ordinariè fieri expediri. Imo ne soli Provinciali fieri debet, quia non minus indiget illa notitia, qui proximè gubernant, oportebit ergo pluribus superioribus se manifestare etiam pro eodem tempore. Augerit secundum idem incommode, nam qui superiores sunt, breui tempore mutantur, & ipsi etiam subdit, ab una domo in aliam facile transmutantur, atque ita necessarium est, ut inique subdito paulatim, seu successu, se manifestare plurimi Prelatis, & fortasse inter paucos annos se manifestare ferè omnibus gravioribus partibus prouinciarum, quod certè est alperum ac difficile. Deinde secundum incommode declaratur, quia testimonium hominis in re propria non est tanta fide dignum, ut possit Prelatus in omnibus ad gubernandum subditum, aut enim debet illi credere, tam bene, quam male de se loquenti, & si facile poterit ab eo decipi, quia vnuquisque bene de se sentit, & loquitur, immo licet non sentiat, frequenter dissimulat, aut mentitur: vel saltem defectus extenuat, & bona exaggerat: vel superior debet credere mala, & non bona, & in hoc inuriam faciat ipsis subditis, & vix possit eos commodè gubernare, aut eis uti ad aliqua ministeria, quia de omnibus haberet minus bonam existimationem quam par esset.

Quid circa rationem conscientiae in Societate statum sit.

Circa presentem difficultatem, punita quoniam explicata sunt: primo quid in hoc Societas obseruet secundum suam regulam, secundo quia si hoc conscientiam antiquitati religionis, & professio ni perfectionis: tertio ad quod seceretuminde Prelatus obligetur, quarto denique ad quem finem & usum hæc notitia ordinetur, & a superiori applicari possit, ex quibus etiam constabit, quantum difficultas, & soluentur rationes dubitandi. Circa primi delectus regula Societatis est, ut statim ab ipso ingressu padronum omnes

Domines se aperiant superiori, & deinceps in discursu vita, per certa & designata tempora, id prosequantur; hoc constat ex examine c. 4. §. 34. 35. & 36. in quorum primo sic dicitur; *Re in Domino considerata visum nobis est in diuine Matriatis conspectu, mirum in modum conferre, vi superioribus subditis omnino perfecti sint, quo melius regi, & gubernari, & per eos in viam Domini dirigiri possint.* Deinde in 35. dicitur; *Praterea quanto exactius superioris res omnes internas, & externas suorum noverint, tanto maior cum diligentia, amore, & sollicitudine inuare eos, & proumone animas, variis malis, & periculis, quae in progressu possint accidere, conservare poterunt.* Et infra, *vi melius secundum Dei voluntatem huiusmodi misiones sunt, his & non illis mitiendis; vel his ad hoc manus, illis vero ad alia, non solam refert valde, sed summopere, vi superior plenam habet notitiam propensionum, & motionum animi, & ad quos defectus, vel peccata fuerint, vel sint magis propensi, & metuati, qui sub eius cura sunt, vi eius rei habitari ratione, melius ipsos dirigere possit, nec supra mensaram virium suarum in periculis, vel laboribus gravioribus, quam in Domino ferre statuerit possit, constitutus.* Ex quibus rationibus in §. 36. ita concluditur. Ideo quicunque hanc Societatem in Domino sequeret, & in eadem ad maiorem Dei gloriam manere: pruquam ad primam probationem accedat: vel postquam ingressus fuerit, antequam generaliter examinetur, vel post examen, intra aliquot menses (si superiori differendum videtur) sub sigillo confessionis, recti secreti, vel quacunque ratione ei placuerit, & ad maiorem ipsius consolatorem fuerit, debet conscientiam suam magna cum humilitate, puritate & charitate manifestare, re mala, quae Dominum inuierorum offendit, celata: & eis ante aucta vita rationem integrum, vel certe rerum maiorum momenti, superiori qui tunc fuerit Societas, vel cui ex Propositis, vel aliis ex inferioribus illis inuigeret, prout magis conuenire videatur, reddit, vt melius omnibus in Domino propicietur, ipsoque magis in spiritu cum gratia videriori ad maiorem diuinam bonitatis gloriam propicietur. Et §. 38. additur sexto quoque mense rationem hanc esse redditandam, incipiendo semper ab ultima, quae data fuerat; cui non disimilis constitutio reperitur in regula Monacharum D. Hieronymo attributa cap. 17. & §. 39. additur, scholasticis finitis studiis, rationem vita & reddituros, ab ultima, quam reddiderunt in domo vbi ad studia missi sunt. Et de illisdem scholaribus additur in 4. p. cap. 10. §. 5. Rectorem suum magnopere reuereri, ac venerari debere; & infra, *nihil in clausum, ne conscientiam quidem propriam, tenendo, quam ei aperte, vt in examine dictum est, suis constitutis temporibus, & sapientia causa id posceret, oportebit.* De profesiis autem, & coadiutoribus formatis additur in dicto loco examen cap. 4. singulis annis reddituros esse hanc rationem conscientiae incipiendo semper ab ultima vel crebrius, si Preposito videbitur, quod multum etiam commendetur in 6. p. cap. 1. §. 2. addita etiam illa ratione, *Quo melius in via salutis, & perfectionis se dirigant.* Et in 9. p. cap. 3. §. 19. de Generali dicitur, *cognoscat quod eius fieri poterit, conscientias eorum, qui sub eius obedientia sunt, ac praecepit Prepositorum Provinciam: & aliorum, quibus munera maioris momenti committit.* Denique de eadem re est egregius locus 3. part. cap. 1. §. 12. quem infra expendemus. Ex his ergo factis constat primum punctum, feliciter, quid in hac parte Societas obseruandum statuit, & ob quam causam, & quam fuerit cordi B. P. N. Ignatii institutum hoc medium. Propterque in congregacione 5. Generali §. 17. inter subfancialia huius instituti ponitur redditandam esse superiori conscientiae rationem.

Vsum aperiendi conscientiam superiori extra confessionem antiquissimum esse, & professioni perfectionis maxime contentaneum.

Hunc autem fuisse spiritum antiquorum Patrum, & fundatorum religionum, ostendi facile *guadatur* potest. Nam in primis Basil. in reg. 26. ex fusi oribus. *hoc patrum* Debet (inquit) *vicius unusquisque eorum, qui inferiores ex Patriis suis, siquidem memorabilem villam facere progressionem student, & ad perfectionem vite illius, que praecepit D. N. I. B. S. V. Christi est conscientiae, peruenire, cum nullum animi suum apud seipsum celatum retinere, tum in sermone nihil non diligenter ante cura consideratum proferre, sed mentis sue arcana aperire fratribus iis, quibus datum illud negotium sit, vel adhuc facilitare, & misericordia agrotantes carent: Et reg. 44. specialiter de his, qui extra monasterium aliquo tempore peregrinati sunt, explicat, cum primum redirem perfectam rationem reddituros Prelato, non solum suarum actionum & sermonum sed etiam cogitationum. Ita enim (inquit) & attentione esse affuecant, qui itineribus se dabunt, si de reddenda ratione solicii sint: & nos quamdui abiuncti illi a nobis permaneant, nequitiam videbimus illorum vite curam negligere, ad idem facit reg. 46. & reg. 227. ex brevi oribus, vbi adducit illud Iacob. 5. *V. & qui sapientes eis in oculis vestris.* Præterea S. Benedictus in cap. 7. sua regulæ, quintum humilitatis gradum esse dicit, *Si omnes cogitationes malas cordi suo aduententes, vel mala a se absconde commissa per humilem confessionem Abbati non celauerit suo.* Et quamvis ibi Turricremata de confessione sacramentali locum illum intelligere videatur: tamen si quis considereret ipsummet S. Benedictum Sacerdotem non fuisse, & illo tempore Abbates ordinari non fuisse presbyteros, facile intellegit Benedictum, non limitare illud consilium ad sacramentalem confessionem. Et cap. 46. defectus publicos in congregacione fratrum ait esse proponendos. Si autem (inquit) peccata causa fuerit latens tamum Abbati, aut spiritibus senioribus patet, quae scire curare vulnera, non detegere. Et c. 49. omnia vult proponi Abbatibus, ut ex voluntate eius fiant.*

Præterea Cassianus 1. 4. de institutis renuntiantem c. 2. *Ad quod (inquit, id est ad veram humilitatem) ut facile valant peruenire, consequenter instituantur nullas penitus cogitationes præterites in orde perniciose celare, sed confessum ut exorta fuerint eas suo patere facere seniori.* Et infra, *præter humilitatem maximum huius exercitij, utilitatem esse dicit, quia hoc modo instruuntur religiosi, & armantur contra insidias diaboli: vnde concludit, Generale namque, & eundem indicium diabolico cogitationis esse pronuntiant, si eam seniori confundimur aperire.* Et cap. 39. ponens decem signa vero humilitatis, *Secundum eis, si non solam actuum suorum, verum etiam cogitationum nihil suum celauerit seniorum.* At vero Moyles Abbas apud eundem Cassianum collat. 2. c. 10 primo loco hoc indicium posuit, dicens, *Vera discretio non nisi vera humilitate concurrit, cuius humilitatis hec erit prima probatio, si inuicta non solum, que agenda sunt, sed etiam quae cogitantur, seniorum referentur examini.* Et in discursu illius cap. egregie declarat, quantum momentum in hoc negotio sit, ad vitandas dæmonum fraudes, & spiritualem vitam recte insituendam. Et c. 11. exemplo & sententia antiquorum id confirmans, concludit. *Et ideo semper seniorum summa cautione sua factanda refixa: atque ad eos cuncta, que in nostris cordibus oriuntur, stabilitate confessionis velamine, deferenda.*

In his autem Cassiani & aliorum Patrum sententiis, obseruare licet, loqui feri semper de junioribus religiosis. Vnde respondere potest aliquis, haec que fieri, intellexerit, obseruare.

& confirmata
suradue
ex patribus
natiuum

intelligenda esse de nouitiis, vel ad summum de nouioribus, qui per se non possunt, nec scirent cogitationes, & actiones suas moderari: regulam autem B. Ignatii duriorem esse, qua hoc onus eriam profissis, & quantumvis proiectis toto vita tempore imponit. Veruntamen licet haec manifestatio, quod ad singulos motus, & tentationes magis necessaria sit iunioribus, tamen fidelis conscientiae manifestatio, proportionata personae subdit, & voluntati Prelati, omnibus ratione status sui, semper à Patribus necessaria iudicata est, quia haec non solù ordinatur ad instructionem propter vincendas tentationes, sed ad totum spiritualem regimem animæ, cuī perfecta obedientia, & humilitate, & ad obtinendam à Dōce maiorem gratiam mediante superiori. Vnde Esaias Abbas tom. 2. Biblioth. oratione 8. (qui etiam videatur in orat. 6.) in preceptis ad fratres; qui cum ipso vivebant. Aperi (inquit) cogitationes tuas patribus tuis. & gratia Dei protegente. Et S. Dorotheus doctrina 5. à principio exaggerat, quām necessarium sit homini habere à quo regatur, nec sufficientem sibi existimari. Et inde postea concludit, necessarium est: religioso omnia occulta sua manifestare, ut à sapientiori instrui & regi possit. Et inferius referit exemplum vulgare de quadam Abbate, qui dæmonem vidit oferentem fratribus variis portiunculas, & scilicet unum inuenit, qui suam biberet: & postea intellexit causam esse, quia solus ille conscientiam suam spirituali patri occulebat. Nam quicquid (inquit) illius presentia infidias, accurrit illiaco, & cogitationes suas quascunque latentes aperuit Patri, & sic auxilium invenit in tempore tentationis, & bac de causa, non potuit aduersus eos iniquas infidios. Infelicem illum unum inuenit, qui seipsum reget, & instruet. Vnde in Ioanne Climaco gradu 4. de obedientia intelligimus hunc fuisse morem antiquorum Patrum, referit enim, se vidisse in monasterio quendam monachum habentem libellum, in quo totam suam conscientiam scribendam, vt eam postea Prelato manifestaret, atque illum fuisse morem reliquorum monachorum, quem morem etiam posteriores religiosos imitatos esse, & imitari debere, sumimus ex S. Bonavent. lib. de sex aliis Seraphin cap. 7. satis post medium tom. 2. vbi inter alia inquit, Ad Prelatum periret conscientias singulorum aquofere. Et rationes indicans subdit, & de quibuslibet perplexitatibus expedire: pericula peccatorum preudere, & precavere, monere fratres vi proficiunt, corrigerem corrigendum, elucidare dubia, informare singulos, qualiter officia sibi commissa congrue administrant, quo & fratibus prout conuenient, sufficiant, & conscientiam non offendant. Et paulo ante dixerat, haec esse de substantia officij pastorali. Ex quo dicto confirmare possumus, quod in fine numeri 3. diximus; in Societate declaratum esse, hanc rationem conscientiae esse de substantia instituti, quia si de substantia officij Rectoris est conscientias subditorum agnoscere, profecto de substantia subtili religio est, suam conscientiam Rectori manifestare, fieri enim humano modo non potest, vt ille conscientiam agnoscatur, nisi is eam manifestet. Ut enim dixit Augustinus in tractatu de ouibus, cap. 9. Neque enim homo patrarius, aut fratruis intrare potest in conscientiam suam, quam nout Deus. Merito ergo regula haec reddendi rationem conscientiae ad substantiam instituti pertinere dicitur.

Ad quod secretum obligetur superior Societatis in omnibus que illi in ratione conscientiae manifestantur.

VII. Circa tertium de secreto obseruando à Prelato in omnibus, quæ per hanc conscientiae rationem

illi manifestantur, distinguere oportet, quo in foro huiusmodi ratio reddatur. Nam in 4. cap. Examinis de nouitio in Societatem admittendo dicitur. Prusquam ad primam probationem accedas, vel postquam ingressus fuerit, antequam generaliter examinatur, vel post examen, intra aliquot menses, si superius diffundenda videbatur, sub sigillo confessionis ad scire, vel quacunque ratione ei placuerit, & ad maiores suos consolationem fuerit, debeat conscientiam suam magna cum humilitate, puritate, & charitate manifestare. Ergo haec ratio conscientiae dari potest in confessione sacramentali, quia non potest sub sigillo confessionis aliter committi; quantumcunque enim aliquis praemittat se dicere aliquid sub sigillo confessionis, nisi verè conscientiam sacramentaliter, & in ordine ad illam loquatur, non obligabit alterum sub sigillo, vt in tomo 4. 3. pars offendimus, ad docent plurimi relati à Sancio lib. 3. de matrimonio disp. 13. numero 6. potest etiam haec ratio extra confessionem reddi, & optio inter hos duos modos ipsi religioso committitur, ex predictiorum verborum, & ob alia, quæ numer. 10. afferemus.

Secundò ergo suppono, hanc conscientiae rationem multum differre, quod materialia à confessione sacramentali, nam materia confessionis, tantum sunt peccata ab homine commissa, hac vero conscientiae manifestatio multo plura includit: quia in primis non tantum illi debet de malis, sed etiam de bonis, vt expresse monemur 3. part. constitut. cap. 1. §. 12. ibi. Nec solam deficit aperient, fidem patientias, vel mortifications & deuotiones, ac virtutes omnes, &c. Quod etiam significavit Basil. regula 26. ex futilibus, dicens; Hoc enim modo sit, vt & quod laude dignum sit in nobis confundatur, & quod minus probandum congruo remedio faciat: Supponit ergo utrumque manifestandum esse. Deinde idem colligit ex aliis testimoniis numero 3. additatis, quatenus dicunt totam animam & conscientiam manifestandam esse, in conscientia enim non solum malum, sed etiam bona scripta manent: & ex fine huius manifestationis id planè colligitur, vt statim dicam. Præterea ex malis non solù aquilia peccata, sed etiam tentationes, prava consuetudines, vel inclinationes aperiendae sunt, & non solum mali actus, sed etiam imperfectiones, inveniuntur occasio malorum, vel cuiuscunque transgressionis regulæ, etiam si ex se peccatum non sit; haec enim omnia sub conscientia latitudinem comprehenduntur, & eorum cognitio ad spirituale regimen personæ religiose necessaria est; & hoc ergo in conscientia subiuncta verba predictæ constitutionis: voluntate pura optantes ab illis dirigi scilicet a rectitudine disperderent; & nolentes suo proprio sensu duci, nisi conueniat cum iudicio illorum quos Christi D. N. loco habent.

Vnde etiam dicitur haec ratio conscientiae à sacramentali confessione in fine intrinseco, ac per se nam confessio sacramentalis per se solum ordinatur ad comparandam remissionem peccatorum, & satisfaciendum digne Deo pro illis, & consequenter ad emendationem eorum quatenus propulsu huius emendare pars est illius necessaria iustificationis: omnis autem alius finis qui huic adiungitur, licet non sit malus, nec repugnans fini, & circumstantis debitis confessioni, est accidentarius confessionis sacramentali ut sic. At vero ratio conscientiae, de qua nunc agimus, non ita per se ordinatur ad remissionem peccatorum, quamvis etiam possit per modum consultationis ad illam deferire, & ita propter illam fieri, sed ordinatur pricipue ad directionem vita in futurum, & in tantum requirit manifestationem præteriorum & futurorum, in quantum ad prouidentiam futurorum nec-

necessaria est præteritorum notitia; Et quia hec directio, non solum ordinatur ad vitandum malum, sed etiam ad proficiendum in bono, & non tantum in bono necessario, sed etiam in meliori, & perfecto; ideo non tantum vitorum, sed etiam virtutum notitia necessaria est. Item ad utrumque multum referunt inclinationes cognoscere, & tentationes, vel etiam diuinæ inspirations, & auxilia recte ergo hæc omnia sub materia huius obseruantur comprehenduntur. Accedit præterea, quod hæc directio non solum potest intelligi ex parte ipsius subdit, sed etiam ex parte ipsorum Prelatorum: quia per hanc notitiam conscientia subdit maximè iuari debet, ad gubernandum illum non solum per consilia, & admonitiones, sed etiam in ministerijs, & occupationibus, ita ut illum non confundatur in periculo cadenti, sed in statu proficiendi, quod maximè necessarium est in religionibus, que vacante ministerijs cum proximis: nam in eis facilius possunt pericula occurri, nisi Prelatus sciat ea prævidere, & præcauere, ut Bonavent. num. 6. allatus dixit. quod vix potest præfere, nisi conscientiam subdit cognitum habeat. Ut ergo Prelati Societatis possint officia fibi commissa congrue administrare, ita ut fratribus sufficiant, ut idem Bonau. loquitur, & conscientiam non offendant, necessarium est hoc medium in Societate seruari.

X. Ad hos autem fines quando eorum necessitas interuenit, necessarium est, ut hæc ratio, & notitia extra confessionem, aut licentia videnti ea quæ habita est ex confessione, a subdito deatur: quia notitia confessionis, non potest applicari potea ad huiusmodi vissum, est enim res sacrificationis, & altiori secreto claudenda. Et ob hanc causam notitia hæc non signillaris superiori danda est: ad confessionem autem sacramentalem secum faciendam compellere illum non debet, nec potest, præsertim nunc post summum Pontificis Clementis VIII. decreto de referentia cauuum pro regularibus. Quæ omnia constitutionibus Societatis conscientia sunt. Nam in 6. part. cap. 1. § 2. prius dicitur, *Omnes, tam profici, quam formæ coadiutores, semel singulis annis, & quoties præterea superiori visitam facit, ad suas conscientias in confessione, vel secreto, vel alia ratione eidem aperiendas, propter magnam eius rei vitudinem, parati esse debent: vbi notandum est illud relatum eidem, nam refert superiorem: illi ergo est hæc ratio redenda.* Modus autem videtur plane constituti in arbitrio religiosi (stante præsertim predicto decreto) immo ita deum explicit P. Claudius in 14. instructione pro renovatione spiritus cap. 2. numero 2. paulo ante finem, & initio eius instructionis, quæ pagin. 154. inter omnes regulas impressas anno 1607. inuenitur: iuxta id quod in 4. Congregationis decreto 40. fuerat commendatum, itaque poterit vel communicare solam notitiam confessionis, si modus illi gratior sibi fuerit: nec necessitas alterius notitiae interuenit: vel extra confessionem rationem reddere, ad quam saltem exigendam ius habet superior. Et quia hoc posterius, de reddenda ratione extra confessionem, laudabilius dicitur in citata instructione, estque proinde regulariter obseruandum, ideo in ipsa regula statim subditur: *tum etiam (se. parati esse debent) ad confessionem generalem, quæ ab ultima generali vobetur, et quem sibi superior substituerit faciendum.* Vbi alterum fit mentio de confessione, quæ non in eidem superiori, sed de eius licentia facienda dicitur, ut in superioribus adnotatum.

XI. Ex his ergo facile est respondere ad tertium punctum propositum, de secreto à superiori ser-

uando. Aut enim rationem conscientia sumit in confessione, vel extra: in priori casu tenetur seruare signillum confessionis, ut per se constat: & ideo tunc non poterit ut illa notitia extra confessionem, nisi de confessu ipsius penitentis, iuxta certam doctrinam à nobis, tam in 4. tomo 3. part. dis- put. 33. sect. 1. quam in hoc opere sibi traditam, solum oportet distinguere, an aliquid dicatur in confessione propriæ, ac formaliter: an verò solum concomitante, & per accidentem: nam illud prius caput proprie sub signillum confessionis; postero autem non ita propriæ, ut ex doctrina de signillo in citato tomo constat. In presenti autem si quis in confessione integrum conscientia sua rationem reddat, multa videtur necessario dicturus, quæ non formaliter, sed concomitante tantum ibi dicendi censenda sint, ut sunt virtutes, & multa alia, quæ supra numer. 8. numerauimus, & quidquid non conduxerit ad manifestanda ea peccata de quibus confessio sit. Sed in hoc confessore oportet esse *Non facile valde cautum, & potius in inare ad claudenda o- perandum* minia sub signillo, quæ aliquid excludendum; quia *manifestata in confessio- ne, dicti sibi concomitante!* facile possunt tunc omnia reduci ad circumstantias, vel necessarias, vel viles, ad declarandum melius peccatum, & postulandum remedium illius in futurum & presumendum est à penitente haec ratione dici: ideo enim eligit medium confessionis, ut seceretur signilli in omnibus obtinet, quantum fieri potest. Igitur sine illius confessu nihil est regulandum, siue pertinente ad tentationes, quæ non sunt peccata, siue ad naturalem inclinationem ad aliquod vitium, siue quidpiam simile, cuius reuelatio possit esse onerosa penitenti. Vnde si aliquis usus talis notitia extra confessionem sic necessarius: oportet exigere à penitente, & ut illud extra confessionem dicat, vel ut solum concomitante in ea esse dictum declareret; quod ipse tunc secundum regulam facere tenuerit. Quæ necessitas exigendi licentiam à penitente maximè verum habet, quando ille usus, vel est merè externus, & quasi politicus, vel habet adiunctam aliquam suspicitionem reuelationis, nam si esset tamen spiritualis cura, & prouidentia erga ipsum penitentem, fine vello timore, vel suspicione reuelationis, & alioquin materia non est directe, nec proximè pertinens ad confessionem peccatorum (de ea enim quæ sic pertinet iam diximus lib. 8. c. 5.) tunc facilius potest illa notitia usus permitti, non requisita à penitente licet.

XII. Quando autem ratio conscientia redditur extra confessionem, non habet locum secretum signilli, ut per se constat: nihilominus tamen dicendum est o- riri inde maximam obligationem secreti natura- lis, quanta oriri solet ex secreta consultatione con- scienciae. Probatur primo, quia hoc est moraliter ne- cessarium, ut hoc non, seu medium tolerabile & rationabile sit. Quod si quidem rationes dubitadi in principiis politis, numero 2. Deinde quia hoc exigit ratio charitatis, & iustitiae, & quia hæc est intentio eius, qui suam conscientiam aperit, & est iulta, quia non vult se infamare, sed solum necessitati sua spirituali prouidere: quod merito potest face- re, & debet. Denique in ordinationibus toti Societati communibus, atque ex autoritate 7. Congregationis contractis cap. 1. numer. 17. magna ex- aggeratione dictum secretum commendatur, ac superior illud fortasse violans, severo puniendus, etiam offici depositione, si opus fuerit pronuncia- tur & confirmatur a fortiori ex cap. 15. carundent Ordinat. part. 2. vbi superior strictè iubetur secre- tu seruare in defectibus ab altero fratre delatis, nedum in iis, quos de se ipso quis manifestat. Est tamen magna differentia inter hoc secretum, & signum confes-

1. *dissimilans inter fratrem que manifesterat confessionem.*

2. *dissimilans.*

confessionis. Primum, quia hoc non expedit, quomodo natus licet superiori loqui postea cum subditu de rebus sub tali secreto commissis, & illum secretum reprehendere si necesse sit, vel monere suum fragilitatis, ut talem occasionem vitet, vel talem occupationem non appetat, vel procuret, & similia. Deinde potest ex illa notitia operari, gerendo erga subditum illum prouidens modum, qui salutem eius spirituali, vel magis necessarii, vel ut ille sit; etiam si subditus sit inuoluntarius, quia irrationaliter resistit. Solum cauere debet ne illum infameret, aut malam suspicionem de illo generet; quia hoc de se repugnat iustitia, & solet alius scandalum parere, & subditus reddere difficultates & timidores in huiusmodi ratione sua conscientia reddenda: quanquam in hocaliqua moderatione opus est; nam si res sit moraliter necessaria ad salutem subditus, ut est vitare proximam occasionem alicuius peccati graui, & alioqui suspicio non est cum firma & sinistra opinione aliorum, sed cum quadam dubitatione, & admiratione, tunc propter salutem animae, contemendum est illud incommodeum, alii remediis impediendo illud, quantum fieri possit quia salus animae praeferenda est, & ipse subditus hoc velle tenetur, imo tanta esse posset spiritualis necessitas, ut etiam infamia contemnda sit. Quapropter si superior bona intentione, & facta moraliter diligenter ad prudenter procedendum operetur, raro in hoc delinquit. Quando vero non ob necessitatem, sed ob maiorem utilitatem, & perfectionem hoc sit, maiore circumspectione opus est, & regulariter non videtur faciendum, sine subditu confessu, quia in rebus raro est utrius, quod est inuoluntarium.

XIII.

3. *dissimilans.*

Tandem potest superior uti hac notitia ad convenienter gubernandum subditum in ordine ad bonum communem totius religionis, tum quia naturale secretum non obligat cum dispensio boni communis: tum etiam quia ex ipsa regula constat, ad hunc finem hoc medium ordinari. Vnde interuenit tacitum pactum, & consensus ipsius subditus, quando Societatem ingreditur. Tum denique, quia ex hoc usu, per se loquendo, non sequitur nocummentum particularis ipsius subditus: nam licet fortasse ob eam causam applicetur ad hunc locum, vel ministerium ei minus gratum, non debet illud tanquam nocummentum reputari, si communis bono religionis ita expedit, cum inde nulla sequatur infamia, neque aliud simile incommodeum qualis priuatum, ut sic dicam, sed ad summum carentia negari alicuius maioris commodi, vel honoris, qui nec per se debet tanti estimari, praesertim in personis, nec debet comparari cum communis bono. Carentium est autem, ne ratione huius notitiae aliquid fiat in vindictam, seu punitionem delicti, quando illud est occultum, & solum per hanc viam superiori ab ipsius delinquente manifestatur: quamvis enim tunc possit superior secretam etiam paenitentiam imponere, quia magis sit in medicina, quam in vindictam: tamē publicè punire delictum, nec debet, nec moraliter potest, quia est contra debitum ordinem, ut per se constat: quomodo autem possit remedium adhibere in futurum, iam dictum est.

Ad quem finem & usum ordinetur notitia per rationem conscientie comparata: simul que impugnationibus faciat.

XIV.

Vltimo ex dictis declaratum est, quod quarto loco proposuimus de usu, & utilitate huius scientiae, & quantum distet notitia, quae per confessionem

habetur. Soluuntur etiam facile ex distinctione dubitandi in principio potest. Ad primam enim in interrogacionem iam dictum est, veroque modo potest rationem conscientie reddi: scilicet, & in confessione, & extra: tamen quando in confessione sit, non ordinatur ad exteriorem gubernationem, sed ad perfectam satisfactionem delictorum, iudicio superioris imponendam in eodem foro, & ad medium directionem, & curationem spirituali, etiam in futurum.

Quando autem sit extra confessionem, potest ordinari ad gubernationem exteriorem, perinde ad bonum ipsius personae, & religionis cum debita circumspectione secreti famae, honoris, & consolacionis ipsiusmet subditus, ut explicatum est. Vnde ad primum incommodeum de difficultate huius manifestationis sua conscientia extra confessionem respondemus: cedendo esse rem difficultem ei, qui non decrevit viam perfectionis prosteri, vel in eorum proposito non fideliter perseverat, atque progeditur: tamen ei, qui recte affectus, & dispositus est in desiderio consequendi perfectionem, & perfecte moderandi passiones omnes, & vivandi omnes occasions, vel occupations, quae sive propter impeditre possunt huius debet qui religio famam vitam profertur: querendi credere in omnibus misis Dei, & religionis obsequium, non erit difficile hoc medium amplecti: nam amor finis facile reddit medium ad illum consequendum necessarium, ut condicens, quantumvis alias difficile esse videatur. Sicut enim Christus D. dixit iugum suum suave esse: non quia in se difficile non sit, sed quia verus amor leuem, & suavem illum reddit, ut significauit August. lib. 6. de Musica, c. 14. Vnde etiam Plutarchus Dialogo de profectu morum: primum fundamentum virtutis dicit esse amoris imminutum circa studium philosopandi, id est, virtutem insequendi. Vnde idem Philosophus inferius eodem operach medium posuit inter principia ad proficendum in virtute. Omnes (ait) equo progressus animo reprehendunt, potissimum, si ipsos etiam morbi animorum gratis accidunt reprehensorum, bonam spem exhibent melioris consilii habitudinis, qui enim se si ingenuo offerto corripientibus, peccatum profert, malum fatur, non passus latere aut ignorari: preditique corrigenti, adiutanti, etiam precibus: si demum fatigatum proficerit, non contumendi in Philosophia progressus: nam quisquis ad bonam frugem ex corruptis moribus perire desiderat, opus habet, auctore Diogene, diligenti amico, vel acri feruendo hoste, ut peccatum fugiat, aut corrigit, aut certe humaniter ac blande curatur. Si ergo medium hoc non est, vixum adeo difficile cindit Philosopho propter ordinariam virtutem, allequendam: cur debet videri arduum religioso propter perfectionem charitatis, & cordis puritatem obtinendam, eo vel maximè quod difficultas haec statim in principio examinis proponitur iis, qui Societatem ingredi cupiunt, iuxta regulam Magistri nouitiori capite secundo, numero decimoquinto, si ergo tunc illam admittunt, & cum hoc oriente religionem possent profiterentur, non est quod difficultatem cauens, cum de perfectione & veritate actionis dubitare non possint.

Quod autem ad exaggeratam difficultatem additum de incommodis, quae sequi possunt ex parte superiorum propter eorum imperfectionem, vel defectus, nihil obstat. Primo quis, moraliter ac regulariter loquendo, praesumendum non est de Prelato religioso, ubi religio reformata est, & tanta diligentia, & sollicitudo, quanta supradicta in ca. 3.n.15, indicata est, adhibetur in prouidendis superioribus Prelatis, qui prudenter & charitate maximè praevent. Apud quos haec notitia voluntarie data ab ipso subditu, etiam si de peccatis sit, non infamari illi, quia, ut etiam sapienter animaduertitur in infusione

P. Clau-

P. Claudi pro superioribus, capite nono, numero quinto (quod integrum caput pro hac ratione conscientia, quam tractamus, videri debet) plus acquirit benevolentia, & affinitas per illam fidelitatem erga superiorum, & per signa pœnitentia, & emendationis propositum, quam propter commissaria peccata posse amittere, præterita enim peccata per pœnitentiam delera, etiam apud Deum ipsum non infamant hominem: vnde nec infamare debet apud spiritualem Patrem, qui Deum maximè imitari debet.

XVII. Ideo tenetur Praelati summo studio animaduertere, ut ratione huius notitiae nihil faciant, quod iure posse subditum offendere, & inde occasionem sumere se se occultandi, & paulatim fortalefari in maiora virtus, vel in commoda cadere: vt enim referri Casianus collat. capite duodecim, Occasione nobis perniciose & verecundia, qua cogitatione malas studiamus obtemperare, illa precipue creat casus, qua nouimus quendam in Syria partibus, vi credebatur, præcium, seniorum cuiusdam fratri cogitationis suas simplici confessione prodenuit, postmodum quadam indignatione communum casalem grauiter exprobasse, vnde fit, ut dum eas in nobis premimus, & senioribus ne subsumus publicare, curationi remedii consequi nequeamus. Debent ergo superioris in hoc esse cautissimi, ne potius ut iudices, quam ut Patres a subditis tractentur. Nam quod Chrysostomus dixit, nō dico tibi ut te produs, intelligitur vel in ordine ad iudicium externum, quod ad vindictam tendit, vel in ordine ad illos, qui tali notitiae male vñi sunt, subditu verò non debent esse nimium delicati, ut vel ea omnia, qua ipsi non placent, iniuste fieri censeant, vel certe, si Praelatum aliquem interdum in hoc erare, aut imprudentem esse contingat, ideo ceteros omnes similes esse iudicent, aut ob eam tantu causam, necessariam regulam, & sanctam consuetudinem immutandam putent. Absit enim (ut recte dixit Augustinus ad Publicolam epist. 154. & habetur in cap. de occidente 23. quæst. 5. ut ea que propter bonum aut lucrum facimus, aut habemus, si quid per hac præter nostram voluntatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur: quid enim est in ipsa bonum boni, ac lito, vnde non possit etiam permisus irrogari.

XVIII. Alia denique exaggeratio difficultatis ex mutatione superiorum, velerum pluritatem, humana quidem est, & sensibili, vt sic dicam, parvum tamen momenti apud eos qui spiritualiter vivunt, & simpliciter, ac confidenter ambulant: talem enim habent conscientiam statum, vt non vereantur illam multis personis manifestare. Quin potius hæc ipsa obligatio potest hominem reddere cauorem circa statum conscientie sua, & plurimum etiam consilium, & orationibus magis iuuari poterit. Denique ex ipso vñi, & praxi constat minus difficultas in hoc negotio esse, quam in speculacione, vel apprehensione appareat, si sermo sit de his personis, quæ recte volunt in religione procedere. Quod enim aliis difficultissima res sit, non dubitatur, verum tamen difficultas illa non solum vitanda non est, verum potius merito est intenta, vt saltet illa religiosos in officio continet.

XIX. Ad alterum denique incommode contra utilitatem huius modij responsum facit est, ex his que diximus. Debet enim Praelatus fidem adhibere subditu sua conscientiam rationem reddenti, dum aliud sibi non confiterit, per hoc tamen nō tollit quin prudenter omnia obseruet, & dicta illius cum factis eiusdem, quæ superior alias nouit, vel vidit, conferat; ita enim vix fieri potest, vt in re magni momenti decipiantur.

C A P V T VII.

Virum fraternali denuntiatio recte fias secundum regulam, & particulare regimen societatis.

And conuenientem religionis gubernationem nō solum necessarium est, vt Praelatus possit delibera- Dabitis substa-
tia, seu defectus cognoscere per propriam & spon-
taneam manifestacionem vniuersuque de seipso, inßia qd.
sed etiam per denuntiationem ab uno factam de lapsu alterius. Sicut enim prior manifestatio, ad priuatam, & voluntariam directionem vniuersuque necessaria est; ita posterior denuntiatio ad communem correctionem delictorum, & propter eos maximè, qui delicta sua abscondere & excusare procurant, admittenda omnino est, in omni beatae ordinatae communitate. Atque ita hæc, quam in primis aggredimur, ac fraternali vocatur (nam iudicaria quantum loci in Societate, habeat, cap. de cimicertio explicabitur) in iure & in Evangelio multū commendatur, ut sciam videbimus. Quod ergo hæc denuntiatio iuste precipiat, vel in constitutionibus ordinetur, manifestum est: quia ipsa est actio honesta, & communis bono necessaria, dummodo legitimo praelato, & cum debitiss circumstantiis fiat, vna autem ex debitis circumstantiis est debitus ordo, de quo maximè in præsenti dubitatur.

II. Nam regula Societatis hæc est: Ad maiorem inspirationem profectum, & precipue ad maiorem submissionem, & humilitatem propriam contentum est: quaque debet, vt omnes erroris & defectus ipsius, & res quacunque, que notata in eo, & tunc regula obserueri fuerint superioribus per quenam, qui extra confitentur. Habetur in Compendio Constat. num. 9. Ex quibus verbis colligi videatur omnes defectus, etiam si finit gravia peccata, & omnino occulta, esse à quoque, qui illa certe scierunt manifestanda superiori, nulla præmissa monitione, nec spectato fine emendationis, sed solum intuitu maiorum perfectionis, submissionis, & humilitatis. Hoc declarant singula verba, si expandantur: nam finis non aliud proponitur nisi, Ad maiorem spiritu profectum, &c. Materia verbis valde universibus declaratur: & ideo cum dictum est: omnes errores, & defectus, ne quis putaret solum esse sermonem de communibus imperfectionibus religiosorum, additur, & res quacunque. Deinde vero subiungitur exceptio notitiae confessionis, per quam firmatur regula, quod quacunque alia via etiam occultissima, recognoscatur, superiori denuncianda sit. Additur denique vnumquemque debere esse contentum, vt hæc denuntiatio de se fiat nulla alia conditione postulata, quo significatur nō esse necessariam præiuviam monitionem. Atque ita in examine cap. 4. §. 8. nouitium ingressurus Societatem statim interrogatur, an contentus fit futurus, vt omnes errores, defectus, &c. vt ex tunc præbeat suum confessum, neque habeat postea querelle occasionem. Atque in hunc modum videtur interpretari hanc regulam vñi, & praxis Societatis, nam praefaci hanc integrum illius obseruantiam requirunt.

III. Difficultas autem contra hanc regulam & communem præiuviam est: Primo, quia videtur repugnare Euangeliu Matt. 18. vbi Christus Dominus ait: Siquidem caueri in frater tuus, vade, & correpe cum inter te & opsum solum: si audieris, lucratus es fratrem tuum ex quib. verbis duo colligunt Doctores communiter: Vnum est, ante denuntiationem, quæ infra significatur illius verbis, Dic Ecclesiæ, præmittendam esse fraternali correctionem secretam. Aliud est, finem huius negotiis esse lucrari fratrem, scilicet, per emendationem & repugnanciam,

Secundum
argm. xx
intro canoni-
co.

eius, ideoque si crimen fuerit occultum, & emenda-
dum, non esse ad denuntiationem procedendū:
vtrumque autem repugnat superiori regula. Se-
cundū obstat textus in cap. licet Heli. de Simonia ibi,
sicut accusationem precedere debet legitima inscriptio: sic &
denuntiationem charitatiu correcit. & in cap. cum dile-
ctus. de accusat. denuntiatione repellenda dicitur, quā
secreta monitio non præcessit. Idem habetur in
cap. si peccauerit. 2.q.1. ex Augustino serm. 16. de ver-
bis Domini: Quia secretum (inquit) fuit quando in te peccau-
t, secretum quere cum corrigis quod in te peccau-
nam si solus nos, quia peccauit in te, & eum vi
coram omnibus arguere, nones corрртор, sed proditor,
& in Concil. Aquit. Gran. I. cap. 134. de subdito delin-
quenti dicitur: hic primum secundum Domini præcepit,
non solus semel, ac secundo, ac tertio, quinimum cibarius admo-
neatur, &c.

IV.
Tertium ar-
gumentum
ex Paribus.

Tertio ne quis forte dicat hunc ordinem perti-
nere ad seculares, non ad religiosos, qui sunt vel ut
mortui: dicitur, quia antiqui Patres, & fundato-
res religionis eundem ordinem seruare præci-
piunt. Basili. in epist. ad Canonicam, circa finem,
Oportet (inquit) cum qui post ynam & alteram moni-
tum obstat nibilominus in vita perseuerat ad Antijistem
deferrit. Et in regulis moralibus reg. 52. cap. 2. &
pro regula ponit ipsa Christi verba Matth. 18. & in
regulis fusiis disputatis reg. 46. Quidquid est (inquit)
in quo peccetur, id referri ad Antijistem debet, sive ab eo ipso
qui peccatum admisit, sive ab illis qui illius consilij sunt, sive illud
ipsi curare non possint. & mederi eo modo quo præceptum est a
Domino. Vnde in regulis brevioribus interrogatio-
ni teria, quæ erat, quomodo conuerteremus pec-
antem, respondet, quemadmodum insitum a Domi-
no, &c. Et interrogation 25. quæ erat, quid sit de-
trac^orio? responder reuelare peccatum alterius in
duobus tantum casibus licet, scilicet vel consilij
causa, vel ad vitandum damnum allorum, extra
hos verò semper esse detractionem. Regula etiam
47. 178. 182. 222. sumit de hac re, & in eis eodem fere
sensu explicat Christi D. verba; & in constitutionibus
monast. cap. 30. Si quis, inquit, disciplinam labefac-
tare in animo habeat, & alios de fratribus secum comites tra-
hatur, hic primò quidem ab eo qui sanus sit fecrèd admonitionem tā-
quam parum sanus debet, sive arcano curari noluerit, adhi-
bendi sunt de fratribus, &c. Vbi prosequitur ordinem
correctionis. Eodem modo loquitur Augustinus in
sua regula, dicens: Si oculi petulantiam in aliquo restringam
aduerterit, statim admonete, ne cæpo progrederit, sed in
proximo corrigitur: Si autem & post admonitionem, &c.
prosequitur ordinem correctionis. Quem tamen
paulo inferius immutat, dicens, sed antequam aliis de-
monstretur, per quos conuincendit est si negauerit, prius Pre-
posito debet ostendit, si admonitus neglexerit, corrigi, ne forte
possit secretius corruptus non innotescere ceterū. Vbi sem-
per postulat ut monitio præcedat, antequam deli-
ctum manifestetur Prelato, & vt secretum ser-
ueretur quoad fieri poscit. Accedit tandem auctoritas
B. Thoinæ, qui, quodlib. 1. art. 16. expresse dicit, cor-
rectionis ordinem a Christo præcepit, etiam
in religionibus esse seruandum, ita vt si Prelatus
principiat sibi denunciari delictum occulte ante ad-
monitionem, quando est spes fructus, non sit ei ob-
ediendum.

Quarto argumentari possumus ratione, quia lex
ipsa charitatis, etiam secluso Christi D. præcepto,
postulat ut sine causa necessaria, nec secretum fran-
gatur, nec peccatum occultum proximi alteri re-
veletur, imò etiam ratio iustitie vel fidelitatis hoc
postulat: sed quando peccatum fraris est emenda-
tum, vel moraliter emendandum per secretam ad-
monitionem nulla est necessitas manifestandi il-
lud superiori: ergo non potest iuste fieri, sicut non
potest iuste manifestari alteri fratri, aut amico.
Quid enim refert ad iniuriam minuendam, quod

persona, cui reuelatur peccatum, Prelatus sit, quia
potius illa circumstantia videtur augere iniuriam:
quia infamia maior est, magisque iniuriantia,
pud vnum Prelatum, quā apud multos alios. Et Contra
confirmatur, quia recta ratio postulat ut curatio a-
groti fiat cum minimo nocimento, & diminutio-
ne aliorum bonorum: ergo etiam spiritualis curatio animæ ut fiat cum minimo nocum-
to fame, ergo si facta iam est iniuriam ei denuo in-
famare, vel si fieri potest, per solam secretam admo-
nitionem, non licet medicinam adhibere cum de-
trimento fame.

Propter hæc, & similia argumenta, nonnulli illi-
citorum putant statutum religionis obligans religio-
sos ad manifestandum Prelato delicta occulta, an-
te præmissam monitionem. Alij verò, vi Bannes 22.
quasi. 33. art. 4. existimant esse nimium rigorolam, admodum
& non expedire communitat: quia potest nimium
perturbare fratres inter se, quia licet perfecti po-
sint patienter tolerare, ut delicta sua Prelato ma-
nifestentur: imperfecti in nihilominus, vel quicunque
non adeò perfecti sunt, vix poterint sine perturba-
tione id ferre: cumque communitas major ex parte
ex huiusmodi hominibus confit, non videret
tale statutum esse posse pro tota communitate ac-
commodatum: ut ergo rem tota ordinat explicita-
mus, videbimus prius generatum, & abfrahendo à
Societate, an tale statutum licitum sit, deinde an sit
expeditus: ac tamen totam doctrinam ad regulam
& præmixim Societatis in c. 9. accommodabimus quia
verò fundamentum totius doctrine partim ex Eu-
angelio, partim ex discursu rationis sumendum est,
inde initio sumemus: nam licet hoc tractari solat
in 2.2. q. 33. vbi olim publicè docendo sententiam
nostram aperiuimus, tamen quia illa non versatur
in manibus omnium, non possumus hic pretermi-
mere fundamenta huius materiæ.

Explicatur locus Matth. 18. si peccauerit in
te, &c.

Primo ergo dixerunt aliqui Christum Dominum
Matth. 18. non fuisse locutum in vniuersum decor-
rectione fraterna in quounque delicto fratris, nec
posuisse speciale præceptum de illa, vel de ordine e-
ius, sed specialiter locutum fuisse de iniuria facta
vinciue quæ a suo proximo, & de modo patienter il-
lam ferendi, & curandi magis animo lucrandi pro-
ximum, quā vindicandi seipsum. Fundatur maxi-
mè in illo verbo, si peccauerit in te: nam illud non in-
significat, coram te, ut multi exposuisse videntur, sed
contrarie, ut proprietas verbi, scripturae vñus, Eu-
angelij contextus, & multi Patres docere videntur. Nā
iuxta Latinam proprietatem particulari, in talis ha-
bit significationem, in simili contextu, iuxta illud
Virgilij Aeneid. 1.

Quid meus Aeneas in te committere tantum,

Quid Troies potueris?

Nunquam autem significare solet, in te, id est, coram
te, aut te sciente: non est autem cur hieram ad im-
proprium sensum torqueamus. Sic etiam Genet. 3.
& Exod. 10. dicitur peccare in Domum. & i. Reg. 3. si
peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus: autem in Do-
minum peccauerit vir, quis orabit pro eo? & Luc. 22. si pecca-
uerit (inquit) in te fratres tuos, incipa illum, & si penitentia
eget, dimittit illi. & si species in die peccauerit in te, &
septies in die conuersus fuerit ad te, dicens: Peccavi me, dimitte
mi, quæ verba, vel sunt eadem, vel similia his, quæ
Matth. refert, & tamen in illis idem est, peccare in te,
ac iniuriam tibi facere, ut probant verba subiuncta,
dimittit illi: non enim potest homo dimittere omnia
peccata, quæ coram se sunt, sed quæ sunt in suam

VIII. iniuriam. Vnde hunc etiam sensum confirmant verba, quæ Matth. 18. Petrus subiunxit; Domine quoties peccabist in me frater meus. & dimittam ei, id est, quoties me offendet; intellexerat ergo verbum Christi in illo sensu nam propterea subiunxit illam interrogacionem eiusque intelligentiam confirmauit Christus subiecta parabola de Rege, cui seruus debegat decem milia talenta, quæ dimisit ei: ipse autem postea vrgebat conseruum sibi debitorem, nolens ei remittere: ergo est fermō de peccato in aliquem ex quo debitum ratione iniurie nascitur.

Præterea ita intellexit hunc locum Innocentius III. in cap. noui. de iudiciis, ibi: Et Rex Anglie sit paratus sufficienter ostendere, quod Rex Francorum peccat in ipsum, id est, offendit ipsum; quamvis glof. ibi dicas Christum Dominum in alio sensu fuisse loquutum; quod tamen non probat. Fauerit etiam idem Innocentius III. in cap. cum ex iniuncto. de heretice. & Chrysostomus qui homil. 70. ad populum ita alludit ad hunc locum, si contra me peccauit, possum me non audire, ita precepti auersari, &c. & eodem modo exponit Basilius in regula 322. ex breviioribus, vbi confert verba illa Christi Matth. 11. dimittite si quid habetis aduersus aliquem, cum illis, si peccauerit in te frater tuus; sentiens in vtroque esse sermonem de infernante iniuriam, quā tamen ita dicit esse dimittendam, ut tamen admonitione leni, & castigatione aduersus ipsum iniurie auctořem vti oporteat. Idem sentit in regulis suis disputatis respons. 9. Vbi cum dixisset non esse religiosis litigandum cum his, à quibus iniuriam patiuntur, subdit; Admonendi sunt autem qui tales sunt, &c. ut parcamus precepto Domini, qui dixit, si peccauerit in te frater tuus. Eandem expositionem indicant Hilarius & Hieronymus in Matth. & Ambrosius in Lucam, iiii & Innocentius III. in cap. cum ex iniuncto. de heretice. idem significans, & dicens; cum aliud sit fratrem in peccantem occulere corripi secundum regulam Euangelicam, illud enim in te, idem significat ac contra te. Denique etiam D. Augustinus sermon. 16. de verbis Domini, de iniuria propria illa verba intellexit, dicens; Ille iniuriam fecit, & iniuriam faciendo graui seipsum vulnere percussit, tu vulnus fratris contemnens, peior est acendo, quā ille conuictando, & inde colligit non esse leue peccatum, peccare in hominem: intelligi ergo peccare in te, idem esse, quod peccare contra te. Denique D. Thom. super Matth. ita cum glossi exponit, si iniuriam vel contumeliam intulerit ibi. Et Caietan. ibi ait, si peccauerit in te, possum esse ad differentiam peccati in alterum. Probat etiam Abulensis ibi quæst. 84. Theophylactus, & Euthymius.

I. Iuxta hanc ergo interpretationem non solum non agitur de omni peccato fratris, sed etiam colligit vterius Christum Dominum hic non egisse de modo fraterem corripiendi omnia peccata, sed de perfecto modo tolerandi iniurias, ut non solum eas non vendicemus, verum etiam iniuriante lucrari procuremus. Probatur, quia ibi Christus non agit de omni peccato, sed solum de iniuria propria: ergo inde non potest colligi generale preceptum; quia potius nequit in propria iniuria curanda videretur ille ordo à Christo Domino preceptus, tū quia nullum est ibi verbum, quod rigorem precepti praeserat, sed tantum cuiusdam utilitatem doctrinæ, vel consilij; cum etiam, quia Christus Dominus nullum dedit preceptum politiū, nisi sacramentorum, ut alias constat ex materia de legibus ille autem ordo non est ex natura rei necessarius, nulla enim evidenti ratione naturali probari potest, præsternim quod testium inductionem, quæ summam habet difficultatem, & vix potest ad proximū reduci, ut ex vñi constat: ergo verisimile non est ibi esse latum speciale preceptum à Christo de huiusmodi ordine.

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

Et confirmatur, quia Christi D. verba indifferētia sunt ad iniuriam illatam, tā occulte, quā publice, nam absolute dixit, si peccauerit in te: ergo inde finitum est etiam constituit illum ordinem pro qualcumque iniuria, siue occulte, siue publice fiat, cum tamen certum sit non esse necessarium præmittere correctionem secretam, vbi peccatum est publicum. In iniuria autem propria videtur id ut ille confundatur, ad ostendendam animi lenitatem, & benevolentiam erga eum qui in iniuriam intulit: non enim est corripiendus propter commodum corripiēt, sed propter ipsum, ut significauit Christus, dicens, lux crux est frater tuum. & exposuit Augustinus serm. 16. de verbis Domini. Vnde idem August. lib. 2. de sermone Domini in monte, cap. 19. Raro (inquit) & in magna necessitate obiurgationes adhibendes sint, ita tamen ut etiam in his ipsiis, non nobis, sed Domino viserintur, infēmus. Et dum hoc sit inter te & ipsam solum, aptior est modus ad conciliandam amicitiam. Imo etiam si petenda sit satisfactio, vel solutio debiti à creditore, qui dum est in mora soluendi, dici potest peccare in creditore, optimus ordo est, prius ab eo priuatum petere ut soluat, & deinde, si necesse fuerit, coram vno vel altero amico instare apud illum, prius quā ad petendum coram iudice procedatur, quamvis hic ordo non sit simpliciter necessarius, & in precepto, quando aliqui debitum & tali est, ut ante omnem petitionem soluti debet, & alioqui probari potest in iudicio. Ergo quamvis Christus D. in ordinem ad emendationem fratris illum ordinem posuerit meliorem, non sequitur illū constituisse sub precepto. Vnde Bonavent. Lnc. 17. in illa verba si peccauerit in te, &c. Hic autem ordo (inquit) congruit etiam non necessitate, & maxime si percipiat, quod proximus incorrigibilis est ad verbum fratrum, & corrigibilis manu forte. & hanc sententiam latè confirmare conatus est Bernardinus de Areualo in specia- li opere de correctione fraterna.

Sed quamvis in his duobus punctis, scilicet an correctio sit de quoquis peccato, non vero solum de iniurioso corripiendo, & an de correctione ipsa, de- teret præceptum in verbis Christi, magna videatur esse dissensio, quoad explicitationem textus Euangelicis fortasse in re ipsa, & quod attinet ad doctrinam moralem, nulla ferē est, nec esse potest; nam in primis circa prius punctum suppono non esse dubium quin detur naturale præceptum correctionis fraternalis, quod omnes Theologi agnoscunt cum D. Thom. 2. 2. quæst. 33. Richardo, Durando, & aliis in 4. d. 19. Soto in Relect. de regendo secreto, membr. 2. quatuor primis quæstionibus. Altisiod. lib. 3. summ. Tractat. 21. cap. 1. Summisæ omnes verb. *Corrēctio fraternalis. Canonistæ in cap. noui. de iudicis. cap. si peccauerit. 2. q. 1.* & habetur expresse ex Anacletro Papa in cap. tam. *Sacerdotes. 24. quæst. 3.* vbi glossa defrui textum per fideles Prelatos interpretanda. Facit etiam illud Ambrosij lib. 1. de officiis, cap. 36. Qui non repellat a socio iniuriam si potest, tam est in vñio, quā ille qui facit, cap. non inferend. 23. quæst. 3. Item illud Augustin. tract. 7. in Ioān. Non patet te amare vicinum tuum, quando cum non corripi: non est ista charitas, sed laugor, cap. non patet 23. quæst. 5. Item illud Gregorij in ca. 5. d. 5. Conseruare videtur erranti, qui ad rescapenda, quæ corrigi debent, non occurrit, habet vbi lib. 7. epist. 117. Vbi melius dicitur: Qui corripienda, ut rescapent debent, non occurrit. Et in eodem lib. epistola 114. Faciens culpam proculdubio habet, qui quod patet corrigeret, negligit emendare: sed potissimum fundatur hoc præceptum in ratione charitatis, & misericordia, quæ obliga ad subleniendam proximi miseriā, peccatum autem est maxima miseria; & correctione ferē est vñicum medium, quo potest vñus sublenire alteri proximo in tali miseria, & necessitate.

Nnn consti-

X.
Statimuntur
duo puncta.

constituto; ergo quandiu quisq; commodè potest, & alius indiger; charitas ex se inducit talem obligationem.

XI.

*Traditur ita ad peccatum iniuriosum corripieni, ut etiam in tractatu de charitate dict. 8. sect. 2. numero 2. & in tractatu de fide disputatione 20. sect. 4. numero 14. dicitur, quia fundamentum, & ratio huius obligatio-
ni, non respicit rationem propriæ iniuræ, sed ab-
solutè necessitatem proximi, & hoc est etiam cer-
tum, & receptum ab omnibus Theologis, ex quo
factum est, ut ipsi intellexerint verba Christi, de
quocunq; graui lapsum proximi, quod secundum
rectam rationem correptionem fraternalm postu-
let; verisimile ergo est Christum Dominum voluisse,
vniuersalem doctrinam de corrighendis fratri-
bus tradere, quod etiam significantia verba, lu-
cratueris fratrem tuum: nam hic fructus in omni la-
psum graui proximi procurandus est, si sperari po-
test, vnde & Origenes tractatu 6. in March. gene-
raliter verba Christi intelligit de peccatis quibus-
cunque, siue facta sunt in iniuriam corripiens, si-
ue non, quanvis in leuioribus peccatis, & non in
grandioribus, ordinem illum seruandum putet,
sed fortassis per leuiora non intelligit illa tantum,
qua nos vocamus venialis, sed illa, qua facilius
emendari possunt in quibus correptione potest per
secretam monitionem facilius operari. Anselmus
etiam in March. prius exponit de iniuria homini
facta: deinde addit al: etiam expositionem, & cum
ea per transit. Exponit vero speciali modo illud in
te: id est, publice. Ex ultimo autem appellare publice,
ne durinclusa videatur interpretatio, non
in rigore iuris, prout publice dicitur fieri, quod
coram multis fit, sed quod est publicum seu aperi-
tum respectu illius in cibis praesentia fit, licet re-
spectu aliorum, sit occultum, quem sensum signifi-
cat idem Anselmus, dicens, corrigere priuatum, ne videa-
ris alieni crimini proditor potius, quam corrector, non esset
autem proditor si peccatum esset publicum priori
modo. Vocab ergo publicum corripiens, & ita ea-
dem est expositio cum communi Scholasticorum,
in te, id est, coram te. Et eandem subdit rationem
dicens, omne enim publicum peccatum contra vnu-
quemque dicitur fieri, quia publice peccans proximum suum
corrupt.*

XII.

*Suadetur
prater ex
contextu &
interpretatione
Christi.*

Nec videtur hæc expositio aliena ab intentio-
ne Christi, si ita vno verbo exponamus, in te, id est,
prehens tibi scandalum, quantum in ipso est. Nam
consequitur totius cap. hunc videtur sensum pos-
tulare, siquidem in praecedenti parte cap. vñque ad
illum locum, multum commendauerat, ne can-
dalum alii tribuamus, & demus occasionem fra-
tri, ut pereat propter cuius salutem filius hominis
in mundum venit, ut ibidem Christus dicit, addu-
cta parabola centum ouium, & concludit, si non est
voluntas ante patrem vestrum, qui in celis est, ut pereat vnu
depuissilio eius. Deinde vero conuerit sermonem ad
eum qui scandalum præbat, ut ostendat illius eti-
am salutis se curam gerere, eandemque vnu-
quemque nostrum esse habiturum, etiam nobis
ipius scandalum dent. Sic ergo subdit, si autem pecca-
tur in frater tuus. Hic enim sermo non potest habere
ad superiora eam consequitionem, quam par-
ticula autem significat, nisi in prædicto sensu expli-
ceretur. Atque in hunc modum connectit textum
Chrysostom. 61. dicens: *Quoniam atri oratione ad-
uersus scandalizantes vñus, multus eos argumentis terruit, ne
supini, atque desideri ratione hi stante, quibus scandalis in-
feruntur, & ne putant est totam in dios culpam esse reiectam,
& ad molitiae virtutem delabuntur, & quasi omni fauore digni
in arrogantiā incident, perspicie quo modo ipsos etiam con-
punit, atque coercet. Postea vero in discursu exposi-*

tionis de corripiente loquitur, tanquam de eo qui
passus sit iniuriam; vel quia omnem offendit
vel quia in propria iniuria maxima ratio scandali
solet, & tunc etiam perfectio charitatis in cor-
ripiendo proximo magis cernitur. Sic etiam idem
Chrysostomus homilia 1. de verbis Ista ait, per illa
verba adhortatum esse Christum, ut id facerent
homines, quoties in uicem peccauerint: dicuntur
enim peccare in uicem, non solum, quando mutuas
iniurias ibi faciunt, sed etiam quando in uicem si-
bi scandalum præbent. Et ad eundem modum
exponit ibi Theophylactus, dicens, *Sermonem con-
tra offendiculum dantes, valde extenderat, nunc & eo quod
fenduntur corrigit, &c. Sicque tandem possunt cere-
ri Patres intelligi, nec est alienum à modo loquen-
ti scriptura: nam 1. ad Corinth. 8. ait Paula: *Si
autem peccantes in fratres, & percurrente conscientia commis-
serunt in Christum peccatis, vbi peccare in fratre, vo-
cauit eis scandalum inferre, cum ergo materia scandi-
ali non sit tantum propria iniuria, sed quodlibet
peccatum, præsternit graue, non sine magno funda-
mento Theologi Christi sermonem ad omne pec-
catum extenderunt.**

Et vel maximè quod licet densus (quod admo-
dum probabile est) Christum loquuntur esse de pro-
pria iniuria seu latrone, non id fecit ut alia peccata ⁱⁿ _{in} ⁱⁿ _{in} ⁱⁿ
excludat, sed potius, ut à fortiori comprehendantur. ⁱⁿ _{in} ⁱⁿ _{in}
Nam si de sibi illata iniuria debet quis alium ad-
monere, multo magis de iniuria Dei, vel de proprio ⁱⁿ _{in} ⁱⁿ _{in}
spirituali numero eius, qui grauitate peccat, cur
enim magis obligatur quis ex Christi prece-
pro circa propriam iniuriam, quam circa alia pe-
ccata, cum admonitione in propria iniuria non re-
cipiat commodum proprium, sed alterius: quin potius
in propria iniuria posset homo habere aliquam ⁱⁿ _{in} ⁱⁿ _{in}
excusationem, tum ne videretur seipsum vindica-
re, tum quia non tenetur quis inimico offendere ⁱⁿ _{in} ⁱⁿ _{in}
peculiaria signa amicitia, sed satis est non offendere
odium, nec excludere à generalibus benevolentia
signis, & operibus. Ergo vel Christus generaliter
loquitur est de hoc operi & admonendi fratrem, vel
certè si locutus est de fratre inferente iniuriam, sup-
ponit esse opus charitatis commune omnibus, atq;
ad eum à fortiori exercendam cum amico, seu fratre,
qui non intulit iniuriam, grauitate tamquam lapides,
& in eadem necessitate confitentes, & hoc plene
supponit In hoc sententia illi: in dicto cap. non, cum ex
Christi verbis subinseri, licet autem hoc modopradidere
valedamus super quolibet criminali peccato, ut peccatorum
uocemus a rito ad ueritatem: præceptum cum contra pacem per-
petratur, quo est vinculum charitatis, tñt ergo doctrinam
esse generalis ergo quod ad rem moralē attinet,
parum refert vno vel alio modo illum particularē
in te, interpretari.

Secundo infero idem ferd dicendum esse de alio
puncto in quo dicta opinio a communis Theologo-
rum sententia disserre videatur. Nam Theologo-
rum sententia ibi non esse latum à Christo Domino
speciale præceptum potius diuinum particula-
re legis gratia: ita sentit Diuus Thom. 2. 2. 3. art. 2. & 7. & hi expolitores, & Soto dicit, relectemus
q. 4. & optimè probatur rationibus factis in mis-
præsternit illa, quod in lege gratia non sunt præ-
cepta diuinæ politiæ, nisi sacramentorum. Ergo ei-
iam si concedamus cum multis Theologis Christum
Dominum ibi tulisse præceptum; nihilominus fa-
tendum est, non addidisse nouum, sed explicuisse
morale præceptum conuaturali pñi charitatis & di-
lectioni frater: & è cōuersio, quāvis verba Christi
possint explicari, ut generali doctrinæ continet
abstrahendo à rigore præcepti, vel suauitate confli-
tam negare non possim, quin materia ipsa inclu-
dere possit præcepti obligationē, & maximè quod
sever.

XV. *Probatur* *secretam* *monitionem*, *de qua* *nunc* *agimus*; *nam* *de* *testium* *inductione* *maior* *posset* *esse* *dubitandi* *ratio*. *Priorem* *partem* *probant* *rationes* *in* *principio* *facte*, & *communis* *opinio* *Theologorum*, *qui* *sentient* *ordinem* *hunc*, *quoad* *prætermittendam* *monitionem* *secretam*, *elle* *ex* *su* *gener* *materiam* *sufficientem* *ad* *obligationem* *sub* *mortal*, *qua* *n*o *infamare* *proximum* *est* *materia* *talis* *obligationis*, *cui* *interdum* *opponit*, *n*o *tantum* *moraliter* *sed* *etiam* *formaliter*, *id* *est*, *fine* *legitima* *excusatione* *inuerito* *illius* *ordinis*: *ergo* *è* *conuero* *seruare* *ill* *ordinem* *est* *etiam* *materia* *grauis* *obligationis*, *atque* *ita* *simpliciter* *docuimus* *in* *tract*. *de* *charitate*, *disput*. *8. sec* 6. *num* 2. *Auertunt* *autem* *omnes* *hoc* *præceptum* *prout* *ad* *correctionem* *fraternam* *obligat* *elle* *affirmatum*, *ideoque* *non* *obligare* *pro* *semp*, *sed* *cum* *determinatis* *circumstantiis*, *quas* *infra* *attingemus*, *que* *in* *summa* *explicantur* *per* *il* *lum* *effectum*, *non* *infamandi* *proximum*, *si* *ad* *effe* *ctum* *emendationis* *eius* *necessarium* *non* *fit*. *Hæc* *autem* *explicatio* *illius* *præcepti*, *que* *habet* *locum*, *sue* *dicamus* *Christum* *Dominum* *loquunt* *su* *se* *de* *hoc* *præcepto*, *sue* *non*, *qua* *licet* *de* *illo* *fuerit* *loquutus*, *nihil* *ei* *addidit*, *ut* *moral* & *naturale* *er* *at*: *ac* *proinde* *quem* *sentum* *postulat* *ex* *natura* *rei*, *eundein* *admititur* *in* *Evangeli* *esse* *contentum*; *ergo* *ad* *doctrinam* *moral*, *de* *qua* *agimus*, *parum* *refert*, *vno*, *vel* *alio* *modo* *verba* *Christi* *Domini* *intelligere*.

XVI. *Probatur* *deinde quo* *ad alteram* *partem*, *ad* *hanc* *ve* *duos te* *sus*. *Idem* *cum* *proportione* *dicendum* *est*, *de* *posteriori* *membro*, *in* *quo* *(vix dixi)* *difficilis* *apparet* *præceptum* *ex* *natura* *rei*: *qua* *illa* *inductio* *testium* *non* *videtur* *ita* *necessaria* *ad* *confervandam* *fam* *proximi*, & *secluso* *hoc* *capite* *non* *videtur* *esse* *al* *liud* *ex* *quo* *tal* *obligatio* *oriatur*. *Nam* *quod* *D.* *Thomas* *ait*, *natura* *ordinem* *postulare*, *ut* *non* *fiat* *transitus* *ab* *extremo* *ad* *extremum*, *nisi* *per* *mediu*, & *ideo* *non* *esse* *transcendunt* *à* *monitione* *secreta* *ad* *denunciationem* *coram* *Prelato*, *nisi* *media* *testium* *inductione*, *est* *quidem* *bona* *congruentia* *ad* *declarandam* *illius* *ordinis* *convenientiam* & *honestatem*; *non* *videtur* *tamen* *sufficiens* *ratio* *ad* *ostendendam* *necessitatem* *obligationis*. *Nihilominus* *probabile* *est* *etiam* *in* *illam* *esse* *materiam* *præcepti*; *præsertim* *si* *procedendum* *fit* *ad* *denunciationem* *publicam*, & *iudicariam*, *qua* *Christus* *loquunt* *su* *se* *colligitur* *ex* *illis* *verbis*, *si* *Ecclesiast* *non* *audierit*, *fit* *ibi* *tanquam* *ethnicus* & *publicanus*; *supponunt enim* *hæc* *verba* *excommunicationem* *latam* *ab* *Ecclesiast*, *ad* *quam* *non* *perenit* *nisi* *per* *denuntiationem* *iudicariam*. *Ante* *illam* *ver* *ò* *potest* *esse* *testi* *inductio* *necessaria*, *rum* *ut* *per* *eos* *constare* *posit* *Ecclesiast* *fraternam* *correctionem* *præcessisse*, *quod* *necessarium* *esse* *significatur* *in* *dict* *clicet* *Heli* *de* *Simonia*, *quam* *rationem* *indican* *verba* *Christi*, *vi* *in* *ore* *duorum*, *vel* *trium* *testium* *sunt* *omne* *verbum*; *illi* *enim* *n*o *posse* *esse* *telles* *delicti* *ex* *vi* *illius* *inductionis*; *sed* *solum* *testes* *esse* *posse* *præmissæ* *admonitionis*; *tum* *etiam* *ut* *maior*, & *debita* *cautio* *circa* *fam* *proximi* *adhibeatur*.

XVII. *Vitimus* *hinc* *colligo*, *posse* *non* *incommodè* *intelligi* *Christum* *D.* *su* *loquunt* *de* *peccato* *oc* *culto*, *ut* *ab* *Augustino* *intelligitur*, *quem* *scholasti* *ci* *sequunt* *sunt* *qua* *licet* *fortasse* *litera* *non* *cogat*, *non* *tamen* *repugnat*, & *alioqui* *est* *sensus* *acom* *modatus* *aliquibus* *circumstantiis* *literæ*: *cur* *enim* *Christus* *postulasset* *monitionem* *secreta* *in* *pec* *cato* *publico*, *etiam* *si* *in* *inu* *osum* *corripiunt* *vix* *enim* *pote* *est* *aliqua* *utilitas* *expectari* *ex* *tal* *monitione* *secreta* *facta*, *que* *non* *posse* *eadem* *vel* *maior* *sperari* *ex* *monitione* *facta*, *salt* *cor* *ea*, *qui* *de* *lictum* *viderunt*. *Quod* *ergo* *Christus* *dixit*, *Corripi* *illam* *inter* & *ipsu* *solum*, *indicit* *illam* *particulam* *exclusi* *am*, *etiam* *sub* *intelligendam* *est*, *cum* *dixit*,

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

si *peccauerit* *in* *te* *frater* *tuus*. *Ideo* *enim* *dicit* *in* *te*, *quia* *tibi*, & *non* *aliis* *scandalum* *dedit*. *Vnde* *Augustinus* *dicit* *sermon*. 16. *de* *verbis* *Dom*. *Peccauit* *(inquit)* *in* *te* *frater* *tuus* *si* *tu* *soli* *no* *si*, *rum* *ver* *in* *te* *solum* *peccauit*, *nam* *si* *multa* *audientibus* *tibi* *fecit* *inu* *riam*, & *in* *ilos* *peccauit*, *quos* *testes* *sue* *iniquitat* *efficit*. *Potest* *ergo* *optimè* *sermo* *Christi* *de* *peccato* *occulto* *intelligi*: *quia* *in* *solo* *illo* *tenerit* *quis* *priuatam* *correctionem* *præ* *mittere*. *Quam* *obligationem* *ex* *regula* *Christi* *col* *igit* *Innocentius* III. *in* *cap*. *cum* *ex* *inu* *ntio*. *de* *hæ* *re* *ticis*; *sunt* *ergo* *ibi* *esse* *sermonem* *de* *peccato* *oc* *culto*.

XVIII. *Liges de peccato* *occulito* *loquuntur* *Christus* *or* *ma* *monitum* *fit*, *inter te*, & *ipsu* *solum*. *Tamen* *quia*, *do* *ius* *locu* *habes* *cum* *gener* *est* *mensura* *ceterorum*, *iuxta* *proportionem* *proportionem* *ad* *omnino* *occultum*, *seruandus* *est* *ordo* *in* *aliis*.

Nam *si* *peccatum* *proximi* *fit* *vni*, *vel* *alteri* *notum*, *quad* *hoc* *potest* *ordo* *ille* *habere* *locum*, *ut* *coram* *aliis* *non* *corripiatur*, *salt* *em* *à* *principio*: *quia* *quod* *ad* *hoc* *habet* *locum* *ratio* *non* *infamandi* *proximū*. *Interdum* *etiam* *erit* *valde* *expediens* *solum* *prius* *admonere*, *salt* *em* *propter* *pu* *de* *re*, *& vt* *me* *ius* *accipias* *admonitionem*, & *tali* *potest* *esse* *cōditio* *personæ*, *vt* *posse* *ad* *hoc* *charitas* *obligare*, *habito* *respectu* *ad* *fructum* *per* *correctionem* *int* *erum*, *qui* *fortasse* *vno* *modo* *obtinebitur*, & *non* *alio*, *quando* *autem* *peccatum* *est* *simpliciter* *publicum*, *publice* *corripiendum* *est*, *iuxta* *sententiam* *Pauli* *i.ad Tim.* 5. *Peccatum coram omnibus argu*, *vt* & *ceteri* *imorem* *habeant*. *In* *quo* *etiam* *seruari* *debet*, *vt* *ibi* *fit* *tal* *correctione*, *vbi* *publicum* *est* *delictu*, *non* *alibi*, *iuxta* *rationem* *charitatis*, *que* *omnia* *vel* *virtute*, *vel* *formaliter* *continentur* *in* *verbis* *Christi* *vno*, *vel* *alio* *modo* *expositis*. *Prædictis* *ver* *ò* *expositionibus* *suppositis*, *ad* *explicandam* & *defendendam* *nostram* *regulam* *accedamus*.

XIX. *Ostenditur* *regulam* *Societatis de correctione fraterna*, *neque* *doctrina* *Evangeli* *ca* *que* *naturali* *iuri* *fam* *adu* *sari*.

Tota *difficultas* *est*, *qua* *ratione* *regula* *Societatis*, *omnium* *defectum*, *vel* *criminum*, *quantum* *ius* *grauium*, & *occitorum*, *denunciationem* *per* *quemuis*, *qui* *extra* *confessionem* *ea* *aceperit*, *con* *tempta* *monitione* *secreta* *fieri* *permittat*, & *enihilo* *minus* *verbis* *Evangeli*, *Corrigere* *cum* *inter te* & *ipsu* *solum*, *Match.* 8. *ac* *naturali* *præcepto* *de* *monitione* *præmittend* *na* *aduer* *scit*? *Facile* *tamen* *omni* *z* *componuntur*, *si* *aduer* *scit* *am* *non* *esse* *omnino* *ca* *dem* *materiam* *huius* *regula* *z*, *atque* *iuri* *naturali*, & *Evangeli*: *nam* *regula* *procedit* *supposita* *renunciatione*, *quam* *expresse* *faciunt* *omnes*, *qui* *Societatem* *ingreduntur*, *renunciando* *omni* *iuri* *fam* *z*, *quod* *dicta* *denunciationi* *paterna* *obstare* *posset*, *vt* *mox* *ostendemus*: *volenti* *autem* & *consentienti* *ti* *nulla* *fit* *inu* *ri* *z*. *Præceptum* *ver* *ò* *naturale* *in* *hoc* *casu* (*et idem* *est* *de* *doctrina* *Christi* *Match.* 18.) *procedit* *absolute*, *nulla* *supposita* *renunciatione*, *to* *rum* *fundatur* *in* *iure* *fam* *z*, *quod* *quis* *habet*, *ne* *se* *inuito* *apud* *alios* *infametur*: *ac* *proinde* *quandiu* *quis* *hoc* *iure* *non* *cedit*, *tam* *dui* *materia* *præcepti*, *eiusque* *obligatio* *subsistit*: *eo* *ver* *ò* *iure* *per* *renunciationem* *sublato*, *consequenter* *etiam* & *materia* & *præceptum* *eius* *tollitur*. *Huic* *autem* *iuri* *quilibet* *renunciare* *potest* *efficaciter*, *seu* *quoad* *validitatem*;

tatem; vt ita dicam: tum quia vnumquisque renunciare potest favori proprio, cap. si de terra, in fine, de priuilegiis. tum etiam, quia homo est dominus sua famæ: ergo si renuntiet, & de alteri facultatem denunciandi superiori suum delictum, se non admontito, cessabit obligatio huius præcepti iustitiae. Hinc enim iuxta receptam doctrinam, peccatum iustitiae non est bona sua famæ, aut fortunari prodigere, neque in aliis consequenter obligatio restituendi consurgit, si ex prodiga illius licentia præcise, tale aliquid eius bonum auferant. Atquin in Societate iuri famæ apud superiorum, vt patrem, renunciatur illis verbis regula ex 4. cap. examinis §. 8. interrogatur (is scilicet, qui Societatem ingredi vult) an contentus sit futurus, vt omnes errores & defectus ipsius, & res quæcumque notari in eo. & obseruata fuerint superioribus per quenam, qui extra confessionem eas accepit manifestetur. Quæ tandem regula, seu renunciatio, non vllus ambigendi locus est, declarata fuit in 6. Congregatione generali à decreto 32. vñque ad 34. & Congregat. 6. can. 10. §. 1. his verbis, licet est omnibus nostris manifestare superiori, vt patri, quæcumque delictum alterius, sine leue, sine graue, & hic est sensus regule cum ex illis verbis capit. 4. examinis confit, nos cedere cunctum uram famam, quod huius manifestacioni obstat posset, & facultatem facere omnibus defensio ad superiorum, quæcumque ab illis notata fuerint: Est igitur tam expressa hodie in Societate talis renunciatio, omnibusque in ilam ingredi voluntibus adeo patenter exponitur, vt nullam profecto iniustitiam contineat dicta apud superiorum, vt patrem, immediata manifestatio.

XIX.
Infractio
circumponi
mediata.

Verum opponet alquis, cum ad absolutam huius regule honestatem non sit satis, si contra iustitiam non militet, sed etiam oporteat, ne vila alia in honestate labore (bonum enim absoluto non nisi ex integra causa consurgit) contingere poterit, vt licet ex renuntiato iure optimè concludatur, actionem illam manifestandi non esse iniustam, non ramen id sufficiat, vt sit vndeque licita; quia sola charitas, seclusa ratione iustitia, potest obligare ad non infamandum proximum, sicut in exemplis præcedenti numero adducti, nemo tenetur ex iniustia non se infamare, & tamen ex charitate propria tenetur non prodigare famam; sic ergo quantumcumque frater renunciarer iuri suo, teneor ego ex charitate non infamare illum, quando possum eidem sufficienter prodeesse sine tali infamia. Nec contendō nunc an in eo casu ut culpa mortalis, aut venialis tantum, quia iam non est iniuria, satis enim nobis est, quod sit aliqua culpa, quam non potest renunciatio proprij iuris impedit: vt si quis velit proprias fortunas in flumen pro sua tantum prodiga libertate proicere, charitas obligat, vt illum impediatur, si comode possum. Et quanvis ipse permittat vt ego proiciam, contra charitatem agam id faciendo, etiam si non sum iniulcus. Et conformatur: nam in hoc sensu tradidit Doctores, non posse aliquem renunciare naturali, & diuino iuri. Abbas in c. fidelitatem, de foro competenti numero 7. ex Bartolo in I. ins publicum. ff. de pacis, & in I. si quis in conferendo C. de pacis. Constat autem hoc ius esse diuinum, aut naturale, non solum quatenus ad iustitiam spectat ratione dominij, quod quisque habet in suam famam, sed etiam præcise ratione charitatis, ergo in illud, vt sic, non cadit renunciatio, ac proinde saltem ex hac parte honesta esse non poterit illa apud superiorum immediata manifestatio.

XX.
Expositus.

Ad hanc tamen obiectiōem præter illa, quæ c. 9. num. 17. obseruabimus, respondendum, cum renunciatio iuris prædicta in Societate fuit ob maiorem in spiritu profectum, vt regula ipsa præmitit, cumque maior sit ordinariæ hic profectus, cum à superiori sit emendatio, quam cum à priuato (vt

inferius latè ostendens), vbi etiam de particula ordinariæ redibit sermo) non posse ordinariæ contra defectus alterius apud superiorum. Imo pro charitate facere, cum maius bonum per talen manifestacionem intendatur, & sequatur, vt supponimus. Neque enim in Euangelio (quod nulli vñquam maioris profectus viam præclusit) aut declaratur, aut confertur ius erranti, vt prius à fratre moneatur, quam à patre, si velit perfectiori modo corrigi. Atque hoc modo verificari posset quod alij inferunt, regulam scilicet, quam tractamus, ipsam esse regulam charitatis, seu in charitate fundari, quatenus videlicet per dictam manifestacionem bonum (quod charitatis obiectum est) non qualecumque, sed perfectum, ac efficaciori medio, vt infra dicimus, fratri procuratur. Hoc igitur modo non iustitia tantum, sed & sanctitas regule Societatis defudit, atque etiam commendatur.

Recolam verò hoc in loco venient, quæ circa illam ac circa allatum decretum paternæ correctionis in eadem Congregat. 6. & ordinacionibus etiam alii toti Societati communibus in cap. 15. sunt facta. Primo enim regula sollemmodo hanc esse declarat aliorum defectus manifestare, idque etiam non interrogante superiori, vt in citato can. 10. 6. Congregationis num. 3. subditur, non tamen obligat per se loquendo, nec certè est expedit omnibus imponere hoc onus, imo nec paucis illud permettere, quia Prelatis est molestissimum, & fratribus odiosum, possetque multum minore charitatem & fraternam unionem. Ad superiores ergo spectat hanc curam aliquibus committere; & tunc illi tenebuntur iuxta gradum obligationis fibi impositum, quæ in hoc suavitatis, & minor quam in aliis religionibus: nam (vt credo) in aliis zelatores, seu acclamatores (quos vocant) sub iuramento astringuntur acclamare quæ viderint; in Societate verò nulla obligatio ponitur iure ordinari, sed simplex tantum ordinatio; quanquam interdum materia ipsa poterit maiorem obligationem ex charitate inducere (imo & superiori cogere ad strictè præcipiendum alii, vt vigiles) vt citam in n. 4. eiusdem canonii 10. 6. Congreg. stabilitum est in hanc formam: In delictis, que vngnunt in detrimentum boni communis, aut damnum immensum tertia personæ (quæ sunt infelixia aliorum, & noxia bona religionis, &c. non faciat posse, sed etiam teneri quenque ea manifestare superiori, vt patri, vt prouideat secreto & prudenter, tam bono iudicis, quam religionis.

Secundo in 7. Congreg. can. 20. & ubi in decreto 12. severè puniri iubentur, qui temere, & exinde tempore, nibus fulpitionibus, vel ex alia quæcumque minima probata causa, falsum alterius crimen imponunt: etiamque (vt necessari intelligendum videatur) apud superiorum tantum id faciant, cum reuera incuriosum sit. Et adiutorib[us] m. vt caueant superiores, ne facilius delatoribus mures prebeat, disquunt antque singula, donec in delata rei cognitionem veniant, vt aut innocentem liberent, aut noxiam saltemque delatorem pro rei magnitudine puniant. Imo & verus a illis defectus commissus fuerit vult Societas vt debito cum amore, & charitate manifestetur.

Tertiū delator non solum ea notitia, quæ ex confessione sacramentali immediatè, vel mediare pro iunctio. ac cessit, vt non potest, vt ipsa regula monet, ac per se tacitum contumocia erat, sed neque illa etiam, quæ sibi facit, & c. 1. de delatore, sibi petendit gratia vt alter dirigatur, vt iuueni, communione, posse. Congr. §. 2. De quibus dubitari potest, an dictiones illæ secreto, & consilij gratia, disiunctum, an copulatum sensum efficiant; nam communiter & non semper efficit copulatum. Et enim, si hoc in loco copulatum reuera faciant, poterit is, cui consilij quidem, peren- di causa defectus aliquis communicatus est, non tam

camen secretum, aut, è contra communicatus secrètò est, non tamen consilii, sed amicitiæ, aut alterius finis humani gratia, ad superiorem immediatè deferre; quod si sensum disfunctum reddant, duplice ex principio prohibetur visus notitiae; tum, si secrètò communicata fuit, etiam absque ordine ad consilium, vel directionem, &c. tum, si cum tali ordine, absque conditione tamen illa secrètæ, quod per se nihilominus seruare teneatur is, qui consilium ex alio principio, reuerentia scilicet, vt ita dicam, negoti consientia. Censo tamen sensum esse copulatum; tum, quia coniunctio & communiter illum sensum redditum, tum quia citatus canon 10. §. 1. declarat amplissimam iuris renuntiationem, dicendo renunciare nos cùcumque iuri fame. Cùm ergo in bonum spirituale animæ conditus sit, eam solum notitiam excipit, cuius vñs spirituali bono alioquin obest, cuiusmodi est vñs notitiae ex confessione, aut ex communicatione gratia consilii, & directionis; auerterentur siquidem homines à querendo animæ remedio, si talis vñs concederetur. Admitit ergo regula vñs notitiae humano modo communicatæ, atque implicitè irritam facit quacunque promissionem, etiam iuratum de non reuelando superiori cùm id sit contra bonos mores, imò contra primarium eius finem.

C A P V T VIII.

Premittitur generalis doctrina denuntiationis, vñ ostendatur quoniamque iuxta regulam Societatis locum habeat.

I.
Notatio 1.
quid si de-
nuntiatione
laetissimè
sumpia,

VT altius explicemus iustitiam, & honestatem dictæ regulæ, etiamque vera doctrinæ de correctione accommodemus, nonnulla principia generalia præmittenda sunt, præsertim, quid denuntiatione sit, & quot modis fieri contingat: nam hoc necessarium est ad intelligendum quoque secreta monitionis præcedere debet denuntiationem; quam distinctionem tradidimus circa crimen hæresis in disp. 20. de fœt. 4. à n. 2. Et in primis denuntiatione latissimè sumi potest pro manifestatione delicti facta Prælato, & sic comprehendit etiam accusacionem, de qua hic nō agimus, sed in c. 12. ad finem nō nihil circa illam attingemus, quia certum est ad illam non prærequisiri monitionem, nam per eam nō intenditur per se emendatio fratri, sed vel interesse, & vñ accusator fiat satisfactio; vel publica etiam vindicta & punitio delicti; & in ea se fergit accusator, vt actor exigens à iudice punitionem, & satisfactionem condignam rei, quam iudex reddere tenetur seruato iustitia ordinis; ideoque accusatio in scriptis necessariò fieri debet, seu inscriptione debet ad illam præcedere, nisi in rebus levissimis, iuxta legem leuia si de accusat. quia omnis simul ad denuntiationem necessaria non sunt: proprius ergo sumpta denuntiatione, vt ab accusatione distinguitur, est legitima delatio, seu manifistatio delicti facta superiori, vt suo munere, vel prouidentia vñatur ad aliquod damnum emendandum, vel impeendiendum. Quæ de scriptio ex dicendis patebit, ne in eius declaratione immoremur. Addit verò Hostiæ in Summa lib. 5. tit. de denuntiationibus, esse delationem sine inscriptione; sed licet verum sit denuntiationem sèpè fieri legitimè sine scripto, tamè aliquando potest scripturam postulare, vt notauit Soto, & ideo non oportet hoc in generali descriptione ponere. Melius ergo facta aliqua diuisione, ratio denuntiationis declarabitur.

II.
Notatio 2.
quoniamplex

Soler ergo multipliciter diuidi denuntiatione. P. normit, in c. nouit. de iudicis num. 33. quem sequitur Soto dicta Relect. membr. 2. q. 5. quatuor genera de- Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

nuntiationis distinguit; scilicet, iudicialis, Euangelicæ, canonice, & regularis. Adrianus verò in 4. ma-
teria de correctione fraterna q. vlt. ad 1. omisso vlti-
mo membro alia tria numerat. Innocentius autem in c. nouit. de iudicis, distinguit quidem Euangelicam & canonicam denuntiationem, omittit autem iudicialem; & ponit aliam, quam dicit non esse actionem, nec denuntiationem propriam, sed præcedere actionem, vel denuntiationem, non autem declarat, quid sit, sed exempla eius dicit esse frequētia in iure, & quapropter, cap. si quid. 2. q. 7. in quibus solum præcipit Pontifex, vt sibi manifestentur, quæ in Episcopis, vel alius Prælatis notata fuerint. & in c. fin. de accusationib. fit mentio similis denuntiationis, quæ solum videtur esse quædam simplex delatio ad aures Prælati, vt ipse inquirat, ramen si attente considerentur citata iura, & similia, illa denuntiatione vel iudicialis est, vel ad eam reducitur, nam est inchoatio quædam, vel excitatio iudicis vt inquirat, & iudicet, quam admonitionem interdum facit Episcopus Principi, aut iudici seculari, vt in Authent. vt iudices sine quoquo suffragio fiant. §. se quis autem, & sequentibus. Demique Hostiæ in dict. de denuntiationibus, duplèc tancum distinguit denuntiationem, scilicet Euangelicam, & iudicialem, quem sequitur D. Antoninus 3. p. tit. 9. c. 9. & in rigore videtur sufficiens diuiso si recte explicetur.

Adierto igitur tertio peccatum fratri esse posse, III. vel iam commissum, vel in periculo vt cōmiseratur, Notatio 3.
vel verunque simul, quia & commissum est, & est in quoniamplex periculo continuationis, vel iterationis. Denuntia-
tio igitur, de qua agimus, habet pro materia pro-
pria peccatum commissum, quia correctio non est
de actu futuro, sed de iam commissio, vnde non di-
xit Christus, si quis peccaturus sit, sed, si peccaverit in re.

Nihilominus tamen latius loquendo de denuntiatione, etiam peccatum futurum, vt est in periculo, Peccati
vel occasione, denunciari potest Prælato, vt præ-
dictio, vel impeditat, & hanc aliqui vocant canonica
denuntiationem, quia Euangelica non est id quod
Christus de peccato commissu loquitur, vt nū
expendimus; veruntamen etiam hæc denuntiatione
quatenus respicit bonum fratri, dici potest Euangeli-
ca, quia licet non formaliter, virtute tamen in
verbis Christi continetur; tum quia in moralibus
periculum quasi actus reputatur, tu maximè, quia
eiusdem charitatis fraternæ actus est, & ad idè præ-
ceptum pertinet, quod per se primò obligat ad sub-
ueniendum proximo spiritualem necessitatem pa-
tienti, non solum autem necessitatem patitur, qui
iam lapsus est, sed etiam qui in morali periculo ca-
dendi versatur; ergo si moraliter indiget superio-
ris auxilio, vt vel à periculo tollatur, vel in periculo
existens confortetur, opus eiusdem charitatis frater-
næ erit, talem statu fratri Prælato reuelare. Dices,
qui in tali periculo se constituit, eo ipso peccat: ergo
iam lapsus est, nec differt hic actus à precedenti. Re-
spondet primò quidquid sit de antecedenti, di-
stingui consideratione (vt sic dicam) præcisius, quia
per se primò intenditur, ne peccatum futurum cō-
summetur, si periculum sit cum peccato, sive nō.
Vnde secundò dicitur sèpe posse effi sine peccato, vt
cum quis graui tentatione vrgetur, vel alia simili-
ratione. Quamuis ergo tunc nō habeat locum pro-
pria correctio fraterna: nihilominus locu haber de-
latio ad superiori ex charitate fraterna: & ad hanc
(vt statim n. 8. dicam) per se non est necessaria secre-
ta monitio: & ideo in Societate reg. 20. ex communi-
bus ita statutum est, qui graui tentationem aliquis
nouerit, superiore admoneat, vt ei ipse pro paterna in suo cu-
ra, ac prouidentia, conuenienti remedio possit occurtere. Talis
ergo denuntiatione (si ita appelletur) & fraterna, &
& Euangelica dici potest; nec video cur canonica

IV.

*Nostis 4
duplici fin
denuntia
stis unde
quidam fa
jo di... re...
nunciatione
et Euange
liscam.*

appellanda sit, cum non sit per canones introducta magis quam denuntiatio delicti commissi.

Est autem vterius adiutendum denuntiatio- nem Euangelicā, seu fraternalē per se primō & suf- ficiēt ordinari ad bonum fratris, siue ut refurgat, siue ut praeueniat, ne amplius cadat, vel etiam ne simpliciter cadat: ultra hunc verō finem potest, & interdum debet intendi per hanc denuntiacionem bonum tertij, & multo magis bonum communue, ut si peccatum fratris vergat in nōumentū iniu- riōsum proximi, & multo magis si in damnum cō- munitatis. Luxa hos ergo duos fines distinguunt: aliquid in denuntiacionem Euangelicā à canonica. Nā prior Euangelicā dicitur iuxta illud, *lucratus eris frā- trem tuum*; posterior canonica, forsa quia propter illum finem boni tertiae personæ, vel communia- tis, non sit de illa mentio in Euangelio, sed magis in iure canonico. Verutamen non multum heren- dum est in nominibus, dummodo in re ipsa falsa aliquid differentia non constituitur, qualem esse illa censeo, quam aliqui assignant (nisi sano modo ex- pliceret, ut in n. 7. & 8. attingam: scilicet ad hanc pos- teriorem, id est, canonicam denuntiacionem, non oportet secretam monitionem praecedere, sicut in prima, quia in illa non habet locum illa conditio, si peccauerit in te quia non peccat frater in te, sed in aliis, quibus nōumentū parat; & bonum in- nocentis, & præstis communis, præferendū est bono priuatæ personæ peccantis.

V.

*Arguitur
per dilema
contra d. G. B.
discretum.*

Hec enim differentia primō non restat fundatur in Euangelio, ut præcedenti cap. à numer. 11. tracta- tum est, quia illud præceptum nō limitatur ad pec- catum, quod lēdit corripiēt: deinde nec satis ratione fundatur, quia licet bonum innocentis vel commune præferendum sit, tamen si potest simul seruari bonum & fama peccantis, prodiganda non est. Vnde argumentum in hunc modum: quando peccatum proximi vergit in damnum tertij, vel communis, aut ego possum per meipsum admis- sione secreta illud impeditre, & de hoc habeo spē moraliter certam; & tunc non est cur illum denun- ciem alteri; neque ibi interuenit bonū communis, vel innocentis, quod præferendum sit fama pecca- toris; quia non pugnant inter se, sed simul possum omnia tueri: ergo tunc & quæ teneor per secretam monitionem remedium adhibere, ut si solum intē- derem fratri emendam. Ex confirmatur, nā si pec- catum proximi vergit in meum nōumentū, & ego simul cum illius emendatione intendam me indemnum seruare, ut licet possum, & interdum de- beo, præcipus si nōumentū, quod timeo, spirituale sit: nihilominus teneor secretam monitionem præmittere si per illam spero vtrumque fructum, ut constat ex verbis Christi: si peccauerit in te, etiam in omni rigore intellectis, id est, contra te tangum ergo quando peccatum vergit in detrimentum alterius, si utique fructus per secretam monitionem sper- tur, ex eadem obligatione præmittenda erit: quid enim refert, quod sit defensio mea vel alterius in- nocentis: nam etiam ego in ea re sum innocens, & ita ex charitate obligor, seu inducor ad me defen- dendum, sicut alium. Vnde etiam sit ut denuntiatio illa, quando ad eam peruenit, substantialiter sit Euangelica, id est, eiudem rationis, virtutis, & ordi- nis; nam quod aliquis per correctionem intendat defensionem propriam, si non excludat emenda- tionem fratris, non obstat quoniam illa sit corre- ctio fraterna, & Euangelica: ergo quod intēderat de- fensionem alterius innocentis simul cum emenda- tionem fratris, non est extra rationem correctionis fraterna: ergo denuntiatio etiam subseqēns potest dici fraterna, seu Euangelica.

VI.

Aut certe talis est nōumentū alterius, ut non

fit moralis spes impediendi illud per secretam monitionem; & tunc cessat quidem obligatio pra- fratri vergit in meum nōumentū, & despero me posse illud impeditre per meam monitionem, fine auxilio Prælati; immo idem est licet peccatum nulli homini nōumentū inferat, nūl ipmet peccan- ti, nam tunc etiam denunciatio est Prælato pre- termissa monitione secreta, de qua fructus nō fere- ratur, quia hac est tunc otiosa, & aliud spirituale bonum fratris præferendum est fama eius: ergo for- maliter loquendo, non intercedit talis differentia inter illas duas denunciations, quæ Euangelica & canonica appellantur; ergo ob hanac rationem, nec est necessaria illa distinctione, neque illa nomina fundamentum habent.

Dico autem formaliter loquendo, quia quando pec- catum vergit in damnum tertij, difficultus poterit per solam correctionem secretam emendari, quam peccatum, quod sibi nocet peccanti. Item est alia differentia, quod cum peccatum nocet alteri, inter- nent ius tertij, cui non possum ego cedere, & ideo requiritur spes magis certa, magisque excludens periculum nōumentū, ut monito priuata omittenda sit, quam cum peccatum, vel nemini nocet, vel mihi tantum, qui de meo periculo, vel nōumentū melius iudicare possum. Ob hanc ergo causa in peccatis, quæ vergunt in damnum tertij, frequentius licebit a denuntiacione incipere, vel saepe etiam erit necessarium, maximè quando bonum communis periclitatur, ut est in peccato ha- resis, prædictionis, &c. Hanc autem differentiam ma- terialem voco, quia præceptum charitatis semper est idem, sed quia affirmatum est, requiri sicut opportunatet: hoc verō in una materia, vel uno genere peccati frequentius occurrit quam in alio.

Addo insuper, quando ita timetur nōumentū terii, vel boni communis, ut nondum inchoatum sit, nec peccatum aliquod sit actū commissum & proximum, ex quo illud periculum timeatur, tunc in ambo rigore necessarium non esse monitionem secreta rem, sed posse immediate denunciari rem, seu periculum Prælato; quia tunc non infamatur proximus, neque interuenit propria materia corre- ctio, sed solius defensionis, & ideo cessa ratio prædicti ordinis. Hoc autem ita verum est in peccato, quod vel nemini nocere potest nisi peccati, vel solum ipse emendanti, sicut in peccatis quæ aliis no- cent. Quia si frater nondum peccavit, nec mihi no- cent, veriatur autem in pericula cadendi, aut mihi nocendi; licet sperem per meam admonitionem posse sufficiens remedium adhibere, nō teneor, per se loquendo, sed possum immediate ut auxilio Prælati: quia ratio facta hinc etiam habet locum; non enim infamatur frater, cum nullum cius delictum manifestetur, neque actio illa ordinatur ad eum correctionem, ut ordinem correctionis obseruare necesse sit; & ita nullo modo accommodari la- differentia, nisi tantum materialiter, ut numero pre- cedenti dixi. Igitur illa differentia inter Euangelicā & canonicam monitionem ex illis finibus desum- pra, parvi momenti est, neque oportet ob eam cau- sam membra multiplicare: quartum verō membrū de denuntiacione regulari, quod Sotius numer. 11. alla- tus posuit, cum Panormit. magis habere locum pos- test iuxta dicta in cap. præcedenti numer. 18. de- nuntiacione iuris, siquidem tunc regularis denun- tiatio incipit à secundo actū, cum Euangelica per se loquendo, requirat etiam primum, quoniam Soto hunc sensum non intendit, improbam autem quem intendit. Nam illa etiam denuntiatio regularis, quam afferit, solum est materialis, eo quod denun-

denuntatio sit in religione, & secundum regulas, vel constitutiones eius; tamen illa etiam si necessario postulet integrum ordinem, semper est aut Euangelica, seu paterna, aut iudicialis denuntatio.

IX. *Approbatur diales denuntiationis in membra, & ex parte deputativa, expenditaria.*
Est ergo simpliciter sufficiens illa bimembris diuino denunciationis, in Euangelicam & iudiciale (quam enim admissimus religionem, charitatis terminis continetur) quæ membra in primis differunt censuram ex fine, nam per Euangelicam non intenditur vindicta delicti, sed emendatio fratris, & ad summum extenditur ad euitanda aliorum nocumenta, iuxta proxime dicta a numer. 4. iudicialis autem ad hoc tendit, ut delictum puniatur, quatenus expedit bono communis, ne delicta maneat impunita sed hoc sane modo intelligendum est, nam etiam denuntatio iudicialis per se primò ordinatur ad bonum fratris, ut ex Euangelio constat, *lucratus eris fratrem tuum, & deficitis hoc fine, præcipitur denuntatio Ecclesiæ*, quam esse iudiciale ex dicendis constabat. Ratione etiam declaratur, nam intendere vindictam proprium est accusatoris, qui propterea ad probandum delictum obligatur, ergo per denuntiationem non intenditur per se ac principaliter ille, nec facile quis admitti debet ad petendam vindictam, vel punitionem delicti, nisi ad probandum obligetur, solum ergo potest esse differentia, quod per denuntiationem paternam, non quam intenditur vindicta, sed emendatio: iudicialis autem aliquando extendit potest ad intendendam punitionem, quando censetur necessaria ad bonum communis, quod per hanc denuntiationem potest quis intendere, quando iustis de causis non vult suscipere munus accusatoris.

X. Asignatur præterea alia differentia quod paterna denuntatio nonquam sit propter proprium communum vel interesse denuntiantis: altera vero potest ex simo tamen hunc finem non necessario excludi a denuntiatione Euangelica: quod in praecedenti punto a numer. 4. satius probatum videtur, neque est alienum a verbo Christi, si peccauerit in te, id est, contra te: nam fortasse id est se mentionem propriæ iniurie (iuxta illam expositionem) vt significare inter Christianos etiam propria nocimeta: quæ repellere, aut reparare sepe necessariū est, media correctione fratera reparanda esse, si fieri possit. Quod etiam significatur Innocentius III. in capitulo de iudiciis, dicens, *cam Dominus dicat in Euangelio, si peccauerit in te frater tuus, &c.* Et Rex Anglie sit paratus sufficenter ostendere, quod Rex Francorum peccat in ipsum, & ipse circa eum in correctione processit secundum regulam Euangelicam, & tandem quia nullo modo proficit: dixit Ecclesia, &c. Constat autem Regem Anglia intenisse pro pullare iniuriam, vel documentum, quod à Rege Francorum patiebatur. Itaque hic finis communis est, qui via veriusque denuntiationis, id est, etiam via accusationis intendi potest: discrimen tamen esse potest, quod in Euangelica denuntiatione, hic finis est secundarius, in alia, vel in accusatione potest esse primarius: immo in his potest esse vnicus: in fraterna autem denuntiatione nonquam separatur ab emendatione fratris: nam si de hac non sit spes, propter solum proprium interesse, statim proceditur ad denuntiationem iudicalem: vel accusacionem fratris. Quid autem tunc inter sit inter haec duo, non est huius loci explicare: satis nunc sit, quod ad accusationem intentatur propria actio, per denuntiationem vero imploratur potius officium iudicis: unde in iure ciuili aliquibus personis, quibus actio accusandi denegatur, conceditur denuntiatione, ne remedio careant, vt seruo. §. *Sed & maior.* In illis, qui sunt sui vel alieni iuris, & de religioso idem habetur in cap. insinuante, qui cleric. vel vocantur.

XI. Tertia differentia inter prædictas denuntiationes est, quod denuntatio iudicialis versari potest circa delictum præteritum ut sic, id est, ex eo solum, quod commissum est: quamvis peccator emendatus sit, & patri satisfecerit, quantum debeat, quia semper manet reus penitentia, quam ut latet, denuntiari potest, si communis bono expedit. In quo conuenit haec denuntatio cum accusatione, quamvis Sotus supra contrarium sentiat fine causa: & contra proxim: nam denunciamus haeticum etiam ut puniatur propter commune bonum, non tamen propriè accusat, qui sic denunciat, quia non accipit propriè officium actoris: sicut enim ad interesse proprium denuntiando imploratur aliquando officium iudicis; ita etiam ad vindictam delicti propter commune bonum: in hoc ergo fine conuenit denuntatio iudicialis cum accusatione, licet differat in aliis solennitatisibus: nam accusatio debet in scriptis fieri. cap. iuxta Heli, de Simonia in denuntiatione vero non est semper necessaria. Accusator etiam obligatur ad probandum: denuntiator vero non semper. Imo Hostiensis supra ait, denuntiationem esse delationem legitimam fine inscriptione, quod permisimus intelligo, nam simpliciter necessariū non videtur: at vero denuntatio Euangelica non versatur circa peccatum commissum, eo solum quod commissum est, sed quatenus aliquo modo pender in futurum: id est, quatenus non est emendatum, vel pro eo non est satisfactum, vel est periculum reincidenti, aut alterius nocimeti, quia si nihil horum inter sit, cessat finis principalis talis denuntiationis.

XII.

Quarta differentia est, quod denuntatio iudicialis sit superiori, vt index est, implorando officium eius: denuntatio autem Euangelica sit superiori, vt patri, & ideo dicetiam solet denuntatio paterna, qua correspondet correctioni fratris: nam sicut haec sit inter fratres inter se, ita quando non sufficit, sic recursus ad superiorem, vt patri est. Item quia, vt proxime dictum est, per hanc denuntiationem per se non intenditur vindicta, neque absoluta coactio, que per se spectat ad officium iudicis, sed intenditur emendatio cum correctione tantum: seu disciplina ad illam necessaria, quæ per se pertinet ad officium patris, & ideo per hanc denuntiationem hoc officium maximè imploratur.

Potest denique quinta differentia assignari, quia per se loquendo, non tam est necessarium ut præcedat monitio frater ante iudicalem denuntiationem, sicut postulatur ante denuntiationem Euangelicam, nam ante Euangelicam præcisè, seu nulla addita regula alii viis religiosi status: per se requiritur, quando & fratris emendatio, & præventione omnis periculi, & documenti sufficenter per illam speratur: in alia vero non ita. Nam quando oportet illam fieri propter publicam vindictam delicti commissi non est simpliciter necessaria monitio secreta, etiam apud patrem, quia etiam per illam emendandus sit frater, & cauenda omnia futura in commoda, quantum est ex parte illius; nihilominus facienda est denuntatio, vt publico, & communis bono per punitionem satisfactum: ergo nulla est necessitas talis ordinis: sed statim potest ad superiorem recurrir, tanquam iudicem, vt tam emendatio, quam vindictario per illum fieri: quia propter eam non magis infamatur proximus, & ita cessat necessitas illius ordinis.

Atque hinc sequitur, quæ potest esse sexta differentia denuntiationem Euangelicam magis fieri posse de peccato culpo, quam iudicalem: nam illa cunctum sicut Prælato, vt patri, & præcipue sit ob bonum peccantis, nec per illa procedi possit ad propriam punitio-

XIII.

punitiōne, fieri potest de peccato omnino occulito, vt scholasti ci omnes cum Augustino docent; immo multi ita intelligunt verbum Christi, si peccauerit in te, vt supra cap. preced. n. 16. declaraui. Denuntiatio autem iudicialis cum eo tendat, vt in foro extero, & per ministerium iudicis, ve sic, finis intentus comparetur, regulariter postulat, vt sit de re non omnino occulta, sed probabilis, vel saltem improbabili, vt index possit postea iuridice procedere: quod sumi potest ex cap. vltimo. de calumniatoribus, vbi punitur denunciator, quia probatio inveniātio nō est, nisi se sufficienter purget, quod non calumniandi animo denunciauerit. Dixi autem regulariter, quia quando delicta sunt valde nociva communia bono, veluti heres, proditio patriæ, & si que sunt eiusmodi, etiam occulta sunt, deferri possunt ad aures iudicis, vt ipse vigile, vel inquirat quod legitimē potterit.

XV.

Potest tamen obiecti contra quintam differentiā, quia iurā ex quā videntur postulare prauiam monitionem ad denunciationem iudicialem, sicut ad paternam, vt colligitur ex cap. nouit, de iudiciis. ibi, In correctione processus secundum regulam Euangelicam, iuncta glossa dicente, Alias denunciatus non auditur nisi monitione praemissa, quod videtur expressum in c. cum dilectu, de accusationibus. ibi si consenserit prefatum Episcopum de iam dictis excessibus non fuisse premonitum ab eisdem, ad denuntiationem repellatis eosdem; vbi glossa alia iurā refert. Et in causa licet Heli, de simonia, tam necessaria dicitur esse prae monitio ad denuntiationem, sicut in scriptio ad accusationem; quia simpliciter necessaria est, & tamen in his iuribus manifeste videtur esse sermo de denuntiatione iudiciale, cum ratione illius iudex procedat ad probationem & punitionē in foro exteriori. Respondetur propter vitanda pericula calumniarum, ordinariē & regulariter non admitti ad denuntiandum in foro exteriori eū, qui accusare potest, quando denuntiatio ordinatur ad punitionem delicti; quia, per se loquendo, expedit ut se obliget ad probandum, qui defert alterum ad iudicium vt puniatur. Et hinc vt in eodem exteriori foro regulariter non admittatur denuntiatio iudicialis, nisi procedat monitio: quia si denuntiatio ordinatur ad alios fines, via charitatis tenenda erit, si vero ordinatur ad vindictam publicam, denuntiatio regulariter non admittitur, vt dixi: nihilominus tamen ex natura rei loquendo, & in foro interiori, quando denuntiatio bona fide & intentione sit, & iudicatur moraliter necessaria ad finem intentum publica vindicta, siue frater secretō emendetur, siue non, non est necessaria ex natura rei procedens admonitio, vt ratio facta probat. Et hoc modo procedit assignata differentia.

C A P V T I X.

Vtrum denuntiatio Euangelica recte in Societate procedat.

I.

Ex his ad nostrum institutum descendentes dicimus quod vtrumque genus denuntiationis Societatis necessarium est, sicut omni benē gubernatōe congregationi, in qua & singulōrum salus, & commune aliorum exemplum procuranda sunt, vt conservari possit, quia nulla est tam perfecta congregatio, in qua pro humana fragilitate lapsus aliqui non inueniantur, quos interdum necesse est à Prelato, vt à patre corrigi, & emendari: interdum vt à iudice castigari & praecaueri, ne in aliorum detrimentū serpent. De modo ergo vtendi iudiciali denuntiatione qualisunque ille in vsu sit in hac religione, dicemus c. 13. præmittendo in c. 11. & 12. generalē doctrinam ea de re, hic solum de Euangelica disputamus. Et difficultas præcipua est, quando materia

eiūs est aliquod graue peccatum; nam in communib⁹ defectibus, qui in viris etiam perfectis inueniuntur, non oportet tam seruulose feruari dicū ordinem, vt scilicet priuata monitio procedat, immo poterit etiam superior huiusmodi defectus ad se delatos, & cognitos manifestare in publicis reprehensionibus, & ordinariis peccentias imponere, iuxta præm. Societatis, dummodo alicuius momenti non inferant in famam, ac contentiū scretaū delator.

Hæc ergo sit prima assertio, meritū in hac religione feruari vt in leuioribus delictis misa priuata monitione, statim superiori manifestentur. Huius assertionis veritas (præter cessionem illamur, de qua in cap. 7. n. 18.) confitat à fortiori, quia si iuxta præm. Societatis leues defectus à superiorib⁹ manifestantur in publicis reprehensionibus, ac peccentias imponuntur, cum inde nulla infamia aliquius momenti creatur, neque detrimentum derivat, atque eius beneficium obtinetur, vt in ordinibus contractis c. 15. p. 2. n. 6. habetur, multo magis à fortiori licebit talē aliquem defectum soli superiori reuelare: dicta vero praxis est conformis doctrinæ D. Thomæ 2. q. 33. a. 7. ad 4. vbi ait proclamations, quæ in capitulis religiosis rursum sunt, esse de aliquibus leubis, quæ fama non derogant, & ideo posse sancte fieri sine admonitione præmissa, vt in argumento præpositum fuit. Ideo habet Soto dict. Relect. membro 2. quæst. 4. ad 1. confirm. 2. argumenti. In quo auctore expendo illa verba: Voco autem graues, non solum illas, quæ sum peccata mortalia, sed quæ sunt contra famam, & honorem proximi, ut si quis intraret domos suspectas. Ex quibus verbis & exemplo colligo, in persona religiosa omne peccatum mortale, & omne defectum, qui posse suspicione talis peccati generare, censeri rem sufficiens graue, & consequenter (quod ad præsentem assertionem facit) omnes defectus, qui huiusmodi non sunt, censeri leues, & posse sub hac assertione comprehendendi. Eandem ferè doctrinam habet Abulensis in cap. 18. Matthæi q. 27. ad 8. vbi omnia peccata venialia leia censet ad hunc effectum nō præmittendi monitionem priuatam; quia potius Theologi communiter docent, peccatum veniale non est materiam præcepti correctionis fraternalis, quia est res admodum leuis, & charitas non obligat ad subveniendum proximo in quacunque leui necessitate: quod videtur etiam insinuasse Christus Dominus in illis verbis, lucas 14. eris frater tuum, vt disp. quoque 8. de charitate sect. 2. n. 5. ponderauimus, hæc enim supponunt fratrem perire, vt Augustinus inferit: ergo multo minus erit præceptum feruandi ordinem in correctione venialium, atque ex his intelliges quām re. Et sit dicta Societatis ordinatio.

Dices, collectionem hanc non esse validam, I. p. enim non tenemur ad exercendum aliquem obiectum, & tamen si exercere volumus, obligamus ad certum modum feruandum, vt non teneat diare, si tamen oro, debedo orare cum debita reverentia, & attentione. Sic ergo fieri non teneat fratrem corrigerē de veniali lapsu, si tamen volo corrigerē, de bebo modellis verbis, & cum debito honore illum monere, ergo pari ratione debedo ordinem feruare, vt fama proximi prospiciat, quæ non nihili, & inter religiosos non parum laidi solet ex manifestatione culparum venialium. Quæ obiectio videtur procedere contra assertiōnem positam. Cui tacit duo respondent D. Thom. & auctores citati. Primum est illos leues defectus nō derogare famam religiosi. Secundum est, illam non esse denuntiationem, sed reordinationem oblitarum culparum. Quod ita explicat Abulensis, quia in illis capitulis debet quilibet religiosus dicere suas culpas leues, & si aliquas omittit ex ignorantia, vel obliuione, alii proclamant

cas, non tanquam accusantes, vel denunciantes, sed reducentes eum ad memoriam culparum suarum, quas ipse ex statuto dicere tenetur.

Sed hoc posterior videtur & res incerta, & nimia restringit; sepe enim moraliter euidens est, alium non tacere culpam suam propter ignorantiam, & obliuionem, sed propter verecundiam, vel ne cogatur poenitentiam agere, & nihilominus fieri potest, & fit illa proclamatio, sepe etiam alter non tenebatur propria obligatione conscientiae se prodere, sed ad summum ex regula, & fortasse interdum neque ex prescripta regula, sed ex generali consilio maioris humilitatis, vel poenitentiae agendae, & tunc etiam proclamatio licita est. Est ergo illa denuntiatio, immo & aliquid amplius esse videtur, quia est publicatio. Prior ergo ratio videtur precipua, quia illa moraliter non est infamatio aliquius momenti, & ideo oportet, ut recte significabat Soto, culpas ita esse leues, ut non inducent in suspicionem gravitatem, quod ego ita explico, ut sint defectus ordinarii circa regulam, vel opera perfectionis, qui ab omnibus, vel ferè ab omnibus, committit solent, quāvis à quibusdam frequentius, quam ab aliis committantur. Nam si sint defectus extraordinarii, qui licet non sint peccata mortalia, necingerant suspicionem illorum, graues inter religiosos computantur, & solent impedita grauiora munera, quia plurimū inveniunt existimationem persona; & ideo non facile sunt in publicum deducendi, si alias publici non sunt, cuiusmodi est, non seruare secerum, etiam de rebus leuioribus, deditum esse priuatis familiaritatis, etiam intra religionem. Imo si sint materia detractionis in iustitia, existimo aliquando posse sufficere ad grauem, & mortalem lapsum, quia reuera, licet culpa, de qua fit detractione, apud Deum non sit grauius, documentum quod inde resulat inter homines non est leue, & ideo sufficere potest ad mortalem iniuriam, sed de hoc alias, ac videri interim potest Molin. de Iustit. tract. 4. tom. 5. disp. 6. Accusationes ergo illa aliarum religionum, & publicae reprehensiones in Societate videntur, nullam moralē infamiam habent, quia de leibius tantum & ordinariis defectibus sunt. Quibus ad eiusmodi publicas manifestationes magis pertinere ad denuntiationem iudicalem, quam ad fraternam, quantum est ex parte finis, quamvis ex parte materie non excedant paternam correctionem. Nam per se primō ordinantur ad punitionem, seu disciplinam religiosam, publicamque satisfactionem, cuius signum est, quia fieri debent, etiam si frater omnino emendatus sit, & quia non sunt ab omnibus, sed ab illis, quibus id in religione incumbit ex officio; quibus etiam tamquam personis publicis fides datur: & ideo mirum non est quod ad huiusmodi manifestationes secreta monitio necessaria non sit, cum facienda sit, etiam si persona sit emendata.

V. Secundū dicendum est etiam in graibus defectibus superiori manifestandis, ad effectum fraternæ emendationis, licitum esse in hoc statu religioso Societatis, omittere priuatam monitionem, hec etiam assertio expresa est in eodem can. 10. Congregationis sextæ §. 1. loquimur verò in presenti de hoc statu in specieum quia de illo institutus est sermo, tum etiam, quia non est in animo legem præscribere vniuersalem, nec comparisonem facere cum aliis religionibus. Nam hæc materia multum pendet ex particularibus circumstantiis, quibus variatis, ratio obligationis & conuentientiae multum variari potest. Quanquam non possumus de hac religione in particulari veritatem hanc, quam suo canone definit, ostendere, nisi præmittamus prius, quid de religioso statu, ut sic, certum habeatur, ex quo in numeris, dicta veritas circa Societatem patet.

Quod ergo in eo statu hæc denuntiatio facta superiori immediatè licita esse possit, ac ex parte de facto licet, ostendendum est. Ac de possibilitate quidem id facile ostenditur. Nam leges morales respiciunt ea, quæ ut plurimum expedient, & in hac saltet religione frequentius expedire immediatū recursum ad superiorē in citato numer. 15. probabimus; ergo nihil obstat, quominus de illo recurso possit fieri generalis lex. Et confirmatur, quia mutuus religiosorum consensu potest licentiam hanc ad iniucitum concedere, per quandam veluti renuntiationem mutuam iuris proprij, ob finem melioris correctionis, fine quo certe fine talis renuntiatio absoluta prodiga forer, atque adeo contra propriam charitatem ergo licet, & sanctè, ut ipso ob illum finem, propom potest regula, quæ ab ingressuris religio non quamlibet, vel saltet aliquam, exigat illam renuntiationem, siquidem non minoris virtutis est talis consensus præstitus religioni, quam qui inter ipsos priuatos religiosos propria authoritate præstaretur, ad mutandam in materia, utriam non sit contra charitatem, hoc est, contra bonum temporale famam, sed potius pro charitate, hoc est, pro bono melioris correctionis prædicta manifestatio. Neque authores, qui nobis aduersantur, negant possibilitatem dictæ regule, quam facis nunc ostendimus, sed dari de facto dictam iuris renuntiationem, idque à viris nostræ Societatis dignissimis se accepisse testantur, quibus nihil aliud erit respondendum, quam offerendo citatum canonem, in quo renuntiatio, de qua loquimur, in regula contineri, manifestissime declaratur.

Iam quod de facto licitum fuerit, aut etiam licitū si hodie in variis religionibus immediata manifestatio, suadetur primò auctoritate. Nam Sma- ragdus Abbas in regula S. Benedicti cap. 24. hanc regulam refert: Si quis eum quem distinctionem monasterij non serentem, fugam meditari cognovit, non statim prodi- derit, perditionis illius partipem se esse non dubitet, & tam- diu à conuentu frarum sequstrandum, quādū ille valeat renocari. Et cap. 32. ex Paulo & Stephano Abbatis bus sic inquit: Si quis alterum quacunque parte viderit quodcumque illicitum, vel sermone, vel opere facientem, & priori disfiliari publicare, cognoscas se sepe nutritorem peccati, & per omnia aequaliter peccanti, quia & anima sue, & illius, quem regit, sepe dirissime inimicu. Et in constitutionibus prædicatorum dist. 5 cap. 13 §. 4. dicitur, ne vitia occidentur Prelato suo, quilibet denunciet quia viderit, vel audierit. Et cap. 18. §. 6. si quis tale quid (id est, grauiorem culpam) extra monasterium conseruit frater, quiccum est, studeat eum excepsum Prelato quantocutius corrigendum inimicare. Et in constitutionibus Minorum editis à Guilielmo Farinario, ac probatis in capitulo generali tempore S. Bonaventura dicuntur, teneantur fratres per obedientiam exentes, in redditu suo secrete guardiano excessus notabiles intimare. Huiusmodi ergo lex non est vsu aliena à statu religioso.

Iam ex scholasticis Rich. in 4. d. 19. art. 3. q. 1. ad 2. sic inquit, circa regulares personas non est tanta necessitas huc ordinem obseruandis, sicut circa clericulas: quia regulares, cum causa requirunt, facilius & liberius a suis possunt administrationibus amogeri. Et in corpore dixit, quādū frater sit emendatus per correctionem seceratam, non esse omittendam. Prælati denuntiationem, quia valedit, inquit, ad præcaendum fratri à recidivo, nec cedit in fame fratri prædicandum, sitalis est Prelatus quidam esse debet. Et eum refert ac sequitur Summa Rofella verb. Corre- ctiō fraterna, in principio. Et Angelus verb. Denuntia- tio numer. 10. vbi in hanc sententiam inter alios re- fert Augustinum quast. 1. in Leuit. & habetur 22. quast. 5. cap. hoc videtur. item Bonauen. Luc. 17. circa illa verba, si peccauerit in te. Prelatus (inquit) qui vult prodire, etiam nulla precedente correptione potest, & debet

VI.
probatur
possitam afa-
fertionem
varum esse
de possibili.

VII.
probatur
deinde esse
veram &
fidei auctor-
ritatem q. na-
turali & re-
gionum.

VIII.
item ab au-
thoritate
scholasticis
rum.

& debet culpaproxiimi accusari extra iudicium, si sit occulta; quæ doctrina ita fuit à S. Bonavent. in sua religione introducta, ut contrariam docentes grauiter punire, voceque actiua, & passiuia priuaret; & si pertinaces essent, in carcere coniiceret, ut refertur in lib. *Serena conscientia*. quæst. 87. & 100. & *Corduba* super regulam quæst. i. refert idem sive statutum in capitulo generali tempore eiusdem Bonavent. Præterea S. Thom. hanc mouens quæstionem quodlib. 11. art. vlt. quamvis prius ab solutè dicat: *Si ego scio, quod frater per me corrigitur, tunc non debet hoc denunciare Prelato, statim nihilominus subdit, si autem videtur, quod hoc melius fiat per Prelatum, & Prelatus nihilominus sit pius, discretus, & spiritualis, non habens rancorem, seu odium adversus illam subditum, tunc licet potest hoc denunciari sibi, & tunc non dicit Ecclesiæ, quia non dicit ei sicut Prelato (id est, sicut iudicis) sed sicut persona proficiens ad correctionem proximi & emendandam. Et subiungit, quia varia sunt conditiones subditorum, & Prelatorum, ideo tenendum est hoc pro regula, quod in omnibus ipsis seruanda est charitas, & quod melius, & magis expedire videtur, & si hoc intendat (scilicet emendandus proximi) & seruet quantum potest bonum charitatis, tunc denuncianda non peccat.* Et solut. ad 1. si statim aliquis refert Prelato adhibens debitæ circumstantias, & considerans magis expedire, non facit contra præceptum Euangeli. Et ad 3. si aliquis refert Prelato culpam proximi intendens vel cautelam in futurum, vel aliquid huiusmodi, quod ad emendandam proximi viderit expedire, non peccat. Hanc doctrinam D. Thom. refert & sequitur Sylvest. verbo *Correcțio. q. 7. Tabien. §. 2. Antoni. 2. p. tit. 9. c. 6. §. 4. Gabr. leit. 7. 4. in Canon. lit. V. addens cum Richardo: Nota quod frater delinquens, non tantum est denunciandus Prelato, ut priuata persona, ut emendetur, sed etiam emendatus ut preferatur a recidivo.* In quo plane sentit, præiuviam monitionem, etiam præcedat spes emendandæ, non esse absolute necessariam, quandoquidem non obstante fructu eius, procedendum est ad denunciationem, per quam poterit etiam idem fructus melius sperari. Præterea Altenf. l. 2. summæ tit. 67. art. 6. ex sententia Gualteri ait, formam, & ordinem denunciationis non esse vsquequam seruanda circa regulares personas; & ideo (inquit) modus cuiuslibet religionis est approbatus, si non est plane contra Deum, & charitatem fraternalm, magisq; ueattendi debet suis correctionibus, scilicet emendatio peccantis, quam ordo verborum. & deinde ferè subiungit doctrinam ex D. Thom. citatam. Et eadem ferè doctrinam habet Vimbertus super regulam B. Augustini cap. 90. Præterea Gerson 2. p. tract. de Correctione proximi, alphab. 34. lit. T. docet quidem admonitionem debere præcedere denunciationem ex vi præcepti; postea vero ponit quatuor exceptions: prima est, quando frater venialiter, non mortaliter peccat, quia ad veniale (inquit) non est præceptum. Sed de hacre iam diximus in assert. i. Secunda exceptio est, quando non est spes emendandæ per secretam monitionem. Tertia quando licet sit spes, est tamē periculum in mora. Quartæ quando quis corripere non valet sine proprio periculo. Inferius vero magis explicans secundam, & tertiam exceptionem, quas ad rem præsentem magis facit, subiungit regulam ab aliis auctoribus tractam, dicens. *Hic magis debet attendi suis correctionibus, scilicet emendatio peccantis, quam forma verborum, quia, ut Arist. ait. 1. Rhetor. cap. 9. ex utilitate reipublicæ, non ex verborum inspectione, lex interpretanda est, vnde subiungit, Si quando videatur frater peccans fallacibus corrigi per alium, qui potest, & vult præfesse, quam per se, secure potest ei indicare; vnde etiam Prelatus potest dici peccatum non premissa monitione, vel secreta correctione, non tāquā iudicis, sed tanquam amico peccantis, & quia hic magis potest præfesse, quādūlūs. Imd addit quipiam difficultus, peccatum de quo frater peccans fuit secretè, correptus, seu admonitus, & de quo se emendauit, posse*

dici Prelato præcipienti per obedientiam ita tamē quod si denuncians solus nouerait, soli Prelato dicat; si autem alij nouerāt, soli Prelato dicat; si autem alij noliteram coram illis, & non coram aliis Prelato reuelerit; quod semper intelligendum est, feruata dicta regula, & fine charitatis, scilicet ut vel ad cōin futurum melius præferatur, id censeatur ne cællarum, vel saltem magis conueniens. Hoc enim nobis præcipue obseruandum est in citata doctrina, quæ est D. Thom. & omnium, & maximè loci habet in religionibus, nempe ad omittendam licet præiuviam monitionem fecerat, non oportere ut illa reputetur inutilis, sed satis esse, ut per Prelatum maior utilitas, vel circa satisfactionem, & emendationem commissi, vel circa futurum periculum speretur.

Denique confirmari hoc potest ex Innocent. III. in c. qualiter, & quando, 2. de accusationibus, vbi cum dixisset, sicut ante accusationem legitimam procedere debet inscriptio; sic & denuntiationem charitatis monitionis & inquisitionis clamores in infinito, subdit statim. Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus r̄que quaque seruandum que cum causa requiri facilius, & liberius possunt a suis administrationibus amori. ex quo loco videtur plures ex dictis auctoribus illum modū loquendi sumpſisse. Et evidentur illa ultima verba ad omnes tres modos inscriptions, scilicet monitionis, & inquisitionis referenda, quia super omnes immediatè cadunt: quia nulla est ratio, cur ad primum, vel tertium, & non ad secundum referatur. Et de aliis quidem dicemus c. 11. & 12. de secundo vero, quod ad præsens spectat, ratio multiplex reddi potest.

Prima, quia religiosus ex vi sui status proficeret perfectionem viam, & consequenter etiam emendationem morum per remediam meliora & conuenientiora, & ideo quamvis forte circa seculares non sit facile omittendam præiuviam correctionis propter se maiori boni, quando sufficiens emendatio per idem speratur: nihilominus in religiose statu illa existimari debet ratio sufficiens. Sed obicit Soto dist. 94. dub. 3. post 3. conc. quia fama subdit apud Prelatum, magni estimanda est, ut n. 3. indicat ergo si extrema necessitate non est prodigiosa, ergo non satis est quod correctio melius fieri posat per Prelatum, sed oportet ut aliter fieri non posat. Atque ipsis sentit, etiam inter religiosos, sed in hoc contradicit plane D. Thomas & communis sententia Doctorum, quos n. 7. 8. & 9. retulit. Vnde licet fortasse inter seculares illa doctrina Sori in præi regulariter sit securior, quia secularis magis pender ex huiusmodi fama, & quia raro inter eos est hic suis paterne denuntiationis, & rursum quia non sunt professi viam maioris perfectionis, tamen inter religiosos non est dubium, quin si Prelatus sit qualis est debet, hoc licet a non solum propter ab solutè necessitatem, sed etiam propter quodlibet mains spirituali bonum, cui non est fama illa comparanda, præsertim quia illa infamia non est tanti momenti, ut statim dicetur in tercia ratione, accipique supræ c. 6. n. 12.

Secunda, quia inter religiosos propter maiorem unionem inter Prelatum & subditum, maiorem dependentiam ferè in omnibus rebus, & occupationibus vita, regulare, ac morale est, ut per prouidentia Prelati perfectior & firmior emendatio proferatur, quin potius addit Caiet. tom. 1. Opus. trad. 31. qui est 17. responsionum resp., ad 1. dubium, in religiosis non facile credendum est quod aliquis grauiter labitur esse ita emendandum per priuata correctionem, & non fit amplius peccare, Et propter ea (subinfert) ruitus est in huiusmodi casu Prelato potest per se, vel alium (addo vel exprefse, vel tacite) & n.

Exploratio. *Ex huius ratione.*
S. Etiam si fuerit aliquis, non perdere ovis suis, & curam fama proximorum solito habere, ut pastorem decet, complices, siue non complices, si notis reuelare. Et explicari potest vis huius rationis in hunc modum, nam vel religiosus peccat per occasionem aliquam moralem, quam domi vel extra habeat, vel fine illa: in priori casu necesse est Praelatum habere notitiam, quia vix potest alius occasio huiusmodi praevenire, & auferre, in modo interdum neque ipse metu delinquens poterit occasiones vitare, quia fortassis Praelatus ignorans ipsum in eis constitutus, & ipse cogetur obediens. Si autem fine occasione labitur, necesse est ut sit, vel ex prava consuetudine, vel ex nimia fragilitate, & in vitro; euentu moraliter necessaria est auctoritas Praelati, quia in vitro; casu difficultas est praesertim, & multis indiget remedios, quia non solum potest Praelatus consulere sicut alius frater, sed etiam praecipere, & secreti cogere, vel ad secrete opera penitentia, vel ad frequenter orationem, & alia huiusmodi. Video esse posse alium modum peccandi ex repentina tentatione, aut vehementi occasione raro contingente, quae moraliter amplius timeri non potest, sed hoc & raram etiam est, & pertinere potest ad exceptiones, de quibus infra n. 17. præterea licet in eo casu cetera haec proxima ratio, raro cessabunt omnes, quae maiorem virilitatem huius denuntiationis, vel respectu religiosi, vel respectu religionis, ostendunt, ut ex dicendis constabit.

XII.

S. Etiam.

Tertia, quia infamia, que hinc sequitur religiosos, quam minima est, & ideo non solum propter necessarium remedium, sed etiam propter maius spirituale commodum est postponenda. Nam in primis supponimus Praelatum seruaturum secretum, & non diffamaturum subditum suum; nam si aliud probabilitate timeatur, nullo modo est illi reuelandus delictum. Nam etiam in sacramentali confessione taceri potest proprium delictum si infamatio timeatur: ergo multo magis cauenda est denuntiatione alieni delicti, cum tali discrimine, praesertim, quia non potest sperari fructus ex notitia illius Praelati, qui non valeat seruare secretum. Si autem infamia non transcedit in istram illam opinionem, quae in Praelato generari videtur, non debet esse magni ponderis apud religiosos, nam reuera, si emendari vnuquisque velite, & condigna penitentia sui peccati agere, & sufficientia media ad non reincendendum adhibere, non solum recuperabit bonum nomen, sed etiam in bona opinione crescer apud spiritualem & prudentem Praelatum, vt c. 6. n. 16. in famili dicebamus. Deinde, quia fama non est bonum per se amabile, sed solum quatenus confort ad virtutem, vel ad alia bona natura & conuenientia ac necessaria, ergo illa opinio, seu cognitio mei peccati in superiori non redundat in aliquod damnum meum, sed potius in utilitate spiritualem, & simpliciter in maius bonum, profecto non est reputanda infamia, quae sit verum aliquid malum. Præterea fama religiosi potius est religiosi, quia sua, quia ipse totus non est talis, quam religiosus, unde si iniuriam aliquam patiatur, & per iudicem expiat illam repellere, aut vindicare, non ad ipsum, sed ad monasterium, hac cura spectat, iuxta doctrinam Panormitan, Felini, & aliorum in c. cum delictu, de rescriptis, de qua Nauarr. comment. 2. de Regularibus n. 65. & 66. ergo si manifestatio peccati perfonre religiosi sit Praelato, ex mandato vel licentia eius, in maius commodum religionis, vel religiosi non sit iniuria religioso, quia de voluntate principalioris domini, vel dispensatoris eius sit illa qualiscumque iactura famae: neque etiam sit contra ordinem charitatis, quia illa denuntiatione ordinatur ad finem consentaneum perfectioni charitatis, & est medium moraliter utilius ad illum finem.

Quarta in statu religioso est peculiaris ratio, ob quam regulariter timeri potest ne quilibet gravis lapsus in aliorum, vel saltem in alicuius spirituale damnum vel scandalum cedar, propter magnam societatem, & familiaritatem, quae inter ipsos esse solet, ex qua prouenit, ut exemplo vnius faciliter alii corruptantur; praesertim, quia illi qui similliores sunt moribus, vel affectibus, facilius solent inter se coniungi: atque ita vitiis vnius facile in alium redundat. Est autem communis doctrina Doctorum, quoties peccatum fratris in aliorum detrimentum vergit, fine mora denuntiandum esse Praelato, ne alius noceat, ergo regulariter ita fieri poterit in religione propter vitandum aliorum documentum: quia fine Praelati auxilio vix potest fieri aut sperari. Accedit præterea, quod ex hac vniione, vel potius vnitate corporis prouenit, ut peccatum vnius religiosi in infamiam totius religionis, vel monasterij cedat, praesertim apud vulgus, quod propter magnam virtutem similitudinem statim exitimata tales esse reliquos, quem vnius aliquem conspicit, ut optimè dixit Augustinus epist. 137. & S. Bonaventura super regulam q. 16. Hac ergo ratione quodlibet peccatum graue religiosi commune est detrimentum religionis, ac propterea ad Praelatum, qui boni communis curam gerit, maximè spectat huic modo subuenire, ac propterea moraliter necessarium est, ut eius notitiam habeat, ut fama religionis prospicere possit, quae multo maiorum momenti est, quam fama vnius religiosi circa Praelatum suum.

XIII.
4. Ratio.

Vltimum ex omnibus coniecturis, & circumstantiis haec tenet adductis simili speccatis, colligitur valde expedire ad communem bonum status religiosi, ut singuli eorum intelligent graves lapsus, qui in eis obseruantur in superiori, esse statim denunciandos, nam hoc seruo cautores sunt, magisque formidabunt huiusmodi lapsus, saltem, propter timorem sui nominis erga superiorum, & propter eius correctionem, postquamque exemplo resumptionis casum hoc declarare, quae ideo ab Ecclesia inuenta est pro grauioribus culpis, ut ipsa difficultas & timor accedendi ad superiorem contineret homines. Quod maximè factum est in illis peccatis, quae rem publicam maximè offendunt, aut scandalizant: Sic ergo dici potest Praelatus religionis, quodammodo referuare sibi emendationem delictorum in suis subditis, etiam per secretam correctionem, vt illo medio non solum melius emende lapsos, sed etiam reliquos contineat ac præseruet. Vel potius dici potest consideratio conditionibus talis status ex natura rei hoc munus pertinere ad ipsum Praelatum, etique deferendum esse, quia moraliter loquendo, non potest aliter communis bono religionis & singulorum religiosorum saluti, & perfectioni fatis confulit, itaque ob magnam diueritatem status religiosi à communis statu fidelium, dici potest matria materia illius sive præceptis, sive consilij Euan gelici, atque adeo immediate transire fraternali monitione in paternam.

XIV.
5. Ratio.

Et his autem quæ communia sunt statui religiosi, ad minimum colligitur moraliter quadam evidencia (ut ex ultimo hoc scriptu esse licitum: si ergo vltius consideremus ea, quae Societas propria sunt, si & max. m. habentur posse in societate, plane concludemus, moraliter loquendo, semper locum habet ac de facto hoc licere, & expedire, quia ferè in omnibus circumstantiis, quas considerauimus, est aliquis speciale in hac religione, propter quod talis Praelatorum prouidentia in huiusmodi lapsibus subditorum maximè necessaria est; præcipue vero propter ministeria Societas circa proximos, & variis occasiones in quibus ratione illorum ministeriorum possunt religiosi à suis Praelatis constituti. Iten propter maiorem dependentiam, quam subditi habent

XV.

Rationes

habetur posse

si & max. m.

locum habet

in societate.

habent à suis Prelatis, non solum in muneribus & ministeriis suis, sed etiam in operibus pénitentia, mortificationis & orationis, quibus in huiusmodi occasiōibus iuuari debent. Præterea propter specialem quandam communicationem, & fraternam unionem, quam hæc religio proficit, ratione cuius peccatum vnius magis poserit altos infidēs nisi summa vigilantia præveniatur. Accedit, quod iuxta huius religionis institutum necessarium est ab adolescentia, & iuuentute religiosos in ea educari & institui: atque ita magna ex parte religiosos esse adolescentes, in qua ætate magis indigent prouidentia & disciplina Prelatorum: in illis ergo regulariter hæc notitia Prelatorum necessaria est; in aliis vero, qui iam sunt proectoris statutis, diuque fuere in religione probati, bonumque sui specimen dederunt, raro cum diuina gratia erit necessarium hoc prouidentia genus; amen quia semper in periculis versamur, & quia non habemus locum fixum & certum, & quia non semper domi continemur & includimur, sed propter salutem proximorum per varia loca peregrinamur, ac denique, quia superiorum prouidentia ad omnes generalis esse debet, & non omnes sunt æquè constantes, ac firmi; ideo generaliter optimum est, ut circa omnes hic modus custodiaz, ac prouidentia obserueretur. Tandem quanto hæc religio magis erga proximos versatur, tanto magis indiget bono nomine, & fama apud illos, tum ut ipi proximi majori cum fiducia & securitate conscientias suas operari Societatis aperiant; tum ut ex parte sociorum ministeria cum majori fructu, & efficacia peragantur ad utrumque autem finem maximè oportet, ut bonum nomen non ficit & fucatum sit, sed in vera ac solida virtute fundatum: quod vix aut nullo modo fieri aut conseruari potest, nisi superior suorum subditorum defectus agnoscatur, ut vnumquemque applicet ad eam rem, cui sine suo detrimento & proximorum scandalo possit deseruire, & ut quem infirmum esse cognoverit, ad lucrando salios non applicet, donec ple curatus & lucratus sit; propter hæc ergo & alia fortasse, quæ sexta Congregatio generalis considerauit, canonem illum 10. edidit, quo vtraque assertio continetur, ita ut iam de illis nobis non sit integrum dubitare.

XVI.
Objectione
falsis.

Dices, si intra latitudinem charitatis possunt esse varij modi aut ordines corripiendi, vel denuntianandi, ut ex haec tenus dictis deducitur, certe ille, qui à Christo dicitur traditus, existimandus est ex suo genere perfectior, namque illa eius verba, aut verum præceptum continent, aut saltem consilium, ut c. 7. n. 9. ostensum fuit: ergo propter neutrum titulum præcepti, scilicet, vel consilij potest illi ordo dimitti, aut renuntiari, quia vel semper (licet non pro semper cum sit affirmatius) obligat, vel perfectio charitatis illum postulat. De hac obiectione iterum in cap. seq. respondendo ad 4. rationem recurret sermo, nunc dicimus siue obligationis sit illi ordo, siue consilij, non sive à Christo datum nisi stante iure cuiusque proprio in sua fama: non autem co renuntiato: regula vero Societatis supponit perfectam illius iuris renuntiationem. Neque absolute verum est, Christum semper perfectissima docuisse, sed perfectissima huius, vel illi personam statui. Nam Apostolos multa docuit in sermone habito in monte, Matth. 5. Turbis vero minoris, ut August. 1., de sermone Domini in monte, & Ambros. 1. 5. in Lucam c. 6. notarunt, imò & idem seruari in eisdē personis pro diversis temporibus vulgate documentū est, iuxta Pauli metaphoram de lacte & cibo solido, Hebr. 5. Ergo eo ipso quod in sua Ecclesia Christus D. religionum statu esse voluit, virtute docuit, quidquid perfectionis in eo optari rationabiliter potest.

Vltimò vero præter illas regulæ moderationes, in c. 7. à n. 21. ponderatas addendū est, per hac o-
mnia non excludi, quin in singularibus actibus c. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1

C A P V T X.

Satis fit obiectionibus in cap. septimo propositis.

I. Regula initio. 7 alle-
ta exponen-
tur, & com-
mendatur.

Ex hac resolutione non est difficile respondere ad obiectiones in cap. 7 factas. Nam in primis in regula Societatis nihil est huic doctrinae contrarium. Nam prima regula ibi citata solum loquitur cum ipsis delinquentibus, non cum denuntiantibus, & ab illis solum exigit, ut contenti sint, & per quod verbum non datur alii licentia, vel faciendi iniurias, vel non seruandi in hoc negotio: non folum obligationem, sed etiam perfectionem charitatis; hoc enim nec ratione, nec religione contentum est, ut per se constat. Duo ergo intelligo ibi postulati: vnum est ut religiosus patienter, & sine perturbatione sustineat quidquid in hoc genere cum ipso factum fuerit, sive prudenter, sive ex nimio zelo, non secundum scientiam factum sit: nam haec preparatio animi digna est viris proficiens perfectionem: neque ob eam alii licet, quod alii non licet, ut notum est. Alterum, ut planè intelligent, & consentiant lapsus suos, quancunq; graues, & occultos manifestando esse Prelatis, non folum propter necessitatem, sed etiam propter maiorem spiritualem profectum ipsorum: nam licet hoc per se bonum sit, & licet, maximè in statu perfectionis, tamen quia res est difficultis, optimum est, ut in principio distinetè proponatur, & consenserit per proprii iuris famæ cessionem postuletur, ut etiam inde confer non solum hoc licere ex lege charitatis, sed etiam fieri ex regula eiusdem charitatis perfectissimæ materiam. Et hoc significant verba illa, ad maiorem in spiritu profectum, &c. In illis enim tacite supponitur hunc finem maximè esse spectandum in hac denuntiatione, vnde illo deficiente non esset ad illam progediendum: nisi ratio boni communis illam postulet, quæ à multis Canonica appellatur, ut cap. 8. num. 4. dixi. Alia vero regula, quæ ad denuntiantes loquitur, solum petit preparationem animi ad manifestandos alios debito cum amore & charitate. Per quod verbum, sicut exigitur manifestatio contentanea debito cum amore & charitate, ita excluditur omnis alius inordinatus affectus, quo manifestatio fieret apud superiorem, ut c. 7. n. 21. est annotatum. Vnde cum Romæ (vt mihi constat) haec regula à quadam scriptore in sua Summa casuum conscientiarum acriter impugnaretur, Gregor. XIII. regulam petij, & legit, multumq; illam commendauit, præterim propter illa verba, debito cum amore & charitate, iussitq; partem illam illius libri expungi tanquam rem bonis religiosorum moribus contrariam.

II. Ad primam ergo obiectionem in cap. 7. ex textu Euangeli, iam responsum est, ibi non contineri aliam legem nisi charitatis & in tantum ea omnia seruanda esse, in quantum charitas postulat, & ita in Societate seruanda esse conceditur. Verumamen ipsa charitas maioris boni quod regula intendit, doceat habendum esse rationem fratris, non folum quoad emendandum præteritum, sed etiam quoad cauendum futurum perfecto modo a magis seculo, nec solum confundendum esse eo perfecto modo fratri peccanti, sed etiam alijs, quibus potest nocere, & multo magis bono communis. Deinde dico cum D. Thoma dicit. quodlib. ex vi verborum Christi secretam monitionem postulari antequam peccatum dicatur Ecclesiæ dicit, Prelati ut iudici, qui excommunicare possit contumacem, & consequenter ex verbis Christi colligi non posse ante denuntiationem, quæ fit superiori ut patri, esse necessariam secretam monitionem: ergo in rigore ver-

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

ba Christi parum vrgent. Vnde ad aliud membrum sumptu ex fine huius præcepti, qui est fratre lucrari, ex dictis etiam patet responsio: nam si id interpretetur de denuntiatione judiciali, illa propriè non ordinatur, nisi ad præteritum: sic verò non rectè accommodatur obiectio, quia non agimus de tali denuntiatione: si verò generalius loquamur de corrptione, quam postular charitas, ne non ordinatur tamen ad emendandum præteritum, sed etiam ad cauendum futurum, & ad alios fines boni communis, propter quos expedit sapienter ut Prelatus habeat notitiam facti commissi, etiamque emendatum sit, & ad hæc omnia extendi potest lucrum fratris; nam ipse quando religiosus est, debet ad perfectionem aspirare, atq; adeò illi perfectioni proportionatam emendationem amplecti, & communis bono consulere, vnde hoc totum tanquam lucrum suum estimare debet.

Ad secundum probabile satis est iura omnia, quæ de denuntiatione loquuntur, & ad illam postulante ut præcedat charitati monitio, quæ etiam à Prelato facta secreta est in suo gradu, ut statim dicimus, loqui de denuntiatione judiciali, & num. 3. fine dubio de illa est sermo in dict. c. cum dilectus. Et idem colligitur ex cap. qualiter & quando, & ex his, quæ ibi notantur per Doctores, & per se hoc est credibile, quia illa iura statuunt ordinem judicialent & forent, quod omnes vias, quibus in eo procedi potest, quas attingemus cap. seq. vbi huius etiam ordinis rationem reddemus. Neque obflat quod illa iura fundantur in Christi verbis, tunc quia illud potest intelligi per quandam imitacionem, non quod definit illum esse sensum verborum Christi: tunc etiam, quia, ut dixi in illo c. 7. n. 15. satis probabilitate intelligitur illud verbum Christi, dicit Ecclesiæ, de denuntiatione judiciali: illa ergo iura non statuunt aliquod ius positivum (quod notandum est) circa denuntiationem paternam, & ideo illis non obstantibus, solus ille ordo est in præcepto in tali denuntiatione, quo sublate charitas offenditur: an verò respectu denuntiationis judicialis præceptum illud & latum sit, & semper obligat, sequenti capite videbimus.

Nunc solum aduerto denuntiationem hanc paternam ad hoc proximè ordinari, ut frater seceret monitetur, & corripiatur, quanvis non immediatae per ipsum fratrem, sed per Prelatum: Vnde si Prelati monitio non sufficiat, illa erit satis, ut ad denuntiationem judiciali procedi possit, si alia circumstantia concurreat ad transfundendum ad tale forum. Quia cum iura dicunt ante denuntiationem illam debere præcedere monitionem secre-

IV. Monitio fa-
to, ex nouita
deferentia,
abducere
ta est
conformia
euangelio.

tam, non dicunt illam monitionem necessariè debere fieri immediataè ab ipsomet fratre, qui vidit vel nouit delictum, sed solum quod fiat, ergo si per eum facta est, qui maximè prædebet posset, nempe per superiorem, id satis est. Vnde etiam obiter addo hunc modum corrigendi fratrem media correctione paterna non esse alienum à verbo Christi, Corripe eum inter te & ipsum solum, nám intentio horum verborum solum est, ut frater occulte peccans occulat cum omni secreto, quoad fieri posuit, corripiatur: Vt autem minister Prelati ad hunc modi correctionem propter maius bonum fratris, vel commune, non est contra hoc secretum, nec excedit modum occultum, quem talis actio secundum rectam rationem acquirit, & ideo in eo casu particulari, solum, non excludit quemcunq; alium, sed solum alium, qui ad talem correctionem, neque necessarius, neque utilis est: vel etiam excludit alium simpliciter, subditus autem, eiusque superior, ad hunc effectum non ponunt in numero, ut dialetici loquuntur, atque hoc solum senit Augustinus citatus in dict. cap. Si peccauerit, 2. quæst. 1. ut vindicatur in rigore ver-

ooo can

Lib. X. De regimine Societatis, & consequenter de Prelatis eius.

¶
cant illa verba. Quia secretum fuit quando in te peccauit, secretum quare cum corrigis, quod in te peccauit: nam si solus nos, qui peccauit in te, & cum vis oram omnibus arguere, non es cor�or sed proditor: vbi secretam correctionem solūm distinguit à publica; vnde non excludit tertiam personam, si necessaria sit, sed alias: & infra ponit exemplum in Episcopo, qui solus fecit delictum, & ideo solus corripit: dicitur autem solus scire, etiam per alium sciat, qui paterne denuntiavit. Vnde subdit: sunt homines adulteri in dominis suis in secreto peccantes, aliquo nobis producunt ab exoribus suis, plerisque zelantibus, aliquo maritorum salutem querentibus: nos non prodimus palam, sed in secreto argimus: vbi contigit malum, ibi moriatur malum. Ex quo planè confitam secretam correctionem apud Augustinum, non excludere denuntiationem paternam, factam Prælato. Concilium denique Aquisgran. non loquitur de subditis, sed de Prælatis ipsis, quos moneret tanta lenitatem procedere, vt si prius premonirent, priusquam ad publicam vindictam procedant. Vnde post citata verba, subdit: Et si his admonitionibus non cesserit, in publica obiurgatione corripatur. Posteaque prosequitur modum vindictæ iuxta qualitatem delicti, & dispositionem delinquentis.

V.
Ad. arg. in he; nam Basilius & Augustinus in ea citati de religiosis in particulari loquuntur: imò eis regulam tradunt, & tamen absoluunt eis commandans hunc ordinem prius monendi, quām res ad Antistitem deferatur. Sed potest primo responderi eos loquitos esse de denuntiatione iudicaria: quod in Augustino habet difficultatem, quam statim attingam. In Basilio verò potest facilè sustineri: simplicior verò responsio est, Basilius imprimit intellexis Christi verba de ordine seruando in correctione fraterna, & illudmet præceptum nulla alia expostitione addita suis monachis commendasse, neque aliquam aliam specialem regulam de hoc dedisse: quia fortasse eo tempore non existimauit aliud esse necessarium. Non tamen tacuit in illa regula 46. ex fusoribus, quidquid est in quo peccatur, id referre ad Antistitem debere: addidit verò limitationem, si illud ipsi curare non posset: cui nos intelligimus & equale illam: cum debito amore & charitate: nam curatio illa intelligi debet perfecta, & quæ morale periculum in futurum excludat, tum in ipso fratre, quām in alijs, & in communī bono, & nomine totius communis. Et ideo in alia regula 25. ex breuiorib. expressè dixit, consilij causa, & propter bonum aliorum licitum esse alteri reuelare peccatum fratris: sub quib. causis comprehenduntur omnes, quæ fuerint consentaneæ statui religioso. Atque ita doctrina eadem est, & nullo modo contraria, quanvis necessitate, & discursu temporum magis fuerit explicata.

VI.
Locus Augu
stini in eodē
arg. addu
ctus vrgens
magis.

In Augustino illud difficile videri potest, quod ante denuntiationem Prælati postulat monitionem secretam, & tamen statim consultit, vt testes non inducantur ante quam denuntiatio Prælato fiat: ne forte (inquit) posset secretius cor�uptus non innotescere ceteris. Nam si loquatur de denuntiatione judiciali, cur non præcedet inducio testimoniū, quæ necessaria est, vt constet adhita esse alia conuenientia remedia? Si verò loquitur de denuntiatione paterna, videtur nobis esse contrarius. Deinde illa Augustini regula, vel fundata est in Euangelio, & sic cur potius quoad unam partem, quām quoad alteram seruanda proponitur: vel fundatur solūm in congruentia morali, & si etiam viderit Augustinus sentire, considerato prudenter ordine charitatis secundum se, vel necessarium, vel saltem melius esse, etiam inter religiosos, vt monitio priuata præcedat.

Respondetur ex Diuo Thom. 2. 2. quæst. 3. art. 8. ad 4. Augustinum partim loquutum esse de iudiciali denuntiatione, partim de paterna, & quodam primam velle vt obserueretur ordo Euangelicus, ita tamen vt si post monitionem secretam inducendi sint testes, quia frater noluit corrigit, primi illorum testium sit Prælatus, quod fit deferendo ad illum delictum, non vt iudicem, sed vt patrem, vt si forte id sufficiat, non innotescat ceteris: vnde subdit, si negauerit, tunc alios adhibendos esse: vt coniuratur, & puniatur. Vnde tam loquuntur de transitu ad denuntiationem iudicalem: Ergo item habemus ex loco Augustini totum ordinem iudicalem non esse necessarium ad denuntiationem paternam: vnde etiam fit, vt ex illius precepti, nec monitio fraterna necessaria sit: quia, vt Diuus Thom. repetit in prædicta solutione, cum dicitur Prælato vt patri, non dicitur Ecclesiæ. Negare autem non possumus, quin Augustinus ibi consilium præbeat, prius fecerit monendi: subtiliter tamen conditionem, si sit spes, quod illa sufficiat ad perfectam correctionem. Et verisimile est in eo statu, & iuxta occurrentes illo tempore circumstantias Augustinus prudenter iudicasse, illud medium tamen futurum fuisse sufficiens, & ideo illud consiluisse. nihilominus tamen si consideratis alijs circumstantijs, iudicetur melius statim conuenire Prælatum, propter maiorem efficaciam, vel securitatem, non negat Augustinus postea ordinem mutari.

Quin potius si attendet ibi legatus, solūm potest ut frater prius monetur, quam prava indicia leuioris animi in eo appareant, vt patet ex illis verbis, Si hanc de qua loquor oculi perulantiam, in aliquo verstrum adiuteritis statim admonere, ne capta progrederetur, sed de proximo corrigatur. Et subiungit, Si autem & post admonitionem rerum, vel alio quocunque die ipsum eum facere videris, tam velut vulneratum sanandum predat quicunque hoc potuerit inuenire. Et paulo post declarat tunc delictum prouidendum esse Prælato. Ergo ex mente Augustini, quando fratri conscientia grauiter vulnerata esse intelligitur, satis consilium est statim ad patrem recurrere, vt ei medetur: quanvis vbi nondum de lapsu constat, sed solūm aliquod leue indicium, quod ex negligentiā, aut ex leuitate animi procedere potest, non oportet statim ad Prælatum recurrere pro incerto lapsu fratris, sed fratrem monere. Denique (v. super numer. 5. & 7. dicebam) licet hoc arbitrium seu consilium Augustini regulariter forte fuerit expeditum eo tempore, & in eo vita genere: nunc vbi aliud est vita institutum, & maiora pericula, maiusque dependentiā subditorum à Prælato, potest frequentius expedire etiam in finili casu, in quo scilicet perulantia oculorum erga fratrem in fratre cernit, statim Prælatus monetur, vt radicis occasionem auferat. Denique ad Diuum Thomam bius citatum responderetur ibi loquuntur esse de denuntiatione judiciali: alio vero loco à nobis citato statis explicuisse quid de denuntiatione paterna sensi.

Ad quartam rationem concedi potest totum quod per eam intenditur, minime vbi notitia superioris ad spiritualem aliquid fructum necessaria non est, neque ad communem bonum, tunc non esse licitum illi denunciare lapsum fratris: hoc enim solūm probat discursus ibi factus. Nos autem dicimus in religionis statu, & præferim in nostra sollicitate, per se loquendo, & vt in plurimum necessariam esse, aut saltem valde proficiam hanc notitiam superioris, & infamiam, quæ ex illa generatur, si frater verè & ex corde emendari velit, etiā propria nullam, & ideo regulariter ac per se loquendo, intercedere sufficientem rationem ob quam in hoc genere.

generem denuntiationis paternæ, prævia monitione prætermittatur.

Sed instabit alius: nam hinc sequitur hunc ordinem corrigiendi saltem in statu religioso esse simpliciter meliorem; quod videretur absurdum, cùm Christus D. alium ordinem simpliciter docuerit. Circa hanc obiectionem Bannes 22. quæst. 33. arti. 8. dub. 2. ad primam confirmationem 7. argumenti; tacite de societate sub nomine cuiusdam religionis agens, existimat in primis constitutionem Societatis in hac parte esse iusta, eo titulo, quod religiosi eius renuntient iuri suo, quod famam erga Prælatum. Addit verò viterius maximè attendendum esse, ne prædicta constitutio, quæ ratione renuntiationis proprii iuris potest esse iusta, sub alia ratione falsa defendatur; videlicet quoniam alio modo nulla communitas potest bene gubernari; nam hoc est dicere ordinem correctionis Euangelicum, & naturalem esse perniciosum communitatibus, ac proinde neque in precepto, neque in consilio esse, quod erroneum est, cùm ordo ille, ab ipso Christo traditus sit, & à Patribus & Theologis summa veneratione suscepimus. Hæc ferè prædictus auctor: quæ nihil repugnat his quæ haecen diximus, neque in his, quæ spectant ad naturale ius, potest ferè esse diversitas sententiarum, nam (vt idem bene subiungit) varietas iudiciorum, quæ in hoc esse potest, non tam circa legis obligacionem, quæ circa eius applicationem ad opus versatur.

In hoc ergo sensu loquendo, addendum nobis superest temerarium quidem, & contra omnem prudentiam esse assertere, nullam communitatem potest bene gubernari, nisi constitutionem habeat, vel vsum denunciandi. Prælati peccata occulta, nulla prævia monitione; nam hoc licet non sit directè contrarium verbis Christi (vt falsò supponit Bannes,) quæ multis alijs modis commode explicantur, vt vidimus: est tamen præter omnem rationem, & præter omnem vsum Ecclesiæ, & nulla auctoritate fundatum. Nihilominus tamen loquendo de communitate religiosa, vere & prudenter dici potest, non potest quæ bene gubernari & conservari, si omnes subditi persuadeantur se non posse licet denunciare Prælati lapsus fratrū, nisi tentando prius illos emendare per secretam monitionem: nam (vt Innocentius III. significauit) in religioso statu habere tantum curam priuata famæ fratris, erga solum Prælatum, sine respectu ad maius bonum spirituale fratrū & socrorum, ac totius religionis, esto malum non sit, non potest generaliter loquendo esse velius ad maiorem perfectionem. Vel saltem licet quis nolit admittere in communione religioso statu, quia in illo potest esse magna varietas, & in aliquo viuenti modo posset forfasse aliud expedire: nihilominus loquendo de aliqua communitate in particulari optimè & prudenter potest quis sentire & dicere doctrinam illum non esse conuenientem ad meliorem gubernationem eius; quin potius regulariter in ea expedire, vt prudenter Prælari ad emendandum subditum, & præuenienda incommoda, quoniam neq; conueniat, neque licet in particulari alium ordinem semper excludere, vt declaratum est. Vnde etiam addo: per hanc doctrinam nunquam ita excludi monitionem secretam, quin possit aliquando frater prius conuenire fratrem, non vt sua aliquai correptione contentus sit, sed vt illum disponat ad Prælati correptionem, eique persuadeat ipsi expedire, vt Prælatus conueniens remedium illi malo adhibeat: per hoc enim non impeditur, quoniam non denuntiatio sit Prælati vt patri, sed suauiori modo fiat, & ita minus exasperetur, aut perturbetur.

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

XII.
Alio in
stantia oc-
curritur.

Dices, si tunc frater penitentiam ostendat, & non repugnet emendationi delicti, superfluum esse vltra progredi. Respondetur negando consequentiam, tunc quia etiam post emendationem necessaria esse solet prouidentia Prælati, ad tollendas occasions in futurum: tunc etiam, quia raro possumus adeò confidere de præsenti proposito; aut ostensione penitentia, vt proper communem bonum, & maiorem profectum ipsius fratris, non sit saltem melius & virilis rem totam ad Prælatum deferre, vt etiam in disput. 8. de charitate sect. 6. à n. 11. tradidimus. Quod inde etiam confirmatur: nam ex sententia sanctorum Parrum, quos suprà cap. 6. à n. 4. retuli, vñusquisque religiosus debet statum conscientie sue Prælato aperire, vt ab eo melius dirigatur, quia signum est illam notitiam apud superiorem non reputari infamiam tanti momenti, vt proper spiritualem directionem contemnda non sit, merito ergo in prædicto casu, vñus frater alium inducit, vt tota res ad Prælatum deferatur, & tunc si delinquens confenserit negotium (vt dixi) suauius & cum maiori fructu trahatur: si autem repugnauerit, erit rationabiliter inuitus, & eo ipso timeri potest de illius efficaci penitentia & constante emendatione, regulariter loquendo, vt dixi, quia in individuo aliquando & rarissime decurere possunt rationes & indicia, quæ contrarium persuadeant, vt in fine capituli precedentis aduerterimus.

Iam verò superest inquirendum, quid possit ac debet Prælatus cum subdito agere postquam illum lapsum per hanc paternam denuntiationem agnouit. Id quod breuiter dicendum est: debere in primis Prælatum secretò monere & corripere subditum, quis si delictum suum agnoscat, & emendationem promittat, vltra progrediendum non est, neque ad vindictam publicam, neque ad aliquam infamiam: potest tamen superior (quod satis conformem est decreto Clementis VIII. de caibus referuntur. §. 7. ibi, huc tamen superioribus, &c.) secretari penitentiam pro ratione delicti imponere, vel ad satisfactionem, vel ad medicinam: ita ferè Soto dicit. membr. 2. quæst. 4. concl. 7. Nauar. in cap. inter verba conclus. 6. num. 230. Ait etiam Soto iure posse subditum paternè castigare, aut flagellare non ad punitionem præteriti, sed ad terrorem in futurum: sed difficile est hæc duo separare, nec video cur non possit tanquam pater secretò castigare delictum, quia commissum est: quoniam verum sit timen huius castigationis prædictum esse terrorem in futurum: potest autem etiam esse perfecta satisfactione pro præterito. Ruris potest Prælatus occationes peccandi subdito auferre, & ea ratione mutationem aliquam in occupatione vel habitatione, circa eum facere: ita tamen vt nullum scandalum vel infamia sequatur. Si tamen ad eum finem necessarium non sit, nulla ratione debet illum contritare, aut ab officio amouere, nec minus quam antea honore. Vnde Calixtus Papa epist. 2. cap. ponderet. d. 50. Si aliquis inquit lapsus quocunq; modo fuerit, portemus eum & fraterno corripiamus affectu. Et infra. Porro sanctus David de mortibus criminibus egi penitentiam, & tamen in honore permanit, & simila multa ex alia Patribus ad hanc rem sumi possunt ex Gratiano dicta dist. capitulis sequentibus.

Secundo si subditus post superioris correptionem, nec crimen agnoscat, nec emendationem promittat, & alioqui moraliter conflet Prælato processus. Secundus de delicto: saltem per fidem vnius testis oculari, omnii exceptione maioris, potest illum grauiter reprehendere, etiam adhucitris duobus, vel tribus viris grauibus, si ad illum cōfundendum, & communendum expedire censuerit. Potest etiam minas adhibere, quod explorabit eius vitam, quod de illo

XIV.

nihil

ooo 2

nihil consideret, & similia. Imò iuxta personæ qualitatem poterit aliquam religiosam correptionem, vel flagellationem, aut similem pœnitentiam iniungere, aut exequi, si ad timorem in futurū incutendum opportunum esse prudenter iudicauerit; quia ad hæc omnia sufficit illa probatio, & notitia, & ad illa exenditur munus paternum, etiam secula iurisdictione. Sicut pater naturalis potest in simili ente cäfigare filium, si prudenter sibi persuadeat esse verum, quod sibi dictum est, etiam si iuridica, & plena probatio non intercedat. Denique poterit ex iiii illi præcipere cum omni rigore, & si oportuerit sub pena excommunicationis ipso facto incurriendæ, ut talem occasionem eviteret, scilicet ut non eat in talem locum, vel talis persona familiaritatem fugiat, &c. Quod præceptum potest imponere coram denuntiatore & testibus, ut si oportuerit, postea de illius transgressione constet: nam illud præceptum etiam est iustum, & satis convenientis medium ad impediendum periculum subdit, qui tanto magis in illo versatur, quanto minus illud agnoscit, minime voluntariè tollere vult. Hæc partim docuit Soto dict. quæst. 4. concl. 7. partim addidit Bannes 22. quæst. 33. art. 8. dub. 4. concl. 3. contra eundem Sotum, qui sine causa negat id quod diximus de paterna punitione. Veruntamen hæc omnia ex prudentia pendent, quia nulla lege humana vel prohibita, vel præscripta sunt, & ex se non excedunt potestatem dominatiuum patris, neque cedunt in infamiam notabilem subdit, cum eius delictum non publicetur ultra limites correctionis fraternæ.

Tertiò si his non obstantibus subditus est pertinax, & admonitionem nullam admittit, & delictum nec notorium est, nec probabile in iudicio, nec vergit directè in damnum communitatis, non habet Prelatus amplius, quod faciat circa delinquentem; sed oret pro illo, vigilet & occasiones, quas potuerit, auferat sine scandalo, ant infamatio[n]e subditu: quia non potest, propter occultum delictum illum infamare, neque ad aliud genus inquisitionis debet procedere, ut dicemus cap. 12. vbi etiam à n. 34. exponemus quid agendum sit, quando delictum est probabile, aut directè vergit in damnum communitatis.

C A P V T XI.

De triplici modo procedendi in externo iudicio
contra delicta subditorum; ac primum de
visitatione, seu generali in-
quisitione.

I. *z. suppositio
triplici modo pro-
cedendi in iudi-
cio.* Duximus à cap. 7. de fraterna denuntiatione, sed priusquam in particulari declararemus necessarium non esse in Societate nostra usurpari totam iudicialem formam in puniendis subditorum delictis, etiam usque ad electionem, quod cap. 13. præstabilitus, generali doctrinam & frequentius in hac materia receptam præmittere necesse est per tria sequentia capita: nam inde melius intelligitur, an aliquid peculiare in hoc habeat Societas, & quare ratione nitatur. Primo ergo supponenda est communis illa distinctio de triplici modo, qua Prelati & indices possunt procedere in exteriori iudicio ad cognoscenda vel punienda subditorum delicta, quæ circa crimen heresis artulimus disp. 20. de fide sect. 4. scilicet per viam accusationis iudicialis, denuntiationis & inquisitionis, quæ in iure sapientia distinguuntur: ut patet cap. qualiter, & quando, 2. cum similibus, de accusationibus & cap. iacet Heli. de simonia. Inter quos tres modos potissima differentia

posita est in inchoando iudicio, seu processu: nam in eius medio & tunc multum convenienter, quamvis nonnulla differentiae intercedant: ut videbimus. Est præterea supponendum, in his tribus procedendi modis aliquem ordinem & formam posse habendi ex iure positivo Ecclesiastico, vel civili, quæ auctoritate secularium iudicibus seruanda est: ut in iure, & in iuris iudicibus, secundum iudicium, & in iure canonico, & in iure canonico, secundum etiam validè procedant: præter hanc autem formam considerari posse solam illam, quæ ex iure naturali & gentium requiritur, & sufficit ut facti veritate sufficienter inspecta possit fieri humanum iudicium, sufficit, inquam, per loquendo, seu vbi peculiare ius positivum non obligaverit. Hæc ergo posterior forma in qua sine respectu, & figura iudicij secularis, planè & simpliciter procedere possit ad iustitiam seruandam, explicanda à nobis est, quia in statu religioso tanquam magis conueniens, est consuetudine recepta, & per canones & Doctores approbata: ita significauit Innocentius III. in dict. cap. qualiter & quando, vbi explicato progressu iudiciali, concludit, *Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usqueque seruandum.* Et Bonifacius VIII. de hac re speciale priuilegium mendicantibus concescit, quod referunt in compendio mendicantium verb. *correcio fratrum*, & in lib. *Monumenta ordinis*, concessione 499. & in *Compendio priuilegiorum Societatis* [verb. correcio. §. 1. adnotarunt etiam Caietanus 2.2. quæst. 70. art. 1. & cum eo Soto lib. 5. de iustitia, quæst. 7. art. 2. & cum congruentias insinuant, quia in religionibus debet esse sincera & plana cognitio criminum, & quia ibi supplicia non sunt adeo acerba, eo quod non sunt tam ad puniendum, quam ad salutem animæ: item in fauorem regularis obseruantie: ac denique, quia per se credibile est procedere iudicis cum maiori charitate, & puriore intentione, & testes etiam & alias personas, quæ intervenirent, esse fide dignas.

His positis, inquisitio in hoc differt ab alijs duabus, quod in ea iudex ipse incipit, & non alijs eum prouocat, deferendo ad aures eius delictum, & postulando cognitionem eius, sed ipse incipit eam inquirendo, & ideo vocatur hæc via inquisitionis. Quæ duplicitur sit, scilicet in generali, vel in particulari. Inquisitio generalis fit in visitationibus religionum, quæ est per se iusta & necessaria ad bonum regimen religionis, & cuiuscunq[ue] re publice, vel communis bene institutæ: ut confat ex viu[er]e religiosis, quia alijs crescentis virtutis cum libera facultate peccandi, quam multi acciperent: si superioris vigilantiam & correctionem non timerent. Evidet Cōcilium Trid. [scilicet] c. 20. de regularibus, præcipit regularibus Prelatis exemplis ut monasteria sibi subditis visitent, & de monasteriis, quæ sunt ordinum capita, etiam statuit, ut iuxta sanctæ sedis Apostolice, & cuiusque ordinis constitutions visitentur. Et in sess. 21. c. 8. de reformatione statuerat, ut Episcopi visitent commendata monasteria, in quibus non viger regularis obseruantia, quæ alijs monasterijs, quæ sunt capita eiusdem ordinis sunt subiecta, & iure communis, ac per constitutions omnium religionum huiusmodi visitationes commendatae sunt.

Vnde constat non solum licere, sed etiam ex debito, & obligatione officij ad eas tenere Prelatos religionum, quibus hæc cura demandata est. *in iure* *z. 2. 1. 8.* Ut sunt ordinarii in nostra Societate Provinciales, extraordinarie vero Visitatores à Generali delegati, ut suo nomine & Provincias & Provinciales visitent, cum ipse non possit, proper innumeris alias, & gravissimas occupationes, per seipsum Societatem visitare. Hoc enim respectu totius Societatis ad illius munus maximè spectat, cum supremam partem in habeat.

Pratio ad Generalem primariam
Cur ordinaria in terra Societas non habet per Generalem.

habeat iurisdictionem in omnes: regulariter autem id non facit, quia, ut dicitur 8.p. constit. c. 1. § 7. ad communicationem capitum cum suis membris confort plarum, ut Generalia magna ex parte Rome reficiat, ubi cum aliis omnibus locis Societas facilius vivat commercio, nam propter magnam dependentiam huius religionis à suo capite regulariter necessarium est, ut firmans aliquam habitationem habeat, & propter speciam dependentiam ipsius à Sede Apostolica nullam potest habere magis commodam, quam Romam. Nihilominus tamen prout occasio, & necessitas occurrerit, visitare poterit loca Societatis, prout ibidem dicitur in Declaratione lit. H. Additur vero statim lit. I. munus visitandi valde proprium esse officij Provincialis.

IV. Supposita ergo necessitate, & legitimo vsu harum visitationum dicimus inquisitionem, que ex vi earum fit, quando alia specialis circumstantia non intercedit præter obligationem proprii munieris, solum posse fieri in generali ex parte personarum. Tribus enim modis potest Prælatus inquirere de delictis. Primo in generali tam ex parte delictorum, quando per se iustus, nullamque aliam circumstantiam prærequisitum præter ius & actum visitandi, quia per illum modum interrogandi nulli fit iniuria, & est moraliter necessarium ad inchoandam visitationem: nam illa interrogatio non est propriæ actus judicialis, sed generalis gubernationis, & quasi præambulum quoddam ad iudicium, si necessarium fuerit. Secundo fit inquisitione per interrogacionem specialiæ ex parte delicti, generali verò ex parte personarum: ut si Prælatus interroget, an scias aliquem in hac domo habere proprium, vel noctu exiisse, vel in familia. Et hæc inquisitio conuenit cum præcedenti, quod sine villa præcedente infamia persone alium fieri potest: quia cum de nulla persona in particulari fiat interrogatio, nulli fit iniuria, etiam in infamia non præcesserit: ideoq; quantum ad prefens attinet, utrumque modum sub generali inquisitione comprehendimus, & veteri de scelitis est: & ita quotidie fit ab Inquisitoribus, Episcopis & alijs visitatoribus.

V. Nihilominus tamen circa hunc secundum modum adiutantur autores, non debere vspari, præfertim in religiis, nisi speciale delictum, de quo interrogatur, præcesserit, vel de illo si communis rumor, & fulpicio, quanuis de autore nec infamia nec notitia fit; quia vbi nullus rumor de delicto etiam præcessit, nonnulla iniuria videtur fieri communitati eo modo interrogando: quia eo ipso videtur generari suspicio, aliquid huiusmodi in tali communitate factum esse. Quam quidem circumspicione iustum esse censeo in visitationibus religiis, præsertim quando peccata, de quibus inquiritur, sunt grauia & indecentia religiis: nam hunc ordinarij defectus, qui frequenter, & communiter committi solent, etiam a religiis; vel si timerunt maius periculum circa aliquem defectum in particulari, nullum est inconveniens de illo in particulari interrogare, etiam in grauissime, hac enim ratione Inquisitores, & Episcopi de multis delictis in particulari inquirunt. Denique hæc Prælatus in hoc interdum bona intentione procedat, dummodo ad personas non descendat, non peccabit grauiter: quia illud detrimentum communitatis ferè nullum est; nam illa suspicio ferè nullum habet fundamentum, nec minuit probitatem communitatis.

VI. Tertiò potest inquisitio fieri in particulari de Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

tali persona, quæ etiam potest fieri in particulari de tali delicto, ut an Petrus furatus fuerit, vel in generali, an commiserit aliquod delictum graue. Et uterque modus comprehendit solet sub inquisitione particulari, de quæ communis regula est non licere huiusmodi particulari inquisitionem, nisi de tali persona præcedat infamia proportionata delicto, de qua regula statim dicimus. Hic solum adierto, quando hac inquisitio non fit occasione aliquius delicti publici ad vindicandum illud, vel tollendum scandalum, vel iniuriam; sed fit tantum titulus visitationis ratione officij, & utilitate gubernationis, tunc considerandam esse personam, vel communiam, ad quam directè ordinatur & institutur visitatio. Nam si visitatio dirigitur ad totam communiam, non licet de vno interrogare magis in particulari, quam de alijs, nisi præcedente infamia proportionata interrogationi, id est, vel de tali virtute, si de illo fiat interrogatio, vel de vita eius in genere, quod fit minus proba, vel religiosa, si de vita eius tantum inquiritur, quia tunc locum habet regula posita, & orthia fundamenta eius in fratre tradenda. At si visitatio instituatur in particulari de aliqua persona ratione specialis munieris, tunc licitum est in particulari de illa interrogare; sine villa prævia infamia quomodo se gerat in suo munere, vel aliqui in ea notatum fuerit, tunc descendendo ad particulari. Ratio est, quia si in visitatione communiam generalis interrogatio necessaria est, ad inchoandam visitationem, ita cum visitatio per se instituatur de Provinciali, v. g. necessariò inchoanda est per particularem interrogationem quod illius personam, generali verò de moribus, aut officio. Item, quia tunc nulla generatur suspicio de tali persona, etiam si illa in particulari fiat interrogatio, iam enim constat illam non fieri propter specialiæ suspicionem, quæ de illa habetur; sed quia illa est proprium & speciale obiectum, ut sic dicam, talium visitationum. De particulari autem virtute eius interrogari non poterit, nisi præcedat infamia propter rationem contrariam.

Atque hinc sequitur, in huiusmodi visitationibus non teneri subditum interrogatum etiam sub iuramento ad manifestandum eum, quem de liquisse nouit quando adeo occulta est persona, ut nulla in infamia laboret. In quo conueniunt omnes Doctores infra citandi. Et ratio est, quia iudex non potest de tali persona iuridice interrogare: ergo neque alter tenetur respondere illam personam manifestando. Vnde licet Prælatus abfoliè interroget, semper subintelligitur, an subditus de scelictum de aliquo qui de tali delicto infamatus sit. ita fecerit Diuus Thomas 2.2. quæst. 33. art. 7. ad 5. & ibi Cajetanus, Soto, & alij infrareferendi. Dices, ergo peccat Prælatus simpliciter interrogando, quia præbet occasionem his qui sunt minus prudentes reuelandi peccata, secreta & infamandi? Respondebit; ita fatetur Nauar. corollar. 47. num. 179. dict. cap. Inter verba, dicens illum modum interrogationis esse contrarius, in cap. quæliter & quando, de accusationibus. Vbi Innocentius III. proponit formam iheruandam in huiusmodi visitationibus generalibus, ut urent subdit, quod super his, vescient, vel credant esse in sua Ecclesia reformatam in capite, quæst. in membris, exceptis occulsi criminibus, meram & plenam dicant inquisitorum veritatem. Hoc ergo videtur profecto obseruandum à visitatoribus, quando à subditis exigunt ut statim respondant, & alias non sunt satis instruti & prudentes, ut sciant de quibus possint licite aut debeat respondere. Si autem non coarctet, ut statim respondant, non obserbit generalis interrogatio, ut frequenter fieri solet in delictis generalibus: qui locus

ooo 3 conce-

VII. Non resulit
domini iheruand
conveniunt omnes
ionibus or
doctores infra
citandi. Et ratio est,
quia iudex non
potest de tali
persona iuridice
interrogare: ergo
neque alter tenetur
respondere illam
personam manifestando.

conceditur, ut etiam ignorantes possint consulere alios doctores, ut prudenter respondeant. Similiter, quando subditus est sufficienter discrus, potest absolument interrogare, etiam si statim debeat respondere, & ita in simili annotavit idem Nauar. corol. 67. n. 434. & 435.

VIII.

i. Obiectio
contra pre-
sumptuam dictam

Sed obiectio potest, quia subditus potest licet de-
nunciare Prelato tale crimen etiam si non praes-
serit infamia, iuxta dicta in c. 8. ergo Prelatus in
generali visitatione potest ei praecipere, ut manifestetur
quemcumque nouerit deliquisse, quantumvis occul-
tus & sine infamia sit. Respondetur negando
antecedens intellectum de denuntiatione iudiciale, quia per hanc generalem visitationem intenditur; in illo autem cap. loquuntur sumus de paterna, se-
cerata, & priuata denuntiatione facta soli prelato. Quapropter oportet attendere non eas confundere, neque ab una ad aliam transiit inordinatum
facere. Vnde si Prelatus idem deposito visitatoris
iudicialis munere (ut sic dicam) postulet vel prae-
cipiat sibi ut patri, & in ordine tantum ad emenda-
tionem secretam denunciari ea, quae ad bonum
communitatis, vel cuiuscunque particularis perso-
ne opportuna fuerint, debet in primis subditus con-
siderare an sit Prelatus ordinarius, ad quem virtu-
tis manus pertinet, vel sit tantum delegatus ad
inquirendum vel visitandum in tali causa in ordi-
ne ad punitionem delicti. Nam in hoc posteriori
casu non debet parere: quia in tali persona non ha-
bet locum illa duplex consideratio, secus verò si es-
set delegatus cum plena commissione & superiori-
tate: tunc enim ordinarii Prelatis quoad hoc a-
quiparatur. Vterius verò debet sibi persuaderet
subditus Prelatum verè, & ex animo ita interrogare,
& non ut ea notitia veatur ad visitationem iur-
idicam, quam principaliter intendit: nam si de hoc
non sit moraliter certus, non debet personam mani-
festare: supponita autem moralis fide de recta in-
tentione Prelati, potest, & debet illi obediens, quan-
do iuxta dicta in citato c. 8. per talem manifestatio-
nem minus bonum fratris vel communitatis reue-
ra intenditur.

IX.

ii. Obiectio
contra pre-
sumptuam
dictam prior.

Dicit vterius aliquis, esto non possit quis iuri-
dicè denunciare delictum fratris, quando non praes-
cessit infamia regulariter loquendo, tamen in du-
bus casibus potest. Primus est quando delictum
vergit in damnum communitatis, & facile potest
alios inficere: ob hanc enim causam in peccato her-
etis tenetur quis denunciare hereticum, etiam si
infamia non sit: & idem est de quolibet alio deli-
cto, quod vergat in damnum communitatis, vel alterius
tertii: ut sumiturex Diuo Thom. 2.2. quæst. 33.
art. 7. & Doctores communiter in 4. d. 19. & Soto
dicta q. 4. conclus. 2. Adrianus in 4. materia de Cor-
recti, fraterna, & quodlib. 11. ad 4. difficultatem, &
Canonistæ communiter in cap. nouit. de iudicio, &
Nauar. dict. cap. inter verb. sed grauis lapsus in reli-
gio regulariter, & quasi ex intrinsicâ conditione
talis status, vergit in commune damnum religio-
nis, vel saltem aliorum religiosorum, ut supra cap.
9. numero 13. dicebamus: ergo hoc fatus est, ut sub-
ditus tenetur respondere Prelato generaliter in-
terroganti manifestando personam, etiam si infa-
mia non laboreatur. Alter casus est, quando subditus
se & omnes delinqüentem, & non potuit illum
emendare, tunc enim bene potest licet iuridicè de-
nunciare Prelato talem personam absque alia in-
famia: quia iura citata ad hanc denuntiationem non
requirunt infamiam, sed solam pteuiam moni-
tionem: ergo in eo casu tenebitur subditus mani-
festare talem personam Prelato generaliter inter-
roganti.

Respondetur ad priorem partem, non omnia
peccata religiosorum censenda esse ita vergere in

X.

Satis si pri-
ori parti.

commune damnum, ut ea ratione lieeat illud statim iuridicè denunciare: multa enim sunt peccata
priuata & occulta, que nec ratione obiecti, nec
ratione scandali vergunt in aliorum damnum. Et
quanius verum sit in religiosis esse maius periculi
infestationis, vel scandali, aut infamie, propter pec-
catalem status conditionem: hoc tamen non satis est,
ut peccatalem statim iuridicè denunciatur, quan-
tus sufficiat ut intra latitudinem correctionis frat-
ernitatis efficacissimum remedium procuretur. Dico autem
id non esse satis in ea præcisæ generalitate spectu-
tum: nam si in individuo sit periculum inflans &
vrgens contra tertiam personam, vel in religiosis
infamiam & scandalum, & denuntiatione paterna
aut non creditur sufficiens, aut sit periculum in
mora, tunc denunciari statim potest Prelato ut iu-
dici, modo infra declarando.

In eo autem casu, & in secundo supra posito, ad-
dendum est, aliud esse respondere Prelato interro-
ganti tantum per viam inquisitionis: aliud vero est
se obediens illi præcipienti in hi, ut denunciem quid
quid ita scio, ut vel alias debeat, vel saltem possim
licitè denunciare. Hic loquuntur tantum de priori
modo, in quo subditus reuelandus delictum alicuius
personæ in particulari magis subit officium testis,
quam denuntiancias, & ideo non potest reue-
lare eum, qui non laborat in infamia, ut latum proba-
bitur. At vero si Prelatus non ita interroget, sed
absolutè præcipiat subditum ut sibi denuntier quid
quid debet, vel potest licet, tunc sufficit capaci-
tate ex parte materia præceptum obligabit, quia
iustum est, cum sit de re honesta, & quia potest esse
vel necessaria, vel valde utilis ad communi bonum.
Et quidem si præceptum sit solum de denuntiatione
qua alia licet posse fieri, valde rigorosum est, &
meo conatu non debet imponi, quia exponetur
subditus alicui periculo, & sepius scrupulis & dis-
culturibus implicabitur: tamen si defacto im-
ponatur, timendum est etiam quod omnem de-
nuntiationem, qua manifestam iniuriam non
contineat.

C A P V T . X I I .

De modo procedendi per viam specialis inquisi-
tionis, aut iudicialis denuntiationis,
aut accusationis.

A lius ergo modus inquirendi Prelatorum, quæ
in 1. parte tituli proponimus, est interrogando
in particulari de tali persona, an fecerit taliter tale
delictum? Et in hoc processu dicendum primo
(estque regula generalis pertinens ad obligacionem
ipsius Prelati etiam regularis) non posse Prelatu-
tum ita inquirere, nisi supponita infamia talis per-
sonæ. ita D. Thom. dict. art. 7. ad vlt. Catec. ibi,
& Soto dict. quæst. 4. & ibi Corduba in Additione-
bus. Diuus Antonin. 3. p. tit. 6. cap. 7. §. 8. Summis
omnibus verbis, Inquisitio. Angelus num. 2. Armilla num.
11. Sylvest. Inquisitio 1. quæst. 3. & Inquisitio 2. quæ-
stitione 1. Doctores Canonistæ communiter in cap.
quæst. 2. de accusationibus, & in cap. facti Hilli, de
monia, Panorm. in cap. olim, de accusationibus 4.
Nauar. in cap. inter verba, corol. 63. per totum, & spe-
cialiter num. 293. Nauarra lib. 2. de refutacione 4.
n. 174. Vmberius super regulam D. Augusti. Habe-
turq; hæc regula in iure in dict. c. quæst. & cap. am-
poreus, & cap. inquisitione, de accusationibus, vbi de-
cens.

certus non posse indices procedere ad inquisitionem particularem, nisi procedat infamia.

II. *Effugium.* Dices illud procedere in iudicio seculari, non verò in regulari, nam idem Innocentius III. in eodem cap. *qualiter*, in fine dicit non esse necessarium seruare ordinem ibi propositum cum personis regularibus. Sed contra hoc est, primò quia in dicto cap. *lettera H.*, de correctione regulari tractabatur, & tamē Pontifex ait necessariam esse clamorosam in-sinuationem, id est infamiam. Deinde, quia, ut Doctores exponunt, quod Innocentius III. ait de processu circa regulares, intelligitur quoad solemnitates accidentales iudicij, non quoad substantialia, quae ad veritatem & iustitiam seruandam necessaria sunt, ut ibi notat Panormit. num. 10. & Felic. num. 16. At verò quod ad inquisitionem particularē procedat infamia, est de substantialibus iudicij, quod per talem modum inchoatur, & magis ex natura rei necessarium, ne innocentes infamantur, quam ex iure positivo; & iudeo iura citata indifferenter de omni iudicio loquuntur, & ita intelligenda sunt.

III. *Effugium alterum.* Dices rursum, est hoc sit verum in alijs religiōibus, tamen in Societate non videtur habere locum, ex quod censeantur in ingressu renunciare iure suo quoad famam, ut superius in cap. 7. num. 18. in 2. modo defendēti regulam visum est. Respondetur non habere quidem locum in Societate, quoad fraternam correctionem propter dictam faltam renuntiationem iuris, habere tamen quoad iudiciale. Nam in §. 8. cap. 4. examinis, unde maximē illa renuntiatio elicē potest, dicitur, *Ad maiorem in Spiritu profectum*, qui et finis correctionis fraternalis: non ergo renunciantur in ordine ad punitionem, qui et nūs inquisitionis iudicialis. Et ideo neque in Societate, neque alicuius religionis regula hoc permittitur Prelatis: neque habent aliquod priuilegium, quod eos eximat ab obligatiōne seruandi hunc ordinem in iudicio, ut predicti auctores, præsertim Antonius, Sylvestris, & Armilla adiungunt. Dicit in canone 10. Congregationis 6. cum in §. 4. ageretur de denuntiatione secreta, ac facienda Prelatis, ut patri, statim subdatur in §. 5. si credatur non perfecturam correctionem paternam, teneri delatorem denuntiare iuridice ergo renuntiari iuri famae in Societate etiam in ordine ad iudiciale correctionem, probatur consequentia, quoniam circa talē renuntiationem, iniuria heret delinquenti, cuius secretum delictum in iudicio propalaretur. Responderet falsi esse iniuriam fieri reo qui corrigi priuatum non vult, si iuridice deferatur, quia tibi imputare debet iuridicam manifestationem sui delicti. Supponit autem ad citatum decterum concurrere debere omnia quæ licitam faciant iuridicam delationem.

IV. *Excepio à superiori afferente sua reguli explicatur.* Ab hac verò generali regula excipi solent non nulli casus. Primus est, si delictum vergat in cōmune damnum Reipub. ut maximē esse soler peccatum heretis, de quo hic non loquimur, quia illud Inquisitoribus statim denunciandum est. De qua exceptione videri potest Simianus de Catholicis institut. titul. 19. vbi & alios auctores, & optimas sententias Patrum referunt; videri triam possunt quæ diximus tractat i. de fide disp. 20. sect. 4. & in tractatu de charitate disp. 8. sect. 6. à num. 3. In præsenti autem censendum est delictum contra communē bonum religionis, quando vel directe cōtinet machinationem alicuius grauius documenti contra religionem, vel periculum imminet alicuius grauius infamia, aut scandali religionis. Sed obiectio aliquis, quia hæc exceptione magis spectat ad viam denuntiationis, vel inquisitionis generalis, quæ particularis. In denuntiatione enim, ut supra c. 8. n. 14.

inlinuauimus, non requiritur præcedens infamia, sed monitio: hæc autem in huiusmodi delictis committi potest, vel etiam debet. In inquisitione autem generali ex parte iudicis non fit exceptio; tamē ex parte eorum, qui interrogantur, fit exceptio, ut teneantur particulares personas aperire, etiamē infamatae non sine in huiusmodi delictis. At verò in particulari inquisitione non videtur habere locum illa exceptio, quomodo enim potest in particulari interrogare de persona, quam omnino ignorat commissarius, tale delictum solum propter delicti qualitatē alias posset Prelatus visitans, de quacunque persona particulari suo arbitrio inquirere an machinetur aliquid contra religionem, vel aliquid simile, quod absurdum plane est, & scandalosum: ergo qualitas delicti non satis est, ut Prælatus ex officio procedens per viam inquisitionis interroget de particulari persona determinatē. Respondeo necessarium sine dubio esse ut aliquid præcedat, quod Prælatum moraliter inducat ad huiusmodi interrogationem. Differentia ergo solum est, quod in his delictis aliquid sufficere potest sine infamia ad interrogandum in particulari, quod in aliis non sufficit. Quid autem illud sit, & an pertinet ad solum proprium per viam inquisitionis particularis, vel participet aliquid de aliis viis seu modis procedendi, statim explicabitur à n. 7.

Secundū excipi solent via tñis grauia, & atrocia, ut propter eorum qualitatē posse de illis in particulari inquire absque præcedente infamia, *Secunda* ita significat Angles quæst. de correctione fraternalis *excepia sim* articul. 3. conclusi. in fin. & refert esse opinionem plūcīas refutat per *Adiunctum*, *et quando* Adhucque exemplum in peccato nefando, de quo dicit posse inquire in speciali fine infamia, quia est contagiosum, & atrocissimum, quodque moraliter non præbēt spem correctionis. idem dicunt alii quod de peccato blasphemie, ob eadē rationes. Idem de sacrilegio fornicationis in persona religiosa. Veruntamen hæc exceptio habet eandem difficultatem, quam præcedens. Et deinde eo modo quo præcedens declarata non debet, nēc potest admitti tanquam distincta à præcedenti. Aut enim sunt atrocia delicta, quia bono communī nocent, vel directe & ex obiecto, ut proditio, sedition, assassiniū, vel indirecte & per redundantiam, ut peccatum graue cum graui scāndalo, aut cum graui infamia communis. Et si peccatum dicatur atrox, propter huiusmodi circumstātias continetur sub priori exceptione, & habet idem fundamentum, scilicet quia illa non tantum est punitio criminis, sed multo magis defensio boni communis, cuius maior ratio habendis est, quam famæ delinquentis. Quo argumento inducitur ad extendendum hanc exceptionem ad peccata, quæ vñgunt in aliquod graue damnum alicuius innocentis, cui alia via subueniri non potest, quia tunc etiam defensio innocentis præferenda est famæ hominis iniqui. Ac denique idem erit quotiescumque sufficiens ratio intercedit ad contemnendam famam proximi propter aliud maius bonum, quod sèpè licere constat ex communī doctrina cum D. Thom. 2. 2. quæst. 73. art. 2.

At verò si peccatum nullo modo redunderet in damnum aliorum, sola grauitas eius non sufficit, ut de illo in particulari inquiratur, si non præcessit infamia, ut satis graue erat peccatum filiorum Iacob. & tamen Diuus Thom. 2. 2. quæst. 33. artic. 7. ad 2. existimat præcessisse infamiam, & fuisse publicum, & alias non potuisse denunciari, scilicet patri, ut iudici, & Innocentius III. in cap. *qualiter & quando* 2. de accusat. adducit in exempla illud Genes. 18.

ooo 4 Defensio

Descendam & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerim. Vbi per clamorem intelligit significata infamiam, & tamen agebatur de atrocissimo delicto Sodomorum. Ratio vero est, quia atrocitas delicti, non dat licentiam infamandi proximum, si alias occultum sit, nec minorum incommoda & absurdia inde sequi possent in Rebus. Item quia illa inquisitio tunc solum ordinatur ad punitionem, & propter hunc finem non licet infamare proximum de illo inquirendo; debet ergo supponi infamia. Unde quoad hoc parum refert, quod sic peccans crederat incorrigibilis, cum hec inquisitio non ordinetur ad correctionem, sed ad punitionem. Verum est quidem esse quendam delicta natura sua adeo occulta, quae vix possunt corrigi, aut puniri, si expectanda esset infamia, ut est peccatum nefandum, in quibus aliquid dispensari potest, ut sic dicam, semper tamen necessaria est aliqualis infamia, vel aliquid quod eius vicem suppleat, nimirum documentum communitatis, aut aliquius inoffensus, ut explicatum est numero precedentem.

VII.

Tertio excipiuntur crimina publica, seu notoria. 3. Exceptio. hæc potest fundari in cap. licei Neli, de simonia, vbi dicitur, contra quos (vt de notoriis excusibus tacatur) tribus modis procedi potest, &c. vbi gloss. & Doctores notant excipi notoria, quia in illis necessarium non est, aliquem ordinem ex dictis tribus seruare, cap. ad nos. l. 3. de iure iurant. & ita significat Nauar. corollar. 48. numero 181. & 184. sed non est exceptio necessaria, vel quia solum delictum est publicum, & non delinquens, vel utrumque: in priori casu potest Praelatus incipere inquirendo, ut est communior doctrina, liceat pauci contradicant, ut Caietan. 2. 2. quest. 69. art. 2. Soto. 5. de iustit. questione 6. art. 2. & dict. Relict. Praedictam vero sententiam tenent plures alii statim citandi, & videri potest Nauar. in dicti cap. inter verba, concl. 6. corol. 56. numero 213. & Petr. Nauar. lib. 2. de restituione capite 4. & sequentibus; Corduba in Summa Hispana, cap. 64. Et quanvis de modo inquirendi, quem iudex in eo casu seruare debet, sit conroversia inter authores: mihi tamen ea sententia omnino probanda videtur, quae negat posse Praelatum inquirere de aliqua persona, particulari, de qua infamia talis delicti commissi non praecedit. Quod tenet Syluest. verb. Correlatio §. 6. Armilla verb. Accusatio. §. 28. Caieta. 2. 2. questione 69. art. 2. Soto & Corduba dicit. Relect. membr. 2. quest. 6. concl. 1. dub. 4. Plures iuris periti, quos refert & sequitur Nauar. corol. 50. & aperte colligitur ex iuribus supra citatis, quæ docent de occultis delictis non esse interrogandum nisi praecedat infamia, & expresse habetur in legibus Hispaniæ l. 3. tit. 17. par. 3.

VIII.

Obiectio Soto
contra di-
ctam partem

Sed obiicit Soto supra, nam licet interrogatio fiat in genere ex parte personarum, vel interrogatorius tenetur manifestare personam in particulari, & hoc intendit iudex, quanvis persona sit occulta: atque hoc iniustum est, ut solum intendit scire delinquente in communione, & hoc inutile est. Respondetur sensum interrogatoris esse an sciat reffus, quis commiserit delictum, ita ut illum iustè manifestare possit, & in eo sensu non est iniuriosa inquisitio, quia licet persona sit occulta, fieri potest ut sit de illa aliquis rumor sufficiens ut possit manifestari, & quod hoc ipsum Praelatus ignoret. Neque etiam est iniusta interrogatio, quia nulli persona sit iniuria; & interrogatur de eo, quod publicum est. Solum caendum est quod supra cap. precedent. num. 7. diximus, ne subditus si interrogatus exponatur periculo imprudenter reuelandi personam occultam, ignoranter existimans se posse, aut debere, ideoque melius faceret Praelatus interrogando distincte de infamia, an licet nouerint esse rumo-

rem, vel murmur contra aliquem de tali delicto, aut nonnulla gravia indicia, quæ generent aliquos suffisionem, iuxta ea quæ statim dicemus in iuriis. Sic ergo loquendo de publico delicto, illa non est exceptio, quia reuera talis inquisitio particularis non est, sed generalis, ut supra dixi cap. precedentem.

Si autem delictum non solum est publicum, sed etiam delinquens, tunc procedit quod iura dicunt, contra illum posse indicere progrederi non ferato ordine iuris: illa vero non est exceptio, quia præcedit plusquam infamia, scilicet publica notitia personæ, & in hoc conueniunt omnes in cap. euandia, de accusationibus & videri potest Nauar. supra corol. 48. numero 184. & 185. statim vero occurreret tractandum, quando dicatur publicum delictum. Dupliciter enim dicitur apud Doctores delictum notorium. Primo notoreitate iuris, & de hoc non est sermo in praesenti, quia agimus de delicto publicum, & in ante officium iudicis: notoreitas autem iuris sequitur post officium iudicis per sententiam eius, vel per confessionem rei, aut per sufficiem probationem testium, iuxta cap. v. de cohabit. cleric. & mulier. iuncto cap. cum olim, de verborum significacione. Alio ergo modo dicitur notorium notorietate facti; & definitur in eisdem iuribus, scilicet illis, quod per evidenter rei ita notum est, ut nulla tergiuersatio posse celari: de quo dicitur in cap. euandia, de accusationibus. Evidenter patet, scilicet indiget clamore accusatoris, & 2. quest. 1. cap. 17. dicitur, De manifesta & nota pluribus casis non sunt querendi iustificatio. & in fratre, Neg. tib. opus erat, neg. tergiuersatio perat tegi crimen.

Quia vero in hoc textu dicitur nota pluribus, est communis dubitatio, quod esse oporteat illos, quibus notum sit crimen. Sed, vt 4. tom. 3. p. disp. 30. tr. 1. fact. 2. dixi, sententia Soto in 4. d. 12. quest. 1. art. 6. quod non potest hoc reuocari ad certum numerum personarum: quia in uno loco minori potest etiam minori sufficere, quam in alio: prudenter ergo arbitrio hoc astimandum est, ut etiam art. 6. cap. 10. num. 20. sufficiatque ut coram maiori parte vicinie delictum patrum sit, & in viciniorum decem personarum illud viderunt, & morales dici potest notorium; quia illud moraliter non potest ce- lari. Et quanvis propriè datur notorium, seu publicum, quando multi viderunt, & evidenter cognoverunt personam committentem delictum, tamen in praesenti satis erit si aliqui viderint quibus per publicam famam diuulgatum sit: ita videretur moraliter certitudinem pluribus nota hinc: & delictum, & persona delinquens, & quod aliquam viderint committentem delictum.

Quare excipi solet casus, in quo praecedunt sufficiencia indicia personæ delinquens, nam illa 4. Expositio, censentur sufficiens ad inquirendum in particulari de illo, etiam si infamia non praecedit, ut sentit Caiet. 2. 2. quest. 69. art. 2. & Soto dicit. Relect. membr. 2. questione 6. dubio 3. Ratio est, quia manifesta indicia & quipollere infamia. Vnde S. Thom. dicit, questione 69. art. 2. ait reum iuridicè interrogari si tellis, infamia, aut manifesta indicia praecedunt. Hanc autem sententiam improbat Nauar. supra corol. 48. numero 182. Primo, quia illa exceptio nullo iure, vel sufficienter fundatur iuria enim absoluere requiriunt infamiam ad procedendum via inquisitionis, & nunquam dicuntur indicia & quipollere infamia. Nec ratio id suadet, quia quanvis indicia sunt manifesta, possunt esse occulta, & pauca nota, ergo adhuc crimen erit occulum: ergo non est cur illa indicia & quipollere infamie, nec cur possit inquiri de tali criminis, cum non sit extra latitudinem occulti. Secon-

Ex quo infero posse fortasse illas sententias in concordia redigi, si distinguamus inter indicia occulta, & publica. Nauarri enim sententia fine dubio est vera, quando indicia, etiam si sunt sufficientia ad vehementem suspicitionem efficiendam, paucis tamen nota sunt: tunc enim licet in notitiam iudicis deueniant, non potest de persona in particulari inquirere, & hoc probant evidenter fundamenta adducta pro opinione Nauarri. At vero si indicia sunt publica simul cum ipso delicto, sufficientia erunt ad inquirendum, & possent hoc modo exponi Caier. & Soto, si quidem vocant illa indicia manifesta. Verum est in hac voce posse esse aquivocationem, possunt enim indicia vocari manifesta, vel quia manifeste & factis clarè ostendunt delictum, quo sensu loquuntur est D. Thom. loco citato, & clarius illa vocavit indicia expressa, quanvis Caeterius vocem posse mutauerit. Alio ergo modo possunt dici manifesta, quia ipsam omnibus nota sunt, & sic de illis dicimus sufficientia ad inchoandam viam inquisitionis. Veruntamen in hoc sensu non est *hac* propria exceptio a regula proposita. Nam illa indicia sufficientia, ex eo est, quia generant publicam infamiam de tali persona, quo pertinet ad aliam dubitationem, que scilicet infamia factis sit ad huiusmodi inquisitionem, de qua inferius dicemus.

XIII. Vnum etiam occurrit addendum circa has qua-
turae exceptiones, quanvis singula per se non suffi-
cient ad aliquam propriam exceptionem facien-
dam; nihilominus ex omnibus sumptibus possit
procedens, admissit aliquem casum, in quo possit de aliqua
persona in particulari inquire, etiam si sufficiens in
famia de illa non procedat, nimirum si delictum sit
publicum & enorme, & iudicis consenserit esse sufficien-
tia indicia de aliqua persona, & aliunde iudicet mora-
liter esse necessarium ad bonum commune au-
torem delicti cognoscere, vel ad praeveniendum a-
liquod malum, quod in futurum timerit, vel quia
delictum pendet in futurum, & vergit in dannum
aliorum, vel alicuius innocentis, vel talis conditio-
nis est, ut nisi de illo inquiratur cum similibus iudiciis,
publici vindicari non possit & ideo serpat, seu
frequenter hat, quando enim haec omnia concur-

uis non possit probare delictum, quia tunc ille non interrogatur ut accusator, sed ut testimoni, qui tene-
tur verum testimonium dicere, quanvis alter
probare illud non possit, nisi sua fide & iuramen-
to.

Neque haec exceptio est contra iura superioris ci-
tata, que requirunt infamiam ad specialem inqui-
sitionem: tum quia illa expresa excludit publica
delicta, dict. cap. lii. et cap. ad nostram, 3. de ure-
nur, que littera potissimum intelligitur de crimini-
bus notorioribus quoad factum & personam, tamen ex-
tendi possunt ad omnia publica, in quib. sufficiens
ratio boni communis intercedit, & alias persona
non est omnino occulta, quia sicutem sume de illis
indicia probabiliorum etiam, quia regula genera-
lis non excludit specialem exceptionem in castra-
ro & ad bonum commune pertinente. Praeterea,
quia illa non tam videntur condere ius nouum,
quam explicare naturale, ut in iesdem decretris in-
dicatur. Et ideo ubi ratio naturalis ostendit cessare
regulam illam, quia cessat iniuria proximi, non pro-
cedunt illa iura. & hanc sententiam praeceptorum
res citatos indicat Palud. in 4. d. 15. q. vltim. Armilla
verb. *Accusatio. §. 28.* & alij quos referunt Petrus Nauar.
suprà, & faciunt ea, quae tractat Nauar. suprà 50.
corol. in 187. 188. & 189. Aragon. 2. 2. q. 69. art. 2. & So-
to dicta q. 6. circa fin. 3. concil.

Quinta exceptio additur ab aliquibus nisi iudicex procedat ad inquisitionem ad infinitam alius cuius: quia tunc sufficienter prouocatur iudex ad interrogandum de tali persona, significat Sylvestris. In-⁵ quistio 2. dictio 8. sed hoc exceptio admittenda non est: nam ille qui iudicem prouocat, vel vult subire vicem accusatoris, ac denunciatoris, vel non; sed tantum desertum crimen ad aures Praelati; vi perfido munere fungatur & inquireat. In hoc posteriori casu nullo modo licet iudici procedere ad inquisitionem specialem de tali persona, si non praefit infamia, quia est expresse contra iura citata: quae negant sufficiere vnius vel duorum testimoniun-¹⁰ um ad inquirendum hoc modo. Quin potius, si delictum ipsum alias publicum non est, aut famosum: tunc nec generaliter quoad personas, & specialiter quoad tale delictum debet iudex inquirere ¹⁵ seu

Seu interrogare, nisi iuxta modum inquisitionis generalis, superius declaratum; quia unius vel alterius personae clamor per se non est sufficiens ratio inquirendi. Vnde in legibus Hispaniae lib. 8. noua recopilationis tit. 1. lib. 6. ordinatur, ut in eo casu iudex non audiat denuntiantem, nisi ipse ad probationem se offerat: excipit tamen, nisi delictum notatum aut loco deserto factum esse dicatur, tunc enim commendatur iudicii ut veritatem inquireat, non quidem incipiendo ab speciali inquisitione, sed prius inquirendo an tale delictum vere factum fuerit. Deinde a quo factum fuerit tale delictum, & postea si aliquem laborare infamia intellexerit, poterit de illo particulariter interrogare.

XVI.

Expenditur
primum mēbr.

Quis casu
fiscalis ad
beatu. vi
enuntiari
fuit testis.

Si autem persona illa, quae manifestat Prelato alium delinquentem, velis sustinere munus accusatoris, & denunciantis, tunc procedere quidem potest iudex ad interrogandum in particulari de tali persona; sed tunc iam non procedit via inquisitionis, sed via denunciationis, vel accusationis, de qua nunc non agimus, & ita illa non est exceptio à propria regula. Solet autem interdum, quando persona, qui rem manifestat iudicii, aut Prelato, non vult sustinere munus denunciatoris, nē se offerre ad probandum, si potest esse testis sufficiens, & omni exceptione maior ad faciendum semiplemis probationem soleret, inquam, creari à iudice fiscalis qui causam promoueat, & munus accusatoris suscipiat, & priorem denuntiacionem ut testem presentem, ut ita fiat semiplena probatio, & possit procedi ad interrogationem rei, & aliorum testium: tunc autem iam relinquitur via inquisitionis, & fit transitus ad aliam accusationis. Hoc tamen non fit in omnibus criminibus, sed in his, quae contra commune bonum, aut contra religionem, aut fidem vergunt, ex quo capite posset hæc exceptio, si aliquo modo admittenda est, ad superius postam reuocari.

XVII.
6. Excessio
quorundam
Doctorum.

Vtlimū excipiunt omnes, ut videre licet in Soto, Nauarro, & alijs citatis supra, & apud Sancium lib. 3. de matrimonio disputat. 13. & 14. causis illos in quibus non fit inquisitio ad punitionem inquisiti, sed ad alios fines iustos, ad quos est necessaria cognitionis talis personæ, & qualitatum eius: ut cum inquiritur de impedimento matrimonii inter Petru, & Mariam, vel de causa eius, etiam si peccatum fuit, vel cum inquiritur de irregularitate, aut inhabilitate ad beneficium, vel ad suffragium ferendum, vel cum inquiruntur merita alieuius ad officium, vel ministerium, &c. in his enim casibus habet Prelatus ius interrogandi de tali persona: quia non potest aliter conuenienter exercere munus suum, quod necessarium est ad commune bonum, quia plerumque ipse met, de quo fit inquisitio, voluntarie se immisceret tali negotio, & vult aut contrahere, aut suffragium ferre, &c. & consequenter etiam virtute consentit, ut de ipso inquiratur, vnde etiam ut ipsemet tecum sit respondere, & veritatem aperire. Hæc vero excessio licet veram doctrinam contineat, proprium non est à regula posita, cum in ea tantum sit sermo de inquisitione iudicaria, quæ ad vindictam delicti ordinatur. Alia præterea exceptions fieri solent, quas attingit Soto dict. q. 6. concl. 3. & latius Nauar. corol. 63. sed quæ tamen sunt ad rem præsentem sufficiunt, reliquæ vero ex sequenti assertione notoriarum erunt.

XVIII.
2. affatio
tripartita.

Secundū vero dicendum est, præcedente infamia de debito & de persona, iustè posse, immo & debere Prelatum inquirere interrogando in particulari de tali persona, & obligando subditos etiam sub iuramentum ad dicendam veritatem. Est certa sententia omnium, & colligitur planè ex iuribus citatis, nam dum negant, sine infamia posse inquiri

hoc modo, cum illa affirment posse. Ratio autem primò, quia tunc infamia merito supplet vicem accusatoris, quia ipsa vox publica, quæ infamam personam, contra eam clamat, postulando iuramentum, ut indicant iura & verba, & verba illa Domini Gen. 1. Clamor Sodomorum, & Gomorrah multiplicatus est, diffundam & video vitrum clamorem, qui venit ad me, operam pluerint. Secundò quia tunc iudex ratione officij habet ius inquirendi, & ratione infamie nullam facit iniuriam tali personæ, inquirendo de illa ergo iustè id facit. Tertiò, quia hoc est necessarium ad bonum commune, alias vix possent delicta puniri, aut impediti. Quia ratio probat, reglatum non tantum posse, sed etiam debere ita inquirere: quatenus habere curam boni communis, hoc autem medium est moraliter necessarium ad illud bonum. Vnde si Prelatus in simili casu esset remissus, alias daret graue scandalum, quod est magnum argumentum obligationis eius.

Denique inde etiam facile concluditur: pars assertio, nimur obligatio subditorum ad veritatem dicendam. Primo, quia, per se loquendo (licet nonnulli moderni contrarium sentiantur) optima est regula. Quoties Prelatus iustè interrogat, tenet subditum ad respondendum, ne detur bellum iustum ex vera parte, nulla interuenient ignorantia, neque alia legitima excusatione, ut est in presenti; quia supponimus subditum sive se iustè interrogari, & nullam fieri iniuriam reo veritatem fatendo. Præterea esset inutile & inefficax interrogatio Prelati, si non posset cogere subditum ad veritatem dicendum; non cogit autem per se non, immo ne iustè potest, donec alias confiteatur ipsum falso respondisse: quia non erit coactio ad cognoscendum veritatem, sed punitio delicti, quæ superponit illud alias cognitum: ergo ut interrogatio posse esse efficax ad veritatem inueniendam, necesse est ut Prelatus possit obligare subditum in conscientia. Denique tale preceptum est de re iusta, & bono communis necessaria: cur ergo non poterit Prelatus illud ita imponere, vt obliget. Omitto casus specialis, in quibus potest quis excludi, vel ne se prodat, si sit complexus, vel proper alias rationes extrinsecas, quas nunc tractare necessarium non est.

Queret autem aliquis, primò circa positam conclusionem, quenam infamia sufficiat ad iustificandum inquisitionem. Quam rem latè tractant citati aliqui doctores: breuiter tamen dico, necessarium in primis esse, ut infamia sit de tali persona circa tale delictum: tamen itaque non satis est, quod est religiosus, v. g. male auidia, vel generatione de vita sua, vel speciem de aliquo delicto, ut de illo inquiratur, an commiserit aliud delictum, cuius auctor ignoratur, ita dicent omnes, præsertim Nauar. corol. 5. num. 190. referens S. Thomam 2. 2. quæst. 70. art. 1. & Catechismum ibi, & quæst. 69. art. 2. & in opusc. 17. responsionum, respons. 5. dicentem sapientem hoc multum errari, etiam à religiosis Prelatis, Adrian. quodlib. 11. quæst. 1. Soto dicit, quæst. 6. dub. 5. & alii communiter contra Palud. in 4. d. 19. quæst. 4. & colligunt ex eis, cum asportent, ibi. Nisi super dictis statim ipsius latam esse mentitur, & cap. inquisitionis, de accusationibus, ibi. Nihil pro crimen, super quo non laborat infamia: nam ille particulariter, super quo, & super quibus, aperte significant infamiam debere esse de eodem crimen, de quo fit inquisitio. Et ratio est manifesta, quia alia infamia impertinet est, quia non accusat vere, aut hoc talis personam de tali crimen, vnde fieri in via accusationis, accusatus de uno crimen non potest interrogari de alio, ita nec in via inquisitionis. Addunt Doctores, nisi crimina ita sint coniuncta, ut unum sit circumstantia alterius, vel prout hic & nunc facit est, generet generali sufficiendum de

tic alio; vt si Petrus inueniatur mortuus in via, & spoliatus, & Ioannes laboret infamia, quod spoliauerit illum; consequenter est suspectus de homicidio. In hoc autem & similib. casibus non sit inquisitio de delicto sine infamia de illo: quia licet non sit de illo per se primo, vt sic dicam, in illud redundat, quia infamatus de vno delicto, est etiam infamatus de circumstantiis eius, quando alias constat velex natura rei, vel ex evidentiis facti, de connexione vnius cum alio.

XXI. Deinde pronuntio infamiam debet esse talem ut generet publicam & probabilem suspicionem, & (ut iura loquuntur) clamoralem infamiam. Hæc enim duo, infamia scilicet, & clamorosa infamatio, non sunt duo ita distincta, ut vnum possit ab alio separari quoad presentem effectum, scilicet aliqui oppositum significent, quod sentit Nauar. corol. 63. numero 299. contra multis, quos refert & sine fundamento: nam iura, quæ citat, potius probant oppolitum. Id vero constat ex dicto cap. inquisitionis, ibi, super quo aliqua non laboret infamia, seu clamorosa infamatio non processit, nam illa particula, seu, indicat illa esse æquivalentia: & infra subdit, cum inquisitio fieri debet solammodo super illis de quibus clamores aliqui processerunt. Vbi nulla sit mentio de infamia, quia clamores indicant illam, atque ita illam includunt, vel supponunt, & è conuerso in dicto capit. cum oporteat, sit mentio solius infamiae, quanvis sine clamoribus non sufficiat, quia debet esse publica: sic autem publica per publicum rūmorem, seu clamorem, per quem suppleret etiam vicem accusatoris. Vnde hoc modo loquendo de fama, in definitione eius ponit sole, ut sit communis opinio ex suspicione generata, & voce manifestata, quæ sit de malo, dicitur infamia, ut tradit Barrolius in 1. de numero §. tormenta. numer. 7. ff. de quæstionibus.

XXII. Quia communio de malo sufficiat ad infamiam. Circa quas tres particulas breuiter aduertendum est, in prima non esse certam aliquam regulam ad definendum: quā communis debeat esse opinio, quæ ad infamiam sufficiat, sed prudenti arbitrio esse determinandum, ut ait Soto supra; quia licet aliqui dicant requiri denarium numerum personarum, nullo iure vel necessaria ratione id ostenditur: ipse vero Soto pro régula aassignat, quod tumor sit sparsus per maiorem partem vicinæ, aut Collegij, aut vniuersitatis, in qua quis commoratur, & citat glossam ultimam in dicto cap. inquisitionis, quæ requirit maiorem partem vicinæ: quā viciniam rectè exponit Soto cum proportione esse intelligendam: nam in religionibus, de quibus agimus, non est necessarium ut infamia extra monasterium egridatur, sed totum monasterium, tanquam quedam vicinia reputatur, & merito; cum enim inquisitio intra illud tantum fiat, facit est, quod in illo sit sparsa infamia, vnde fecit est si inquisitio de religioso est inter seculares, seu in populo aliquo facienda, tunc enim necessarium est infamiam etiam ad eos redundasse, alias non solum religioso, sed etiam religiosis iniuriant fieri. Quod autem debeat esse hæc opinio maioris partis vicinæ, nullo iure probatur, sed solum ait dicta glossa; id est maiorem partem vicinæ requiri quia fama loci requiritur, non fama aliquorum, argumento cap. illud, de presumptiis, ibi, quia fama vicinia magis debet attendi, si fama loci habet, &c. Veruntamen non existimare esse necessarium maiorem, partem vicinæ, quoad numerum personarum, nam in dicto cap. inquisitionis, solum dicitur, proper dicta paucorum, non reputari aliquem infamatum, cuius apud bonos, & graues lesa opinio non existit. in quibus verbis, si rectè attendatur, potius infinatur, paucos sufficiere, si probi & graues sint: non solum ergo semper necessarius maior numerus personarum.

narum. Quod sentit Nauar. in dict. corollar. 48. in fine, dicens, non oportere ut fama sit in aliquo loco, sed ut sit communis opinio eorum, ad quos spectat hoc scire, ut in hac vniuersitate Comimbricensi dicetur aliquis scholaris bonæ vel male famæ in literarum profectu si inter magistros suos vel condiscipulos haberet illam communem opinionem, quæ est doctrina Bartoli supra numero 10. & 11.

Idem vero Nauar. in commentar. de fama & infamia, numer. 7. 8. & 9. necessarium esse putat ad famam, ut sit omnium vel maioris partis eorum, apud quos allegatur esse illa, citans Bartolum supra numero. 13. & glossam ac eundem Bartolum in lib. 3. §. eiusdem, ff. de testibus. Fundamentum eorum est: quia communis opinio tunc dicitur esse, quando est omnium vel maioris partis vniuersitatis, ad quam spectat, ex quibusdam legibus, quas citant; sed neque hoc videtur mihi satis probari, quia ut aliqua verè dicatur communis opinio, non oportet ut maior pars authorum illam teneat, alias quis possit nisi temere aliquam opinionem vocare communem, cum nullus possit ita recensere, & conferre inter se auctores vtriusque pars; ergo ad opinionem communem satis est, quod ab iuncte multi auctores illam teneant, præsertim si sunt graues. Hinc de eadem re dicunt sapientes Doctores dari opiniones communes contrarias, quod esse non possit, si sola maior pars faceret communem opinionem; sic etiam in presenti de eadem persona & secundum idem, possunt dari duas famæ contrarias. Quod tenet Felini in c. cum oporteat, n. 5. in fin. de accusatoribus citans Zochum in cap. cum in tua de sponsalibus, & plures alios.

Non ergo videtur semper ponderandus numerus personarum: quare si talis opinio sit apud grauiores, & meliores, licet non sint plures numero, dummodo sint absolute multi, existimo sufficiere ad infamiam. Si autem quodam qualitatem personarum effent cætera paria, probabile est requiri opinionem maioris partis, vel quia de hoc, ut dicemus, moraliter constare non potest, sufficiet ut vel probabilitate id credatur, vel certè quod cœnatur esse vulgaris opinio, quia hæc facilè diffunditur ad maiorem pârem. Addit præterea Nauar. dict. comment. numer. 9. opinionem pauciorum quam decem non sufficiere ad infamiam, etiam si sit maior pars illius loci, vel communis, vel tota communitas in qua veratur fama: quod non probat nisi auctoritate Panormitanæ & Ananias: sed plane est incredibile in materia de qua tractamus: alia si in monasterio effent quindecim religiosi, & vnum effet dissimatus apud novem illorum de aliquo delicto, non possit superior de illo inquirere, quod est contra omnem rationem, vel bonos mores: cur ergo illud credendum est, cum nulla ratione vel texu sit fundatum? Præterea iura supra citata solum requirunt illam infamiam, quæ sufficit ad publicum scandalum communis: in eo casu reuera est publicum scandalum, & nouum sequeretur, si nullum remedium illi malo adhiberetur: ergo, &c. Oportet igitur ut ad primum responsum reuertamur, prudenti scilicet iudicio opus esse, considerata qualitate communis & conditione personarum.

Addit etiam Bartolus supra, & cum eo reliqui, considerandam esse radicem infamiae, nam oritur potius ex odio & inimicitia alius, vel ex leibus indicis, & vulgi suspicione a locutione, & tunc non sit ad infamiam vera infamia, quia non potest probari per opinionem generalem, quare si de tali radice costituerit, non sit in causa, sufficiet ad inquirendum, sed oportet, ut suspicio, quæ generavit infamiam, ex iusta, & probabili causa processerit, & inter probos, & non suspectos homines diuidit.

diuulgata sit, ut ex dictis capitulis, inquisitionis, & qualiter, & quando, 2. aperte colligitur.

XXVI.

*Dubium se-
cundum cir-
ca eandem
affirctionem,*

Queritur secundo potest circa eandem secundam conclusionem, quomodo debat iudicii de infamia constare, ut tunc possit iuste inquirere; aut enim debet constare in iudicio, vel extra: si in iudicio, procedemus in infinitum, vnde enim illud aliud iudicium incipiet? oporebit enim alia infamia praecedat; alioquin non poterit ex officio iudex inchoare processum: si autem sufficit ut extra iudicium cognoscatur, accusatio extra iudicium facta sufficiet ad procedendum, ad interrogandū reum vel testes judicialiter, quod est falsum. Sequela vero paret, quia fama supplex vicem accusatoris. Item est similitudo rationis, quia priuata notitia non vindetur sufficiens ad exercendum officium iudicis, ut sic. Circa hoc Angelus verb. *Inquisitio* numero 4, sentit necessarium esse, ut infamia deferatur ad iudicem, vt de illa primò iuridice cognoscatur, & numero 2. ait: oportere ut fama deferatur ad iudicem sedentem pro tribunal, citatque iuris peritos, sed hoc non potest in viuuersum probari, vt notauit Sylvest. verb. *Inquisitio* 1. quæstione 8. num. 14. alias nunquam possent iudices inchoare inquisitionem speciali, nisi ad petitionem vel denuntiationem alicuius: quod est contra iura, & contra bonum regimen Reipubl.

XXVII.
*Adagia
dubia re-
sponsio.*

Illud ergo habet locum quando fama per seipsum, seu clamor eius non peruenit ad aures iudicis, sed vnu vel aliis illi denuntiat Petrum esse infamatum de tali delicto, tunc enim pristinum de illo inquirere incipiat, necesse est, ut infamia iuridice probetur: quia cum respectu iudicis per se non sit publica, oportet ut per publicam probationem de illa confest, & hoc probat ratio facta, idemque sentit Nauar. dict. corollar. 6. in fin. Nec tunc sequitur processus in infinitum; quia initium tunc sumitur a via denuntiationis, non a via inquisitionis, & ita prima causa, quæ tunc tractatur, non est de ipso delicto: sed de infamia delicti, an sit, necne: & illa sufficienter probata iuridice, incipit inquisitio de delicto, de quo videns Sylvest. *Inquisitio* 2. dict. 5. Antonin. 3. part. titul. 9. At vero interdum fama per seipsum peruenit ad aures Prelatis, & clamat contra reum: & de hac loquuntur frequentius iura citata, quæ propterea cum infamia coniungunt clamorosam infamiationem. Tunc ergo non oportet ut praecedat iudicialis probatio infamie, vt sentit Sylvest. & tenet Nauarrus & alii, & probat plenaria ratio facta, quia alias nunquam posset Prelatus incipere ex officio ab inquisitione speciali. Ratio vero à priori est, quia in publicis, & evidentiis non est necessaria specialis probatio: tunc autem infamia est per se evidens, & publica, & ideo non est simile quod afferebatur de priuata accusatione, infamia enim clamat & accusat publice, & ideo per se sufficit ad inchoandam inquisitionem.

XXVIII.
*Intercessio
per pralatū
Eius dele-
gatū in
inquirendo
de infamia.*

Vnde fit, si Prelatus ordinarius ex officio procedat ad inquisitionem, satis esse quod sit certus de infamia, & tunc sua assertione sufficienter illam proberet & confirmaret. Quapropter si minus inquirendi deleget alteri, instruens illum, & affirmans sibi constare Petrum esse infamatum de tali delicto, id satis esset ut delegatus posset immediate incipere; inquiringendo in speciali de delicto talis personæ, non inquiringendo de infamia, nec probationem eius inuestigando: quod tamen facere non posset si delegatio simpliciter facta fuisset: & delegans nihil de infamia affirmasset: tunc enim oportet delegatum inchoare ab inquisitione infamie, nisi tanta illa esset, ut per se etiam nota esset & evidens delegatus; vt, v.g. si committeretur delictum inquirendum in tallo loco, & delegatus ad illum locum perueniens

statim intellegaret per publicum rumorem & sermonem multorum Petrum esse infamatum de tali delicto, statim posset inquirere de delicto, & de persona: quod infinitatur in cap. cim. oportet, de accusationibus, vbi sermo est de iudice delegato, & illi dicatur, nisi super predictis famam ipsius laesam esse notari, ut in inquisitionem illius non subito procedatur: ergo si non uisit famam esse laesam, statim procedere posset. Necq; ibi postulatur vt illa notitia sit per alium iudicium & probationem in illo: sufficit ergo quod sit publica & moraliter euident.

*Praxis inquisitionis specialis post sufficien-
tem infamiam.*

Supposita ergo sufficiente infamia, & notitia eius, procedere potest Prelatus ad inquisitionem speciali de subito, sive speret eius emendationem, sine non: quia iam non intendit principalem emendationem, sed punitionem, & remediu scandalis, quod ex infamia oriri solet vt Antonin. supra 5. 3. & Sylvest. *Inquisitio* 2. dicto 3. not. 3. Modus autem procedendi ad prædictam inquisitionem quanquam in religione non requirat oēs iuris subtilitates, tamē esse debet sufficienter iuridica: ita ut faciat publicam fidem, & ideo supposita infamia examinari debent testes coram notario, seu secretario, quem ipse Prelatus ex suis religiosis ad hoc munus constituerit, ut omnes actus inquisitionis fideliciter conferentur, eisque similis cum ipso Prelato subficeretur, ad eorum probationem. Interrogandi etiam sunt distincte & clare per articulos & capitula, quæ ad hunc finem ab ipso Prelato cum notario erunt distincte confecta. Et quanvis dixerimus proclamante fama non esse necessariam aliam probationem eius, hoc maximè intelligendum est, vt iudex iuste possit inquisitionem incipere, & testes ad respondentium obligare. Nihilominus tamen optimum est non nullos testes saltē in principio, non solam de delicto, sed etiam de infamia interrogare, vt de veritate que magis conuincatur reus. Debet etiam interrogari sub iuramento, quia alias non facit testis sufficienter fidem in iudicio, quod etiam regulari iudicio verū habet; quia illa conditio, tanquam substantialis reputatur. Significat vero Sylvest. *Inquisitio* 2. dicto 6. (vbi de reo loquitur) et autem eadem ratio de testibus sufficiere ut Prelatus in virute obediens, vē sub excommunicatione præcipiat dicere veritatem. Ego tamen consulerem iuramentum dari, iuxta cap. cim. delicti, de accusationibus: nisi recepta confitudo religiosum alium modum teneret, & iuramentum non est tam substantiale, quin possit renuntiari per partes, cap. tuis de testibus. Illa autem consuetudo renuntiatione quinque: nam consuetudo datius, & tollit, accreuiat, quod perinde est.

Postea vero procedendum vltorius est iuxta me-
rita causæ ex testium interrogationibus relata-
toria. Nam si nullus testis condemnat reum de delicto, ita ut infurgat saltē semiplena probatio, non potest reus ipse legitimè interrogari, & ita viterius ad eum probandum est ab alijs testib; vel non vtrum pro-
cedendum: tamen existimo sufficere infamiam probatam sufficiens, præsertim si accedant indicia ex iure
gravia, ut citare possit, & interrogari reus: quia in-
famia talis facit semiplenam probacionem. Necre-
fert, quod in hoc processu infamia habeat vicem his vicem
accusatoris, & ideo videatur non posse sustinere lo-
cum testis: nam (v. benē sentit Nauar. corol. 3. 294.) sub diversis rationib; vtrumq; potest, præter-
tim cum non sit verus accusator, sed fictus. Quatenus ergo antecedit clamando ad iudicem, haber vice
denunciantis: quatenus vero veritati facti aliquod
testimonium publicum præbet, facit semiplenam
probacionem. Vel aliter: infamia secundum se, & per
se.

se cognita accusata: ut verò per testes probata in iudicio, & præsertim indicis etiam probatis confirmata, facit semipleram probationem. Itaque existente semiplera probatione post aliquam inquisitionem, debet citari, vel (ut Syluester ait) vocari religioso modo inquisitus, & de veritate sub iuramento interrogari. ut autem ad respondentum obligetur, necesse est ut illi constet de legitimo processu contra illum facto & probatione, quæ contra illum refutata. Debet ergo illi legi ut colligatur ex Diu Thoma 2.2. quæstione 69. articul. 1. ad 2. & ex Caietano ibidem, Soto dict. membro 2. quæstione 7. Nauarro in Summa cap. 25. numero 36. & in dict. cap. inter verba, in antiquo, corol. 6.4. numero 730. Bernard. Dias in Præctica cap. 126. numero 4. & ibi Salzedo, qui aduertit satis esse, ut notarius legat coram reo depositiones testium tacitus eorum nominibus, neque oportere eorum transflumptum dare, nam paret cogi statim ad respondentum, cum iam illi sufficiens constet de legitima interrogatione, quam esse communem statuit Iul. Clarus 1. 5. §. fin. q. 45. n. 7. & 8.

Reo legen-
dum proce-
sum.

Non oportet
ei aperire te-
stis aut trans-
fumptum.

XXXI.
Quid agen-
dum quan-
do reus fa-
ctum deli-
ctum.

Quid quan-
do negat.

XXXII.

De fortu-
re, etiam
religiosi ne-
gociorum deli-
ctum.

Carissimam
in religio-
sum cadat
sororatu.

Sumpta igitur confessione à subdito, vel ipse factetur delictum, vel negat; si constetur, posset in rigore statim contra eum ferri sententia, nihilominus non eo rigore vtendum est, sed terminus est ei concedendus, ut si quam habet excusationem, quam saltem minuat delictum, eam asserre posset. De quo videri potest Iulius Clarus libro quinto §. fin. quæstione 65. & Antonius Gomez tom. 3. variarum, cap. 12. Si autem reus interrogatus negat, procedi viterius debet ad conuincendum illum, tam ratificando priora testimonia, quam alia de novo examinando si necessarium viuum fuerit ad moralem certitudinem veritatis: hic enim debet esse præcipuus scopus in hoc regulari iudicio, in quo non sunt ita necessaria illæ circumstantia iterum interrogandi, seu ratificandi, quando de fide testium moraliter constat, & hoc præcipue debet animaduertere Prælatus, scilicet ut testes sufficiunt non sint de inimicitia, aut levitate, vel de alia occasione falsitatis, & vt plenè interrogentur de omnibus circumstantijs, & ob eandem rationem, quanuis in secularibus indicis (excepta inquisitione in criminis hereditis) soleant nomina testium manifestari reo, iuxta cap. qualiter, & quando, 2.5. debet igitur de accusationibus, tamen in nostro iudicio regulari id non est necessarium, sed satis est dare reo copiam testimoniorum, vt possit defendere, tacitus nominibus propter vitanda maiora in commoda, & quia in regulari iudicio non est necessarium omnes has circumstantias seruare, vt dicitur in dict. e. qualiter & quando, quod si aliqua omitti potest, maxime haec. Vnde etiam in generalibus visitationibus non seruatur, vt notauit Simanquas de Catholicis, inst. 64. n. 30.

Addunt Doctores, etiam inter regulares posse habere locum torturam, quando subditus est semiplerum, non tamen plenè conuictus, & adhuc negat delictum, ita Bernardus Dias dict. cap. 125. & 126. & ibi Salzedo, Diuus Antonini 3. part. titul. 9. cap. 7. & 8. Syluester. Inquisitio, 2. dict. 5. & Armilla verb. Inquisitio, numero 12. quanuis aliqui ex his non loquantur in specie de regularibus, sed generatim de clericis, sub quibus personas Ecclesiasticas, & consequenter regulares comprehendunt, quia non habent de hoc speciale priuilegium, quæ est ratio à priori huius assertionis, quia Prælatus habens potestatem coerciam perfectam, haberet etiam potestatem torquendi ad veritatem comprobandum. si alia circumstantia necessaria, & specialiter prohibitus non sit; sed Prælatus regularis habet huiusmodi potestatem; vt suprà tomo precedenti ostendimus, disputando generatim de Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

potestate eius, & nulla est de hoc prohibito potestua, saltem iure communis, neque etiam iure specia- li Societatis (de aliis enim religionibus proprii carum Prælati videbunt) neque etiam ex natura rei hoc prohibitum est magis in religioso, quam in cle- rico, quia sicut peccatum facit dignam pena per- sonam, etiam sacram, ita etiam facit dignam tor- turam. Verum est tamen modum torquendi regu- Tortura re-
lares debere esse accommodatum statui & consue-
tudini eorum, non etiam per violentas actiones in-
star secularium, sed per frictiōnem carcerem, hu-
mibucationes, striciora ieiunia, & similes corpo-
ris afflictiones torquendi sunt, an autem per lai-
cum steri possit, diximus disputat. 22. de Censur. se-
ction. 1. numero 44. Si reus in confessione sua ne-
gauit, & per testes sufficienter conuinci non potuit, regulari modo torqueri potest, si gratuita delicti id exigat. Quod si in tormentis veritatem adhuc neget, absoluendus est, si autem confiteatur, & postea extra tormenta ratificet confessionem (quod ne-
cessarium est) debet procedi ad proferendam sen-
tentiam, iuxta ea, quæ tradunt dicti authores, præ-
sertim Bernard. Dias, Iul. Clarus, Simanquas, tit. 65.
n. 7.4. & frequentibus, & Greg. Lopez in lib. 4. tit. 30.
partita 7.

Denique, quando delictum plenè probatum est, neque est necessaria, neque iustè potest adhi- XXXIII.

Duo testes
iusti sunt
ad paenam
legi si sint
contestes.

beri tortura, per se loquendo, quia iam cessauit si- nis eius, vei idem authores dicunt: est autem deli- ctum plenè probatum, quando ad minimum per duos testes oculares & contestes, & omni exceptio- ne maiorum conuictus est reus, iuxta illud Christi; In ore durorum, vel trium sicut omne verbum, & omnium sententiam, ac præsum. Duo autem testes singu- Quid si sint
singulares.
lares, id est, de diversis numero factis, aut de distin-
ctis temporibus, vel locis, in modo nec plures sufficiunt
ad plenam fidem faciendam, vt docet Diuus Tho-
mas 2.2. quæst. 70. articul. 2. ad secundum, & ibi Ca-
ietanus, & Soto 5. de iustit. quæst. 7. articul. 2. qui ad-
uertit, etiam in religione hoc seruandum esse, vt te-
stes singulares non sufficiant ad condemnationem,
licet sufficiant ad torquendum, vel alio modo ex-
quirendam veritatem: quia (vt dicitur 2. quæst. 1.
cap. 1.) nos in quenquam sententiam (scilicet condemnatoriam) ferre non possumus, nisi aut in conuictum, aut sponte confitimus. Hoc autem intelligendum censeo, quo-
ad paenam integrum. Nam quoad aliquam pu-
nitionem, vel grauem correptionem, potest conde-
mnamiri; quando præter famam satis comproba-
tam, sicut aliqua grauia indicia, vel grauia aliquis testis: quia licet tunc non plenè constet de delicto,
est vehemens illius suspicio, vel opinio, quæ ad ali-
quam paenam satis esse debet. In modo in hoc pro- Per viam 1.
cessu per inquisitionem, de accusationibus consentiunt
mitius agendum est in pena imponen-
dam, quæ si per accusationem criminali proce-
sum esset: quia cum rens, neque accusatus sit ab ali-
quo, neque ipse confessus sit suum delictum, iura
volunt ut index prudenti arbitrio moderetur pe-
nam, cap. inquisitione, de accusationibus consentiunt
titati Doctores Antonini 3. p. titul. 9. cap. 7. §. 6. Syl-
uester. Inquisitio, quæst. vlt. Soto dicto membr. 2. q. 6.
dub. 1. Nauar. cap. inter verba, in antiquo, corolar. 48.
numer. 52. Anton. Gomez tom. 3. variar. cap. 1. nu-
mer. 1.

Potesteniam sequi solet appellatio in secula- XXXIV.
ri foro: in regulari vero audiri non debet, nisi Pra-
latus manifestè, & notabiliter exceptat modum in Appellatio
in religi-
bus priuile-
giis.
regula præscriptum, & præsertim in Societate est gienibus lo-
speciali priuilegium Pauli III. vt in ea appellare cum ha-
bent.
non licet a regulari correptione: est autem vsus vt
hoc seruetur, quando correptione fit secundum ordi-
nationes Societatis, vt constat ex Compendio pri-
uilegiorum, verbo Appellatio. §. 1. Et ita non admittit

PPP titur

titur appellatio ab ordinaria correptione, reformatione, mandatis, & similibus, de quibus in dicto verbo Appellatio §. 2. A sententia autem condemnatoria non negatur nisi ipsa mer appellatio sit manifeste fruola, vel iniulta; plura de hoc appellations puncto dixi in tract. 8. lib. 2. c. 11.

De modo procedendi in regulari iudicio per viam denunciations in-
dicialis.

XXXV.

Duobus modis potest haec via inchoari, primo per se & immedietate: quando aliquis incipit causam sumendo munus denunciatoris apud Praelatum, seu iudicem. Secundo transeundo a denunciatione Euangelica ad iudicalem: nam finis vnius soleretur inchoatio alterius, ut in cap. 10. in fine insinuauimus, remittendo in hunc locum exactam declarationem, quae erit facilis, explicata prius denunciatione ipsa secundum se. Ut ergo aliquis iustè denunciet iudicitaliter, necessarium non est ut precepsat infamia, ut constat ex iuribus sive per citatus, cap. qualiter & quando, cum similibus, & ex omnibus auctoribus. Ratio vero est, quia in via inquisitionis infamia requiritur, ut suppletat vicem accusatoris; in hac autem via denunciator sufficit vicem accusatoris, quamvis non omnino suscipiat totum onus illius, quia non ita obligatur ad probandum, sicut accusator.

Et autem quæstio, an debeat præcedere monitione fraterna ante hanc denunciationem, id enim significat iura citata. Et consequenter est dubium, vtrum si personam admonitionem frater corrigitur licet nihilominus ad hanc denunciationem procedere. Haec vero dubia ex dictis a c. 8. ferè resoluta sunt. Aut enim talis denunciator ordinatur solum ad emendationem delicti, qui est ordinarius, & maximè proprius finis eius, aut ad dannum tertij, vel communis boni documentum vitandum, in priori denunciatione, quæ Euangelica dicitur, si est spes entendere, sine dubio debet præcedere correctio fraternam & naturalis ratio charitatis, & iustitiae id postulat, cum talis denunciatio (ut pote iudicialis) non fiat sine magna & publica latione famæ: quæ tunc necessaria non est, & hic ordo est maximè consentaneus Euangelio, inquit iuxta communiori opinionem Theologorum censetur in eo præceptus, maximè pro huiusmodi casu spei emenda, conseruata fama, & iura canonica, etiam hoc disponunt, præsternit in c. 1. et 2. H. de simonia, & notatur glossa in c. 2. de calumniatoribus: ex quo textu nihil colligo, tam necessariam esse hanc admonitionem, vt si denunciator in probatione deficit, & non ostendat prius secretæ monuisse, vix possit à calunnia purgari, id est enim videtur ibi denunciator ab officio & beneficio suis suspensus, donec canonice suam purgaret innocentiam, quod nō calumniam diuino ad talia crimina proponenda processisset.

Nec religiosi ab hoc onere eximuntur, quia nullum de hoc habent priuilegium, & aliqui est per se maximè consentaneum non solum perfectioni, sed etiam necessitatibus charitatis. Vnde etiam in Societate pro comperto est apud omnes, in ordinem ad hanc iudicalem denunciationem, nullam esse denunciationem famæ, ut iam n. 3. attigimus, secundum esse hunc ordinem.

Atq; hinc sequitur multo minus posse fieri hanc denunciationem post monitionem secretam, si suū effectum consequitur est: nam emendato fratre celsus finis talis denunciationis, & ideo iam non est denunciatio, sed grauis derractione. Sequitur etiam Praelatum in huiusmodi denunciatione præcisæ propter hunc finem facta teneri ad seruandum Euæ-

licum ordinem & totum illum, quem charitas posstulauerit. Ita p̄ facta denunciatione, non potest subditio inquirere, cum non laborerit infamia: debet ergo illum ad se vocare, & cum illo de emendatione agere. Quod si recognoscatur delictum, & emendatio nem ac satisfactionem offerat, nō potest puniri publice, quamvis occulere, præfertim inter regulares, posst aliquam seceratam penitentiam imponere: magis in medicinam preferatur, quam in vindictam: si vero reus fit pertinax, negando delictum, adhibetur sunt vnius vel duo testes, ut cognatur, si delictum non sit omnino occultum. Atque si denunciator antequam rem ad superiori rem deferret seruato Euangelico ordine, vnum vel duos testes adhibuit, illi prius vocari debent, ne infamia vltius crescat: fin autem illud fuit prætermisum (interdu enim, ut satis constat ex ea) sive potest fine culpa) Praelatus arbitrio suo prudenti poterit duos vires graues vocare, & subditum grauissimam reprehendere, & minus etiam terrere: quia ad hanc omnia habet ius, & propter spirituale bonum illa qualisunque infamia admittenda est. Necessarium autem est, regulariter loquendo, delictum non esse adeo occultum, vt solus denunciator illud nouerit proper periculum calumnia, quod est potest, & ne forte innocens amplius infameretur: oportet ergo ut concurrant aliqua vehementia iudicis, de quibus certè constare possit, vel certè ut persona denuntiantis tantæ sic fidei, integritatis & autoritatis, ut faciat magnam probabilitatem. Cum enim in hoc progressu solum commodum subditu quicquid, non est integra probatio exigenda, neque etiam impedit, quod ipse me denunciatus, quod subeat vicem testis, ut proper solum testimonium eius posse creetur illud remedium adhiberi, ex cap. m. omni de testibus, dicente, in omni negotio (sc. causa denunciationis, vñ exponit glossa) principali persona dicens veritatem de re libi nota, recitissime habenda est pro teste, quod ex verbis Christi D. optimè ibidem colligitur.

Præterea contingere potest, ut subditus post totam hanc diligenter, quia conuici non potest, quia ipsius pertinax sit negando, & tunc putat Soto dict. membr. 2. q. 4. conel. 8. nihil posse facere Praelatum, nisi monere subditum, & orare pro illo. Sensus autem eius est non posse procedere Praelatum ad inquendendum amplius de subditu, qui non laborat infamia, neque etiam posse illum publicè punire. Poterit tamen (vt cap. 10. numer. 13. dixi) pro qualitate semiplena probatio eum seuerè reprehendere, & correctio nem aliquam secretam ad terrorem & medicinam in futurum adhibere. Potest etiam ministerium auferre, quod pender ex voluntate Praelati, si absque scandalo & infamia fieri possit, & fuerit necessarium ad tollendas illi occasionses peccandi, non tamen in vindictam commissi: & idem est denunciatione loci, & timilibus. Contingere vltius potest, ut subditus duplicit testimonio sufficienter conuincatur, & nihilominus ipse sit pertinax negando, vel certè licet recognoscatur delictum, illud defensum, & satisfactionem, aut emendationem non promittat, neque illius spem præbeat, sed potius inductionem, si asperius cum illo agatur. Et tunc diffensio est inter Doctores quomodo se debet gerere Praelatum, in capitulo 10. de iudicis n. 4. 6. dicit, posse tunc Praelatum excommunicare, vel alij censuris ligare subditum, & beneficio, vel officio priuare: quia potest illum tractare sicut ethnicum & publicanum, iuxta Euangelium, & n. 13. dicit posse etiam cogi ad rem restituendam, vel subditum debitum, si de eo conuincatur: & in hoc ultimo oēs videntur conuenire, si probatio est sufficiens, & subditus nullam afferit sufficientem excusationem. Soto etiam dict. conclus. 8. videtur priorem

Ad denunciandum iudiciale non requiriur infamia.

XXXVI.

An requiriatur in processu secreto.

Responsio
quando denunciatio fit
ad seiam emendam
cum se iussu.

Data respo-
sio va et es-
tam inter
religiosos.

XXXVII.

1. trimū co-
pelle expro-
dita exponen-
tione.

2. Corol. Pra-
latū je nō re-
dibore ordi-
nem Euāge-
lii c. denun-
tatio secreta.

partem admittere, dum ait in denuntiatione fraterna omnia esse agenda propter emendationem fratris: in iudiciali autem contra pertinacem procedendum esse via iuris, etiam ad incarcerationem, & torturam. Aliis autem videtur tunc non posse Prælatum viterius procedere; quia cum delictum sit occultum, licet probabile, non debet publicè puniri, quia nullum generavit scandalum, & ideo non postular publicam satisfactionem, nec cum pertinet talis poena ad bonum commune. Poena autem occulta non est etiam imponenda nisi propter utilitatem spiritualem ipsius rei: qua etiam hoc iudicium ad hunc finem ordinatur, ut diximus, ergo si nulla est spes huius fructus, sed potius timetur maior indutio, cestandum omnino est à punitione. ita in-
finuit Bannes 2.2. q.33. art. 8. dub. 4.

XXXIX. Ego vero censeo in neutra parte istarum esse intrinsecam iniustitiam, & ideo pendere ex prudenti arbitrio seruando leges non solum iustitiae, sed etiam charitatis. Declaro hoc; nam in primis si delictum est probatum per dictos testes, præter denuntiantem, potest Prælatus sub excommunicatione latæ sententia præcipere subditu reo; ut fateatur veritatem, & si fuerit costitutus, reuera incurrat illum in conscientia, ita ut denuntiator, & testes possint illum ut excommunicatum habere, & iuxta antiquum ius tenerentur vitare, licet hodie propter Extravag. Aduit. and. non teneantur. Similiter si reus confiteatur delictum, nolit tamen emendari, potest sub eadem censura cogi ad acceptandum & offendendum satisfactionem; quod si nolit, incurrit eodem modo excommunicationem occulsum. Hoc totum insufficenter probatur ex verbis Christi, Si Ecclesiam non audierit sibi tanquam ethnicius, &c. Et ratio est, quia Prælatus in eo casu habet ius cogendi subditum ad emendationem per media ab Ecclesia instituta, & à Christo insinuata: illud autem medium huiusmodi est, arte ut docuit Soto lib. 5. de Iustitia, q. 6. art. 2. citans D. Thom. Palud. & Caietanum. Addit tamen posse hoc facere Prælatum, etiam si nulla sit spes entiend. ex cap. tam Sacerdotes 2.4. q. 3. vbi dicitur, inquit, huiusmodi incorrigibilis esse ab Ecclesia separandos: sed illud procedit (ut existimat) quando illa separatio ad aliorum bonum est necessaria: vel quando per illam speratur correcio ipsiusmet incorrigibilis. Si autem primum necessarium nollet, nec secundum speratur, non video qua honesta ratione posse inferri illa censura: nam licet non appareat contra iustitiam, quia ille reuera est dignus illa coercitione, repugnat charitati, quia augetur subdito periculum grauius peccandi, sine spe frustis. Quia vero mortaliter vix potest desperari veterque fructus, quia vexatio solet dare intellectum, ideo absolute dici potest, posse Prælatus tentare hoc medium: nam in potestate eorum manet auferre vinculum, si viderint nocere potius, quam prodeesse.

XL. Eadem ratione posse Prælatum secrete purificare subditum, etiam in vindictam peccati commissi: quia de illo coniuratus est, in tali foro & modo procedendi: cur ergo non potuit digna & proportionata poena punire, absque noua infamia, vel scandalo? præterim inter regulares, vbi simpliciter, & de plano proceditur, & nunquam officium iudicis separatur ab officio patris, quanvis non est contra. Item licet talis poena non profit ab ijs per exemplum, quia illis non manifestatur, tamen in genere proderit scire delicta non debere relinqui impunita, si sufficenter probantur præterim quando subditus pertinax, aut incorrigibilis ostenditur. Item quia licet videatur talis poena in præsenti non professe ipsi reo; tamen mortaliter semper debet & potest sperari fructus in futurum, nam saltem timebit similem penam. Vnde confirmatur: nam quando

Franc. Sua. de statu relig. Tom. IV.

est probabilis spes, quod pena proficiat in praesenti, & inducat subditum in meliorem mentem, omnes fatentur posse prælatum subditum coniustum punire; sed non debet esse melioris conditionis, eo quod se durum & incorrigibilem ostendat: ergo tunc etiam puniri potest. Quæ ratio probat manifeste talem penam non esse contra iustitiam. An vero ex charitate suspendenda sit, prudentia docebit, considerata conditione personæ, & aliis circumstantiis.

XLI. Nunquam vero licet Prælato ad publicam punitionem procedere, nisi ad commune bonum necessarium iudicetur, quia talis poena non est proportionata huic iudicio: intermedium autem necessarium est boni communis, habebit locum haec poena, ut autem sit ad authores scit fatentur: quia bonum commune præfert particulari famæ. Tunc autem oportet transitum facere à via denuntiationis ad viam accusationis. Nam vel denuntiator, vel altius fiscalis tanquam minister publicus sumere debet officium accusatoris, & formare processum, sicut in via accusationis, de quæ statim, & aliquando tanta & tam gravis est necessitas communii boni (icut est in peccato heresis, vel prædictionis) ut existente tantum semiplena probatione, possit hoc fieri, & tunc habet locum, quod Soto supra citato dixit, posse incarcari reum & torqueri, si necesse sit. Tandem vero in serenda sententia condemnatoria mitius semper agendum est in hoc progreßu, quā in rigorosa accusatione, ut similiter dicebam in num. 32. nisi ratio boni communis cogat rigorem recinere. Et ita intelligentium puto, quod Soto docet utroque loco supra citato, & Nauar. in antiquo coroll. 48. n. 58.

Atque hinc facili intelligitur quomodo procedendum est, quia Prælatus in eo casu habet ius cogendi subditum ad emendationem per media ab Ecclesia instituta, & à Christo insinuata: illud autem medium huiusmodi est, arte ut docuit Soto lib. 5. de Iustitia, q. 6. art. 2. citans D. Thom. Palud. & Caietanum. Addit tamen posse hoc facere Prælatum, etiam si nulla sit spes entiend. ex cap. tam Sacerdotes 2.4. q. 3. vbi dicitur, inquit, huiusmodi incorrigibilis esse ab Ecclesia separandos: sed illud procedit (ut existimat) quando illa separatio ad aliorum bonum est necessaria: vel quando per illam speratur correcio ipsiusmet incorrigibilis. Si autem primum necessarium nollet, nec secundum speratur, non video qua honesta ratione posse inferri illa censura: nam licet non appareat contra iustitiam, quia ille reuera est dignus illa coercitione, repugnat charitati, quia augetur subdito periculum grauius peccandi, sine spe frustis. Quia vero mortaliter vix potest desperari veterque fructus, quia vexatio solet dare intellectum, ideo absolute dici potest, posse Prælatus tentare hoc medium: nam in potestate eorum manet auferre vinculum, si viderint nocere potius, quam prodeesse.

XLII. Res luto eiusdem datum n. 15. quando sit denuntiatio ad vicianda novem etiæ alio cum.

Prælatus pos-
tulat se-
cundum &
constitutum
puniere in
vicianda.

Vtimo intelligitur ex dictis quid dicendum sit

XLIII. Ppp 2 de

de transitu & denuntiatione paterna ad iudicialem, aliquid enim fieri potest; licet non semper. Cum enim illa sit secreto propter solam emendationem subditi, & ad praecaudendum omne malum futurum; obtento hoc fine non permititur veterior progressus; ut supra num. 36. dictum est. Si autem post omnem paternam diligentiam Praelatus subditus vel negat, vel incorrigibilis est, & aliquo modo est de illo infamia, non potest inde mouere. Praelatus ad inquirendum de illo, ut ex superiori dictis eodem num. 36. constat. Quapropter si delictum sit omnino occultum, & non sit ex his quae verguntur in damnum communis, nihil amplius potest Praelatus facere nisi orare & vigilare, & per suam prouidentiam tollere occasiones peccandi: cum enim hoc secretum, de quo agimus, non sit confessionis sacramentalis, potest illo ut ad omnem effectum, qui possit subdito prodest, absque infamia eius, vel scandalo, etiam fortasse illi molestus fieri. Non poterit autem Praelatus ad iudicialem praeferre transitum facere, praesertim inuito subditum denuntiante, cum ea non ut iudicii, sed ut patri, & secretorum loquuntur sit. Neque etiam potest in predicto casu subditum per praeceptum cogere, ut quod sibi dixit: ut patri, dicat ut iudicii; vel ut tollat secretum obligacione, tum quia si ad frequenter faciat, tenet subditos non ad illum, ut ad Patrem audeant accedere: tum etiam, quia tunc nulla est sufficientia ratio principiendi denuntiationem iudicialem, quia supponimus delictum esse occultum, & nemini occurrere nisi ipsi peccanti, & cum illo factum esse omnino diligentiam, quae ad secretum eius emendationem fieri posset, ergo inutilis tunc esset iudicialis denuntiatio, cum per illam ad meram punitionem progrederi non sit, nec cogi possit subditus ut propter solum hunc finem iudicialiter denunciari in huiusmodi criminibus. Atque idem censeo, etiam delictum sit probabile, nemini autem nocendum: quia tunc etiam non potest obligari subditum ad denunciandum iudicialiter propter solam punitionem, cum de emendatione desperetur, quia illi finis est valde exenfusus denuntiatione ut fieri periretque ad accusationem, de qua nunc non agimus.

XLIV. *De transi-
tio-
ne.* *Secus* vero erit si delictum vergat in damnum
communicatis; nam tunc obligari potest subditus
per praeceptum Prelati, vt sibi denunciet iuridice
delictum fratris, vt possit communatem indem-
nem seruare: nam haec est legitima causa talis pra-
cepti, & ideo non obstante secreto prioris denun-
ciationis paternae, potest ius illud imponere. Im-
o si subditus suo precepto nolit obedire, potest Pre-
latus iudicialiter procedere, non via inquisitionis,
quia non praecedit infamia (vt supponimus) sed via
denunciationis, creando fiscalem, qui cauam assu-
mat, & denunciat, & tunc poterit etiam interrogare
primum denunciantem tanquam testem, qui
tenebitur sub iuramento veritatem dicere, quia
iam legitimè interrogatur, & post testimonium
eius, si sit omni exceptione maius, poterit interro-
gari reus, ita vt obligetur ad veritatem fatendum,
& ita viceversa procedi, iuxta superius dicta à nu. 29.
*Complexa
denuncias
cogi n. quis
ad hunc
transf. am.* Excusabitur ramen merito ab hoc onere subditus,
qui paternè denunciat, si fuit complex euiderit
delicti, & ob affectum religionis, vel perfectionis sil-
lud Prelati vt patri manifestauit, fortasse etiam
manifestando seipsum: tunc enim obligari non po-
test, vt alium denunciat iudicialiter, vel contra iul-
lum ferat in iudicio testimonium: quia nemo tenet
se iudicialiter prodere, & prodere conspiciunt
est moraliiter prodere seipsum. Nemo etiam tene-
tur cum grauissimo detrimento, vel infamia testi-
monium in iudicio contra alium ferre, vt est com-
munis sententia, de qua videri potest *Couarru. in*

Practicis quæst. cap. 18. & D. Thom. cum interpre-
tibus 2.2. quæst. 70. articul. i. Reliqua quæ ad hunc
progressum pertinent, ex superiorib. sumenda sunt.
Et idem hæc de 2. parte tituli præsentis capituli dicta
sufficiant.

De via accusationis.

C A P V T XIII.

Quae forma iudicii in societate seruetur.

His generatim à cap. 11. hucusque explicatis, videndum, an Societas iustè procedat in puni-
dis subditorum excessibus, etiam visque ad execu-
tionem, absq; forma judiciali communis sit. Argu-
primis quoad denuntiationem in constitutioni-
bus, aut Bullis Pontificis, nulla talis denuntiatione
judicialis prescribitur, sed quodies sine incide-
re denuntiatione, aut correctione defectuum, semper et in Stio
additur, vt hanc omnia ad maiorem Dei gloriam, vel caritatem
prout charitas exigit, aut aliquid æquivalens, quod ad hanc
fraternam denuntiationem, paternamque corre-
ctionem propriè refertur. Similiter, cum loquun-
tur de inquisitione, seu interrogatione, solum de
paternali (vt sic dicam) procedant, sicut enim ex
parte

parte subditi datur denuntiatio facta superiori; ut patri, & non ut iudici, ita potest superior interdum interrogare, ut pater, & non ut iudex, par enim est virtutis ratio. Ad interrogandum vero hoc modo, faciliter potest habere ius, sicut etiam est contrario, subditus faciliter potest hoc eodem modo, quam iudiciale interrogari; quia haec duae correlatae sunt, & ad eundem finem, ac etiam seruando sub eodem secreto famam proximi, ordinantur.

II.
Nig. ad pa-
ternam cor-
reptionem
licet Prae-
souere in
particulari
ab illa
infamia.

Limitatio.

Et nihilominus, nulla est in Societate regula, qua de Praeato licentiam ad inquirendum etiam hoc paternali modo de vita alterius subditi in particulari, aut de aliquo eius crimen, quando nulla infamia, nec rumor de illa praesens, id enim non folium ad perfectionem prouidentis illius necessarium non est; verum etiam generare potest suspicionem finitram in subdito interrogato de alio, de quo bonam opinionem foris habebat: & ideo numquam Praeati interrogant, etiam ut patres, de defectibus ahorum, nisi tantum generaliter, si infamia non praesens. Hoc tamen semper intelligitur in defectibus grauioribus, qui generant infamiam, nam in communibus ad inquirendum etiam in particulari, sufficit quecumque suspicito, vel occasio, que in patre sufficiens esse solet, ad similem prouidentiam paternam filiorum. Denique quod ad accusationem attinet, multo minus eius vestigium relatum est in Societate, in formula quidem generalis congregacionis num. 36, deferendum praecepit, qui informationem de persona in generali eligenda obtrusur; qualis tamen ea delatio, iudiciale, an fraterna debet esse, non explicatur; quemadmodum quando in formula congregacionis provincialis num. 24, alias 16, priuandum dicitur voce actua, vel pauci, qui de ambitu fuerit coniunctus, nulla probationis forma exprimitur, praeter sufficientiam illam, que iure naturali in aliqua tali probatione requiriatur: vnde tandem concluditur, de toto ordine iudiciale, quicunque via ex supradictis procedatur, nihil peculiare dispositum esse a P.N.S. Ignatio in constitutionibus suis, nec in Pontificis diplomatis, quibus illas conformati oportebat, praeter id, quod de denunciatione ambitionis alterius lib. 6. c. 10. a n. 10. tractatum est: vnde videri posset in Societate videntur esse iuris communis forma iudiciale, cum opus esset aliqua iudiciale vti.

III.
de Genera-
lem cum o-
pia erit, pro-
pali aliqua
forma re-
turnendum.

Caterum in septima congregacione generali proposta quidem fuit forma iudiciale a Patribus per eam deputatis, ut haberetur in decreto 94. Non censuit tamen congregatio pro tunc, decreto vlolo esse firmandum, sed iudicio Patrii generalis committendum, qui eam provincialibus comunicaret, maximè cum grauior aliqua necessitas id postulasset. Vnde indicari videtur pro singulis casibus, iudiciale formam requirentibus non illico adhuc bendum formam iuris communis, sed recurrentem esse ad Generalem. Rursum in canonе 10. §. 5. 6. congreg. iudicis quidem officium affumi, ac denunciationem iudiciale scri præcepit, quoties bono commun, aut tertia persona non prouideretur sufficiens per paternam correctionem, quis autem modus seu processus tunc adhibendus sit, ad instructionem ea de re remittitur, quæ tamen post editum canonem data non est.

Sed nonnullorum querimonis satis faciamus, difficultis quippe eis apparere consuetudo, quam habet Societas expellendi aliquos ex suis religiosis, nulla seruata forma iudiciale, sed ex sola priuata informatione, & interdum (ut aiunt) parte non auditata. Nam expulso à religione est grauissima omnium personarum, quæ à religione infligi potest: ergo in illa imponenda maximè seruari debet iudicialis ordo:

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

si ergo in ea non seruatur, conjectura fit multo minus seruari in quibuscumque aliis criminibus puniendis, vel penis inferendis. Accedit alia querimonia, quia frequentius haec pena (et idem est de aliis gravibus) imponitur à Generali, qui longè distat a reo: & ita non potest causam per seipsum examinare, neque excusationes eius audire, quod videretur graue onus subditorum.

z. Querela,
quod difter
nimium Ge-
nerali ad
seruinan-
das causas.

V.
præsentatio
ad obie-
ctionem.

Ad principalem objectionem responderetur, duobus modis posse Societatem aliquem expellere, scilicet; aut in penam delictorum, aut propter alias hanc causas, quæ reddunt personam inutilem huic instituto, vel minus conuenientem tali religioni, etiam delecta non sint, neque in toto iustitiae rigore puniri possint. Ex quibus duobus modis, prior ex se est inuoluntarius eiendi: nam parum refert quod consentiat, vel repugnet reus respectu penæ, si alias illam meretur. Posterior autem modus veri etiam potest, aliquando inuito religioso, sive vero fit ex consensu & quæ conuentione parvum. Quod ergo electio fit, in penam tantum, & nullo habito respectu, qui per se sufficiat ad excludendam personam, seclusa ratione penæ, tunc nunquam sit, nec potest legitimè fieri electio, nisi seruato ordine regulari in iudicio ferendo de delicto, propter quod talis pena imponitur. Probatur argumento factio in objectione. Item quia tunc electio est pena iudicialis, seu legalis, sed in huiusmodi penis maxime necessarium est seruare iudicalem ordinem, scilicet substantiam, ac in religione præscripsum: ergo. Item constitutions Societatis non disponunt, ut haec pena aliter imponatur, nec per indulita Pontificia habet Societas in hoc aliquid speciale priuilegium: ergo debet seruare communem ordinem, quem recta ratio requirit ad huiusmodi penas inferendas, etiamque rigorem iuris communis seruare non teneatur.

Hæc autem assertio, præcipue locum habet in professis, nam in ceteris, nunquam electio est ita penalis, seu iudicialis, quin ut etiam conuentionalis, vñ infra num. 7. & 8 explicabimus. & ex hoc capite fieri potest ut iudicialis ordo quoconque ille fuerit, non ita necessario expectandus sit. In professis vero propriè habet locum hæc assertio, nam infra libro 11. cap. 1. ostendam eos posse eiendi a Societate propter delicta, & non propter aliam causam, illis iniuris. Vt ergo sic ejiciantur, conuinci debent de delicto, procedendo iudiciale, contra eos, aliquo modo sufficienti ad seruandum ius naturale, ut diximus. Dices, interdum contingere posse ut professus expellatur magis propter indemnitatem religionis, quam propter supplicium eius: ergo quando haec ratio boni communis in te uenit, nullus est expectandus iudicialis ordo, si bonum commune periclitetur. Respondet primò, iam tunc non considerari puram rationem penæ, de qua assertio loquitur, sed rationem remedium, & cautela ad præuenienda mala, & ideo objectionem non esse directè contra assertione. Vnde secundò dicitur, tunc quidem ob illam rationem adiunctam, non esse necessarium eundem iudicalem ordinem, qui ab ilia seruandus esset; nam tunc propter iudicium, vel probabilem denunciationem inquiri potest de tali persona: quod alias non siceret, ut supra cap. 12. a num. 20. dictum est: nihilominus tamen etiam seruandus est aliquis ordo iudicarius, ad illum finem sufficiens & accommodatus, iuxta superioris dicta: nam aliqua denunciatione, vel iudiciale talis persona præcedere debet, & subsequi sufficiens probatio; ita ut faciant rem moraliter certam in humano iudicio, & in eo conferant notitiam publicam, id est, de qua possit publico testimonio constare. Addendum etiam est propter hunc finem vitandis alia mala, seclusa ratione condignæ penæ,

VI.
De querela
maxime pro-
cedat pro-
nunciatur.

Ppp 3 non

non esse aliquem dimittendum; quando alia media sufficere possunt ad vitandum illud malum: quia cessat necessitas, & absensio membris, non potest nisi ex necessitate honestari: vnde in vniuersum, si subditus corrigatur, & probabilis timor recidivi auferatur, non potest talis imponi pena, cum necessitas, seu periculum communis detimenti cessaerit.

VII.

Secundum dicendum est, quando quis excluditur, non in peccatum, nec propter incorrigibilitatem, sed propter alia commoda religionis, ipso non repugnante, sed potius conscientie, nullus est necessarius iudicialis ordo: sed quilibet informatio, seu notitia secundum prudentiam sufficiens, ad alia grauia negotia, ad hoc etiam satis est. Loquimur semper de notitia extra confessionem habita, nam sacramentalis non potest esse principium iusmodi actionum. Ratio ergo est: quia ad humanos contractus non est necessaria iuridica probatio, aut notitia; hic autem est velut quidam contractus, cum fiat ex communi consensu vtriusque partis. Item quia tunc cessat omnis ratio iniuriaz, aut violentia. Hic autem modus dimissionis non habet locum in professis, qui nec religio habet potestare dimittendi illos, nisi cogente causa omnino necessaria boni communis, vel iustitia id exigente: neque ipsi possunt voluntari exire cum omnino absoluto promiserint. Existimo etiam in coadiutoriis, formatis non esse permittendum hunc modum dimissionis: quia illi iam non sunt villo modo in probatione, sed suo modo in termino: & ideo quamvis possit religio illos expellere etiam solitus vocis, non tamen quasi ex conuentione, vel pacto cum illis, sed tantum ex causa ita urgente, vt possit religio etiam in iustis compellere ad egressum: quia strictiori modo eorum vota ad traditionem acceptauit, vt in superioribus libro 7. cap. 2. visum est. In scholaribus ergo approbatis habet locum predicta afferio: nam licet expelli non possint sine causa iusta, interdum potest esse talis, quia sufficiat ad hunc modum expulsionis, & ad alium non obliget, vt constat etiam ex superioribus lib. 3. c. 9.

VIII.

Tertiò dicendum est, quando aliquis à Societate excluditur in peccatum in pacto, & conuentione fundacum, posse expelli absque iudiciorum ordine de plano procedendo ex notitia sufficiente, & moraliter certa, ac exterius probabili: quod multo magis licet quando cum ratione peccata coniungitur respectus ad religionis indemnitatem, vel iustam utilitatem in futurum. De hoc modo expulsio videretur loqui obiectio facta: nam hic est qui frequenter in vno haberet, & qui est maximè proprius huius religionis: nam alij modi expellendi propter incorrigibilitatem, vel scandala, rariores sunt, & suo modo in alijs religionibus usitati: nec potest cum fundamento argui Societas, quod majori facilite, aut minus exacta causarum examinatione & probatione, quam in exteris fiat, aut non seruato iustitia ordine, quem regularis status patitur, & requirit. Alius ergo vistitatio modus consideratus est in obiectione: oportet tamen advertere duplum esse peccatum, quandam legalem, & quasi debitam ex vi delicti per se spectari; aliam vero conuentionalemque deber ratione delicti ex conuentione antea facta. In priori exigenda necessaria est iudicialis probatio, & condemnatio: in posteriori vero minimè; sed iuxta conuentione, que inter partes præcessit; exigi potest supposita rei veritate, eiusque morali certitudine, & notitia exterius probabili. Quia tota iustitia huius peccata fundatur in conuentione iusta; ergo etiam modus examinationis, ex conuentione regulandus est: & si fuerit illi conformis, erit iustus, cum alias intrinsecam

iniquitatem non contineat. In praesenti ergo iudicatur in paecto & conditione sub qua intra Societatem admittitur: hæc autem conditio est ut quando vel ipse meruerit, vel Societati ad suam indemnitatam necessarium fuerit, expelli possit, iuxta constitutiones: ergo ut iuste hoc fiat, nullus alius modus necessarius est, nisi quem constitutiones requirunt: ergo si talis conditio serueratur, nulla fit iniuria ei, qui dimittitur.

Modus autem ille, in lumina, in duobus consistit. Primum est, vt causa dimissionis sit iusta, & vnde dimicata, satis iustificata. Secundum est, vt de illa sit sufficiens & moraliter certa notitia apud superiorum. Ad primum spectat vt subditus semel & iterum de delicto admittitus sit, vt emendeatur, & quod incorrigibilem se ostendat, vel siem moraliter afferat emendationis, & consequenter vilitatis ad ministeria Societatis, & hoc modo intelligere est: si causam iustificatam. Quod regulariter intelligendum est: nam interdum esse poterit tam enormiter delictum, vt ad electionem statim sufficiat, vel ad præcauendam infamiam religionis, vel quia vix potest concipi spes de securitate talis personæ, & apuditudine ad hoc institutum, vt latius in superioribus dictum est. Ad secundum autem pertinet, vt non facile credatur vnius vel alterius denuntiationi. Et in primis obseruandum est, vt si delictum denunciet superiori vt patri, etiam certissime comprobetur, non procedat ad electionem, sed ad famam emendationem subdit, qui est finis illius denuntiationis, & ideo quasi sub hac lege, vel conditione datur illi talis notitia.

Hoc autem limitandum est, nisi aliqua magna, & vrgens ratio boni communis electionem postuleat, nam tunc sufficit quæcumque certa notitia causa: quia & ipse denunciantur tunc tenet rem prodere, eo modo, quod subueniendum boni communis fuerit necessarium, ac sufficiens. Deinde quando post denuntiationem paternam omnis diligentia ad emendationem subdit adhibita est, & non sufficit, sic sit transitus ad iudiciale, quia id iam meretur contumacia subdit: & ideo, si de delicto & contumacia moraliter certò constet, sufficit. Idemque quando non præcessit paterna denuntiatione, sed superior ipse vigilans & obseruans mores singulorum, adiutetur in aliquo manifesta indicia aliquorum defectuum: vel ipsi vi iudicis per alios deferuntur: vel ipsem reus confiterit delictum extra confessionem, & extra refectionem & paternam consultationem: quicunque enim ex his modis sufficit, dummodo ad notitiam moraliter certam perueniat. Quis autem debet esse modus huius certitudinis, non est per vilam legem, & constitutionem præscriptum, sed prudentia relinquens, nam pender ex qualitate testium, & ex modo iudiciorum, vel conjecturarum, & ex qualitate etiam delicti, & alijs circumstantijs: & propterca non solum permittitur, sed etiam injungitur, superiori, vt prius quam de aliquo ejiciendo decernat, maturo consilio id tractet cum aliquibus prudenter viris, vt videret, si cum in instructione latiori de munitis data anno 1604. tum in contraria, cap. 5. p. 2. Denique etiam monetur, vt prius reum audiat, & si quam habet excusationem, aut purgationem, illam tribuat. Atque ita omnis & quitas naturalis in hoc negotio seruatur.

Dices, quæ ergo differentia est inter hanc & Dubium, cum sit per modum peccata legalis, vel conuentionalis: quia in neutra requiritur exactius ordo iuris; sed de plano procedi potest iuxta consuetudinem regularem: in virtute autem requiritur illi modus procedendi, & examinandi causam, qui ad

moralem certitudinem sufficiat? Respondeo in primis in qualitate cause magnum esse discrimen, ut in superioribus tractatum est. Deinde etiam in certitudine, quae postulatur, est magna differentia: nam ad penam legalem necessaria est probatio plena, ut in superioribus declaratum est, & maximè habet verum in poena tam graui, qualis est electio professi à sua religione. In altera vero conuentionali poena non est necessaria tam manifesta probatio, sed sufficiit ita probabilis ut prudenter & sine temeritate iudicari possit, ita factum esse. In quo etiam est considerandum, in hac electione in conuentione fundata nunquam considerari precipue rationem poenæ, sed quod magis expedit religioni, & ministerijs eius; ideoq; ea notitia ordinari sufficit ad electionem, quae sufficit, ad prudenter iudicandum hanc personam non esse aptam huic instituto, vel religionem non possit illi secundum confidere sua ministeria. Denique etiam quoad ordinem, & modum procedendi in huiusmodi iudicis est magna differentia inter has duas causas & poenæ: quia in poena iudiciale ferenda licet non oporteat rigorosè servare ius canonicum iudiciale quoad omnia accidentalia, tamen seruare oportet ea, quæ sunt de substâtia publici iudicij aliquo ex modis in discursu capitis duodecimo declaratis. In posteriori vero poena, hoc necessarium non est, sed sufficiat moralis diligentia, quæ arbitrio prudentis Prælati adhibenda est, seruatis legibus iusticia & charitatis: sicut in faciendo, vel dissolendo aliquo graui contractu adhiberi solet.

Per hæc satisfactum est priori querela. Altera vero quæ subiungitur, potius ostendit suauitatem, & maturitatem, quam in his rebus seruare Societas. Nam regulariter huiusmodi cause, si quæ sunt, per immediatos superiores, si sunt de rebus communibus, & ordinariis; vel per Provinciales, si sunt graviores terminari possunt. Quando autem res est grauior, & in vniuersum, quando aliquis post vota emissa dimittendus est, ultima resolutio Generali præposito referata est, non in grauamen, sed potius in fauorem subditorum, ut nimur cum maiori confito atque adeo cum maiori difficultate talis poena, vel tale remedium applicetur. Neque per hoc priuantur subditi omni auxilio ad suam defensionem, non solum per literas, recurrendo ad Generalem, quod minus commodum videri potest, sed coram proximioribus Prælatis pro se respondendo, & omnes causas excusationis allegando, vel (quod efficacius esse soleat) emendationem offerendo. Nam si Provincialis, v.g. per seipsum esset totum negotium absolvitur, per hoc censeatur satisfactum iuri subdit: ergo etiam totum negotium, quoad resolutionem, ad suprimum Prælatum deferendum sit, remedium illud sufficit ex parte subditi, cum de re tota habiturus sit Prælaus integrum notitiam prius, quam sententiam suam proferat, quemadmodum etiam in instructione citata in fine n. 12. de dimittendis late declaratur.

C A P V T X I V.

Virum regula Societatis ad eius conuenientem gubernationem & religiam directionem apta & sufficiens sit.

Quoniam humanum regimen benè institutum præter naturalem & diuinam legem, aliquam etiam regulam, & quasi normam sibi propriam & accommodatam requirit: ideo in fine huius libri pauca de Societatis regula addenda censui. nam licet in superioribus ferè totam viuendi rationem

Societatis, & consequenter constitutiones eius explicuerimus, hic tamen oportet summarum vniuersas Societatis regulas, & ratiū methodum, ac rationem proponere, & omnes vulgares obiectiones commemorare, ut si iam illis satisfactum fuerit, loca praे manibus habeantur, vel si quid residuum fuerit, addatur.

Diximus autem in superioribus tract. s.c. i. solere in multis regionibus frequenter distingui regulam ^{Regula, &} à constitutionibus, vel statutis: nam regulam vocant, quæ à primo fundatore orta est, ut regula Augustini, Benedicti, Francisci, vel quæ à fundatore alii religionis sumpta est ab alio antiquiore, ut fundamentum religionis sive sicut est regula Augustini in religione Predicatorum, vel S. Benedicti in religione S. Bernardi, & multi putant ita se habere regulam S. Basili ad ordinem Carmelitarum. Constitutiones autem dicuntur, quæ à posteriorib. capitulis, aut Prælatis additæ sunt. Societas vero nullam antiquam regulam assumptam, quam profiteretur, sed à suo fundatore habuit constitutiones à Se de Apostolica approbaras per modum propriæ regulæ, (quoniam ferè omnia in eis inueniantur ex usu antiquorum Patrum, & aliarum religionum) vnde potius dicere possimus constitutiones Societatis esse regulam eius, nam illas habuit à suo fundatore tanquam propriam viuendi normam, cui conformari debent omnia alia statuta, vel ordinations si quæ fuerint, immo in illis vi tute continetur. Præter constitutiones vero, sunt multæ alia ordinations in Societate, quæ generali nomine regularum comprehenduntur. Quod si velimus cum proportione applicare distinctionem illam de regula, & constitutionibus, possimus in præsenti dicere, regulam Societatis esse compendiariam illam rationem & summam totius instituti, quæ in Bullis Pontificis I. Pauli III. & Iulii III. continetur, nam finem & substantialia media Societatis complectuntur, & ita ipsa Bulla appellatur ibi, *Quæ ad regulæ huius nostre observationem faciunt: Reliquas vero leges omnes nomine statutorum, aut constitutionum comprehendunt.*

De propria regula & constitutionibus
Societatis.

Regula ergo hoc modo accepta, quantum ex c-
tatis indutis colligitur, hæc capita continet. Pri-
mum, finem Societatis esse propriæ perfectioni, & <sup>Capita quin-
decim regu-
læ, seu insti-
tutæ.</sup>
proximorum salutis incumbere. Secundum, in So-
ciate varius esse debere personarum gradus, ut *ini* Societatis
vnuquisque possit iuxta gratiam à Spiritu sancto *ratio*.
sibi subministratam ad prædictum finem coopera-
ri. Tertium, vnum esse debere in Societate Præ-
positum Generale, ad quem pertineat hos gradus
& officia, ac ministeria omnia distribuere: &
vnuersam Societatem regere. Quartum, hanc
religionem totam speciali ac proprio modo sub ob-
edientia Pontificis militare, & ideo speciali vo-
to obedienti illi consecrari, & astringi. Quintum,
ut profesi Societatis solletere votum pauperi-
tatis, caritatis, & obedientie emittant. Sextum,
ut nominatum commendatam habeant puerorum,
ac crudium in Christiana doctrina instruc-
tionem. Septimum, ut Societas professa non tan-
tum in particulari, sed etiam in communâ pauperi-
tatem profiteatur & obseruer. Octauum, ut So-
cietas possit Collegia, quæ proprios habeant
reditus ad scholares Societatis alendos: quorum
Collegiorum, & studiorum gubernatio, & bonorum
Collegiorum administratio ad Societatem
professam perinet: ita tamen ut in suum emolu-
mentum bona dictorum Collegiorum convertere
non possit. Nonū, ut scholares Societatis possit suf-
ficien-

Scientem probationem in Societatem admittantur per vota substantialia religionis, iuxta constitutiones Societatis emissa, id est, non solemnia, sed simplicia, ita ut in potestate Societatis maneat sic admissos liberos dimittere, si expediens fuerit. Decimum, ut Societas coadiutores spirituales, & temporales admittere posset per vota etiam simplicia, iuxta constitutiones Societatis emissa. Undecimum, ut in Societate sint congregations generales, ad quas perpetuas constitutiones condere, declarare, & mutare, & res grauiores transigere pertineat. Duodecimum, ut Praepositus Generalis per electionem generalis Congregationis creetur: quoad reliqua vero omnia, & prouisionem omnium inferiorum Prelatorum potestas in penes ipsum Generalem. Decimumtertium, ut socii etiam profecti non teneant communiter vel in choro officium canonicum canere, aut recitare, sed tantum priuatum si in sacris ordinatis sunt. Decimumquartum, ut in exteriori modo viuendi, in vestitu scilicet, vicetu, &c. consuetudinem honestorum, ac pauperum sacerdotum retineant. Decimumquintum, ut ad solemne professionem non recipiantur, nisi post diuturnas, & diligentissimas probationes, per quas vita & doctrina admittendorum explorata fuerit. Hec est summa instituti, & quasi regula Societatis; quae expressè quoad haec omnia capita in dictis indulitis Summis Pontificibus proposita fuit, & ab eisdem confirmata, & postea a Gregorio XIII. XIV. & Paulo V. in suis constitutionibus exactissime declarata, approbata & defensa. De singulis etiam a nobis est in superioribus disputatum; ita ut quoad hanc partem nihil in praestituarum addendum supererit.

IV.

*Constitutio
nis acta u
post alteram
regulam ob
tinent pri
mum locum
earum in
firmitate.*

*Nomine &
firmitatem
venient ex
amen & de
clarazzens.*

Potest hoc regulam inter leges, seu Societatis statuta primum locum obtinere constitutiones, quas summum consilio, & non sine magno Dei lumine diuturnis orationibus impetrato, B. P. N. Ignatius edidit, ut in vita eius lib. 4. cap. 2. Petrus Ribadeneira non minus eleganter, quam fideliter refert, qui etiam addit, eam fuisse sancti viri modestiam, ut noluerit constitutiones a se editas, ratas esse ac firmas, donec eas Societas vniuersa suo etiam iudicio comprobaret. Quod factum est in prima Congregatione generali post eiusdem Beati Ignatii felicem mortem can. 4. his verbis, *Constitutiones firmae, ac rate habenda, & etiam obseruanda sunt, prout in exemplari originali Patris nostri Ignatii habentur.* Circa quæ verba aduerto, in volumine constitutionum in rigore distinguuntur constitutiones ab examine, & a declarationibus constitutionum. In hoc autem canone intelligo constitutionum nomine omnia illa comprehendendi; quia examen, licet extra decem partes constitutionum numeretur, quia non tam ad religiosorum regimen, quam ad cognitionem de recipiendis comparandam ordinatur: re tamen vera constitutiones continet, & quæ immobiles, & ad bonum Societatis regimen, & quæ necessarias, & codem modo obligantes Prelatos vel officiales Societatis, quatenus per eos illud examen mandandum est executioni. Declarationes etiam (ut in principio eorum, & 6. p. cap. 1. liter. A. dicitur) eiusdem autoritatis sunt, cum constitutionibus, solumque ad maiorem claritatem, & explicationem aliquarum rerum particularium illo modo posita sunt. Denique illa tria cùndem habent auctorem Ignacium, ideo & quæ rata, ac firma declarantur in predicto canone. Et ita etiam intelligenda censeo multa loca constitutionum, & Bullarum Apostolicarum, in quibus constitutionum obseruantia commendatur, vel aliquid secundum constitutiones agendum dicitur: semper enim constitutionum nomine illa omnia comprehenduntur, quia reuera talia sunt. Sic etiam intelligo 2. cano-

nem 3. Congregationis, vbi Societas satis declaratur, quanta reuerentia has constitutiones proferatur, cum sic statuit. Nullo modo expungenda sunt constitutiones, que ratione temporum, vel alias ob causam præxi non sunt, sed potius aportes ut inutilitate permanent, ut quales a sancte memoria Reuerend. Patre nostro Ignatio aprobantur, tales omnino ad posteros transmittantur. Equi Beatus Ignatius in vulgaris Hispana lingua constitutiones conscriperat (quorum exemplar apud nos habemus in Latinam, ac communem lingue vertinecessarium fuit, id tamen non solum summa diligentia factum est, sed etiam in duabus Congregationibus generalibus, tertia, & quarta: item utrumque iterum recognita verio est emendata, & approbata, ut ex canon. 3. Congregation. 4. constat.

Ex his ergo colligimus propriæ, & in rigore. V. tum hunc constitutionum librum esse regulam. So. Dicitur in ceteris, quam Pontifices approbarunt, & confirmarunt sub nomine *Constitutionem*, ut videtur licet in dictis indulitis Pauli III. & Iulii III. & in constitutione, *Quanto fructuosis, & aſſidenti Domino, Gregorio XIII.* Contineat autem haec constitutiones si attente legantur, omnia, quæ ad perfectum regnum huius religionis per proprias constitutiones tradi poterant. Dico autem per proprias constitutiones, haec namque sunt, quæ ad res immutabiles pertinent, & vniuersaliter obseruari debent, ut in proximo carum declaratur, ideo quoniam aportes ut ad particularia nimium defendant, tamen in suo ordine, & generalitate plenam, & perfectam prouidentiam, cum magna breuitate & summa perspicuitate, ac mirabilis methodo coniunctam habent.

In primis enim omni religione necessarium est, ut delectu recipiendorum summarum curam ad diligenter adhibere: quia nisi ingenium, & conditio namque personæ ad religionem & ad tale institutum religiosum accommodata sit: crederet quidem religiorum multitudi, multum autem eius splendor, & perfectio minuerit: & ideo sancti Patres hanc curam plurimum commendant, ut confit ex Balsilio regul. 11. ex fusoribus, Celsian. lib. 4. de institut. renunc. Bonauentur. quest. 9. & 10. super regulam. Quos Patres imitatus noster Ignatius primum membrum, seu praæambulum suarum constitutionum esse voluit, examen recipiendorum, in quo accuratestimum hanc diligenter prescribit iuxta modum huic instituto accommodatum. Est i. p. constitut. quæ in eorum admissione seruanda sunt, statuit. Quoniam vero non solum in recipiendo, sed in retinendo, & conseruando magna cautela & prudentia necessaria est, & quia dimissio admissioni contraria est: ideo statim in 3. p. const. de his, quæ obseruantia sunt in dimittendis illis, qui in probatione versantur, sub quibus tam nouitios, quam religiosos scholares complectitur, inquit cum vita religiosa, & omnibus eodem modo communis, & eisdem rationibus sit, in illa partegenerat in statuit, de his, quæ ad regimen propriarum personarum Societatis, tam in spiritu, quam in corpore, pertinent: quarta vero ea continet, quæ ad perfectum in literis, & in vniuersum ad studia Societatis necessaria sunt: In quinta & sexta traduntur varijs modi, quibus religiosi corpori Societatis per religiosam vota, seu professionem vniuntur, & quæ rursus in suo gradu iam constitutis seruare debet, & perfectum in sexta, perfectio votorum Societatis, & regularis obseruantia, quæ ab his religiosis postulatur.

dum viuunt, & pietas quæ circa illos iam defunctos exercenda est, accurat declaratur. Septima pars de ministerijs erga proximos differit. Et quia occasione talium ministeriorum, non potest Societas non esse per varias mundi partes dispersa, ideo in 8. p. summa prouidentia prescrifit S. Ignacius modum, quo membra huius corporis, & inter se, & cum suo capite vnionem essent seruatura: nihil n. ad illius conseruationem, & in suis ministerijs efficaciam magis necessarium exigitur poterat. Nonna pars, tota est de ipso capite seu Generali Societatis; in vltima vero, generalia consilia traduntur, quæ ad totius corporis conseruationem, & augmentum plurimum conferre possunt, & ita nihil viderit reliatum, quod ad huius religionis regimen, iuxta suum peculiarem finem, & institutum, conferre posse videatur.

VII. In his autem constitutionibus, ut n. 2. dixi, ferè omnia inueniuntur, ex vii antiquorum Patrum, & aliarum religionum deliumpis, & licet aliqua nova viva fuerint, secundum mores & consuetudines iam receptas in communi statu regularium, revera sunt antiquitati consentanea, & praesertim vita & religioni, quam ipi Apoliti, & eorum coadiutores profesi sunt, vt latissimè oftensum est, per totum hunc tractatum explicando singula puncta paulo ante in num. 3. proposta, in regula compendaria (vt sic dicam) Societatis, & in n. 4. ad breuem sumam redigimus.

De summario constitutionum.

VIII. Quia vero constitutionum omnium obseruatio, praxis, & comprehensio, non pretinet ad singulos de Societate, sed ad eos quibus regimen illius commissum est, ad eos maximè pertinet integrum illorum volumen diligenter euolueret, & praemaniibus habere, & cum oportuerit, vel ad earum executionem, vel ad earum rationem reddendam patrari sint: pro aliis vero omnibus simplicib. religiosis, summarium breve constitutionum extractum est, quod nomine etiam regulam generalium appellari solet: quia in eo generalia capita perfectionis ab omnibus huius instituti professoribus seruanda proponuntur. Solet autem regula religiosa primum proponere finem talis status, & deinde media, quæ tres vel quatuor partes habere possunt, iuxta doctrinam D. Thomi. 2. 2. quæst. 186 art. 9. iuncto quodlib. 1. art. 2. scilicet, consilia pura, ordinatio simplices, & præcepta propria: in illo ergo summario, imo (vt in superioribus dictum est) in omnibus eius regulis, nulla sunt propriæ, & rigorosa præcepta, præter pauca, quæ in constitutionibus, vel in generali aliqua congregacione, habentur: quæ sunt de rebus valde viuueris, & quæ raro occurunt, ideoque in ordinaria regula non ponuntur.

IX. Primum ergo, in dicto Compendio, sive sumario post præambulum de necessitate, & ratione condendi regulam, & constitutiones in 2. §. finis Societatis proponitur, qui satis a nobis lib. 1. cap. 2. declaratus est, & de cuius perfectione nulla est, nec esse potest controversia. In 3. vero & 4. §. statim proponitur generalis ratio & modus viuendi in exterioribus, ubi tria tanguntur. Vnum de habitu communi clericorum, aliud de moderatione in austeritate vita, quod corporales penitentias, non prescribendo illas in regula scripta, sed per regulam viuam, id est, superiorum. Tertium punctum ibi insinuatum est de modo clausulae Societatis: non est enim instituta haec religio, ad viuendi modum omnino à conforto hominum seiuunt: nec vt religiosi intra claustra semper degant, sed vt huc, illuc-

que suis temporibus discurrant, & inter proximos, ad illos lucrandos versentur: circa quæ triplex disputatio principalis occurrebat. Prima de habitu Societatis, quam lib. 1. cap. 5. expeditius, cuius rei ^{1. Punctum de habitu Societatis.}

summa est, quam Bafilius in regulis breuioribus, ad interrogationem 210. tradidit, erat enim interrogatio, *Quis est ille, qui tradidit est ab Apostolo habitus ornatus?* Responso vero est, *Nempe vñus ad propostum cuiusq; finem accommodatus, cum decoro ac dignitate, habitu ratione temporis, loci, persone, virilitatisque.* Quare licet idem Bafilius regul. 22. ex fusi oribus Benedictus, Franciscus, aliquæ Patres, in suis regulis, proprio vñusquisque modo religiosum habitum requirat, non sunt contrarij, nec inter se, nec nobis, quia vñusquisque iuxta finem à se propositum locutus est. Secunda, de ^{2. Demodæ} exteriori ratione, ac modo tractandi corpus in vi- ^{ramise au-} ^{et, somno, aliquæ austeritatibus, & penitentias, farratum;} quam ex professo tractauit eodem lib. 1. cap. 9. nuncque illam reduco ad eandem regulam, vt tractatio hec corporis sit hinc religionis accommodata, quam etiam significauit Balil. serm. 1. de Instit. monachor. col. 4. dicens, *vt neque corpus delicus defiat, nec maceratione nimis attiratur, nec aut variis perturbationibus reddatur obnoxium, neque si efficiatur morbos, Dei mandata (religionis leges & instituta interpretor) exequi non posse.* Et satis ad rem nostram accommodata in response ad interrogacionem 196. ex breuioribus: que fuerat. *Quomodo manducat quis, & bibit ad gloriam Dei, & responderet inter alia, Qui non tanguntur ventris mancipium propter voluptatem manducat, sed tanquam operaris Dei, vt in operibus ihu, quæ sunt ex mandato Christi, exequendis esse firmi posse similiaque multa habet in regula 19. ex fusi oribus.* Tertia disputatio erat de ^{3. Declara-} clausura tam commendata religiosis, quæ nulla, vel ^{ura.} minima in hac regula prescribitur: sed de hac re dicimus statim circa alias regulas in ñ. numero 12.

Postea vero in eadem summa constitutione, num à §. 5. ad 8. de vñu sacramentorum in Societate ingressu, & progressu seruando, statuitur. Deinceps vñque ad §. 19. egregia consilia traduntur, ad quærendam perfectionem, tam in perfecta seculi renuntiatione, quam in abnegatione sui, tum externa, tum maximè interna, & præterea in solidarum virtutum acquisitione & exercitio, præsternim charitatis, & humilitatis. Et in 14. notari potest remedium curandi superbi, & alia similia vita, adhibitis contrariis, in vñu & exercitio actioni, quod est Bafilius in regula 51. ex fusi oribus. Et ad idem faciunt regula 35. ex eisdem, & regula 289. ex breuioribus: specialiter vero in §. 20. stabilitas, non solum in ipso statu religioso, sed etiam in eo gradu eius, in quo vñusquisque a superioribus constituitur, commendatur. Ad hac spiritualium rerum, & exercitorum cura §. 20. & 22. prescribitur. Ac deinceps, de perfectione votorum, vñque ad §. 4. tractatur, & præcipue circa obedientiam institutur, tam in operibus humilioribus, quam altioribus, & non solum in rebus agendis, sed etiam in peñis pro deficitibus sustinendis. In particulari vero prohibetur scriptio, vel receptio literarum nisi per manus superioris. Quod etiam Augustinus in sua regula statuit cap. 4. & cum superioribus claritas, & totius animæ, ac conscientiae manifestatio sub debito religiosæ regula constituitur, tanquam huic instituto maxime necessaria, vt supra in cap. 6. vñsum est. Denique de vñione fraterna, & alijs quæ ad mutuam charitatem, & ad perfectionem iuware possunt, vñque ad finem illius summarij statuitur. In quibus nihil occurrit, quod difficultatem habeat, vel nouam explicacionem requirat.

De regulis quo communis appellantur.

xi.

Præter hæc omnia, sunt in Societate alia regulæ, que communis dicuntur, non tam ex obiecto, ut præcedentes, quæm ex subiecto, seu ex parte personarum, pro quibus feruntur. Pro omnibus enim religiosis Societatis constituantur, in quo differunt a regulis specialium officiorum, de quibus statim, licet utrariumque nullus superior infra Generalem auctor esse possit, ut in Congregatione decreto 143. habetur. Sed in hoc conueniunt cum, regulis generalibus, seu sumario constitutionum, quia etiam illud ad omnes pertinet: tamen in materia circa quæm, videtur esse diuersitas: nam constitutions haec tenus insinuantur circa generalia quædam principia perfectionis versantur, & ea consilia tradunt, quæ substantiam (vt ita dicam) internæ & externæ perfectionis attingunt; in regulis autem communib, quæ exterius obseruanda sunt, & ad communis vita ordinem & conuenientem dispositionem pertinent, in particulari statuantur.

XII.
Eam di-
stributio
quadruplicata.

Videntur autem, in quatuor principiis partes diuidi. Nam primum ordinantur ea, quæ spectant ad obseruantiam spiritualium exercitorum, & diuini cultus, quæ in omni religione primum locum habere debent, & consonant illis regulis, quæ tradit Basilis regul. 37. ex fuforibus. Deinde à regula 5. quæ ad exteriorē decentiam, temperantiam, paupertatem, obedientiam, uniuersitatem animorum, & alias religiosas virtutes, & particulares circumstantias circa illas obseruandas, prudenter & accuratestis disponuntur. Doceunt enim quomodo vñusquisque, in toto ordine vita, & circa seipsum, & circa superioriores, & circa fratres suos, se gerere debeat: legatur Basil. epist. ad Canonicam, ibi enim multæ ex illis regulis referentur, præcipue non ingrediendi cubiculum alterius, nec se ingrediendi aliorum officijs, vel ministerijs sine Superioris ordinatione: legatur etiam regula eiusdem Basilij 50. 52. 53. & cap. 41. ex fufiis disputatis, vbi modum ferè eundem dependendi in omnibus à superioribus tradit. Postea verò à regula 36. traduntur ea, quæ circa proximorum conuersationem, & ministeria seruanda sunt, & omnia ad hoc reuocantur, vt ex voluntate: & arbitrio superiorum, ea tantum negotia suscipiantur, quæ ad spiritualem proximorum fructum, & edificationem sine perturbatione, vel detimento, spiritualium bonorum religionis, expediti possunt. Quibus etiam consonant, quæ tradit Basilis regula 312. & 313. ex breuioribus; ac denique à regula 43. de modo egrediendi domo disponuntur, vbi religiosa clausura in sua perfectione, iuxta finem instituti obseruanda proponitur. Ut enim dixit Basil. regula 311. ex breuioribus, religiosa clausura, non in hoc posita est, vt nunquam ex cella, vel domo religiosus egrediatur, sed vt non sine fructu, nec cum periculo morali, nec sine facultate Prelati: & hæc tria sunt, quæ in illis regulis intenduntur, ac præcauentur, quantum in generali necessarium est: in particularib. enim regulis de Sacerdotibus, si quid amplius necessarium est non omittitur, vt videbimus.

De regulis propriis cuiusq; officiis
Societatis.

XIII.
Brevis ex-
cursus por-
regulas spe-
cialis curis
que officiis.

Præter has ergo generales, & communis regulas, sunt in Societate pro singulis ministeriis, seu officiis, propriæ, ac peculiares regulæ digestæ, quod non esse nouum ex illis verbis Basili intellegimus in regul. 147. ex breuioribus, vñusquisque

in munere suo regulam propriam conferuet. Neque id onerosum aut graue censori debet, sed utilissimum, vt vñusquisque magna luce, & claritate procedat, sciatque quomodo muneri suo satisfacere debeat. Regulæ igitur Præpositi Generalis sunt constitutions ipsæ, & totum institutum, ideoque pro illis peculiares regulæ non traduntur, dantur verò Provincialibus, & omnibus inferioribus Prelatis, de quibus in superioribus satis dictum est: & quia illi etiam confisi, & auxilio indigent; & administratione, pro Ministro etiam, consulitoribus, & ad monitores propriæ traduntur regulæ, pro quibus videri potest regula 48. & 54. ex tubis disputatis a Basilio. Item dantur pro Magistris nouitiorum, & præfectis spiritualibus, quorum munus quæm sit graue, & religioni necessarium, satis indicavit Basil. serm. de Abdicatione rerum, dicens: Summa regi-
lanitia, acerrimæ animi circumflexione operam datur, vt aliquem tibi virum inuenias, quem in omnibus demptis delecte tibi vire studiis certissimum dicemus separare, quicquid inter ad Deum volentibus pergeret, sciat demonstrare, cuius virtutes & proprietates deinceps late describit. Et quæmuis hæc possint ad superiorē, seu Prelatum religionis adaptari: tamen cum ipse non semper possit per seipsum omnibus præsidere, sciat in administratione rerum temporalium ministris virtutem, tamen in spiritualium rerum cura illis vti necessaria est, pro notiuitatis quidem proprio illorum Magistro, pro aliis iam præfectoribus præfectis spiritualibus, qui propriis regulis vñicunque statu accommodatis vntantur. Siceriam Procurator, qui in temporali administratione instrumentum possit. Prælati est, suas proprias habet regulas, quærum necessitas quanta sit satis declarant verba Basili reg. 35. ex fuforibus, vbi attingens hoc mutus, ait: Quam verò difficile sit vñum disquem nancisci, qui Christi novit, non aliquo pâdo delectore, & cum foris se debeat, qui communis vita confitendum tenet: ita congerum is, vt cum sui ipsius professore congerio illa aliquæ ex parte non disperget, id metentem, etiam vos intelligatis. Sic etiam de ceteris ministeriis, & officiis intelligenti-
dum est, tam in temporalibus ministeriis, quæ in literariis, vt Scholasticorum, quam etiam in spiritualibus erga proximos, vt Sacerdotum & concionatorum, & de quibus hæc in particulari dicere non est necessarium, quia nullam specialem doctrinam requirunt, & quæ notari digna sunt, in superioribus, & in locis suis opportunius non sunt prætermissa.

De decretis, vel canonibus Societatis, deque ordinationibus Generalium.

XIV.
Ultra hæc, adduntur decreta, seu canones Congregationum generalium, quæmuis enim hic modus Concilij rarius in Societate, quæm in aliis religionibus congregetur, quia cum habeat generalem perpetuam, & omnia, quæ ad institutum pertinent, plenissimè disposita & digesta sint, raro occurrit necessitas faciendi torius religionis conuocationis; quæ sine aliis magnis incommode non fit. Quamvis (inquam) hoc ita sit, nihilominus aliquando fieri necesse est. Quando ergo fit, auctoritate habet *lata Con-*
cordendi decretorum, & leges perpetuas, & declaratio regum. Gen-
*di constitutiones, vel etiam mutandi, si necesse sit, *hac etenim**
*luxta Bullam i. Pauli III. & aliam l. l. III. or. *velut &**
*dinariè verò talia decretorum sunt ad declaranda *marum,**
dubia emergentia, vel ad aliquid addendum,
quod in iuxta temporum varietatem, vel nouam obseruationem, seu experientiam rerum, necessarium, aut conueniens videatur, neque ad hunc locum spectat plura de huiusmodi decretis dicere. Posunt autem Generales suas ordinationes condere, quæ
non

non exceptant per mortem eorum donec reuocentur, ut ex declaratione quarta Congregationis, decreto 39. constat, in qua participant perpetuitatem legum. Nihilominus in hoc differunt a decretis Congregationum generalium, quod posterior Generalis potest ordinationem sui antecessoris reuocare, non tamen potest illius Generalis canones, vel decreta Congregationum generalium abrogare, quia congregatio est illi superior, & in hoc sensu dicitur in dicta Bulla Iulij I II. esse proprium generalis Congregationis constitutiones condere, vel mutare.

XV.
Vt in eodem sensu intelligo, esse dictum in Congregatione 4. generali can. 21. Præpositum Generalem potest sua ordinaria posse constitutiones declarare, eius tamen declarationem non habere vim legis vniuersalis, sed tantum valere ad proximam gubernationis, quia sicut Congregationis generalis est leges condere, ita & hoc modo declarare, nomen enim legis interpretor esse ibi strictè sumptum, sicut nomen *constitutionis*, pro statuto immutabilis, nisi ex potestate totius religionis & grauissima causa: sicut non potest declaratio generalis habere vim legis, atque hæc interpretatio constat ex 7. Congregatione, decreto 76. Nihilominus tamen, sicut potest declarare, ita potest ordinare ut sua declaratio in praxi, & gubernatione serueretur, quandiu aliqua Congregationis generalis aliud non declarauerit: alioquin eius declaratio non habere maiorem efficaciam, quā data ab homine literato, quod dici non potest, quia sicut in alijs materijs haber potestem præcipiendi seu ordinandi, ita etiam in hac. Talis autem ordinatio non cessat ipso facto per mortem Generalis, iuxta decreto 3. eiusdem 4. Congregationis, & decreto 72. Congregationis 7. quod vniuersale est. Atque hæc attingit de regulis Societatis sit satis.

Concluditur Societatem regulis suis esse optimè, satisque instructam.

XVI.
Ex quibus omnibus (vt quæstionis præpositæ directè respondamus) satis constat Societatem, optimis & sufficientibus regulis institutam, & muniam esse, id est que ex hac parte nihil amplius ad eius conuenientem gubernationem, optimamque religiosorum institutionem desiderari posse. Nam si personas spectemus, omnibus gradibus & ordinibus prouisum est si virtutes, nulla prætermissa est tali religioso statui accommodata; quæ suis peculiariibus legibus, & documentis non fuerit communica tis officia, singulorum est ratio habita, & generatim erga Deum, erga Prælatos, erga seipso, erga proximos, tum domesticos, tum etiam externos debita officia præscripta sunt; & speciatim pro singulariis ministerijs, & soli cœtudinibus religionis peculiariiter directiones stabilitate sunt. Quod si in legibus, & regulis authoritas postuletur, habent præfato regulæ Societatis maximam. Nam in primis pè credimus non defuisse Societati speciale illud auxilium, quod Deus fundatoribus religionum dare solet in suis regulis condendit, vt de Sancto Benedicto ait Bernardus in Euangelio: *Ece nos reliquimus omnia*, & de ipso Bernardo resertur in eius vita lib. 1. cap. 8. & de Sancto Francisco in eius historiis, estque moraliter necessarium; quia non valet humanum ingenium suis viribus asequi omnia subtilitaria, & conuenientia media, ad finem ad ed supernaturalem, & perfectum. Hoc ergo pè etiam credimus de regulis Societatis, saltem prout continent bases, & subtilitaria media huius institutionis: unde etiam lib. 1. cap. 4. de constitutionibus, quæ sunt cœterarum regularum fundatum, ostensum est, quam graue habeant ab authore

suo & à modo, quo illas edidit, prudentie, & sanctitatis, testimonium: cui accessit quinque Congregationum generalium approbatio, proferens, & ostendens totius Societatis consensum, plurimum iam annorum vsu, & experientia confirmatum, & quod maius omnibus est, Apostolica Sedes, suprema sua autoritate illas consignavit multis doctissimis, atque sanctissimis Pontificibus ferè in unam, tandem sententiam concurrentibus, Paulo III. Julio III. & Pio V. Gregorio XIII. & Gregorio XIV. Paulo V. quam in suis diplomatis grauissimis verbis testata reliquerunt. Reliquæ vero regulæ, seu ordinationes, quas in Societate diximus esse in usu, vel ab eisdem congregationibus, & constitutionibus fidem habent, vel certè à Præpositis Generalibus, qui post fundatorem S. Ignatium, quatuor tatum, cum hæc scribimus, in Societate numerantur, Iacobus Laynez, Franciscus Borgia, Euerardus Mercurianus, Claudius Aquaviva: omnes vita, doctrina & aetas naturæ dotibus satis illustres, prudentia, & rectitudine gubernandi insignes, & tam in condendis, quam in cognoscendis, ac itabiliendis regulis magnorum virorum consilio semper vii sunt. Ergo ex parte regularum, & instituti, est fine dubio in Societate sufficiens instruatio, & ad regendum aptissima; solum à Domino efflagitanda est, ex parte Prælatorum, vigilancia & charitas; ex parte vero subditorum, humilitas, & obedientia, ut religio hæc cum diuina gratia auxilio, optatum finem consequatur.

Atque ex his omnibus (vi opinor,) non solum factum est omnibus communibus obiectiōnibus, quæ communiter contra institutum eius fieri solent, sed etiam omnium præcipuarum ac propriarum rerum huius religionis ratio reddita est: vnde merito concludere, ac religiosos nostros graviter admonere possumus ut hanc regulam, ac viuendi institutionem immurata, illibata, in que retineant: quod profecto, sine eodem spiritu, & speciali gratia auxilio, quo ipsa sunt condita, diu fieri non poterit: quia in huiusmodi rebus non minor, imo quodammodo maior gratia necessaria est, ad eorum conseruationem, quam ad inchoationem. Non deerit autem diuina gratia, si non deficit integræ eiusdem regulæ obseruancia, quam omnibus hominum statibus, quibus speciali prouidentia Dei propria viuendi norma tradita est, commendatam intelligimus in illis verbis Deut. 5. *Hac est via, ambulate in illa, & non declinetis neq; ad dexteram, neq; ad sinistram.*

Quapropter suspecti nobis esse debent omnes, qui mutationem aliquam in principiis rebus huius instituti introducere voluerint: etiam sub specie, à mutatione & nomine eiusdem Societatis, id se intendere possunt: non enim mouentur eo spiritu, quo Societas ipsa condita fuit, sed neccio quo alio peregrinatio, & fortasse non est nisi ambitionis spiritus, qui omnia semper interturbare conatur. Quibus respondere possumus, quod Bernardus in Apologia ad Gilelmum Abbatem, religiosis à sua prima institutione deficientibus obicit: *sic Macharius vixit; sic Bafilius docuit; sic Antonius instiuit; sic Patres in Aegypto conuersati sunt; sic demigj. S. Odo, Maiolus, Odilo, Hugo, quos se sui viri ordine Præcipi, & præceptores habere gloriantur, aut temuerunt, aut teneri censuerunt.* Res itaque tantæ authoritate, & consideratione stabilitate, & tam diuturna experientia confirmata, non facile mutanda sunt: donec plurimum annorum contraria experientia doceat, ex aliqua illarum maiora sequi incommoda: quod de nulla constitutione principia huius instituti, cum minima specie veritatis affirmari potest. Resistendum ergo est totis conatibus huiusmodi inquieto spiritui: quod si qui fuerint eiusdem Societatis ingrati filii, qui-

quibus hæc mutatio in desiderio est, aut monendi sunt, ut mutant affectum suum, & spiritu humilitatis & obedientiae cum diuina gratia induantur: statim enim inordinatus ille affectus per se cadet: aut

si huic instituto accommodari nolunt, aut non posse caufantur: melius est ut ipsi de Societate mutentur, quam ut propter paucorum affectum tota Societas tam graue malum patiatur.

INDEX CAPITVM LIBRI VNDECIMI.

De iis, qui religiosum statum à Societate mutant.

Cap. I.

Vtrum professus possit à Societate expelli, & quas ob causas.

II.

Utrum professus in Societate possit ad aliam religionem transmitti, & quomodo.

III.

Ad quid teneatur professus è Societate electus, vel qui modo alio ab illa deficit, seu mutatur.

LIBER